This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

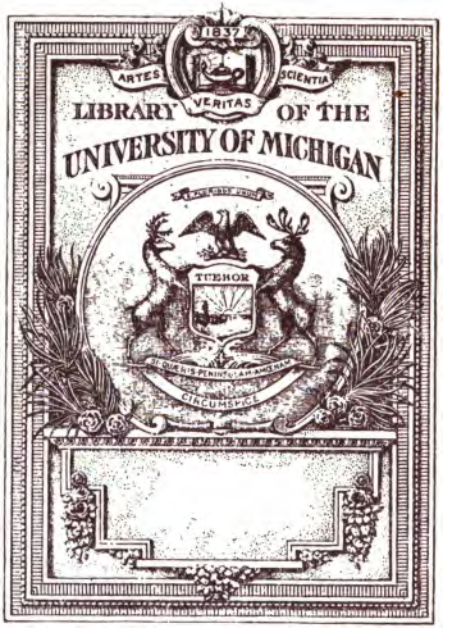
1837
ARTES
VERITAS
SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
CIRCUMSPICE

DJ
107
.W1
178
v.6

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

ZESDE DEEL.

VADERLANDSCHE HISTORIE,

VERVATTENDE DE

GESCHIEDENISSEN

DER

VEREENIGDE NEDERLANDEN,

ZINTS DEN AANVANG DER NOORD-AMERICAANSCHE ONLUSTEN, EN DEN DAAR UIT GEVOLGDEN OORLOG TUSSCHEN ENGELAND EN DEEZEN STAAT, TOT DEN TEGENWOORDIGEN TYD.

Uit de geloofwaardigſte Schryvers en egte Gedenkſtukken zamengeſteld.

Met Plaaten.

TEN VERVOLGE VAN WAGENAARS VADERLANDSCHE HISTORIE.

ZESDE DEEL.

TE AMSTERDAM, BY

JOHANNES ALLART.

MDCCXCI.

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

VEERTIENDE BOEK.

INHOUD.

Voorgaande Vredehandelingen. Voorſlagen van de zyde der Staaten tot eenen Afzonderlyken Vrede aan Engeland gedaan. Deze vonden weinig ingangs by de Engelſchen. Wederantwoord van de Staatſche Gezanten. Voorloopige Vredesvoorwaarden tuſſchen de Oorlogvoerende Mogenheden geteekend. Onze Staat in de Wapenſtilſtand begreepen. Bekendmaaking der Wapenſchorſſing. Verſchillende oordeelvellingen over dezelve. Zonderlinge giſſing wegens het Vredesplan. Zwaarigheden, welke zich in den Vredehandel opdeeden. De Oost-Indiſche Maatſchappy beklaagt zich over de vorderingen der Engelſchen in het Oosten. Voorloopig Advys van Holland, wegens de XIV. BOEK.

373446

XIV. BOEK.

Vredesvoorwaarden. Frankryks gedagten over onze Eiſchen. Engeland ſlaat onze Eiſchen af, en dringt op de zyne aan. HEYDEN VAN REYNESTEIN, *door zyne Hoogheid na 't Franſche Hof gezonden. Waarſchynlykheden van een kort naderenden Vrede.* BRANTSEN *tot Ambasſadeur benoemd. Voorſlagen van den Stadhouder, wegens den minderen aandrang tot het werven van Zeevolk, het afdanken van Wagtſchepen, en het in dienst houden van Oorlogſchepen. Raadſlag wegens het Salut op de Reeden in de Volkplantingen van den Staat. Berigt van Gedeputeerden, wegens het Salut en Contra-Salut van 's Landsſchepen. Vergeefſch aanbod van andere Vastigheden in ſtede van Negapatnam. Nadere Eiſchen van Engeland, het Salut op Zee en den Handel op Africa betreffende. Ontwerp van een voorloopig Tractaat, door onze Afgezanten overgeleeverd. De Engelſchen bleeven onverzettelyk. Zommiger oordeel over den grond van Engelands onverzettelykheid. Voorſlag om voor Negapatnam een Equivalent in Geld te geeven. Nadere aandrang van de Eiſchen der Engelſchen. Gedeeltelyke bewilliging. Frankryk en Spanje gereed om met Engeland te ſluiten. Voorloopige Raadſlag van Holland om in de Eiſchen van Engeland te bewilligen. Aandrang om het ſluiten van den Vrede te verhaasten. Beſluiten ter algemeene Staatsvergadering met vier Gewesten deswegen genomen. Inhoud der voorloopige Voorwaarden. Raadſlag van Friesland wegens de Vredesvoorwaarden. Betui-*

tuigingen van eenige Gelderſche Edelen omtrent die Voorwaarden. Onderſcheide Oordeelvellingen, wien de ſchuld dier vernederende Voorwaarden te wyten was. Amſterdam verontſchuldigd. Ontworpen Adres der Kooplieden daar ter Stede. De voorloopige Vredesvoorwaarden getekend; doch de Vrede niet, ſchoon de andere Oorlogende Mogenheden denzelven ſlooten. Voorzorgen tegen Vreugdebedryven gedraagen. Bekragtiging der Vredesvoorwaarden. CAPELLEN TOT DE POLS verklaaring wegens die Voorwaarden. Zeelands misnoegen, over het bepaalen der Vredesvoorwaarden buiten toeſtemming van dat Gewest. De Meerderheid in Zeeland wil eene nadere Onderhandeling met Engeland aanvangen. Wat de Minderheid daar op inbragt. De Krygstoerustingen te Lande geſtaakt. Frankryk herhaalt en bekragtigt de toezegging van de wedergave onzer Volkplantingen. Hoe door de Algemeene Staaten eerst beantwoord. Holland dringt aan om een ander en nader antwoord, 't welk gegeeven wordt. Voorſlag van Engeland om den Vrede te Londen, of in 's Gravenhaage te ſluiten. Voorloopige Raadſlag van Holland om dit af te ſlaan. De Ridderſchap beklaagt zich by Dordrecht, over 't gedrag van den Penſionaris DE GYZELAAR, ter Vergaderinge van Holland. Verantwoording van dien Penſionaris. Zyn gedrag door de Regeering van Dordrecht goedgekeurd. Eenige Burgers van Dordrecht wilden met een Adres de Magiſtraat deswegen bedanken. Dit werd afgeſlagen; doch

XIV. BOEK. *de zaak gevonden. Frieslands gevoelen over de Verplaatzing der Vredesonderhandelingen. De Meerderheid in Zeeland voor de Verplaatzing. Dezelve door Zes Gewesten afgeweezen. Voorſtel van Engeland om een Gezant na 's Gravenhaage te zenden.* D. W. VAN LYNDEN, *wegens Zeeland, als Afgezant na Engeland voorgeſlaagen. De Vrede te Parys getekend. Middelburgs Verklaaring van Zeeland, wegens deezen Vrede. Tegenovergeſteld gevoelen van den Leydſchen Vroedſchap* F. G. BLOK.

1783. Voorgaande Vredehandelingen.

Meermaalen vonden wy, in het te boeklaan der Geſchiedenisſen van ons Vaderland, ſtaande den gevoerden Oorlog met *Groot-Brittanje*, gelegenheid om van den Vrede met dat Ryk te ſpreeken, aangebodene Bemiddelingen daartoe op te haalen en daadlyke Handelingen te vermelden (*). De bewerking van een Algemeenen Vrede tusſchen de Oorlogvoerende Mogenheden, was, in 't laatst des verloopen Jaars, aangevangen, en hebben wy reeds het begin daar van beſchreeven, met aanduiding van het gering aandeel, 't geen onze Staat, by den aanvange, daar in hadt. Om de Tyd-

(*) Zie onze *Vaderlandſche Hiſtorie*, IV Deel bl. 1. enz.

Tydorde niet te veel voor uit te loopen, braken wy daar mede ons verſlag af (*); en vangen het thans weder aan, met oogmerk om, wat daar toe behoort, in één Tafereel voor oogen te ſtellen, 't geen, zonder de Tydorde te veel te verwrikken onzes inziens, kan geſchieden, en meest geſchikt is, tot een geregelden voordragt van dit belangryk ſtuk, waarin zeer veel zamen loopt, 't welk der vergetelniſſe dient onttoogen te worden. XIV. BOEK. 1783.

Voorſlagen, van de zyde der Staaten, aan *Engeland*, tot een Afzonderlyken Vrede.

Van den bedoelden Afzonderlyken Vrede tuſſchen *Engeland* en onzen Staat, op den Voorſlag van FOX, door de *Ruſſiſche* Afgezanten gedaan, was niets geworden. Daar thans alles neigde, om met *Frankryk* en *Spanje* tot het treffen eenes Afzonderlyken Vredes te komen, gelyk die tuſſchen *Groot-Brittanje* en de Staaten van *America* zo goed als getroffen was (†) handigden de *Nederlandſche* Afgezanten te *Parys*, LESTEVENON VAN BERKENRODE en BRANTSEN, den zesden van Wintermaand des Jaars MDCCLXXXII, met voorweeten en overleg van 't *Franſche* Hof, aan den *Engelſchen* Gezant FITZHERBERT een Geſchrift over, de voorſlagen tot een Vergelyk met *Groot-Brittanje* behelzende.

Dee-

(*) Zie onze *Vaderlandſche Hiſtorie*, V Deel bl. 254.

(†) Zie onze *Vaderlandſche Hiſtorie*, V Deel bl. 255.

XIV. BOEK. 1783.

Deeze vonden weinig ingangs by de *Engelſchen.*

Deeze Voorſlagen, die een Vrye Vaard bedongen, volgens de beginzelen onlangs door FOX aan den *Ruſſiſchen* Afgezant medegedeeld, en toen door onzen Staat onaanneemelyk verklaard; die de Wedergave van alle Bezittingen, door de *Engelſchen* in den Oorlog genomen, als mede eene Schadeloosſtelling der verliezen, geduurende den Oorlog door de *Vereenigde Gewesten* geleden, vorderden, vonden geen ingang altoos by het *Engelſche* Hof. De beantwoording luidde ſchor, behelsde verwyten over 't gedrag der Republiek, trok, als niet gedaan, in wat 'er in de voorige Handelingen van de Vrye Vaart beraamd was, als vervallende, door het toen niet aanneemen van eenen aangeboden Afzonderlyken Vrede. — Dewyl alle onderſcheide byzondere betrekkingen voortyds ſtandgrypende, tuſſchen *Groot-Brittanje* en de *Vereenigde Gewesten*, nu hadden opgehouden, en hun Hoog Mogenden niet gezind ſcheenen, in het tegenwoordig tydſtip, die oude Verbintenisſen te vernieuwen, ſtelde zyne Majeſteit voor, dat de beide Staaten, ten aanzien der Handelbetrekkingen, welke zy onderling mogten hebben, zich enkel en eenvoudig zouden beſtuuren, volgens de algemeene grondregelen van het Regt der Volken. Indien de thans Oorlogende Mogenheden, naa een getroffen Vrede, nieuwe ſchikkingen vormden, zou zyne Majeſteit zich gereed betoonen tot het aangaan van zodanige Verbintenisſen van Koophandel, als best

met

met de geſteldheid der beide Staaten en hunne wederzydſche belangen overeen zouden komen. — In de gevorderde te ruggaave der vermeesterde Bezittingen ſtemde de Koning, uitgezonderd *Trinconomale* op het Eiland *Ceylon* met de Onderhoorigheden. —— Aan den eisch van Schadeloosſtelling der geledene verliezen, kon hy op geenerlei wyze plaats geeven; wel toeſtaande, dat de beſlisſing der Pryzen, vóór de Vredebreuk gemaakt, overgelaaten werd aan de Geregtshoven der Admiraliteit van *Groot-Brittanje*. XIV BOEK. —— 1783.

Weder-antwoord van de Staatſche Gezanten.

Dit antwoord, 't welk, hoe zeer ook als vredezoekend voorgedraagen, kleine geneigdheid tot eene ſpoedige Verzoening met dit Gemeenebest betoonde, deelden de *Nederlandſche* Gezanten aan den Graave DE VERGENNES mede, en gaven, met den aanvang deezes Jaars MDCCLXXXIII, in een Wederantwoord, te kennen, opheldering te moeten vraagen, over 't geen 't Hof van *Londen* verſtondt, door de onbepaalde uitdrukking, de algemeene beginzelen van het Regt der Volken; —— Dat zy de uitzondering van *Trinconomale* bezwaarlyk konden overeenbrengen met de bekende gemaatigdheid zyner *Groot-Brittanniſche* Majeſteit, dat, ſchoon de bevelen van hun Hoog Mogenden hun niet toelieten, over dit ſtuk, in breedſpraakiger ontvouwing te treeden, zo lang het eerſte Artykel, de Vrye Vaart betreffende, niet geſchikt en afgedaan was, zy egter geenzins dagten

XIV. BOEK. 1783.

ooit volmagt te zullen krygen, om zulk eene voorwaarde te onderſchryven. —— De handeling over de Schavergoeding kon, huns oordeels, uitgeſteld worden, tot dat men, wegens de twee andere punten, was overeengekomen. —— By de overgave van dit ſchriftlyk Wederantwoord, gaven zy nog mondeling te verſtaan, dat het ſluiten van een Vrede onmogelyk zou zyn, indien het *Britſche* Hof geene aanneemelyker voorſlagen deedt.

Voorloopige Vredesvoorwaarden, tuſſchen de Oorlogvoërende Mogenheden getekend.

Schoon de ſpraak ging, dat het *Franſche* Hof, overeenkomſtig met de meermaals herhaalde toezeggingen, deeze vorderingen der *Nederlandſche* Afgezanten zou onderſteund hebben, met betuiging van geen volledigen Vrede te zullen ſluiten, of 'er moest aan de billyke Eiſchen van dit Gemeenebest voldaan worden; vernam men welhaast, naa dat de Hertog DE VAUGUYON, *Frankryks* Afgezant by deezen Staat, van zyne reize na *Parys* in *'s Gravenhaage* te rug gekeerd was, dat de Voorloopige Voorwaarden van den Vrede tuſſchen alle Oorlogende Mogenheden, uitgezonderd onzen Staat, den twintigſten van Louwmaand, getekend waren (*).

De

(*) Zie deeze *Preliminairen* in de *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 184 *enz.*

De Graaf DE VERGENNES gaf onzen Gezanten terſtond kennis van deeze vordering des Vredehandels tuſſchen *Frankryk*, *Spanje* en *Engeland*, en noodigde hun ter tekening; maar zy toonden hier op niet gelast te weezen, als mede dat de zaaken tuſſchen deezen Staat en *Engeland* op verre na tot die rypheid niet gebragt waren; doch werd dit Gemeenebest mede begreepen in den Wapenſtilſtand by die Voorwaarden aangegaan en getekend. XIV. BOEK. 1783. Onze Staat in de Wapenſtilſtand begreepen.

Van deeze Wapenſchorſſing geſchiedde hier de afkondiging, en Schepen, daar toe uitgerust, bragten de tyding in de *Ooſterſche* en *Weſterſche* Volkplantingen van den Staat (*). —— De Bedeſtonden werden in *Holland*, geduurende den Wapenſtilſtand, opgeſchort, zoo ook in de Generaliteits Landen (†). In *Utrecht* hieldt men ze aan, ſmeekende om eenen heilzaamen en luisterryken Vrede (§). Schoon *Zeeland*, volgens gewoonte reeds vroegtydig den Voorſlag ter Algemeene Staatsvergadering deedt, wegens het vieren van één Dank- Vast- en Bededag, bleef dezelve dit Jaar agterwegen.

Vee-

(*) *Reſol. Gen.* 14 Feb. 1783.
(†) *Reſol. van Holl.* 6 Maart 1783. *Reſol. Gen.* 11 Maart 1783.
(§) *Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 489.

XIV. BOEK. 1783.

Veelen verwonderden zich, en ſtonden verſteld, over deezen ſtap van *Frankryk*; anderen oordeelden, dat die Mogenheid geen reden altoos hadt om, ten wille van deezen Staat, eenen zo kostbaar vallenden Oorlog langer te voeren: dewyl de Onafhangelyk verklaaring der *Staaten van America*, het voornaam doelwit van dien Oorlog, daadlyk bereikt was; en onze gedraagingen, ten opzigte van die Kroone althans geene verdienſten hadden, om meer voor ons te doen dan zy reeds gedaan hadt. — De Party tegen *Frankryk* in den Lande meende nu reeden te hebben om der verwytinge bot te vieren, en uit te roepen „ die vervloekte Mogenheid heeft „ ons eindelyk verraaden; haare beloften „ valschlyk vergeeten, onwaardiglyk on„ ze belangens en onzen roem aan *En*„ *geland* opgeofferd. Zie daar 't geen „ wy voorzegd hebben; zie daar 't geen „ onze verblinde, onze zo ondankbaare „ Natie jegens onzen Prins niet heeft „ willen gelooven, daar hy zulks alles „ hadt voorzien, en daar om allen vlyt „ aangewend om eene breuk voorteko„ men tusſchen ons en de *Engelſchen*, „ onze oude Bond- en Geloofsgenooten, „ die ons nu zedert vier jaaren zo mis„ handelden, om dat wy zulks verdiend „ hadden."

Zonderlinge gis-

Niet vreemd dat ons Vredewerk met *Engeland* marrende zulks ſtoffe gaf tot on-

ontelbaare Staatkundige gisſingen. Zonder tot eene onnutte langwyligheid te vervallen kunnen wy ons ter vermelding daar van niet inlaaten. Te zonderling om het onaangeſtipt voorby te treeden was egter een Plan van Vredesonderhandeling in deezer voege voorgedraagen. Over de Voorwaarden van den Vrede zou men nog eenigen tyd met *Engeland* twisten. *Engeland* zou blyven ſtaan op de overgifte van eenige *Hollandſche* Vastigheid in de *Oost-Indien*, en de onbelemmerde Vaard door de *Indiſche* Zeëen. In onze Republiek zou men eerst by de *Oost-Indiſche* Maatſchappy, en vervolgens by de Staaten weigeren daar toe te komen. Zyn Hoogheid zou, om te toonen, dat hy niet *Engelschgezind* was, in 't zelfde gevoelen zyn, en daar voor uitkomen. Dit zou eenigen tyd de Vredes-onderhandelingen ophouden, en dreigen te ſtremmen. Maar dan zou ons de Vrede bezorgd worden niet door *Frankryk*; doch door den Stadhouder, en wel op deeze voorwaarden, dat de *Engelſchen* ons alle onze Bezittingen zouden wedergeven, zonder egter de ſchade door den Koophandel geleden te vergoeden: en zou onze Staat aan den Stadhouder te rug geven, al het geen hem, geduurende deezen Oorlog, ontnomen was. *Engeland*, *Pruiſen* en misſchien ook andere Mogenheden zouden by het Vredes verdrag voor onze tegenwoordige

XIV. BOEK. 1783.

ſing wegens het Vredensplan.

XIV. BOEK.

1783.

Zwaarigheden, die zich in den Vredehandel op deeden.

ge Staats- en Stadhouderlyke Conſtitutie borg blyven (*).

Dan laaten wy zien hoe zich, met de daad, deeze Vredesonderhandeling heeft toegedraagen. Hoewel onze Staat tot den Wapenſtilſtand was toegetreeden, deedt 'er zich, in het treffen van de Vredes Voorwaarden, niet weinig moeilykheids op; dewyl het Gemeenebest aan den Vrede wilde arbeiden onder begunſtiging van en medewerking met *Frankryk*, en *Engeland* liever zag dat het afzonderlyk handelde met het Hof van *Londen*. *Frankryk* mogt in het tekenen der Voorloopige Voorwaarden, tot veeler verbaazing, eer beſlooten hebben dan onze Gezanten gereed waren om het desgelyks te doen, dat Ryk, 't geen den Staat zo vecle gewigtige dienſten beweezen hadt, was aan denzelven niet onverſchillig. Nog in verſche geheugenisſe lag de beloofde wedergave onzer Volkplantingen door de *Franſche* Wapenen op de *Engelſchen* herwonnen (†). Reeds vóór, of althans onmiddelyk naa het uitbarſten des Oorlog, ſloegen de *Engelſchen* een greetig oog op onze Bezittingen in *Oost-* en *West*. Welhaast hadden zy onze *West-Indiſche* Vastigheden *St. Euſtatius*, *Demerary*, *Eſſequebo* en *Ber-*

(*) *Post van den Neder-Rhyn*, III. Deel bl. 1149.

(†) Zie onze *Vaderl. Hiſt.* V. Deel bl. 258.

Berbice in hunne magt; maar moesten dezelve aan de *Franſchen* eerlang inruimen. In de *Oost-Indien* waren *Trinconomale* en *Negapatnam*, behalven eenige mindere Koopkantooren, in hunne handen gevallen: dewyl *Trinconomale* hun door de *Franſchen* weder was ontweldigd, wilden zy egter *Negapatnam*, op de kust van *Cormandel*, eene Handelplaats, in veele opzigten voor ons van 't grootſte aanbelang, behouden; een eisch van 't verreziendst uitzigt; en hier mede niet te vrede vorderden zy eene vrye en onbelemmerde Vaard in de *Indiſche* Zeeën, op de *Molukſche* Eilanden, van welke zy door Verbonden waren uitgeſlooten, en daar in deel krygende, zouden zy onzen Speceryhandel, den eenigen uitſluitenden Handel ons nog overig, den bodem inſlaan.

De *Oost-Indiſche* Maatſchappy beklaagt zich over de Vorderingen der *Engelſchen* in 't Oosten.

Geen wonder dat de *Oost-Indiſche* Maatſchappy, door deeze vorderingen der *Engelſchen* getroffen, eene buitengewoone Vergadering van Zeventienen in *'s Gravenhaage* beſchreef, om, in de nabyheid der Souveraine Vergaderingen, op dit ſtuk te raadpleegen. Zyne Hoogheid als Opperbewindhebber woonde de zamenkomst van Zeventienen by. Men oordeelde eenpaarig, dat de eiſchen des *Engelſchen* Hofs tot niets minder ſtrekten, dan om der *Nederlanſche* Maatſchappye het weezenlykſte van haare Bezittingen en Voorregten te ontneemen, en dus een doodlyken ſlag toe te brengen, en

XIV. BOEK. 1783.

en dat men 't nimmer voor de Deel- en Belanghebberen in die Maatſchappy zou kunnen verantwoorden indien zy van haaren kant niet alles wat van haar afhing aanwendde, ten einde de zo onregtmaatige eiſchen der Kroon van *Engeland*, langs de meest gepaste wegen, zouden mogen worden tegen gegaan. In een breed uitgewerkt Vertoog vertoonden zy aan hun Hoogmogenden in Sprokkelmaand, de aangelegenheid van de Stad *Negapatnam* op zich zelven beſchouwd, en wat 'er van zou worden, indien dezelve den *Engelſchen* werd afgeſtaan. Voor *Frankryk* en de *Nederlanden* beide was dit hoogst gevaarlyk, en 't middel om *Engeland* niet alleen daar langs de ganſche kust eene volſtrekte Alleenheerſching en Handeldwang te doen oefenen; maar ook de Bezittingen der Maatſchappye op het nabuurig *Ceylon* in een veegen ſtaat te brengen; 't geen de *Engelſchen*, zelfs in Vredes tyd, door de trouwlooſte trekken van ons hadden zoeken af te troonen.

De vordering der *Engelſchen* om een onbelemmerde Vaard te hebben in de *Oosterſche* Zeeën en Kanaalen, en byzonder ook langs en aan de Specery Eilanden, was van geen min ſchroomlyk uitzigt: want ſchoon 'er alleen van *Vaard* en van geen *Handel* werd geſprooken, hielden Bewindhebbers en Hoofddeelgenooten der *Oost-Indiſche* Maatſchappye het voor meer dan waarſchynlyk, dat het dryven van een on-

onbelemmerden *Handel* het voornaame oogmerk was onder dien eisch verborgen. —— Dezelve doorgaande, zou de *Engelſche Oost-Indiſche* Maatſchappy, die in het *Westen* van *Indie*, jaarlyks zulke onnoemelyke ſchatten vergaderde, ook in 't *Oosten* van *Indie* zich bronnen openen tot nog meerdere vergrooting haarer Rykdommen: waar door dan haar reeds zo hooggeſteegen vermogen, alle maat en paalen te eenemaal zou te buiten gaan. *Engeland* zou derhalven hier door niet weinig vergoeding krygen voor 't verlies, door de Onafhangelykheid van *Noord-America* geleden. — Hard, ten uiterſten hard, zou het voor de *Oost-Indiſche* Maatſchappy wezen wanneer zy genoodzaakt wierd, voor de balans der algemeene Vredes Onderhandeling, eene Offerande te doen, die den geheelen ondergang der Maatſchappye onvermydelyk naa zich zou ſleepen. Zy konden hunne bevreemding niet ſterk genoeg te kennen geeven, dat men een eisch hadt gedaan, waar van de *Vorm* zodanig was ingerigt, dat dezelve veel minder ſcheen te bevatten, dan 'er in de *Materie* van dien eisch waarlyk gelegen was. Zy doelden op het onafſcheidbaar verband tusſchen de *Vaard* en den *Handel*: zulks dat, al kon men veronderſtellen, dat 'er by *Engeland* geene inzigten waren, om de Maatſchappy, door middel van de gevorderde onbepaalde *Vaard*, in haaren uitſluitenden Handel te onderkruipen, het aan de Kroon eg-

XIV. BOEK. 1783.

ter

XIV. BOEK. 1783.

ter niet onbekend kon weezen, dat, welke bedingen en bepaalingen, men ook zou willen maaken om dien *Handel* voor de Maatſchappy ongeſchonden te bewaaren alle dezelve nogthans, by het toeſtaan van de onbepaalde *Vaard*, ligt te leurgeſteld zouden kunnen worden, door de hebzugt en kwaade trouw van hun die deeze onhepaalde *Vaard* oefenden: dewyl het door de uitgeſtrektheid der Landen, onmogelyk was overal daar tegen de noodige voorzieningen te doen. Het bezef der onmogelykheid van zodanig eene voorziening zou het inwilligen van een onbepaalde *Vaard* by het Vredesverdrag op het Gemeen zulk een diepen indruk maaken, dat dit alleen inſtaat zou weezen om het reeds zo wankelend Credit der Maatſchappye ten eenemaal den bodem in te ſlaan; en hadt het geen betoog noodig, dat het ontvallen van dit Credit voor het beſtaan en de werktuigen van 't Lichaam der Maatſchappye niet alleen, maar zelfs voor het behoud der *Nederlandſche Oost-Indiſche* Bezittingen, in den allervolſten zin, doodlyk zou weezen. Het belang eener Maatſchappye, die wyduitgeſtrekte onnagaanbaare invloeden hadt op de welvaard van zo veele duizenden der Ingzetenen van *Nederland*, wier val teffens de val zou weezen van geheele Steden in het Vaderland, en aan het gansch Gemeenebest een geweldigen ſchok zou toebrengen, drong hun eerbiedig te verzoeken, dat hun Hoog Mo-

1783.

Mogenden, geene middelen onbeproefd zouden laaten, om *Engeland* van die Vorderingen te doen afzien (*).

Staaten van *Holland* over deeze *Britſche* Eiſchen raadpleegende, toonden de Steden *Dordrecht*, *Haarlem*, *Leyden*, *Gouda*, *Amſterdam*, *Alkmaar* en *Hoorn*, derzelver onaanneemelykheid, en weezen ze af; de *Ridderſchap*, *Delft* en *Enkhuizen* verkoozen zich als nog niet te verklaaren; *Rotterdam* drong aan om een Gezant aan *Engeland* te zenden, oordeelende dat zulks aan de Onderhandelingen groot nut zou toebrengen: — 't Voorloopig Advys, door *Holland*, op de Voorſtellen van den Heer FITZHERBERT, den vierden van Lentemaand ter Vergadering van hun Hoog Mogenden ingebragt, kwam neder op deeze vier hoofdpunten. —— I. Dat men geen Afſtand, hoe genaamd, aan *Engeland* zou doen. —— II. Dat men een Vrye Vaard begeerde op den voet van het Verbond der Gewapende Onzydigheid, zo als 't door *Rusland* was ontworpen. —— III. Om aan te dringen op eene gevoeglyke Schadeloosſtelling, en —— IV. Wegens het zenden van een Gezant van hier na *Lon-*

Voorloopig Advys van *Holland*, wegens de Vredesvoorwaarden.

(*) *Memorie van Conſideratien, over de Vorderingen van de Kroon van Engeland ten opzigte der Nederlandſche Oost-Indiſche Maatſchappy* 12 *Feb.* 1783.

XIV. BOEK. 1783.

Londen te handelen. Vyf Gewesten ſtemden hier in onmiddelyk toe. *Zeeland* alleen drong aan, om het Beſluit, al was het maar voor éénen dag, op te houden; doch het werd terſtond genomen en na *Parys* afgevaardigd. — De wedergave van *Negapatnam*, en de Vrye Vaard, volgens het bovengemelde Verbond, waren de hoofdpunten, op welke men zou aandringen. —— De Kooplieden, die de bekende bykans onnoemelyke ſchaden geleden hadden, leverden ter Algemeene Staatsvergadering Verzoekſchriften in, ten einde van de Schavergoeding niet mogt worden afgezien; of indien dit het geval ware, dat zy dan, in hun verlies door andere maatregelen mogten worden te gemoet gekomen (*).

Frankryks gedagten over onze Eiſchen.

Een Brief, door onze Gezanten ten *Franſchen* Hove, den vyftienden van Lentemaand gedagtekend, wees uit, hoe zy, omtrent de gemelde Punten, geſlaagd waren, en by den *Franſchen* Staatsdienaar den Graave DE VERGENNES, en by den Heer FITZHERBERT. Zy hadden niet nagelaaten den eerstgemelden, nevens de kennisgeeving van dezelve, te verzoeken om zyne Majeſteit over te haalen, dat hy aan den Staat wilde doen ondervinden de beloofde onderſteuning, en kragtdaadige tuſſchenkomst; maar konden niet verbergen geen den minſten grond gekreegen te hebben om

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 205. 206.

om te kunnen hoopen, dat het *Franſche* Hof, de geſtelde Voorwaarden, hoe billyk en gemaatigd ook, met eenigen gewenschten uitſlag zou willen of kunnen onderſchraagen. XIV. BOEK. 1783.

De Graaf DE VERGENNES ſcheen zelfs verbaasd te ſtaan over de weinige neiging, welke men toonde, om, in de omſtandigheden, waar in de zaaken gebragt waren, door den ongelukkigen loop van den Oorlog, grootendeels door onze Werkloosheid veroorzaakt, eenige toegeevenheid te gebruiken. Hy merkte op, dat het blyven ſtaan op onze gedaane Eiſchen meer een begeerte te kennen gaf, om den Oorlog voort te zetten, dan om zich met *Engeland* te willen bevredigen. Hoe onaangenaam 't ook was om tot eenigen afſtand te komen, en van zyne Vorderingen te moeten afgaan, hadt men, egter, met de omſtandigheden raad te pleegen, en moest zomtyds voor de noodzaaklykheid wyken. Veel moeite hadt hy aangewend, om 't Hof van *Londen* te doen afſtaan van den eisch op *Trincomale*, en dit was het verſte, waar toe hy het hadt kunnen brengen. *Negapatnam* was het hem onmogelyk geweest te bedingen: indien de Republiek maar iets gehadt hadt, om in plaats te ſtellen, zouden de zaaken hier omtrent zich gemaklyker hebben laaten ſchikken; doch kon men, daar zulks het geval niet was, zonder eenige opoffering te doen, op geene Bevrediging hoopen.

XIV. BOEK. 1783.

Wegens de Vrye Vaard, op de gronden van de Gewapende Onzydigheid, twyfelde de *Franſche* Staatsdienaar zeer, of de *Engelſchen* wel zouden te beweegen zyn; en dat de Staat aan die erkentenis ook weinig zou hebben; hun Hoog Mogenden moesten zelve het Regt van de Onzydige Vlag doen eerbiedigen. —— Niet vaardig betoonde hy zich om eenige belofte te doen tot bevordering dat *Engeland* van den eisch op een Vrye Vaard in de *Oosterſche* Zeeën zou afzien. Het verkrygen van Schadeloosſtelling zag hy geheel hooploos in.

Frankryk gereed om, zonder ons, den Vrede te tekenen.

Op den herhaalden aandrang onzer Gezanten, dat *Frankryk*, buiten de Republiek, volgens gedaane Beloften, tot geen Bepaald Vredesverdrag zou overgaan, hadt DE VERGENNES, zonder zich eenigermaate tot de volbrenging daar van te willen verbinden, gezegd, „ dat ieder „ Mogenheid zyne Convenientien moest „ combineeren, dat de Republiek de haa„ re calculeerde, dat de Koning, wiens „ Ryk door den Oorlog zo veel geleden „ hadt, genoodzaakt was dit ook te doen, „ dat men na een einde van zaaken ver„ langde; dat, indien men zich ſterk hadt „ gepresſeerd, het Definitif Tractaat „ reeds hadt kunnen geſlooten zyn; „ maar dat men, eeniglyk om tyd voor „ de Negotiatie van den Staat te win„ nen, daar mede hadt getardeerd, en „ alleen met dat oogmerk ook Couriers „ na de Hoven van *Weenen* en *Peters*„ *burg*

„ *burg* gezonden, om eene Mediatie te XIV.
„ vraagen, die geheel onnoodig en van BOEK.
„ geene de minſte nuttigheid was; dat ——
„ hy hoopte, men zou van dien tyd ge- 1783.
„ bruik maaken, en zich in ſtaat ſtellen,
„ om tot die algemeene Onderhandeling
„ mede te concurreeren."

Wat onze Gezanten hier op inbragten, de nadeelen vermeldende, die niet alleen het Gemeenebest, als het aan zich zelve wierd overgelaaten, zouden treffen; maar die ook, by gevolge, op *Frankryk* zouden nederkomen, vondt weinig ingangs, naa dat de zaaken dien keer genomen hadden, en *Frankryk* zich, door eene verhaaste Tekening der Voorloopige Voorwaarden, buiten ſtaat geſteld hadt, om de Eiſchen van onzen Staat te helpen onderſteunen.

Den Heer FITZHERBERT, opening van hunnen last geevende, zagen zy genoegzaam alle hoop op eene billyke Bevrediging verdwynen. Zyne laatst gedaane Voorſlagen, hieldt hy voor ten uiterſten billyk, en betuigde, dat de Graaf DE VERGENNES, ze ook als zodanig aanzag; weshalven men verwagt hadt, dat de Republiek, in 't aanneemen van dezelve, geene zwaarigheid zou hebben gemaakt: hy was ook, door zyn last, verbonden, om daar by te blyven volharden, en hadt geene bevoegdheid om aan eenige andere het oor te leenen. —— Hoe zeer vreemd zy het vonden, dat

Engeland ſlaat onze Eiſchen af, en dringt op de zyne aan.

XIV. BOEK. 1788.

men, zonder de gevraagde Ophelderingen te geeven, de gedaane Eischen als een uiterst voorstel opdrong; en dat de Graaf DE VERGENNES dezelve volkomen billyk oordeelde; hoe zeer zy verklaarden, dat hun Hoog Mogenden, de beginzels der Gewapende Onzydigheid aangenomen hebbende, geene erkentenis daar toe van eenige Mogenheid noodig hadden, dat zy de Regten van de Onzydige Vlag, volgens die beginzelen, als gegrond op het Regt der Volken, by genoegzaam alle handeldryvende Mogenheden of erkend, of aangenomen, altoos onverbreeklyk zouden houden, en daar van nimmer in 't minste afgaan. Hoe zeer zy, wegens de Onbelemmerde Vaard in de *Oostersche* Zeeën aandrongen, dat de Onderdaanen der Kroon van *Groot-Brittanje* nooit, in derzelver gewoone Vaard na *Engelsche* Bezittingen of Handelplaatzen, eenigzins verhinderd waren; doch dat men meermaalen vergeefsche klagten by 't Hof van *Londen* hadt uitgestort, aangaande Handelhindernisfen door de *Engelsche Oost-Indische* Maatschappy aan de onze toegebragt, en dus opheldering verzogten om te mogen weeten, waar in, door wie, en wanneer, 'er van onze zyde belemmeringen waren veroorzaakt, die voet gaven tot den eisch van een Vryen Vaard. — Op dit alles, kreegen zy ten antwoord, dat, hoe zeer zyne handen gebonden waren, en zyn last volstrekt

was

was om niet buiten het laatst voorgeſtelde te gaan, of eenige andere Voorſlagen, daar van afwykende, over te neemen, hy het nogthans zou waagen, zyn Hof des kennis te geeven; mits onze Gezanten mede aannamen hun Hoog Mögenden berigt te laaten toekomen, van 't geen hy gezegd hadt, en byzonder, dat men geen hoop kon hebben, dat het *Engelſche* Staatsdienaarſchap iets meer zou toegeeven, dan 't zelve reeds gedaan hadt, of dat 'er by eene verandering van 't zelve eenige andere geneigdheid zou te wagten weezen: dewyl de voornaamſte zwaarigheid gelegen was in den afſtand van *Negapatnam*, en dat de *Engelſche Oost-Indiſche* Maatſchappy, die veel invloeds hadt, en waar tegen men zich niet zou aankanten, onwrikbaar daar op bleef ſtaan; dat de klagten over de Belemmering en der Vaard voornaamlyk haare betrekking hadden op de Vaard door de *Molukes*, zonder dat hy kon bepaalen, door wien, of wanneer dezelve waren veroorzaakt (*).

HEYDEN VAN REYNESTEIN door zyne Hoogheid na 't *Franſche* Hof gezonden.

Reeds vroeg in 't Jaar was Jonkheer VAN HEYDEN VAN REYNESTEIN na *Frankryk* vertrokken, om een byzonderen last van den Erfſtadhouder by dat Hof uit te voeren. Zodanig eene bezen-

(*) *Brief van* LESTEVENON VAN BERKENRODE en BRANTSEN *over de Vredesonderhandelingen* 15 Maart 1783.

XIV. BOEK. 1783.

zending kon, in dit tydsgewrichte, niet naalaaten de nieuwsgierigheid te wekken, zo ten aanziene van het oogmerk, als van den uitſlag. Omtrent het een en ander meende zy voldoening te erlangen toen zeker Dagpapier (*), met veel vertrouwen, ſchreef, dat deeze Bezending ſtrekte om den Koning van *Frankryk* te verzoeken, om het belang van den Prins Erf-Stadhouder, by de aanſtaande Vredehandelingen, te begunſtigen; dat hy, ten dien einde, een mondgeſprek gevraagd hadt met den Graave DE VERGENNES, die 't zelve aan hem toeſtondt en onzen Afgezant BRANTSEN verzogt daarby tegenwoordig te zyn. Op den gedaanen voorſlag, hadt de *Franſche* Staatsdienaar geantwoord, dat de Republiek de daadlyke bewyzen der toegenegenheid van zyne Majeſteit hadt ondervonden, en dat dezelve, by de Vredehandelingen niet uit het oog zouden verlooren worden; dat het belang van de Republiek een en hetzelfde met dat van het Huis van *Oranje* zynde, het natuurlyk was, dat met het behartigen der belangens van de Republiek, die van het Huis van *Oranje* ſtonden bevorderd te worden; maar dat zyne Majeſteit niet kon afzyn zyne verwondering te betuigen, dat zy, die zyne Majeſteits belangen in *Nederland* waren toege-

(*) De *Diemermeerſche Courant*, van 5 Maart 1783.

gedaan, als gerebuteerd wierden. Waar mede dit onderhoud een einde nam en de Graaf VAN HEYDEN *Parys* verliet. — Dan deeze, in *'s Gravenhage* te rug gekomen, liet, in 't zelfde Dagſchrift, het Algemeen bekend maaken, dat de inhoud van dit verſlag zyner verrigtingen geheel en al verdraayd en bezyden de waarheid was, dat noch het voorwerp van zyn last, noch de wyze op welke hy denzelven hadt afgelegd, noch de uitſlag daar van, met het verhaalde eenige weezenlyke overeenkomst hadt (*). De kortſtondig verzadigde nieuwsgierigheid bleef op dit tegenberigt op nieuw onvoldaan. XIV. BOEK. 1783.

Waarſchynlykheden van een kort naderenden Vrede.

Schoon zich weinig hoop op een ſchielyken Vrede ſcheen op te doen, uit het laatst gezondene berigt der Gezanten te *Parys*, kundigden eenige verſchynzels aan, dat de Vrede tuſſchen onzen Staat en *Groot-Brittanje* met ſterke ſchreeden naderde. Onder deeze telde men, dat hun Hoog Mogenden, op kennis geeving van den Heer BRANTSEN, Gevolmagtigden van wegen deezen Staat te *Parys*, dat alle de Ondertekenaars van den aanſtaanden Vrede, met de aankomst des Hertogs VAN MANCHESTER uit *Londen*, de hoedanigheid van *Ambaſſadeurs* zouden bekleeden, ook aan den Heer BRANTSEN, die hoedanigheid opdroe-

BRANTSEN tot *Ambaſſadeur* benoemd.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 85 en 405.

XIV. BOEK. 1783.

droegen, met het Daggeld van één honderd vyf en twintig Guldens, voor extraordinaris Ambasſadeurs bepaald; en nog acht duizend Guldens boven de tien, hem tot zyne uitrusting als Gevolmagtigde toegelegd (*).

Voorſlagen van den Stadhouder, omtrent het aanwerven van Zeevolk, het afdanken van Wagtſchepen, enz.

Dan meer waarſchynlykheids voor den Vrede ontleende men uit eenen Brieve, door den Erfſtadhouder aan de Algemeene Staaten, den vierden van Bloeimaand, gezonden, by welken hy hun, in de tegenwoordige omſtandigheden van zaaken, meende te moeten voorſlaan, om de Admiraliteiten aan te ſchryven, dat ze, by voorraad, zouden doen ophouden het uitbod van buitengewoone Belooningen tot aanmoediging van het Zeevolk, en om zodanige Wagtſchepen en buitengewoone Uitleggers af te danken, als dezelve, met zyne voorkennisſe, als Admiraal Generaal, zouden mogen oordeelen, dat, zonder ondienst van den Lande, konden worden gemist; en om voorts commisſoriaal te maaken met de Collegien ter Admiraliteit, welke Schepen, ingevalle de Vrede mogt worden gesloten, dit Jaar nog in dienst gehouden en op hoedanig eene wyze dezelve gebruikt zouden worden. Wat deswegen voorviel zullen wy vervolgens moeten boeken.

Tus-

(*) *Reſol. Gen.* 13 May 1783.

Raadſlag wegens het Salut op de Reeden in de Volkplantingen van den Staat.

Tuſſchen 's Lands Capitein PRUYST en den Gouveneur van de *Kaap de Goede Hoop*, was een geſchil gereezen, wegens het geeven van het *Contra-Salut* wanneer Oorlogs- of Koopvaardyſchepen van vreemde Volken aan dien Uithoek aankwamen; zynde de Gouverneur van gevoelen, dat zulks uit het Kasteel, en de Capitein van oordeel, dat het van 's Landsſchepen moest geſchieden: weshalven de laatstgemelde vroeg hoe zich 's Lands Capiteinen op die Reede, in dat geval, te gedraagen hadden? —— De Gelastigden uit de Admiraliteits Collegien, bragten voor hun Raadſlag uit, dat zy, zonder te treeden in een onderzoek van het gebeurde, uit gebrek aan ſtellige bevelen, 't welk aanleiding gegeeven hadt tot het voorſtellen deezer vraage, voortaan als een ſtellige Order, in ſoortgelyke gevallen, oordeelden te moeten bepaalen, „ dat eenige Schepen „ of Fregatten van Oorlog van den „ Staat, komende op de Ree van eeni„ ge Kasteelen, Forten, Batteryen, van „ den Staat in *Oost-* of *West-Indiën*, „ door den Gouverneur, Commandeur, „ Directeur en den Raad, het zy op zich „ zelven, het zy in een gemeenen „ Krygsraad, aanſtonds, naa het afloo„ pen der *Curialien* (*), aan den bevel-

„ voe-

(*) Hier wyzen zy, ten aanziene der *Curialien*, op een Beſluit by hun Hoog Mogenden den 15 Sept. 1740 genomen.

XIV. BOEK. 1783.

„ voerenden Officier van 's Lands Schepen van Oorlog zou moeten worden „ opgedraagen, het opneemen en beantwoorden van het Salut van alle Vreemde en Nationaale Schepen daar ter „ Reede; en dat vervolgens geen Saluten van aankomende Schepen door de „ Steden, Kasteelen, Forten of Batteryen van het Land zouden behooren „ te worden opgenomen en beantwoord; „ ten ware de Vreemden mogten goedvinden onderſcheiden eerst 's Lands „ Schepen te begroeten, en daar naa, „ beleefdheids halven, een *tweede* Salut „ voor de Steden, Kasteelen, Forten of Batteryen van het Land te „ doen, 't welk men niet kon vergen; „ doch, wanneer het uit eigen beweeging geſchiedde, zou men zulks van „ 't Land mogen beantwoordden als „ eene meerdere beleefdheid; naa dat „ het Salut aan de Schepen byzonder „ gedaan, door dezelve zou beantwoord „ weezen (*)."

Berigt van Gedeputeerden, wegens het Salut en Contra-Salut der Landsſchepen.

Op de vraage, door de Bevelhebbers van 's Landsſchepen den Admiraal Generaal gedaan, hoe zy zich, in de tegenwoordige omſtandigheden, te gedraagen hadden, omtrent het *Salut* en *Contra-Salut*, wanneer zy *Americaanſche* of *Engelſche Koningsſchepen* mogten ontmoeten, door hem aan hun Hoog Mogenden voor-

(*) *Reſol. Gen.* 1783. 28 July.

voorgeſteld, bragten Gedeputeerden, naa ingenomen raadſlag der Admiraliteiten, voor hun berigt uit; om, in de tegenwoordige omſtandigheden, het geeven van *Salut* en *Contra-Salut* tuſſchen de *Engelſche Koningsſchepen*, en die van den Staat, en tuſſchen dezelve en de *Noord-Americaanſche* Schepen, toe te ſtaan; doch dat het Tractaat met *Groot-Brittanje* van den jaare MDCLXXIV 't geen de wyze van het *Salut* in byzondere plaatzen van de Zee bepaalde, zyn kragt verlooren hebbende, voortaan de Regel niet meer kon weezen naar welken de Officiers zich, ten annziene van de *Engelſchen*, moesten gedraagen; maar dat alle onderſcheid van Zeeën ophoudende, de rangſchikking tuſſchen de Mogenheden diende gevolgd te worden: met opzigt tot dezelve was den drieëntwintigſten van Hooimaand des Jaars MDCCLXVIII, door hun Hoog Mogenden bepaald, dat hunne Schepen geene zwaarigheid behoefden te maaken om die van alle Gekroonde Hoofden, eerst te groeten, en in zommige gevallen ook met het ſtryken van den Wimpel; in gevolge hier van konden 's Lands Officieren de *Engelſche* Schepen in Zee, en in Havenen, of op de Reeden, van andere Mogenheden liggende, beleefdheids halve, het eerst begroeten; en dat zy, zo lang men omtrent de Saluten op Zee niet nader was overeengekomen, zodanig dienden te han-

de-

XIV. BOEK. 1783.

delen, dat het *Salut* by de *Engelſchen* voor eene waare beleefdheid kon worden aangezien, zonder daar over, of over het Contra-Salut, met dezelven te twisten. —— Dat 's Lands Officiers, daar en tegen het *Salut* van de *Noord-Americaanſche* Schepen konden verwagten, zonder het egter te vergen, en het zelve, wanneer het gegeeven werd, met een gelyk *Contra-Salut*, dienden te bejegenen. Schoon de Afgevaardigden van *Holland*, naa het raadpleegen op dit berigt, aangenomen hadden, zich nader hier op te verklaaren, bleek het welhaast, by den verderen loop der Vredehandelinge, dat zy met de Staaten der andere Gewesten, geene keuze hadden; maar den wil van *Engeland* moesten volgen (*).

Vergeefsch aanbod van andere Vastigheden, in ſtede van *Negapatnam.*

Onder het dringen van *Frankryk*, dat onze Afgezanten het Vredeswerk zouden voortzetten, en het onaflaatelyk aanhouden van *Engeland* om *Negapatnam* af te ſtaan, poogde men dit te ontwyken. Onze Gezanten werden met den Bewindhebber en den Advocaat der *Oost-Indiſche* Maatſchappye, die zich geduurende deezen Oorlog te *Parys* onthouden hadden, te raade, om, in ſtede van *Negapatnam*, een aanbod te doen van de Vastigheden der *Nederlandſche* Maatſchappye

(*) *Reſol Gen.* 11 en 23 April 9 en 19 Mey 10 Juny 1783. *Reſol. van Holl.* 6 Juny 1783.

pye op de Westkust van *Sumatra* en van *Suratte*. Deeze afſtand vertrouwden zy zou het grootſte ſtruikelblok wegneemen, en *Engeland*, in de verdere ſchikking der zaaken, alle voeglyke inſchiklykheid betoonen; doch, naa een ruim tydsverloop, vonden zy zich in die verwagting te leur geſteld. De *Engelſche* Gezanten gaven ten antwoord, dat men ten Hove dien voorſlag wel in overweeging genomen; maar geheel onaanneemelyk gevonden hadt; hoe veel belangs de *Nederlanders* ook mogten hegten aan deeze Vastigheden, voor *Engeland* hadden ze niets te betekenen. XIV. BOEK. 1783.

Nadere Eiſchen van *Engeland*, het *Salut* en den Handel op *Africa* betreffende.

Behalven dat de *Engelſchen* bleeven ſtaan op den voorheen gevorderden afſtand van *Negapatnam*, en de onbepaalde Vaard in de *Oost-Indiſche* Zeeën, eischten zy, by het ontwerpen van eenige Artykelen, op welke zy meenden dat het onderling ſluiten der voorloopige Voorwaarden zou kunnen geſchieden „ de verpligting om „ het *Salut* op Zee te geeven overeenkomſtig met het bepaalde in het „ *vierde Artykel van het Tractaat van* „ *Westmunſter* des jaars MDCLXXIV; „ als mede dat men, tot voorkoming „ van alle klagten, welke zich omtrent „ de Vaard op de Kust van *Africa*, van „ tyd tot tyd, hadden opgedaan, zich „ wederzyds verbondt, om, onder geenerlei voorwendzel, eenig beletzel toe „ te brengen aan den Handel van vreem-

„de

XIV. BOEK.

„ de Natien, in de Havens van een der „ beide Mogenheden."

1783. Ontwerp van een Voorloopig Tractaat door onze Afgezanten overgeleverd.

Onze Gezanten bleeven niet in gebreke om daar tegen een ander Plan, in de gedaante van een Voorloopig Tractaat, te ontwerpen en over te leveren: waarin onder andere het aanbod kwam des afſtands aan *Engeland* van de Bezittingen der *Nederlandſche Oost-Indiſche* Maatſchappye op de West Kust van *Sumatra* en hun Kantoor te *Suratte*, mits dat aan de Maatſchappye te rug gegeeven wierden derzelver bezittingen in de Stad *Suratte*, als ook die buiten de Stad mogten gevonden worden, op het grondgebied *Mauré*. — Ten aanziene van de Vrye Vaard wilden zy vast geſteld hebben, dat men, binnen den tyd van drie maanden, naa de Tekening deezer Voorwaarden, van wederzyden Gelastigden zou benoemen, om de bezwaaren, zo door de *Engelſche*, als door de *Nederlandſche* Maatſchappye deswegen ingebragt, te onderzoeken, en, ten dien opzigte ſchikkingen te beraamen, welke op de kragtdaadigſte wyze zouden ſtrekken ten beste der beide Natien, welverſtaande nogthans, dat men in die Onderhandelingen, ten aanzien van de Vaard op de *Molukes*, zich zou bepaalen tot den eenvoudigen Doortocht der Schepen; dat zyne *Groot-Brittanniſche* Majeſteit zich zou verbinden tot het ter handneemen der ſterkſte middelen, om zyne Onderdaanen zich te doen onthouden van eenigen Handel, 't zy op

op zich zelven, het zy by wyze van Compagnieschap, te dryven op de *Specery-Eilanden*. XIV. BOEK.

Gereedlyk namen de *Engelsche* Gezanten dit Ontwerp over; doch zy toonden teffens geen de minste hoop te hebben, dat 's Konings Staatsdienaaren hier aan een gunstig oor zouden leenen, dat men niet zou afzien van de vrye Vaard door de Specery-Eilanden; noch van den Eergroet op Zee, op den ouden voet; noch van den vryen Handel aan alle Volken, in de Havens der beide Mogendheden op de Kust van *Africa*, noch van *Negapatnam*, of eenige andere Bezitting van gelyke waarde. —— Men bragt hier tegen wel in 't midden, dat het nutloos was, omtrend de Vrye Vaard door de *Molukos*, iets in de Voorloopige Voorwaarden in te voegen, aangezien men bereid was om alle gegronde klagten daar omtrent, in 't vervolg, voor te komen; dat de punten het Salut en den Handel op de Kust van *Africa* betreffende tot de volkomene sluiting des Vredes dienden verschoven te worden; dat men met geene mogelykheid eene andere Bezitting van gelyke waarde, in de plaats van *Negapatnam*, kon geeven, buiten 't geen reeds was aangeboden. Maar te vergeefsch, de *Engelschen* bleeven onverzettelyk. 1783. De *Engelschen* bleeven onverzettelyk.

Ondertusschen hebben zommigen gemeend zeker te weeten, dat het den *Engelschen* niet zo zeer om die Voorwaarden te doen was, dan wel om de *Hollan-* Zommiger oordeel over den grond van *Enge-*

XIV. BOEK. 1783.

ders te beweegen, om de Voorwaarden van Vrede te *Londen*, zonder tusſchenkomst van het *Franſche* Hof, te ſluiten; dat zy dan gunſtiger Bedingen, om de vriendſchap der *Nederlanderen* te herwinnen, zouden hebben willen toeſtaan; maar niet te *Parys*. Wanneer de *Engelſchen*, die voordeelen niet zo zeer vrywillig; doch veel eer, door den invloed der *Franſchen*, daartoe genoodzaakt, zouden ſchynen afgeſtaan te hebben, in welk geval de eer en dank aan *Frankryk* zou 't huis komen. —— 'Er zyn Staatsleden geweest, die zich des zo zeer overreed hielden, dat zy ter Vergadering van *Holland* ſtemden om rechtſtreeks iemand na *Engeland* af te vaardigen; ten einde te beproeven wat men daar zou kunnen verkrygen; doch anderen vreesden hier door ondank by *Frankryk* te zullen behaalen en verkoeling in de Vriendſchap met dat Ryk te veroorzaaken. De Heer TOR, voorheen Afgezant van den Staat te *Venetie*, werd onder de hand na *Engeland* gezonden; maar van zyne verrigtingen is niets uitgelekt, en men heeft 'er geen gevolgen van gezien.

lands onverzettelykheid.

Voorſlag om voor *Negapatnam* een Equivalent in Geld te geeven.

Wat hier van zyn moge; de *Hollandſche* Gezanten te *Parys* ziende dat zy niets vorderden, en aangeſpoord door den *Franſchen* Staatsdienaar, en de Gezanten der andere Mogenheden, om hunne Onderhandelingen ſpoed by te zetten, verklaarden „ dat, indien men volſtrekt „ op den Afſtand van *Negapatnam*, of „ iets,

„ iets van gelyke waarde, bleef ſtaan, XIV.
„ en door de ſchikking van dat punt al BOEK.
„ het overige zou worden gevonden, ——
„ (gelyk de *Engelſche* Onderhandelaars nu 1783.
„ en dan hadden aangeduid,) zy geneegen
„ waren een *Equivalent in Geld te geeven*,
„ en daar over, op billyke Voorwaarden,
„ te handelen." —— Zy dagten dat dit Voorſtel, in de tegenwoordige omſtandigheden, daar *Engeland* zo zeer om Geld verlegen was, en dit middel voorheen meermaalen geſchillen tusſchen dat Ryk en deezen Staat, ten einde gebragt hadt, een gereeden ingang zou vinden. 't Werd egter zeer koel ontvangen, men nam ten naauwen noode aan, 't zelve ter kennisſe van 's Konings Staatsdienaaren te brengen, en daar op bevel af te wagten.

Twee maanden verliepen 'er, eer van *Engelands* zyde, hier op eenig antwoord kwam, en in dien tusſchen tyd lag de Heer TOR zyne vrugtlooze boodſchap in *Engeland* af. In Oogstmaand gaf de Hertog VAN MANCHESTER onzen Gezanten te *Parys* te kennen; „ dat „ 's Konings Staatsdienaars, alle de na„ dere gedaane voorſlagen in overweeging genomen hebbende, bevon„ den hadden, dat 'er met de daad „ ſlegts drie punten waren, in welke „ men voornaamlyk met elkander ver„ ſchilde: naamlyk de *Afſtanden*, de „ *Vaard in de Oosterſchie Zeeën*, en het be„ ding *van het geeven van Salut op Zee.* —— Nadere aandrang van de Eisſchen der *Engelſchen*.

XIV. BOEK. 1783.

„ Dat zy van de vordering van *Negapatnam*, met deszelfs Onderhoorigheden, „ niet konden afzien; maar dat hy gaarne zyne goede dienſten zou aanwenden, „ dat men aan de Republiek, uit aanmerking van het belang, 't geen zy in „ 't behoud dier Bezitting ſtelde, en thans „ geen ander geſchikt *Equivalent* wist aan „ te bieden, voorbehieldt het regt, om „ dezelve ten allen tyde te rug te krygen, wanneer zy zich in ſtaat bevondt „ om *Engeland*, door middel van eenigen „ anderen Afſtand, ſchadeloos te ſtellen. —— Wat de Vaard in de *Oosterſche Zeeën* betrof waren 'er geene „ Onderhandelingen noodig om de Vryheid „ van die Vaard te bedingen; dat de Zee „ voor ieder open en vry was; dat de „ *Engelſche* Onderdaanen die Zeeën ook „ altoos bevaaren hadden; dat indien de „ *Nederlandſche* Maatſchappy hun geene „ onbehoorlyke verhindering hadt toegebragt, of 'er geen groove klagten, „ wegens mishandelingen, gedaan waren, „ zy deeze zaak geheel niet op 't tapyt „ zouden gebragt hebben; dat men de „ uitdrukking daar toe betrekkelyk zo algemeen hadt geſteld als mogelyk, om „ geen aanſtoot aan de Republiek te geeven; dat men daar van ook niet kon „ afwyken; en dat, wanneer men van „ onzen kant 't zy onmiddelyk, 't zy „ door Gelastigden, in een onderzoek „ van dit Onderwerp wilde komen, of „ in eene uitpluizing treeden van de klag-

„ ten,

„ ten, zy alle hunne oude klagten, van „ den Vrede van *Munſter* af, zouden „ moeten ophaalen, en ook zouden eis- „ ſchen bewys van het vermeend Regt „ der Maatſchappye op de *Specery-Eilan-* „ *den.* —— Van den eisch omtrent het „ geeven van het *Salut* op Zee konden „ zy niet afzien, en zich niet verbeel- „ den dat deswegens by den Staat zwa- „ righeid zou gemaakt worden."

XIV. BOEK. 1783.

Onze Afgezanten gaven hier op te verſtaan, „ niet verwagt te hebben, dat het „ Hof van *Londen*, naa zo veele betui- „ gingen van Vriendſchap voor de Re- „ publiek, en naa eene zo volkomene „ overtuiging van het belang van den „ Staat, by het behoud van *Negapatnam*, „ op den Afſtand van die Plaats zou heb- „ ben aangedrongen; maar dat, zo de „ Vredesonderhandeling daar op zou moe- „ ten blyven ſtooten, zy, door den ui- „ terſten nood gedrongen, beſlooten had- „ den om in dien Afſtand te bewilligen, „ onder voorbehoud, dat men van de „ *Engelſche* zyde aannam alle de overige „ Artykelen, zo als dezelve in het door „ de *Hollandſche* Afgezanten ingeleverde „ Ontwerp waren te neergeſteld, en in „ byzonder, dat men niet verder aan- „ drong op een onbepaalden Afſtand van „ de Vrye Vaard in de *Oosterſche Zeeën*, — „ en op eene verpligting tot het geeven „ van 't *Salut* met het vallen van den „ Wimpel op den ouden voet. Tot geen „ van beide deeze zaaken waren zy ge-

Gedeeltelyke Bewilliging.

XIV. BOEK. 1783.

„ magtigd en konden zy hunne vreeze
„ niet verbergen, dat de Staat huiverig
„ zou zyn om daar toe te komen. —
„ Dat zy, ten aanziene van 't eerſte,
„ nogmaals moesten herhaalen, dat aan
„ hun Hoog Mogenden nooit eenige
„ klagten waren gedaan, over het mis-
„ handelen van *Engelſche Onderdaanen* in
„ hunne Vaard op de *Oosterſche Zeeën*,
„ dat zy, integendeel wel wisten, dat
„ in die enkele gevallen, wanneer zy den
„ Doortocht gevraagd hadden, door de
„ Bediendens van de Maatſchappy waren
„ bygeſtaan, en men hun in nood behulp-
„ zaam ware geweest; maar dat men
„ teffens ook had tegengegaan het voor-
„ neemen, 't geen zy nu en dan ſchee-
„ nen te willen uitvoeren, om Verboden
„ Handel te dryven; dit hadt de Maat-
„ ſchappy gedaan, op haar Regt; een
„ Regt dat zy ook door niemand kon
„ laaten ſchenden. Hadden de *Engelſche*
„ Staatsdienaars geene geneigdheid om
„ over dit ſtuk in onderhandeling te
„ treeden, het ware dan beter dit punt
„ geheel niet te roeren. — Wat
„ aanbelangde het begroeten op Zee,
„ men kon niet begrypen hoe men thans,
„ van de zyde van *Engeland*, kon aan-
„ dringen op een beding dat het *Salut*
„ op den ouden voet zou gegeeven wor-
„ den, dat men alleen een Verdrag van
„ Vrede maakte, en het Algemeen Regt
„ der Volken ten rigtſnoer bleef, dat
„ volgens 't zelve, en ook volgens den

En-

„ *Engelſchen* eigene ſtelling, *alle Zeeën vry* XIV.
„ *waren*, en dus op geen grond het gee- BOEK.
„ ven van een blyk van erkentenis van ——
„ een byzonder Eigendom kon worden 1783.
„ gevorderd." —— Dan, hoe zeer zy dee-
ze bewyzen uithaalden, en door de kragtigſte redenen aandrongen, vorderden zy 'er niets mede. Van de *Engelſche* zyde bleef men 'er vast op ſtaan, dat dit de laatſte bevelen waren, en men geene vryheid hadt, om, welke Voorſtellen 'er ook mogten gedaan worden, eenigzins daar van aftewyken.

Van dit alles, en den hachlyken ſtaat der Onderhandelingen, gaven de *Hollandſche* Gezanten kennis aan den Graave DE VERGENNES. Deeze betuigde zyn leedweezen, dat hy, door het mislukken zyner poogingen, welke hy verzekerde onophoudelyk by het *Engelſche* Staatsdienaarſchap te hebben aangewend, hun Hoog Mogenden niet hadt kunnen overtuigen van den waaren yver, waar mede hy bezield geweest was om hunne belangen meerder te bevorderen; maar dat hy weinig middel zag, om de *Engelſche* Staatsdienaars, die door hunne gemaakte Overwinningen meenden een hooger regt te hebben, en op de Republiek de groote opofferingen, welke zy aan andere Mogendheden hadden moeten doen, eenigzins zogten te verhaalen, van hunne onverzettelykheid en opgevatte denkbeelden te rug te brengen.

Frankryk en Spanje gereed om met Engeland te ſluiten.

Uit den mond diens *Franſchen* Staats-

XIV. BOEK. 1783.

dienaars verſtonden onze Gezanten, dat de zaaken tuſſchen *Frankryk Spanje* en *Engeland* geheel vereffend, en de wederzydſché Verdragen, in tegenwoordigheid der Staatsdienaaren van de beide Keizerlyke Hoven, vergeleken en thans in 't net gebragt waren; en dat men met de Tekening zou hebben kunnen voortvaaren, zo hy niet geoordeeld hadt, dat men niet behoorde te overhaasten, vóór dat zaaken met *Holland* desgelyks waren vereffend. — Hy voegde 'er nevens, dat, terwyl de tegenwoordige geſteldheid van zaaken in *Europa* volſtrekt vorderde, dat, door het ſluiten van den volkomen Vrede, alles aan wederzyden tot eene volmaakte rust werd gebragt, en de andere Mogenheden, die aan den Vrede deel hadden, met veel yvers op het volkomen ſluiten en tekenen aandrongen, de *Hollandſche* Gezanten wilden te wege brengen, dat aan de raadpleegingen van den Staat alleen ſpoed wierd bygezet, en zy welhaast mogten voorzien worden met een Beſluit 't geen hun in ſtaat ſtelde om een geheele afkomst van zaaken te maaken. (*)

Voorloopige raadſlag van *Holland* om in de Eiſchen van *Engeland* te bewilligen.

Staaten van *Holland* bragten, den zes en twintigſten van Oogstmaand een Raadſlag uit, by welken werd vaſtgeſteld, om, indien het onmooglyk was, door behulp van

(*) *Brief van* LESTEVENON VAN BERKENRODE *en* BRANTSEN *over de Vredesonderhandelingen* 13. Aug. 1783.

van 't *Franſche* Hof, betere Voorwaarden te bedingen, volgens den laatſten Lisch van *Engeland*, Afſtand te doen van *Negapatnam*, in de vrye Scheepvaard door de *Molukſche Eilanden* te bewilligen, als mede in het *Salut* ter Zee toeteſtemmen. Een Postbode met den voorloopigen Raadſlag van *Holland* werd aan de Gezanten te *Parys* gezonden (*).

XIV. BOEK. 1783.

De aandrang des Graaven DE VERGENNES, hoe ſterk reeds, vermeerderde toen hy, op den vyf en twintigſten van Oogstmaand, zich by onzen Afgezanten vervoegde en hun verwittigde, dat de *Engelſche* Afgezant, en het Hof van *London*, dermaate aanſtonden op het bepaalen van den Dag tot het tekenen van het Definitief Tractaat, dat hy niet langer zich daar aan wist te onttrekken; dat het *Franſche* Ryk, zo wel als dat van *Spanje*, by het verwylen der Tekeninge, 't welk alles in een volkomen onzekerheid ſtelde, zo veel leeden, door het onderhouden van een groote Krygsmagt in andere Werelddeelen, en het belemmeren des Handels, dat hy, zo wel als de Graaf D'ARANDA, 't niet langer op zich durfden neemen om dezelve uit te ſtellen; dat men alles gedaan hadt, om tyd te winnen: maar dat 'er, nu zo veele dagen verloopen zynde, zonder dat onze Ge-

Aandrang om het ſluiten te verhaasten.

(*) *Seer. Reſol. van Holl.* 26 Aug. 1783. *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1378.

XIV BOEK. 1783.

Gezanten verzekering konden geeven, wanneer zy met een Staatsbesluit tot afdoening der zaake zouden voorzien zyn, men eindelyk zich hadt moeten bepaalen, en dat de Dag, dien de Hertog van MANCHESTER reeds op morgen wilde gesteld hebben, op naastkomenden Saturdag bestemd was. —— Op voordragt onzer Gezanten, om eenigen tyd te winnen, konden zy geen onbepaald uitstel verkrygen: maar wisten de *Fransche* Staatsdienaar en de *Spaansche* Afgezant by den *Engelschen* te verwerven, dat de Dag der Tekeninge verschooven zou worden tot op den derden van Herfstmaand, terwyl zy, van hunnen kant, aannamen terstond een Postbode af te vaardigen, met verzoek om zo tydig vóór den bepaalden dag met een eindelyk Besluit te mogen voorzien worden, dat zy met den Hertog VAN MANCHESTER het nodige zouden kunnen beraamen en alles in dien staat brengen, dat zy, ten gelyken tyde, ons Tractaat zouden kunnen tekenen (*).

Besluiten met vier Gewesten desswegen genomen.

Ter Algemeene Staatsvergadering was een berigt ingekomen onzer Gezanten, dat, hoe zeer zy door den ongunstigen uitslag der Onderhandelingen, door verscheide zamenloopende omstandigheden veroorzaakt, tot op dit oogenblik on-

(*) Brief van LESTEVENON VAN BERKENRODE en BRANTSEN 25. Aug. 1783

onzeker waren, van de wyze op welke zy dezelve zouden kunnen ſluiten, als mede van den tyd wanneer zulks zou kunnen geſchieden, zy egter gemeend hadden hun Hoog Mogenden in bedenking te moeten geeven, of zy niet zoude kunnen goed vinden hun de noodige bevelen te geeven, hoedanig zy zich by de Eventueele Tekening van het Vredes Tractaat zouden behooren te gedraagen, ten opzigte van de Plenipotentiarisſen der Hoven van *Weenen* en *Petersburg*, die, op uitnoodiging der Hoven van *Frankryk*, *Spanje* en *Engeland*, naa dat de Preliminaire Vredes-Artikelen waren getekend, door haare Keizerlyke Majeſteiten volmagt bekomen hadden tot het aanwenden hunner goede dienſten, of wel tot het ondertekenen der Definitive Tractaaten. Men vondt goed van wegen den Staat, by de Eventueele Tekening van het Vredes Tractaat, onze Gezanten te volmagtigen, de gemelde Plenipotentiarisſen, tot dit zelfde uit te noodigen. De Afgevaardigden van *Gelderland*, *Zeeland* en *Stad en Lande* verklaarden op deeze zaak ongelast te zyn en verzogten een korten tyd uitſtel eer men tot een beſluit kwame; doch de vier Gewesten gingen 'er mede door. XIV. BOEK. 1783.

Desgelyks namen, hun Hoog Mogenden, dien dag 's avonds vergaderd zynde, naa het ontvangen des Briefs de Dagbepaaling der Tekening vermeldende, met vier Gewesten een Beſluit, overeenkomſtig

XIV. BOEK. 1783.

ſtig met den voorloopigen Raadſlag van *Holland*, om, wanneer alle Vertoogen by den *Engelſchen* Afgezant, ſtrekkende om hem de onregtmaatigheid en hardigheid der buitenſpoorige Eiſchen op nieuws ten ſterkſten onder 't oog te brengen, en den Graave DE VERGENNES, het harde het beledigende, 't welk *Engeland* van den Staat vergde, met leevendige kleuren te ſchilderen, vrugtloos mogten bevonden worden, „ als dan, met betrekking tot de „ afgevergde overgave van *Negapatnam*, „ mitsgaders van de vrye Vaard in de *Oosterſche Zeeën*; en het doen van het gevorderde *Salut*, zo veel toe te geeven „ als de noodzaaklykheid zou vorderen, „ om voor te komen, dat de tegenwoordige Onderhandeling niet wierd afgebrooken, zodanig dat de Republiek „ daar van alleen zou worden uitgeſloten, en om vervolgens, des noods, met „ inwilliging der voorſchreevene Voorwaarden, tot een afkomst van zaaken, „ op de beste en minst nadeelige wyze, „ voort te vaaren; niet te min zorgvuldiglyk in 't oog houdende, dat, met „ opzigt tot de *Oosterſche Zeeën*, de „ vaſtſtelling alleen tot de vrye *Vaard* „ bepaald en daar onder geen *Handel* „ begreepen wierd; en dat ten aanziene „ van het *Salut*, alle inroeping van of „ wyzing op voorheen beſtaan hebbende, „ doch nu vervallene Tractaaten, zorgvuldig vermyd en alleen en eenvoudig „ bepaald zou worden: dat men met opzigt

„ zigt tot het *Salut* wederzyds zou bly- XIV.
„ ven by het gebruik 't welk des aan- BOEK.
„ gaande, vóór den Oorlog, hadt plaats ——
„ gehadt, terwyl men voor het overige 1783.
„ vertrouwde dat het punt der vrye Vaard
„ op de Kusten van *Africa* in geene
„ verdere overweeging zou komen (*)."

Ingevolge van dit Staatsbesluit stelden onze Afgezanten hunne meermaals aangewende poogingen, om beter Voorwaarden te bedingen, te werk; doch met denzelfden ongunstigen uitslag. Het stuk der vrye Vaard en Handel op de Kust van *Africa* werd door de *Engelschen*, weder opgehaald, en konden onze Afgezanten, niet dan met veel moeite, naa de allerhevigste twistredenen, welke zomtyds tot eene hoogte liepen, dat zy voor eene geheele afbreeking der Onderhandelinge vreesden, in de bepaaling van het *Salut* ter Zee, het ontwyken dat men zich gedraagen zou overeenkomstig met het vierde Artykel van het *Tractaat van Westmunster* des Jaars MDCLXXIV.

Inhoud der voorloopige Voorwaarden.

De voorloopige Voorwaarden, omtrent welker bepaaling men zo veel, en zo lang, gearbeid hadt, werden eindelyk, den tweeden van Herfstmaand, getekend, en behelsden de volgende Elf Artykelen.

I. „ Zo ras de Preliminairen geratifi-
„ ceerd

(*) *Resol. Gen.* 28. Aug. 1783. *Courier van Europa* I. D. bl. 10.

XIV. BOEK. 1783.

„ ceerd zullen zyn, zal de opregte en
„ ſtandvastige Vriendſchap tuſſchen zyne
„ *Groot-Brittaniſche* Majeſteit deszelfs
„ Ryken, Staaten en Onderdaanen en de
„ Staaten Generaal der *Vereenigde Neder-*
„ *landen* en derzelver Staaten en Onder-
„ daanen, van welk een rang of hoeda-
„ nigheid dezelve mogen weezen, zon-
„ der onderſcheidinge van Plaatzen of
„ Perſoonen, herſteld zyn, derwyze dat
„ de Hooge Contracteerende Partyen de
„ grootſte oplettenheid zullen waarnee-
„ men om onder zich en derzelver Staa-
„ ten en Onderdaanen, de Vriendſchap
„ en wederzydſche goede Verſtandhouding,
„ te handhaaven, zonder in 't vervolg
„ te gedoogen, dat van de eene of an-
„ dere zyde noch ter Zee, noch te
„ Land, eenige vyandelykheid gepleegd
„ worde, om wat oorzaake of onder welk
„ voorwendzel het zou mogen zyn. Men
„ zal zorgvuldig vermyden alles wat, in
„ het toekomende, de gelukkig herſtelde
„ Eensgezindheid zou kunnen ſtooren,
„ zich in tegendeel verbindende, om in
„ alle gelegenheden, voor elkander we-
„ derzyds te bevorderen alles wat toe
„ kunne brengen aan hunne Glorie, aan
„ hunne Belangen, en onderlinge Voor-
„ deelen, zonder rechtſtreeks of van ter
„ zyde eenigen byſtand of beſcherming
„ te verleenen aan den geenen, die eenig
„ nadeel zou willen toebrengen aan de
„ een of de ander der Hooge Contractee-
„ rende Partyen: alles wat 'er mogt ver-

„ rigt

„ rigt of begaan zyn vóór of zedert het begin van den Oorlog, zal in algemeene vergeteldheid weezen. XIV. BOEK. 1783.

II. „ Wat aanbelangd de Eer der Vlag en het Salut ter Zee, door de Schepen der Republiek voor die zyner *Groot-Britanniſche* Majeſteit, hier in zal reſpectivelyk gehandeld worden op dezelfde wyze, als 'er vóór het begin van den thans geëindigden Oorlog heeft plaats gehad.

III. „ Alle de Krygsgevangenen van de eene en de andere zyde gemaakt, zo te Land als ter Zee, en de Gyzelaars, die 'er geligt of gegeeven zyn, geduurende den Oorlog, en tot op deezen dag, zullen te rug gegeeven worden zonder Rantsoen, binnen den tyd van zes Weeken, ten langſten te rekenen van den dag af, van de uitwisſeling der Ratificatie deezer Preliminaire Artykelen, betaalende ieder der Mogenheden reſpectivelyk de uitgaven, die 'er gedaan mogten zyn voor den Leeftocht en voor het Onderhoud dier Gevangenen, door den Souvrain van 't Land, alwaar zy gevangen zyn gehouden geweest, overeenkomſtig, de Handtekeningen, en vastgeſtelde Staaten en andere wettige Tytels, die van de eene en de andere zyde zullen worden opgeleverd; en zullen 'er wederzydſche verzekeringen worden gegeeven voor de betaaling der ſchulden, welke gezegde Gevangenen in de Staaten hunner Gevangenisſe zouden hebben

XIV. BOEK. 1783.

„ mogen maaken, tot aan den tyd van
„ derzelver volkomene Vryheid. Voorts
„ zullen de Schepen, zo wel van Oor-
„ log als Koopvaardy, die 'er mogten
„ genomen zyn, naa de verſchyning
„ van de tyden der ophoudinge van
„ de Vyandlykheden ter Zee bepaald,
„ insgelyks ter goeder trouwe te rug
„ worden gegeeven; met alle derzelver
„ Uitrustingen en Laadingen. Men zal
„ voorzien in het ten uitvoer brengen van
„ dit Artykel daadlyk naa de Uitwisſeling
„ der Ratificatie van dit Preliminair Trac-
„ taat.

IV. „ De Staaten Generaal der *Ver-*
„ *eenigde Nederlanden* ſtaan af, en guaran-
„ deeren in vollen eigendom aan zyne
„ *Groot-Brittanniſche* Majeſteit, de Stad
„ *Negapatnam* met alle derzelver aan-
„ hooren; doch aangezien het gewigt
„ 't welk de Staaten Generaal der *Ver-*
„ *eenigde Nederlanden* ſtellen in de Be-
„ zitting der gezegde Stad, belooft de
„ Koning van *Groot-Brittanje*, ten teken
„ zyner Goedgunſtigheid jegens de boven-
„ gemelde Staaten, niet tegenſtaande den
„ gezegden Affland, met Hoogstdezelven
„ te zullen handelen, wegens wedergave
„ van dezelve Stad, ingevalle de Staa-
„ ten, in het toekomende, iets evenwaar-
„ digs aan zyne Majeſteit hebben aan te
„ bieden.

V. „ De Koning van *Groot-Brittanje*
„ zal aan de Staaten Generaal der *Ver-*
„ *eenigde Nederlanden* weder te rug gee-

„ ven-

„ ven *Trinconomalo*, even als alle andere XIV.
„ Steden, Forten, Havens, en Bezittin- BOEK.
„ gen, die, geduurende den tegenwoor- ——
„ digen Oorlog veroverd zyn, door de 1783.
„ Wapenen zyner *Groot-Brittanniſche* Ma-
„ jeſteit, of door die der *Engelſche Oost-*
„ *Indiſche* Maatſchappye, en welke
„ Hoogstdezelve in bezitting mogt heb-
„ ben, alles in den ſtaat waar in zy zich
„ zullen bevinden.

VI. „ De Saaten der *Vereenigde Ne-*
„ *derlanden* belooven en verbinden zich
„ van de Vaard der *Britſche* Onderdaa-
„ nen in de *Oost-Zeeën* niet te zullen be-
„ lemmeren.

VII. „ Alzo 'er geſchillen ontſtaan zyn,
„ tusſchen de *Engelſche Africaanſche*
„ Maatſchappy en de *Hollandſche West-*
„ *Indiſche* Maatſchappy, betrekkelyk tot
„ de Vaard op de Kusten van *Africa*,
„ als mede ten aanziene van de Kaap
„ *Apollonia*, is 'er, om alle redenen tot
„ klagten tusſchen de beide Natien op die
„ Kusten te voorkomen, beſlooten dat men
„ van de eene en de andere zyde Com-
„ misſarisſen zal benoemen, om ten dien
„ einde behoorlyke ſchikkingen te maaken.

VIII. „ Alle de Landen en Teritoiren,
„ die 'er zouden mogen veroverd zyn,
„ of die 'er nog veroverd mogen wor-
„ den, in welk Werelddeel het ook zy,
„ door de Wapenen van zyne *Groot-*
„ *Brittanniſche* Majeſteit, of door die
„ van de Staaten Generaal, welke niet
„ in de tegenwoordige Artykelen begree-

XIV. „ pen zyn, noch in de hoedanigheid van
BOEK. „ Afstand, noch in die van Wedergave,
——— „ zullen zonder verhindering en zonder
1783. „ vergelding worden te rug gegeeven.

IX. „ Alzo het noodzaaklyk is een vasten tyd te ſtellen voor de Wedergeevingen en Ontruimingen, die 'er zullen te doen zyn is beſlooten, dat de „ Koning van *Groot-Brittanje Trinconomalo*, als mede alle de Steden, Landen, en Teritoiren, waar van zyne „ Wapenen zich hebben meester gemaakt, „ en welke zy in bezitting zullen hebben, „ met uitzondering van 't geen by deeze Artykelen wordt afgeſtaan aan zyne „ *Groot-Brittanniſche* Majeſteit, zal doen „ ontruimen op denzelfden tyd dat de „ wedergaven tusſchen *Groot-Brittanje* en „ *Frankryk* zullen gedaan worden. De „ Staaten Generaal zullen, op denzelfden „ tyd, wedergeeven de Steden en Teritoiren, welke hunne Wapenen op de „ *Engelſchen* in de *Oost-Indien* hebben „ veroverd; ten welken einde de noodige bevelen zullen worden afgevaardigd „ door een ieder der Hooge contracteerende Partyen, met wederzydſche Vrygeleidbrieven voor de Schepen, die dezelve daadlyk zullen overbrengen, naa de Ratificatie van deeze „ Preliminaire Artykelen.

X. „ Zyne *Groot-Brittanniſche* Majeſteit en de Staaten Generaal belooven, „ oprechtlyk en ter goeder trouwe, alle „ de Artykels in dit tegenwoordig Pre-

„ limi-

„ liminair Tractaat begreepen en vastge- XVI.
„ ſteld te zullen in agt neemen, en zy- BOEK.
„ zullen niet gedoogen, dat daar tegen ——
„ rechtſtreeks of van ter zyde, door 1783.
„ hunne Onderdaanen eenige inbreuk ge-
„ maakt worde. Voorts guarandeeren de
„ voorgemelde Hooge contracteerende
„ Partyen algemeen en wederzyds el-
„ kander alle de bepaalingen der tegen-
„ woordige Artykelen.

XI. „ De Ratificatie der tegenwoordige
„ Preliminaire Artykelen in behoorlyke
„ en goede orde afgevaardigd zynde,
„ zullen uitgewisſeld worden in de Stad
„ *Parys* tuſſchen de Hooge contracteeren-
„ de Partyen, binnen den tyd van één
„ Maand, of eerder zo mogelyk, te reke-
„ nen van den dag der Tekeninge van de
„ tegenwoordige Artykelen (*)."

Wanneer de *Engelſchen* de Eiſchen ge- Raadſlag van *Friesland*, wegens de Vredes Voorwaarden.
daan hadden, die grootendeels in deeze voorloopige Artykelen werden ingewilligd, ſtrekten ze ten onderwerp der Raadplee-gingen in byzondere Gewesten: wat des-wegen te doen viel zal ons uit een en-der ſtaal blyken. —— Staaten van *Fries-land*, de hachlyke omſtandigheden, in welken zich de Staat bevondt inziende, oordeelden een deezer *drie* ſtappen te moe-ten doen. —— Of de Voorwaarden door

En-

(*) *Verſlag van* LESTEVENON VAN BER-KENRODE *en* BRANTSEN *wegens de Vredes Preliminairen te Parys.*

XIV. BOEK. 1783.

Engeland aangeboden af te ſlaan, en, niettegenſtaande de verdere Oorlogende Mogenheden mogten voortgaan met den Vrede te ſluiten, den Oorlog met *Groot-Brittanje* voorttezetten. —— Of, ſtaande de Onderhandelingen in *Frankryk* met het *Engelſche* Staatsdienaarſchap, rechtſtreeks te handelen, en voordeeliger Voorwaarden van Vrede te bedingen. —— Of, eindelyk, op de best mogelyke wyze, zelfs op de alleszins harde, thans aangebodene Voorwaarden, tot den Algemeenen Vrede toe te treeden.

Buiten twyfel ſtelden zy, dat het eerſte verre weg best, zo niet eeniglyk, zou ſtrooken met de Waardigheid van de Republiek, en alzins overeenkomen met het Stelzel door *Friesland* van den aanvang des Oorlogs af, voorgeſteld en ſtandvastig gevolgd. Naamlyk om de Republiek alle haare kragten te doen inſpannen, ten einde den tegenwoordigen Oorlog op het yverigſte door te zetten, en zich daar door, voor nu en altoos, van den ſchadelyken en ſchandlyken invloed van *Engeland* op dit Gemeenebest te ontſlaan. Meermaalen hadt *Friesland* deeze denkwyze aan den dag gelegd, en wel byzonder in 't begin van den Oorlog, door het voorſlaan eener Verbintenisſe met *Frankryk*, waar door men, zo wel by 't voeren van den Oorlog, als by 't ſluiten van den Vrede, eene gemeene zaak met dat Ryk zou hebben gemaakt, welke Voorſlag, egter, geene verdere uit-

uitwerking hadt, dan dat dezelve by hun Hoog Mogenden was Commisſoriaal gemaakt, zonder dat 'er zelfs immer eenig Verſlag van was uitgebragt. —— *Friesland* hadt dit doel betoond in de andere Bondgenooten voor te gaan, met het afwyzen van eenen byzonderen Vrede met *Groot-Brittanje*, onder zeer ſchoon ſchynende Voorwaarden der Republiek aangeboden. —— *Friesland* hadt doen zien hoe zeer het haar ernst ware den Oorlog met nadruk door te zetten, wanneer het, by 't niet uitvoeren der geordoneerde Expeditie na *Brest*, aan de overige Bondgenooten hadt voorgeſlaagen, niet alleen om de Schuldigen en Nalaatigen in deezen te ontdekken; maar voornaamlyk om het zo zigtbaare verkeerde Beſtuur in het Zeewezen, zo mogelyk, te verbeteren, en de hindernisſen in de uitvoering van de Bevelen der Hooge Overheid eens voor al uit den weg te ruimen. Welke pooging geen gelukkiger uitkomst dan de eerstgemelde gehadt hadt; de rondgaande Brief, ten dien einde aan de Bondgenooten afgevaardigd, was door geen derzelven beantwoord en hadt verder geene gewenschte uitwerking erlangd. —— Van dit voortzetten des Oorlogs vonden zy zich, uit aanmerking van de ongunſtige Directie, tot dus verre in den Oorlog gehouden, en de geringe uitwerking hunner welmeenende poogingen tot verbetering van dezelve, en het vooruitzigt, dat

XIV. BOEK. 1783.

XIV. Boek. 1783.

die op gelyken voet zou worden voorgezet, genoodzaakt af te zien.

Geen minder zwaarigheids vonden zy in den tweeden voorgeſlagen weg, ſchoon het zeer mogelyk, en huns bedunkens, zeer waarſchynlyk was, dat men, door rechtſtreeks met *Engeland* te handelen, het behoud van *Negapatnam*, en veelligt eenige meerdere inſchiklykheid omtrent het Artykel der Vrye Vaard in de *Oosterſche Zeeën*, zou kunnen bedingen, het nogthans niet min zeker ging, dat deeze gunſte van *Groot-Brittanje* op geen voordeeliger, zo niet nog vernederender voorwaarden zouden te bekomen zyn, dan onder vernieuwing van de voorgaande, door dat Ryk trouwlooslyk geſchondene, en naar hun belang uitgelegde, Tractaaten; door welken ſtap de Republiek zich niet alleen vrywillig, meer dan immer te vooren, aan het juk van *Groot-Brittanje* zou onderwerpen; maar zich ook veelligt, met de betrekking tot onze andere naburige Mogenheden, in geen min veruitzlende omſtandigheden brengen.

Dat 'er, derhalven, in den allerwegen kommerlyken toeſtand van 't Gemeenebest, die nog aanmerkelyk verergerde, door het afdanken van bevaaren Matroozen, en het intrekken der uitgeloofde Beloonningen tot aanwervinge, geen ander middel ſcheen over te ſchieten, dan zich, hoe vernederend het ook mogt weezen, te bepaalen om deel te krygen in den Algemeenen Vrede; waarom zy in het teke-

nen

nen der voorloopige Voorwaarden ſtemden (*).

Op den *Gelderſchen* buitengewoonen Landdag, waar men te raade werd, omtrent den Vrede met *Groot-Brittanje*, zich by *Holland* te voegen, lieten de Jonkheeren VAN NYVENHEIM, CAPPELLEN TOT DE MARSCH, LYNDEN VAN OLDENALLERT en ZUYLEN VAN NYEVELDT, zich in deezer voege hooren. „ In de hachlyke en aller„ jammerlykſte omſtandigheden, waar in „ de Republiek zich bevindt — omſtan„ digheden te wege gebragt en voortge„ ſprooten enkel door den verraadlyken „ invloed van *Groot-Brittanje* op ons ge„ heele Staatsweezen — invloed, welke „ nog heden onze Conſtitutie op des„ zelfs fundamenten doet daveren, en „ die, zo dezelve niet kragtdaadig, door „ deeze lang getergde Natie, wordt te„ gengegaan en vernietigd, voorzeker de „ gewiſſe ondergang van het Vaderland „ zal ten gevolge hebben, zou het voort„ zetten van eenen regtvaardigen Oorlog, „ ons op de onregtvaardigſte wyze aan„ gedaan, voorzeker het geſchikſte mid„ del zyn, om eenen afgematten uitwen„ digen Vyand paal en perk te zetten, „ en die verderflyke inwendige Cabale, die „ met denzelven onze Vryheid en Wel„ vaard den hartader heeft afgeſtooken, voor „ al-

1783. Betuigingen van eenige *Gelderſche* Edelen omtrent de Vredesvoorwaarden.

(*) *Reſol. van Friesland* 25 Aug. 1783.

XIV. BOEK. 1783.

„ altoos te verpletteren. En hier toe
„ zou by deeze Natie moeds en vermo-
„ gens genoeg zyn, ja, ons Gemeene-
„ best was hier toe overvloedig genoeg
„ in ſtaat, zo maar niet dezelfde verder-
„ vende invloed, alles, wat ook werk-
„ ſtellig zou kunnen worden gemaakt,
„ niet vrugtloos deedt worden. Waarom
„ 'er voor ons gefolterd Vaderland niet
„ anders ſchynt over te ſchieten, dan,
„ om, in dit oogenblik, den Vrede, zo
„ als die voorgeſchreeven en tusſchen de
„ Oorlogende Mogenheden gearreſteerd
„ is, aan te neemen, om zeker anderzins
„ nog erger, waar onder voornaamlyk de
„ vernieuwing der oude Tractaaten met
„ *Engeland*, voor te komen.

„ Wy voor ons zullen de Concluſie,
„ om zich dien aangaande te voegen met
„ de Reſolutie van *Holland*, aanzien;
„ doch kunnen voor ons, als verantwoor-
„ delyk zynde aan de Natie, het preſen-
„ te tegenwoordige Geſlacht, nimmer
„ onze toeſtemming geeven tot het ſlui-
„ ten van zulk een ſchandlyken Vrede.
„ En hier door, Ed. Mog. Heeren! han-
„ delen wy overeenkomſtig met ons zo
„ dikmaals te deezer plaatze geuit Syſte-
„ ma, relatief tot de behandeling van
„ zaaken in deezen Oorlog. Wy heb-
„ ben, by aanhoudenheid, met andere
„ Leden van het Bondgenootſchap, ge-
„ inſteerd tot het uitwerken eener for-
„ meele Aliantie met *Frankryk*, zo die
„ hadt mogen plaats hebben, zou de Re-

„ pu-

„ publiek nimmer tot dit vernederende XIV.
„ predicament gekomen zyn. Wy heb- BOEK.
„ ben de gevolgen voorſpeld van het
„ verleenen der *Bepaalde Convoyen* en 1783.
„ van het uitſtellen der toetreedinge tot de
„ aangebodene *Gewapende Neutraliteit.* —
„ Wy hebben meermaalen gedoleerd,
„ over zo wonderlyke Inactiviteit en ver-
„ keerde Directie onzer Marine, waar
„ door wel moest volgen, dat men on-
„ zen Vyand in de hand werkte. ——
„ Omtrent het mislukken der *Expeditie na*
„ *Brest* hebben wy ons op zyn tyd ver-
„ klaard, en de Disobedientie, die daar
„ by heeft plaats gehad, aangezien als
„ het kenmerk van 't gevaar, 't welk
„ voor de Digniteit en het behoud der Re-
„ publiek daar uit zou volgen, zo niet
„ daadlyk efficacieuſe meſures daar tegen
„ werden genomen. —— En wat be-
„ hoeven wy meer over deeze zigtbaare
„ tegen alles aanſtrydende Directie der
„ Marine te ſpreeken? Het zo onlangs
„ willekeurig buiten dienst ſtellen van
„ eenige Oorlogſchepen, en het afdan-
„ ken van zulk een aantal Matroozen,
„ daar de Republiek nog met een ver-
„ raadlyken Vyand in Oorlog was, ſtrekt
„ overvloedig ten bewyze, dat de achter-
„ dogt der geheele Natie meer dan te
„ veel gegrond is. —— Wy laaten dan
„ de gevolgen deezes rampzaligen Vre-
„ des voor rekening en verantwoording
„ dergenen, die ze bewerkt hebben;
„ dat deezen hun gedrag verdeedigen by

XIV. BOEK. 1783.

„ eene Natie, die met geene volumineu-
„ ſe gedrongene Defenſien te vrede is;
„ doch die alle waare poogingen tot be-
„ houd van het Vaderland naar waarde
„ weet te ſchatten. Wy zullen ons,
„ wegens ons gehouden gedrag voor des-
„ zelfs Vierſchaar tragten te zuive-
„ ren. (*)."

Onderſcheide Oordeelvellingen, wien de ſchuld dier vernederende Vredes Voorwaarden toekwam

In de daad Vredes Voorwaarden van dien aart, als nu beſtemd lagen, konden door geen der Partyen in den Lande, met een gunſtig oog worden aangezien. Elk wilde zich vryen van daartoe aanleiding gegeeven te hebben, en zogt den anderen de ſchuld op den halze te ſchuiven. Getuigen hier van de veelvuldige Schriften, te wederzyden uitgegeeven. Schoon derzelver voordragt buiten ons beſtek loopt zal het daar van niet vreemd weezen, ter blootlegging van de volmaakt ſtrydige denkwyze der Partyen, uit twee Schryvers, hoofdzaaklyk deezer wederzydſche beſchuldigingen by te brengen. —— Een buitenlandsch Nieuwsſchryver, die zich over de zaaken onzes Lands, meermaalen, in 't brede en op eene ſchampere wyze uitliet, tekende, ten deezen opzigte, aan. „ Een zekere Gebeurtenis, welke wy
„ niet te zeer kunnen aandringen, en
„ die wy bidden, dat door den Regter,
„ voor wiers Vierſchaar wy deeze groote
„ zaak bepleiten, nimmer uit het ooge
„ ver-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1477.

„ verlooren moge worden, is, dat het XIV.
„ van de *Hollanders* heeft afgehangen om BOEK.
„ die Voordeelen en Bezittingen te rug ——
„ te ontvangen, welker verlies thans hun- 1783.
„ ne onbillyke klagten doet ontſtaan, en
„ welk verlies zy met nog meer onregts,
„ toeſchryven aan het Hoofd hunner Repu-
„ bliek, of aan zyne Raadslieden. Wy
„ zyn grondig onderrigt, dat een aan-
„ zienlyk Perſoon, reeds zints Louw-
„ maand jongſtleden, de *Hollandſche* Ge-
„ zanten heeft aangeraaden, om de Zee
„ over te ſteeken en rechtſtreeks met
„ het Hof van *Londen* zelve te hande-
„ len. —— Waarom hebben zy dat niet
„ gedaan? Waarom heeft de bovendry-
„ vende Cabale hun daar toe niet ge-
„ last? Waarom anders, dan om dat
„ deeze gewild heeft, dat 'er misſlagen
„ begaan, en ſchaden zouden geleden
„ worden, met dit zeker en bepaald oog-
„ merk om de blaam van dit alles op die
„ geenen te werpen, welker verderf zy
„ beſlooten heeft. Voor een oogenblik
„ toegegeeven zynde, dat de ſchuld ge-
„ heel aan de zyde van den Statdhou-
„ der is, zo hebben zyne Vyanden, die
„ in de hunnen alles vermogen, het in
„ hunne hand gehad om dezelve te her-
„ ſtellen waarom hebben zy dit niet ge-
„ daan? —— Welk een wreede en hui-
„ tenſpoorige Staatkunde heeft hun aan-
„ gemet om de belangen van het Gemee-
„ nebest op te offeren aan het nog wree-
„ der vermaak om hun Hoofd te ver-

„ vol-

XVI. BOEK. 1783.

„ volgen, en alle hunne rampen aan hem „ te verwyten! (*)"

Deeze taal, als zeer hoonend voor de Hoofden van 't Gemeenebest door veelen aangemerkt, wederſprak een binnenlands toen geen min opgangs maakend Schryver, die volmondig de mislukte pooginge n tot de handelingen over een afzonderlyken Vrede met *Engeland* erkend hebbende, het niet aangaan van denzelven aan de volgende redenen toeſchryft; „ om dat „ de Regeeringsleden, de *hovendryvende* „ *Cabale* genoemd, te weeten de Regeering van *Amſterdam*, byzonder de Penſionariſen VAN BERCKEL en VISSCHER, als mede de *Dordrechtſche* „ Penſionaris DE GYZELAAR, en eenige andere Penſionariſen van andere „ *Hollandſche* Steden; de meeste Leden „ der Staaten van *Friesland*; en de CAPPELLENS, eene al te grondige kennis, zo uit de Geſchiedenis der „ voorige Eeuwen, als uit het onderwys hunner eigene dagen, verkreegen „ hadden, om niet onwederlegbaar overtuigd te zyn, dat alle afzonderlyke „ Verbintenisſen die ons Gemeenebest „ met het Ryk van *Engeland* aangegaan „ hadt, regelrecht waren uitgeloopen „ op het verderf en den ondergang van „ onzen Staat. Om dat zy alle de noodzaaklykheid eener tegenovergeſtelde „ Ver-

(*) *Courier du Bas-Rhin*, No. 74.

„ Verbintenis tusſchen dit Gemeenebest XIV.
„ en het *Franſche* Hof met de verlichtſte BOEK.
„ en helderziendſte oogen beſchouwden; ——
„ en duidlyk zagen, dat eene afzonder- 1783.
„ lyke Handeling met *Groot-Brittanje* het
„ ſteeds bedoelde middel was om ons
„ van den Koning van *Frankryk* af te
„ trekken. Om dat zy, als waare Va-
„ derlanders, door geen verkeerde in-
„ zigten gedreeven, eenmaal het onver-
„ wrikbaar beſluit genomen hadden om
„ de Republiek van *Nederland* te ont-
„ kluisteren van alle de ketenen, die 't
„ zelve, tot hier toe, aan *Groot-Brittanje*
„ hadden vastgehegt, en om, eindelyk,
„ eene vaste en onverbreekbaare Ver-
„ eeniging met *Frankryk* uit te werken.
„ Te verlicht waren zy, om niet te kun-
„ nen voorzien, dat alle de Onderhan-
„ delingen, die in onze Republiek, voor
„ al naa zulk een teiſterenden Oorlog van
„ den kant der *Britſche* Kroone te heb-
„ ben uitgeſtaan, met dat Ryk zou kun-
„ nen aanvangen, op niets anders zou-
„ den uitloopen dan op de volmaakſte
„ te leurſtellingen van alle de billyke
„ Eiſchen, die de Natie het regt hadt
„ om, by die gelegenheid, aan hetzelve
„ te doen; en dat voorts alle die byzon-
„ dere Onderhandelingen op niets anders
„ zouden hebben nedergekomen, dan op
„ de herſtelling en vernieuwing der oude
„ Tractaaten, en het bepaalen der ge-
„ legenheden, langs welke *Groot-Brit-*
„ *tanje*, naar vereisch van deszelfs onder-
„ ſchei-

XIV. BOEK. 1783.

„ ſcheidene omſtandigheden, de noodige „ voorwendzels zou kunnen vinden om „ ons de onregtvaardigſte Oorlogen aan „ te kondigen. Overeenkomſtig met het „ een en ander was het hun openbaar, „ dat het belang der Republiek vorderde „ om nimmer wederom in eenig Verbond, „ hoe genaamd, met *Groot-Britanje* te „ ſtaan: dewyl dit Ryk de beſtaande „ Tractaaten nimmer nagekomen of geëer- „ biedigd; maar dezelve, in tegendeel, naar „ eisch van deszelfs belangen, geduurig ver- „ anderd of vernietigd, ja onophoudelyk „ getragt hadt om dezelve als vergiftig- „ de Wapenen tegen onze wezenlyke „ belangen en duurgekogte Vryheid aan „ te wenden (*)."

Amſterdam verontſchuldigd. Ontworpen Adres der Kooplieden daar ter Stede

Men vondt 'er, die onder de medewerkende oorzaaken van het omhelzen deezer vernederende Vredes-Voorwaarden in de eerſte plaats ſtelden, eene Laaghartigheid en Onverſchilligheid der Burgery van *Amſterdam*, en der Kooplieden in 't byzonder, als die, in hun Scheepvaard, zich van de Vlaggen der Onzydige Mogenheden bedienende, dezelve met geen gering voordeel voortzetten; en daarom, minder dan voorheen, zich voor 't algemeen belang in de breſſe ſtelden. Dit baatzoekend inzigt moge by eenigen gewerkt hebben, (†) algemeen was

(*) *Courier van Europa.* I. D. bl. 35.
(†) *Post van den Neder-Rhyn*, IX. D. bl. 1166.

was het nimmer. Ook kan een ontworpen Adres der voornaamſte Kooplieden aan de Regeering dier Stad; doch niet overgeleverd, dewyl zy geloof gaven aan de ſtelligſte verzekeringen van een op handen zynde vry voordeeliger Vrede, hier van tot getuigen ſtrekken. In 't zelve de haatlykheid der *Engelſche* Vorderingen, aan den eenen, en de billykheid onzer Eiſchen van den anderen kant aangedrongen hebbende, willen zy het volſtrekt afſlaan van de eerſte en het vasthouden der laatſte, ten ſlot betuigende; „ En „ daar het meer dan waarſchynlyk is, „ dat een Ryk, gewoon ons met den „ voet te treeden, zich geenzints naar „ deeze billyke Eiſchen der Natie voe„ gen zal; maar wy ons verpligt vinden „ om, op het voetſpoor onzer Voorvade„ren, onze Regten met de Wapenen te be„ ſchermen en te doen gelden, op vry „ kragtdaadiger wyze dan tot hier toe „ is geſchied, neemen wy de vryheid „ om aan onze aanzienlyke Gemagtigden „ en Vertegenwoordigers, te kennen te „ geeven, hoe zeer wy niets meer ver„ langen dan dat men, van het oogenblik „ af aan, waar op het Ryk van *Groot„ Brittanje*, naa het aanwenden van eene „ laatſte pooging, zal toonen geen gehoor „ te willen geeven aan onze Eiſchen, „ op de efficacieuſte wyze de handen „ in een ſlaa, om onzen onrechtvaardi„ gen Vyand de gevolgen te doen onder„ vinden van die opeenſtapeling van mis„ han-

XIV. BOEK. 1788.

„ handelingen, welke wy, tot hier toe, zo geduldig verdraagen hebben; maar die eindelyk door geen Volk, welks Dapperheid en Eer gelyk zyn aan die, waar op het *Hollandsch* bloed alleen kan roemen, langer kunnen geduld worden; te meer daar wy de ruimſte resſources tot het neemen van zulke kragtdaadige maatregelen, niet by Vreemden behoeven te zoeken; maar daadlyk in onzen eigen boezem hebben: waar toe wy niet zullen nalaaten ons Goed en Bloed, met de uiterſte bereidwilligheid, op te offeren; nogthans en wel uitdruklyk met dien verſtande, dat de ruime Onderſtand, dien wy gereed zyn aan het Vaderland te doen, volgens het oogmerk der Natie, en onder meer onmiddelyk opzigt van dezelve, worde beſteed, ter vermydinge van alle die facheuſe en grievende gevolgen, welke eene Directie, die ons tot hier toe, tot onze diepe ſmerte, de Slaaf van onzen Vyand heeft doen zyn, noodzaaklyk met zich moet ſleepen (*)."

De voorloopige Vredes-Voorwaarden getekend;

Wanneer, op den tweeden van Herfſtmaand, de voorloopige Voorwaarden getekend waren, vergaderden den volgenden dag de Gezanten der andere Mogenheden by den Graave DE VERGENNES, en

(*) Dit geheele *Adres* heeft de *Courier van Europa* medegedeeld I. D. bl. 18.

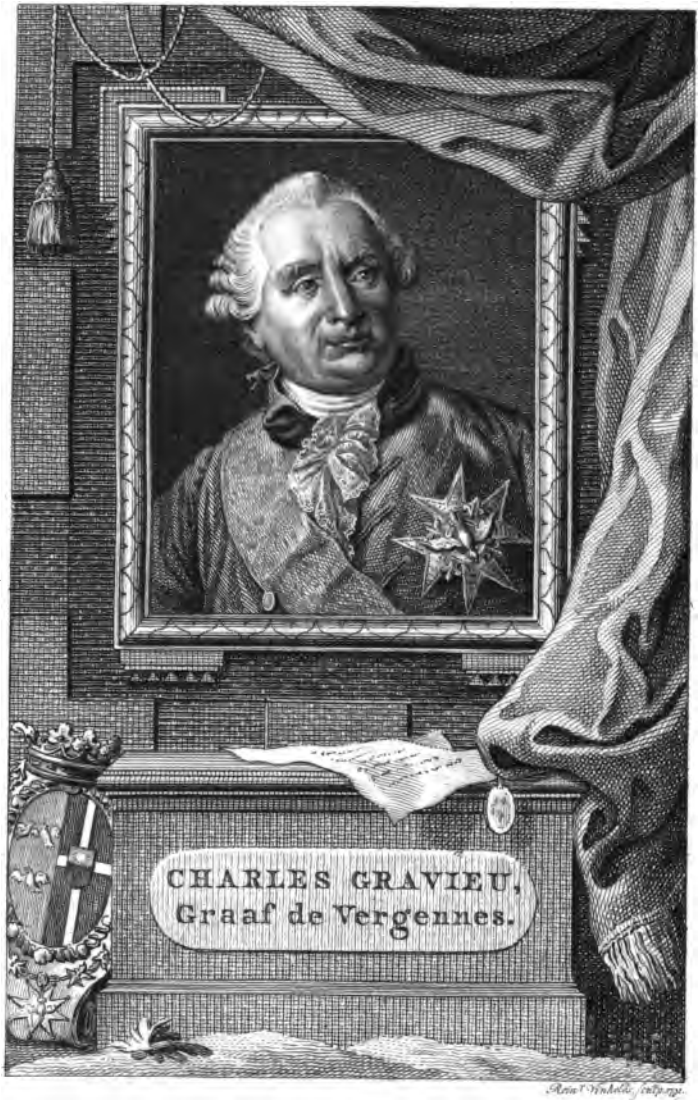
CHARLES GRAVIEU,
Graaf de Vergennes.

XIV. BOEK. 1783.

en werd, ten zynen huize, het volkomen Vredesverdrag, eerst tusſchen *Spanje* en *Groot-Brittanje*, en daar op tusſchen de laastgemelde Mogenheid en *Frankryk* voltrokken. Onze Gezanten, daar toe door de Algemeene Staaten gelast (*) zouden dien eigen Dag aan het Vredeswerk gaarne mede de laatſte hand gelegd hebben; doch de Hertog VAN MANCHESTER verſchoonde zich hier van. Zy wilden den volledigen Vrede, even gelyk de andere Mogenheden, ſluiten onder Guarantie of Vrywaaring der beide Keizerlyke Hoven. De *Engelſche* Gezant bragt daar tegen in, dat de Republiek de Bemiddeling dier twee Hoven geweigerd hadt, dat hy, over zulks, in de Tekening van die twee Gezanten niet kon inſtemmen, zonder van zyn Hof daar toe gelast te weezen. Nogthans nam hy aan de bevelen deswegen terſtond te vraagen (†).

doch de Vrede zelve niet; ſchoon tusſchen de andere Oorlogende Mogenheden geſlooten.

Een volkomener uitſlag ſchynt men te gemoet gezien te hebben; althans de Afgevaardigden van *Amſterdam* ſtelden ter Vergadering van *Holland* voor, hoe zy, onderrigt, dat, by het aankomen der Vredetyding, Illuminatien en Vuurwerken zouden plaats hebben, daarom in bedenking gaven of het, in deeze omſtandighe-

Voorzorgen tegen Vreugdebedryven gedraagen.

(*) Zie hier boven bl. 42.

(†) *Verſlag van* LESTEVENON VAN BERKENRODE *en* BRANTSEN *wegens de Vrede Preliminairen te Parys.*

XIV. BOEK. 1783.

heden, niet voorzigtig zou zyn, tot voorkoming van alle wanorde, dat men den Hove van *Holland*, Gecommitteerde Raaden, als mede de Regeering van *'s Gravenhage*, van dit oogmerk kennis gaf; op dat men zodanige maatregelen zou in 't werk ſtellen, als zy, in gevolge van deeze kundſchap, noodig zouden oordeelen. Het geſchiedde. En keurde men ook het voorſtel van *Delft* goed, dat de Vergadering van hun Ed. Groot Mogenden zou blyven voort duuren (*)

De bekragtiging der Vredesvoorwaarden.

Op de aankomst der voorloopige Vredesvoorwaarden, vergaderden de Algemeene Staaten, en zonden ze na de Gewesten ter goedkeuring. By meerderheid van zes Gewesten, *Zeeland*, niet toeſtemmende, beſloot men tot de *Ratificatie* of Bekragtiging der Voorwaarden, die den zeven en twintigſten van Herfſtmaand na *Parys* werd afgezonden.

CAPPELLEN TOT DE POL'S verklaaring omtrent de Voorwaarden.

Toen ter Staatsvergaderinge van *Overyſſel*, over dit bekragtigen gehandeld en 'er toe beſlooten werd, liet Jonker VAN DER CAPPELLEN TOT DE POL zich deswegen, op deezen trant hooren.

„ Het is met die verontwaardiging, met
„ dien ſpyt, met dien geoorloofden lust
„ tot wraakoefening, die elk rechtſcha-
„ pen Liefhebber van zyn getergd en
„ mishandeld Vaderland, op dit oogen-
„ blik moet gevoelen, dat ik my ge-
„ nood-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1550.

„ nooddwangd vind myne toeſtemming
„ te geeven tot de Preliminairen, die
„ List, Trouwloosheid en Geweld, en
„ dat nog wel onder de aanhoudende be-
„ tuigingen van Vriendſchap, van Bond-
„ genootſchap, van weezenlyke Hoogag-
„ ting, van Vreugde over alles wat het
„ geluk en den voorſpoed van deeze
„ Republiek kan bevorderen, ons afpers-
„ ſen.

XIV. BOEK. 1783.

„ De gevoeligheid, wegens de opeen-
„ ſtapeling van mishandelingen, welke
„ onze ſtille, vreedzaame, doch thans
„ ongelukkige Natie ondervonden heeft
„ van het *Britſche* Ryk, dat ſteeds on-
„ zen ondergang zogt, ſteeds ketenen
„ voor ons ſmeedde, en daar met behulp
„ van zyne Binnenlandſche Vrienden nog
„ mede bezig is — de begeerte tot eene
„ regtvaardige Wraak, een *Chriſten-Volk*,
„ in ons geval, zeer wel betaamende —
„ de ſchaamte over onze Vernedering —
„ de zugt om onze ſchande met het
„ bloed onzer Erfvyanden uit te wis-
„ ſchen, — deeze ondereengemengde
„ aandoeningen hebben my wel eens doen
„ wenſchen, dat de Natie liever het
„ uiterſte, ja haaren geheelen Ondergang
„ zou waagen, liever dan zich onderwer-
„ pen aan de harde Vredesvoorwaar-
„ den, die ons, als een overwonnen
„ Volk, dat even als een tweede *Carthago*
„ door de *Romeinen* van deezen tyd, tot den
„ ondergang, tot eene ganſche uitdelging
„ gedoemd is, worden voorgeſchreeven.

XIV. BOEK. 1783.

„ Zo denk, zo gevoel ik als *Particulier*.
„ Als zodanig zou ik, met hart en ziel,
„ zo ver myn zwak vermogen ſtrekt,
„ de ſtoutſte maatregelen, daar ooit eenig
„ Volk, welks geduld ten einde getergd
„ is geweest, toe heeft beſlooten, tot
„ den laatſten druppel van myn Bloed,
„ mede ten uitvoer brengen. —— Doch
„ als *Regent*, meen ik, in deezen nood-
„ lottigen toeſtand, daar wy den Vyand
„ van binnen en buiten hebben, de voort-
„ zetting van den Oorlog niet te mogen
„ aanraaden. Ik zou my egter, ook
„ niet bevoegd rekenen, om, zonder
„ uitdruklyken last des Volks, welks
„ rekenſchapſchuldige Dienaar ik ben,
„ tot deezen Vrede, die zo wel als de
„ voortzetting des Oorlogs doodlyke ge-
„ volgen kan hebben, te ſtemmen, was
„ het niet, dat het Volk, door het niet
„ doen van Adreſſen tegen denzelven,
„ gelyk het tegen den Afzonderlyken
„ Vrede met *Engeland* deedt, genoeg-
„ zaam getoond hadt, dat het deezen
„ Vrede, gelyk het by eene bedaarde
„ Staatkundige beſchouwing ook met de
„ daad is, als het minſte der twee voor-
„ geſtelde kwaaden, aanzag.

„ Ik geef daarom myne toeſtemming
„ tot deeze voorloopige Vredesvoorwaar-
„ den, die egter, zo als men het de
„ onkundige Gemeente gaarne zou voor-
„ ſtellen, niet een gevolg zyn van de
„ weinige onderſteuning, welke wy van
„ *Frankryk* genooten — van *Frankryk*,

„ waar

„ waar aan wy alles hebben dank te wee- XIV.
„ ten, wat wy nog hebben overgehou- BOEK.
„ den! Maar die het Werk, het Mees- ——
„ terſtuk zyn der geenen, die tegen 1783.
„ alle Voorſtellen, Aanmaaningen, Ver-
„ zoeken, Bidden, Smeeken, Eiſchen —
„ ja tegen de openlyke en hun bekende
„ Verantwoording des ganſchen Volks
„ van *Nederland*, de zaaken, vóór, en
„ geduurende den Oorlog, zo hebben
„ gelieven te beſtuuren, dat 'er niets
„ anders dan deeze ſmaadlyke, en met
„ de oogmerken van onzen Vyand best
„ ſtrookende, Vrede op kon volgen.

„ Thans zal ik my niet inlaaten tot
„ eene omſtandige ontvouwing van alle Ge-
„ beurtenisſen, die wy, in deeze bittere
„ dagen beleefd hebben, ik zal enkel
„ herinneren, dat ik, reeds in den Jaare
„ MDCCLXXIII, in tegenwoordigheid
„ van den Heer Erfſtadhouder, op de zo
„ hoognoodige verſterking der Zeemagt,
„ heb aangedrongen, met byvoeging dat
„ de Zeelieden zich zo ſpoedig niet lie-
„ ten dresſeeren als de Recruten ten
„ Lande. Van tyd tot tyd is in dit Ge-
„ meenebest, dezelfde aandrang geſchied.
„ 'Er is dus, om zich zodanig te wape-
„ nen, dat wy of deezen Oorlog, of
„ ten minſten deeze verderflyken Vrede
„ niet zouden hebben beleefd, tyd in
„ overvloed geweest, ja in ruimen over-
„ vloed. —— Het heeft door den Ze-
„ gen des HEEREN, aan geen Geld
„ ontbrooken. Men heeft het voordeel

XIV. BOEK. 1783.

„ gehad van niet door het Onweer over-
„ vallen te worden; maar 't zelve van
„ verre zien zamentrekken, en ons niet
„ dan langzaamlyk naderen. Wy hadden
„ evenwel, toen het op ons losbarstte, gee-
„ ne Vloot, die aan het vermogen der
„ Republiek, en aan het gevaar, waar
„ in men voorzien kon, dat zy ſtondt
„ te komen, geëvenredigd was. De Oor-
„ log begon. Wy hadden eenige Sche-
„ pen klaar. Men bouwde 'er andere
„ by. Wy kreegen eindelyk een gansch
„ niet onaanzienlyke Zeemagt gereed.
„ Haare minderheid in getal en grootte
„ der Schepen werd dubbeld vergoed
„ door de bekende en betoonde Dapper-
„ heid onzer Zeelieden; door de nadee-
„ lige omſtandigheden van onzen Vy-
„ and; door de gelukkige gelegenheid,
„ die ons de Voorzienigheid aanboodt,
„ doch die moedwillig en onverant-
„ woordlyk verſmaad is, om onze zwak-
„ kere Magt, op de wyze van alle ver-
„ ſtandige Volken, by die van de Vy-
„ anden van onzen afgeſtreeden en uit-
„ geputten Vyand te kunnen voegen;
„ om Leden te kunnen worden van een
„ magtig en overwinnend Bondgenoot-
„ ſchap, en op de Vredehandeling, daar
„ wy thans enkel als Beſchermelingen
„ van *Frankryk* verſcheenen zyn, als
„ Medegenooten, aandeel te kunnen kry-
„ gen, in alle de Voordeelen, die het
„ Bondgenootſchap des Huizes van *Bour-*
„ *bon* behaald heeft en thans geniet.

„ Doch

„ Doch waar toe gebruikten wy die XIV.
„ Vloot? Welk een afbreuk hebben wy BOEK.
„ 'er aan den Vyand, welk een' dienst
„ aan onze Vrienden mede toegebragt? 1783.
„ Waarom zyn 'er niet by tyds, en tyd
„ is 'er genoeg geweest — eenige weini-
„ ge Schepen, na de *Oost-Indien* gezon-
„ den, alwaar eenige weinige Schepen,
„ gevoegd by de Magt van HYDER ALY
„ en de *Franſchen*, een ſpoedig einde
„ aan den Oorlog zouden hebben ge-
„ maakt? Waarom zyn onze ligte Sche-
„ pen niet afzonderlyk uitgezonden, en
„ in plaats van ze te laaten rotten, be-
„ ſteed om den Koophandel van onzen
„ Vyand te onderſcheppen, en te ruineeren,
„ gelyk het Congres van *Noord-America*
„ gedaan en 'er zich zeer wel by bevon-
„ den heeft? Waarom heeft men, door
„ middel van Subſidien, onzen Vyand
„ niet uit *Noord-America* beſtookt, daar
„ men door middel van dezelven, de
„ *Americaanen* in ſtaat zou hebben ge-
„ ſteld om Schepen in Zee te brengen
„ en den Vyand te belemmeren? Waar-
„ om? —— Doch eindeloos waare het
„ deeze Stoffe uit te putten, en zal ik
„ hier nog maar alleen aanmerken, dat
„ het toch aan iemand moet hebben ge-
„ haperd! Iemand moet de ſchuld heb-
„ ben! 'Er is geen uitwerkzel zonder
„ oorzaak; zonder eene oorzaak, die
„ kragtig genoeg is in haare werking
„ om het uitwerkzel daar te kunnen
„ ſtellen!

XIV. BOEK. 1783.

„ Ik geef dan myne Toeſtemming; „ doch met die verklaaring, dat ik nimmer, tot geen prys, hoe genaamd, „ zal medewerken tot eene vernieuwing „ van eenige der oude en thans vernietigde Verbonden met een Volk, dat „ zich aan geene Verbonden houdt langer dan met zyn belang overeenkomt; „ ja alleen naauwe Verbintenisſen met „ ons zoekt met geen ander oogmerk „ dan om ons, onder derzelver begunſtiging, te gemaklyker in Ketenen te „ ſluiten, en het overblyfzel onzer kragten, die wy in deszelfs juk reeds grootendeels verſpild hebben, als nog enkel tot deszelfs nut en voordeel, gelyk een onmededoogend Planter met „ het bloed en zweet zyner Slaaven „ handelt, te beſteeden en dienstbaar te „ maaken."

Uit HUME's *Historie van Groot-Brittanje* (*) het gedrag der *Engelſchen* ten opzigte van ons Land aangeweezen hebbende, vervolgt de Ridder; „ Ik ver„ trouw, dat onze Natie thans te zeer om„ trent haare waare belangen verlicht is, „ dan dat ze zich door een *Negapatnam* „ zou laaten te rug lokken in die ſtrikken, „ welke zy thans ontkomen is. Ik hoop „ zy zal begrypen, dat, ſchoon de Oor„ log

(*) Deeze aanmerkelyke Plaatzen zyn te vinden in 't gemelde Werk XVII. Deel bl. 535—542. 640. 683.

„ log gelukkiger hadt kunnen uitvallen, XIV.
„ de ſlaaking nogthans, der oude Ver- BOEK.
„ bintenisſen met onzen natuurlyken Vy- ——
„ and, dat de verbreeking der begroeide 1783.
„ boeijen waar mede hy ons zo lang
„ heeft weeten gekluisterd te houden,
„ met *Negapatnam* niet te duur betaald
„ is. Ik wagt, derhalven, dat de Natie,
„ welke poogingen eene ſterke Factie
„ ook moge aanwenden, om 'er haar
„ toe te beweegen, nooit tot die laag-
„ heid zal komen, om te dulden, dat
„ deeze Aterlingen hun oogmerk berei-
„ ken, en het genoegen ſmaaken van de
„ Repukliek wederom onder de voorige
„ Afhanglykheid van *Engeland* gebragt
„ te hebben.

„ Verviel de Natie tot zulk eene
„ laagheid, ('t geen ik nogthans onmo-
„ gelyk reken,) zo ware het vrugtloos,
„ dat eerlyke Lieden, hun rust, hun ge-
„ noegen, ja hunne veiligheid, langer
„ aan haare redding opofferden, en zy
„ zou niet beter verdienen dan, als een
„ Volk, daar geen redden aan is, aan
„ haar noodlot overgelaaten te worden.
„ Maar ik verwagt, in tegendeel, dat de
„ Natie, het Volk van *Nederland*, we-
„ gens Moed en Vryheidsmin zo zeer
„ beroemd, ſteeds voor oogen zal hou-
„ den het zeggen van den Graave DE
„ VERGENNES aan onze Staatsdienaa-
„ ren *Dat* Frankryk, *in den Jaare*
„ MDCCLXIII, *ook een ongelukkig lot*
„ *hadt moeten ondergaan, en zich genood-*

XIV. BOEK. 1783.

„ *zaakt hadt gevonden, de harde Voor-*
„ *waarden aan te neemen, die door* En-
„ geland *aan 't zelve werden voorgeſchree-*
„ *ven. Dat het egter daar door zyne*
„ *Waardigheid niet hadt verlooren; maar*
„ *zich in ſtaat geſteld, om, by ontſtaande*
„ *gebeurtenisſen, aan geen even ongunſtig*
„ *lot blootgeſteld te zyn.* —— Ik ver-
„ wagt, dat de Natie haare Waardigheid
„ indagtig, niet zal nalaaten de poogingen
„ der welmeenende Regenten, die tot
„ hier toe te zwak bevonden zyn om haa-
„ re zaaken een gunſtiger keer te doen
„ neemen, zo veel immers in haar is,
„ te onderſteunen, en dat deezen, aldus
„ door het Vermogen des Volks ge-
„ ſterkt, die maatregelen blymoedig zul-
„ len mogen by der hand neemen en
„ tot een gewenscht einde brengen, die
„ 'er nodig zyn om voortaan de booze
„ raadſlagen der Vyanden van onze Vry-
„ heid en Welvaard te verydelen; ja om
„ zelfs deezen Vrede, tot een Zegen
„ voor ons Vaderland te doen ſtrek-
„ ken. (*)."

Zeelands misnoegen, wegens het bepaalen der Vredes voorwaarden, buiten

Zeeland, 't welk in de Bekragtiging der voorloopige Vredesvoorwaarden niet was toegetreeden, betoonde, in een Staatsbeſluit, ter Algemeene Staatsvergadering overgeleverd, by 't welk de Staaten van dat Gewest 'er in toeſtemden, een hooggaand misnoegen over den gehouden handel.

Zy

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1634.

Zy betuigden ten uiterſten verbaasd te ſtaan over de alleszins ongeregelde en eigendunklyke handelwyze, niet alleen gehouden by het vaſtſtellen van den naderen Last voor de Staatsdienaaren ten *Franſchen* Hove; maar ook by het bepaalen der Vredesvoorwaarden; in welke beide gevallen men met zo veel verhaastings te werk gegaan was, dat van wegen drie Gewesten geen last hadt kunnen worden geuit. —— Dat zy aan Staaten van *Holland*, of van de andere Gewesten, geenzins eenig meerder regt of bevoegdheid konden toekennen, om, vooral in Punten van zulk een gewigt, op eene beſlisſende wyze, derzelver gevoelen aan een minder getal hunner Mede-Bondgenooten tot eene wet te ſtellen, rechtdraads ſtrydig met de heilzaame gronden der gelukkige Regeeringsvorm, waar op zy nimmer eenigen indragt, van wien het ook ware, konden gedoogen, en zich derhalven niet langer mogten onttrekken om op het ernſtigst aan te dringen, dat deeze ingeſloopene misbruiken ten kragtigſten mogten tegengegaan, herſteld, en aan hun, en de overige Bondgenooten, behoorelyke gelegenheid gegeeven worden, om zich op alle zaaken van gewigt, naar derzelver aart, te kunnen beraaden, en hunne Afgevaardigden van derzelver oogmerk te verwittigen, overeenkomſtig het onbetwistbaar Regt allen op gelyken voet toekomende. Terwyl zy, in gevalle 'er onverhoopt aan

XIV. BOEK. 1783. toeſtemming der Staaten van dat Gewest.

XIV. BOEK. 1783.

aan deeze wettige eiſchen niet wierd voldaan, zich eindelyk in de onaangenaame, doch tevens onvermydelyke, noodzaaklykheid zouden vinden om bedagt te weezen op het in 't werk ſtellen van kragtdaadige middelen; het zy door zich niet langer verre boven vermogen te bezwaaren met het helpen draagen der gemeene Lasten, ten behoeve van een Bondgenootſchap, waar in men het regt tot het beſtuur en de behandeling der algemeene zaaken, niet aan één of meer der Leden afzonderlyk, maar te gelyk aan allen toebehoorende, niet liet gelden, of wel op zodanig eene andere wyze als zy tot handhaaving hunner bezwoorene Regten zouden vinden te behooren. — Zy moesten die Beſluiten aanmerken als op eene onwettige, en met de gronden van Regeering ſtrydige wyze genomen, en de gevolgen van zodanig eene handelwyze overlaaten voor rekening der geenen, die deeze ongeregeldheid begaan hadden.

De Meerderheid in *Zeeland* wil eene nadere Onderhandeling met *Engeland* aanvangen.

In de Bekragtiging der voorloopige Vredesvoorwaarden toegeſtemd hebbende, wilden zy, dat ter Algemeene Staatsvergadering, wegens *Zeeland*, zou worden verklaard, „ Dat Staaten van *Zee-*
„ *land*, reeds lang vóór het uitbarſten
„ van den Oorlog, en wel by het raad-
„ pleegen over het verleenen van Onbe-
„ paalde Convoyen na de Havenen der
„ toen Oorlogende Mogenheden, van be-
„ grip geweest waren, dat men zich,
„ *aangezien den zwakken ſtaat van De-*

fen-

„ *fenſie, waarin de Republiek zich bevondt,* XIV.
„ *zorgvuldig moest wagten maatregels te* BOEK.
„ *neemen, die eenig misverſtand ten gevolge* ——
„ *zouden kunnen hebben, of waar door men* 1783.
„ *den Staat zelve aan eenen Oorlog zou*
„ *blootſtellen;* terwyl zy ook nog, op den
„ eerſten van Slachtmaand des Jaars
„ MDCCLXXX, by herhaaling, hadden
„ aan de hand gegeeven, om, *op eene*
„ *vriendlyke wyze, te tragten het ongenoe-*
„ *gen tuſſchen het Hof van* Engeland
„ *en deezen Staat gereezen, uit den weg*
„ *te ruimen, liever dan, in plaats van*
„ *zulks te onderſtaan, wegen in te ſlaan,*
„ *waar door men zich alhaast zou kunnen*
„ *genoodzaakt vinden tot het verlaaten der*
„ *zo wyslyk gekozene Onzydigheid, zonder*
„ *in behoorlyken ſtaat te zyn om zich zel-*
„ *ven nevens de uitgeſtrekte Volkplantingen*
„ *en den Handel, te beſchermen;* dat zy, in
„ 't begin van den Oorlog, herhaalde
„ Vertoogen by hun Hoog Mogenden
„ hadden gedaan, om als nog den weg
„ van Onderhandelingen met *Groot-Brit-*
„ *tanje* over de gereezene Geſchillen,
„ in te ſlaan: *vermids de Republiek bui-*
„ *ten ſtaat was om op het onverwagtſte*
„ *zich in eenen Oorlog te begeeven,* om
„ dus nog voor te komen de ſchadelyke
„ gevolgen, welke daar uit moesten
„ ontſtaan; doch dat alle die Vertoogen
„ en Aanmaaningen vrugtloos waren ge-
„ weest, en de *uitſlag van zaaken maar*
„ *al te zeer die gemaakte zwaarigheden*
„ *hadt bewaarheid.* —— Staaten van

„ *Zee-*

XIV. BOEK. 1783.

„ *Zeeland* begreepen, met hun Hoog „ Mogenden, dat men alle poogingen „ moest in 't werk ſtellen om het Hof „ van *Groot-Brittanje* te beweegen tot „ het bewilligen in betere en met de „ belangen der Republiek meer overeen„ komſtige Voorwaarden dan de Preli„ minairen begreepen, die zy aanzagen „ als alleszins bezwaarende, ja zelfs „ ruineus voor den Handel, en byzon„ der voor de *Oost-Indiſche* Maatſchap„ py; en dat, ter bereikinge van dit „ heilzaam oogmerk, ten ſpoedigſten en „ op de beſte wyze, nadere Onderhan„ delingen met dat Hof behoorden te „ worden aangevangen (*)."

Wat de Minderheid aldaar 'er tegen inbragt.

Het laatſte gedeelte van dit Staatsbeſluit ging by lange na niet eenſtemmig door. Jonkheer VAN LYNDEN, van wegen den Stadhouder als Eerſte Edele, nevens de drie Steden *Middelburg*, *Goes* en *Tholen*, hadden de Meerderheid op *Zierkzee*, *Veere* en *Vliſſingen*. In welker voege deeze Minderheid op dit ſtuk dagt kan best worden opgemaakt uit eenige trekken, des breeden Raadſlags van *Zierkzee*: „ De zaaken," dus ſprak de Raad dier Stad, „ de zaaken dus verre gekomen „ zynde, dat de Republiek verpligt is „ den Vrede, zo als dezelve haar wordt „ voorgeſchreeven, aan te neemen, komt „ het ons gansch ontydig, ja verdrietig „ voor

(*) *Not. van Zeeland* 22. Sept. 1783.

„ voor, al wederom van nieuws op te haalen, de gevoelens die *Zeeland* in den beginne van den Oorlog gevoed heeft. Het is ons meer dan ééns voorgekomen, dat dezelve in verſcheide Staats-rapporten, zo dikwils herhaald, zeer gepast en nuttig waren, vóór de openbaare uitbarſting van den Oorlog; maar dat dezelve naderhand, door verſcheide opkomende omſtandigheden, onnut geworden, en thans geheel te verwerpen zyn: want, van den eenen kant, doet men, naar ons begrip, eenigen der Bondgenooten een ingewikkeld verwyt; even als of zy, door eene kwaade en min omzigtige handelwyze, het Ryk van *Groot-Brittanje* tot den Oorlog getergd hadden; 't geen te eenemaale vreemd is van onze denkwyze: en, van den anderen kant, zou men veelligt de *Patriottiſche Sentimenten*, die hun Ed. Mogenden tot hier toe bezield hebben, eenigzins regtmatig by de geheele Natie verdagt maaken, door de onregtvaardige handelwyze van het Hof van *Groot-Brittanje* te willen *pallieeren*, en in een gunſtiger daglicht ſtellen, dan de geheele Natie dezelve met regt beſchouwt, en zich in dier voege de verontwaardiging van de Ingezetenen op den hals te haalen, en eene afkeerigheid by de overige Bondgenooten verwekken. „ Daar het immers onbetwistbaar zeker „ is, dat de de Kroon van *Engeland* nimmer

XIV. BOEK. 1783.

XIV. BOEK. 1783.

„ mer de Republiek den Oorlog hadt
„ aangedaan, ter oorzaak dat dezelve
„ tegen de wederzydſche Tractaaten te
„ werk ging; of zich van eene ſlinkſche
„ behandeling ten opzigte van dezelve
„ bediende; maar alleenlyk benydende
„ den bloei en welvaard van deeze Re-
„ publiek en haare Ingezetenen, en be-
„ dagt zynde om de Goederen en Bezit-
„ tingen van deeze zo voorſpoedige Na-
„ tie te plunderen en klein te maaken,
„ den Koophandel onherſtelbaar te ver-
„ nielen, de bronnen van haar welvaard
„ af te ſnyden, en eindelyk, op de ru-
„ ine en den geheelen Ondergang van dit
„ Gemeenebest, haare overwinning te
„ vestigen, en haare geledene ſchaden
„ te verhaalen aan eenen Bondgenoot,
„ die ongewapend was, in wiens boezem
„ zelfs de Medewerkers van zyn ver-
„ derf ſchuilden, die, of onder de hand,
„ of in 't openbaar, den Vyand op alle
„ mogelyke wyze tragtten in de hand te
„ werken, om daar door den uitgebrei-
„ den Koophandel van deeze Republiek
„ te beſnoeijen, en dezelve alzo op het
„ veragtlykst te vernederen, in alle wel-
„ ke droeve onheilen de ondervinding
„ beweezen heeft, dat die Mogenheid
„ maar al te wel geſlaagd is.

„ Ook begrypen wy, dat het tegenwoor-
„ dig Systema van deeze Provincie geen-
„ zins is te compasſeeren, met het ge-
„ ſustineerde by den beginne van den
„ Oorlog; maar integendeel, dat, daar

„ de-

„ dezelve zo menigmaal haaren welmee- XIV.
„ nenden yver heeft aan den dag gelegd BOEK.
„ om den Oorlog met luister te helpen
„ voeren, dezelve veel eer bedagt be- 1783.
„ hoorde te zyn om denzelven roem-
„ rugtig te helpen eindigen. —— Dan,
„ dit laatſte onmogelyk zynde, vermee-
„ nen wy, dat, in de tegenwoordige
„ omſtandigheden, niets onbeproefd be-
„ hoort gelaaten te worden om deeze
„ Republiek een ſpoedigen en beſtendi-
„ gen Vrede te beſchikken. Niet door
„ afzonderlyk met *Engeland* te handelen,
„ gelyk wordt voorgeſlaagen; maar te
„ tragten dien te bekomen door onder-
„ ſteuning van het *Franſche* Hof, welks
„ Vriendſchap, geduurende deezen Oor-
„ log, zo duidlyk betoond, billyker wy-
„ ze doet verwagten, dat hetzelve in dit
„ tydſtip zich niet zal onttrekken om,
„ zo veel mogelyk, tot het daarſtellen van
„ zodanig een Vrede het zyne toe te bren-
„ gen: deeze Vriendſchap behoorde aange-
„ kweekt en geen tyd verzuimd te wor-
„ den, om uit te werken, dat onze Gezan-
„ ten, door den Graave DE VERGEN-
„ NES ondersteund, zo ſpoedig moge-
„ lyk, den volkomen Vrede ſlooten.

„ Wy begrypen zeer wel de gewigtige
„ Bezittingen, welke de Republiek aan
„ den Vrede zal moeten opofferen, en
„ de verdere gevoelige ſlagen, welke
„ haar daar door zullen worden toege-
„ bragt; maar begrypen te gelyk, dat
„ alle uitſtel daar van en vooral het af-

XIV. BOEK. 1783.

„ zonderlyk handelen tusschen deeze
„ Republiek en de Kroon van *Engeland*,
„ hoe genaamd ook, aller verderflykst
„ voor de Republiek moet worden aan-
„ gemerkt, en nimmer by haar in aan-
„ merking komen, als kunnende tot niets
„ anders strekken, dan tot derzelver volko-
„ men ondergang, en om haar wederom,
„ door nieuwe Verbintenissen, te hegten
„ aan eene Mogenheid, waar van dezelve,
„ zo wel in Vrede als in Oorlog, niet
„ dan de vernederendste behandeling
„ heeft moeten ondergaan, en haar af
„ te trekken van de Vriendschap met
„ eene Kroon, die, geduurende deezen
„ Oorlog, zulke gewigtige bronnen van
„ haaren Welvaard heeft behouden, en
„ die, door zodanig een Afzonderlyken
„ Handel, veelligt aanleiding zou kun-
„ nen gegeeven worden, dat dezelve
„ zich by vervolg onthieldt om deeze
„ Republiek andermaal te helpen en by
„ te staan. —— En als dan vertrouwen
„ wy, dat, zo wanneer men na de waare
„ bronnen van alle de door deezen Oor-
„ log berokkende Onheilen naauwkeurig
„ zoekt, en de Aanleggers daar van
„ overeenkomstig dezelve straft, en men
„ na eindelyk ook eens geleerd hebben-
„ de, de vervalle Zeemagt deezer Re-
„ publiek op eenen aanzienlyken voet
„ trägt te brengen, en in werkzaam-
„ heid te houden, deeze Republiek we-
„ derom haaren ouden luister en roem
„ zal bekomen, waar door dezelve zich

„ eer-

„ eertyds geëerd voor haare Vrienden XIV.
„ en geducht voor haare Vyanden ge- BOEK.
„ maakt heeft (*)."

Korten tyd na het tekenen der Vre- 1783.
des Voorwaarden, gaven Gecommitteerde De
Raaden van het *Zuider Kwartier* in over- Krygstoe-
weging, om de Wagten op de Stranden, rustingen
en verdere Krygsbeschikkingen aan de te lande
Kusten gemaakt, te doen ophouden, en gestaakt.
het Geschut van de Wallen van *Brielle*, *Hellevoetsluis*, en *Goedereede* en op andere Batteryen in 's Lands Magazynen te bergen. —— Die van het *Noorder Kwartier* waren een stap verder gegaan, en maakten bekend, dat zy, terstond, op het aankondigen des Wapenstilstands, naar 't voorbeeld van vroeger tyden, de Wagters op de Stranden hadden afgedankt en de Wagthuizen doen sluiten; 't geen zy oordeelden veilig te kunnen en tot ontlasting van de Uitgave te moeten doen. Ook hadden eenige Wagters hun bedankt: vermids zy, Zeelieden zynde, by den stilstand van Wapenen zich weder ter Zee begaven: alleen verzogten deeze Gecommitteerde Raaden te mogen weten hoe met wederopeischen der Geweeren aan de Landzaaten aan de Stranden uitgedeeld, en met het Geschut op de Batteryen en de verdere Krygsbehoeften te moeten handelen. —— Eerlang kreegen de eerstgemelden vryheid om

(*) *Mot. van Zeeland* 18 Sept. 1783.

XIV. BOEK. 1783.

om het wagt houden op de Toorens en langs de Stranden te doen ſtaaken: en was het beſluit om het Geſchut en de Ammunitien, welke niet dan ter gelegenheid van en geduurende een openbaaren Oorlog op de Wallen der Vestingen en in de opgeworpen Batteryen gelaaten worden, te bergen, en verder, by voorraad, zodanige ſchikkingen te maaken, waar door het bederf van 's Lands Goederen en het onnoodig uitgeeven van 's Lands penningen, zou kunnen voorkomen worden. — De Afgevaardigden der Stad *Briel* zagen dit Beſluit aan zo verre 't zelve het doen bergen des Geſchuts betrof (*).

Frankryk herhaalt en bekragtigt de toezegging van wedergave der heroverde Volkplantingen.

De edelmoedige belofte des Konings van *Frankryk*, in den voorleden Jaare, om, by een Algemeenen Vrede, aan onzen Staat de door hem op de *Engelſchen* heroverde Volkplantingen weder te geeven (†), werd door zommigen met voordagt in vergetelniſſe geſteld, door anderen als niet gedaan aangemerkt, en door eenige uitgeſtrooid, dat hun Hoog Mogenden beefden voor het lot dier Bezittingen, en men zich vergeefsch vleidde met een edelmoedige wedergave. Men voegde 'er by, dat de Staat, indien dezelven het van zyn belang rekende wederom in 't bezit herſteld te worden, ten min-

(*) *Reſol. van Holl.* 15. 22. 31. Oct. 26. Nov. 1783.

(†) Zie onze *Vaderl. Hiſt.* V. Deel bl. 259.

minſten twintig Millioenen ſchavergoeding, voor de gemaakte kosten, aan de *Franſche* Kroon zou moeten betaalen. Ja, volgens eeniger verzekering, rekende *Frankryk* de heroverde Bezittingen van den Staat voor zich van zo weinig aanbelang, dat het dezelve niet langer wilde bewaaren, en den eisch dier Geldſomme reeds daadlyk gedaan hadt —— Dusdanige uitſtrooizels, ingerigt om *Frankryk* by den Landzaat gehaat te maaken, konden ten dien Hove niet onbekend blyven. Om dit wantrouwen te weeren, en, door eene plegtige Verzekering geſtand te doen aan de reeds gedaane toezegging, door de Graaf DE VERGENNES in Herfstmaand, uit naam des Konings, by onze Afgezanten herhaald, met verzoek, dat de Staat de noodige ſchikkingen geliefde te maaken en bevelen te geeven om de teruggave van zyne Majeſteits Officieren te ontvangen, leverde de Heer BERENGER, die, by afweezigheid des Hertogs DE LA VAUGUYON, de zaaken van het *Franſche* Hof by deezen Staat waarnam, op den twee en twintigſten van Wynmaand, een Geſchrift over van den volgenden gerustſtellenden inhoud. XIV. BOEK. 1783.

„ Hoewel de Koning niet twyfelt of „ U Hoog Mogenden zullen, door de „ Heeren BERKENRODE en BRANT„ SEN, onderrigt zyn aangaande het „ Voorneemen 't welk hy altyd gehad „ heeft, en nog heeft, om alle de *Holland-*

XIV. BOEK. 1783.

„ *sche* Vastigheden, welke door zyne „ Wapenen op *Groot-Brittanje* herovérd „ zyn, *voor niet* en *zonder eenige Vergoe-* „ *ding*, aan de Republiek weder te gee- „ ven, zo meent zyne Majesteit, nog- „ thans, de Verzekering daar van recht- „ streeks by U Hoog Mogenden te moc- „ ten vernieuwen; en Hoogstdezelve vleit „ zich, dat dit gedrag hun daar toe die- „ nen zal om zyne grootmoedige Gevoe- „ lens voor de Republiek op prys te „ stellen; Gevoelens, van welken zyne „ Majesteit nooit is afgegaan, schoon „ zommige omstandigheden, welker we- „ derophaalen onnut is, hem eenig wan- „ trouwen hadden moeten inboezemen „ wegens de uitvoering en zelfs de ge- „ neigdheid der *Vereenigde Gewesten*. —— „ De ondergetekende heeft uitdruklyken „ last, om U Hoog Mogenden te ver- „ zekeren, dat de Goedwilligheid en „ Vriendschap, welke zyne Majesteit hun „ toedraagt, onveranderlyk is, en dat „ Hoogstdezelve zich steeds met zo veel „ genoegen als yver van de gelegenhe- „ den bedienen zal om hun de opregt- „ heid te toonen van het belang 't geen „ hy stelt in den roem en welstand van „ hun Vaderland."

Hoe door de Algemeene Staaten eerst beantwoord

Ter beantwoording van dit veelbeduidend Berigtschrift kreeg de Griffier FAGEL van hun Hoog Mogenden last „ om den Heer BERENGER, in civile „ termen te bedanken voor de Declara- „ tie in 't zelve vervat, met vernieuwde

„ be-

„ betuiging van hunner Hoog Mogenden
„ gevoelens van erkentenis voor de gra-
„ tuite reſtitutie van derzelver Coloni-
„ en, en voor de daar by gevoegde ver-
„ zekering van de Genegenheid en Vriend-
„ ſchap zyner Majeſteit voor de Repu-
„ bliek." (*) Hy volvoerde dit Beſluit met zich by den Waarneemer der zaaken van 't *Franſche* Hof te vervoegen, en mondeling deeze Boodſchap af te leggen. —— Deeze ſtondt niet weinig verwonderd over eene handelwyze zo vreemd en ongewoon, om eene ſchriftlyke Verklaaring, van wegen een buitenlandſche Mogenheid by de Staaten gedaan, niet ſchriftlyk; maar alleen mondeling, te beantwoorden. Hy gaf zyne bevreemding aan den Heer FAGEL te kennen; met byvoeging, dat hy, van wegen zyn Hof, een *Berigtſchrift* overgeleverd hebbende, geen enkel *mondeling* antwoord aan den Koning voor voldoende kon aanneemen. De Griffier vertrok, en ſtelde vervolgens een Afſchrift van 't bovengemelde Staatsbeſluit ter hand.

XIV. BOEK. 1783.

Staaten van *Holland* kundſchap gekreegen hebbende van den toedragt deezer zaake, vonden geenzins goed in 't gedrag der Afgevaardigden ter Algemeene Staatsvergadering te berusten; doch om terſtond het daar genomene Beſluit, zonder

Holland dringt aan op een nader Antwoord; 'twelk gedaan wordt.

(*) *Reſol. Gen.* 22 Oct. 1783.

XIV. BOEK. 1783.

der *byzonderen* last uitgebragt, te veranderen, en de voor *Frankryk* aanſtootlyke handelwyze te verbeteren. —— „ Zy betuigden, niet te hebben kunnen „ afzyn om hunne aandagt op dit zo „ weezenlyk voorwerp nader te vestigen, „ en dat zy het alzins noodig en voor „ de belangens van den Staat ten hoogſten dienſtig oordeelden, dat de gevoelige Erkentenis van de Republiek „ voor zyne Majeſteits grootmoedige „ Sentimenten, door de kragtdaadige „ Beſcherming en edelmoedige Reſtitutie „ der hernomene Vastigheden van den „ Staat, zo zigtbaar betoond, ook van „ hunne zyde *nader*, en op eene gedistingueerde wyze gemanifeſteerd en „ opengelegd moest worden. Waarom „ zy hunne Afgevaardigden gelast hadden de zaaken ter Algemeene Staatsvergaderinge daar heen te helpen ſtuuren, dat aan de Heeren LESTEVENON „ VAN BERKENRODE en BRANTSEN, „ van wegen hun Hoog Mogenden, „ mogt worden aangeſchreeven, aan zyne „ Allerchristlykſte Majeſteit, ten antwoord op het ingeleverd Berigtſchrift, „ uit naam van hun Hoog Mogenden, „ te betuigen;

„ „ Dat Hoogstdezelven, met de leevendigſte gevoelens van Dankbaarheid aangedaan, over de menigvuldige bewyzen van zyne Majeſteits „ „ Vriendſchap, geduurende de Oorlog, „ „ waar mede de Republiek zo onver-

„ „ wagt

„ „ wagt als onregtvaardig, door den Ko- XIV.
„ „ ning van *Groot-Brittanje* was overval- BOEK.
„ „ len, nu weder ten ſterkſten zyn ge- ——
„ „ troffen, door het gunſtig Declara- 1783.
„ „ toir van wegen zyne Majeſteit,
„ „ door den Heer BERENGER, aan-
„ „ gaande de Reſtitutie der Etabliſſe-
„ „ ſementen, *zonder eenige compenſatie*,
„ „ aan hun Hoog Mogenden ge-
„ „ daan. —— Dat hun Hoog Mogen-
„ „ den, deeze overtuigende blyken
„ „ van zyner Majeſteits affectie voor
„ „ de Republiek op hunne rechte waar-
„ „ de ſtellende, van deeze gelegenheid
„ „ gebruik maaken, om aan zyne Ma-
„ „ jeſteit te betuigen hunne opregte
„ „ hoogagting voor Hoogſtdeszelfs
„ „ Perſoon en grootmoedige Sentimen-
„ „ ten, in de omſtandigheden, waar
„ „ in de Republiek zich heeft bevon-
„ „ den, door de kragtdaadige Beſcher-
„ „ ming en edelmoedige Reſtitutie hun-
„ „ ner Etabliſſementen, gemanifeſteerd.
„ „ Dat hun Hoog Mogenden, by dee-
„ „ ze hunne Erkentenis van zyner Ma-
„ „ jeſteits goede Genegenheid en Vriend-
„ „ ſchap aan de Republiek beweezen,
„ „ ook voegen de kragtigſte verzeke-
„ „ ring, van nimmer aan deeze goed-
„ „ gunſtige diſpoſitie van zyne Maje-
„ „ ſteit, ten aanzien van deezen Staat
„ „ te hebben getwyfeld; hoe zeer
„ „ de omſtandigheden, waar in hun
„ „ Hoog Mogenden zich hebben bevon-
„ „ den, Hoogſtdezelven niet altoos

XIV. BOEK. 1783.

„ „ hebben toegelaaten, daar van effi-
„ „ cacieuſe proeven te geeven; zullen-
„ „ de hun Hoog Mogenden, met allen
„ „ ernst, zich van alle voorkomende
„ „ gelegenheden bedienen, om zyne
„ „ Majeſteit van de opregtheid hunner
„ „ Sentimenten, en byzonder van hunne
„ „ Erkentenis, voor zyner Majeſteits
„ „ aan hun beweezene Vriendſchap,
„ „ te overtuigen.""

Van het Beſluit, 't geen by hun Hoog Mogenden hier op zou genomen worden wilden zy, aan de Heer BERENGER een Affchrift ter hand geſteld hebben. —. Doch indien onverhoopt hun Hoog Mogenden zwarigheid mogten maaken om de zaak op den voorgemelden voet te behandelen, en in begrip mogten vallen, dat de de zaak reeds naar behooren zou zyn afgedaan, met het geen door den Griffier FAGEL aan den Heer BERENGER gezegd en ter hand geſteld was, dan moest, van wegen hun Ed. Groot Mogenden, verklaard worden; „ dat „ hun Ed. Groot Mogenden, met reden „ bedugt waren, dat zodanig een Con-„ duite, in geene deele voldoende, door „ Hoogstgedagte zyne Majeſteit, naa eene „ zo gratieuſe handelwyze van Hoogst-„ deszelfs zyde, zal geoordeeld worden „ te zyn; mitsgaders, dat, byaldien hun „ Hoog Mogenden daar by zouden ge-„ lieven te perſiſteeren, hun Ed. Groot „ Mogenden als dan, tot voorkoming „ van nadeelige gevolgen, zich genood-

„ zaakt

„ zaakt zouden vinden, *afzonderlyk*, aan „ zyne Majeſteit het voorſchreeven De- „ claratoir toe te zenden (*)." XIV. BOEK.

Dit merkwaardig en zeer nadruklyk Beſluit door de Afgevaardigden van *Holland*, ten zelfden dage als het genomen was, ter tafel van hun Hoog Mogenden gebragt, baarde wel veel opziens; doch de gewenschte uitwerking; men ſtelde vast zich overeenkomſtig 't zelve te gedraagen, en vaardigde de opgegeevene Aanſchryving aan de Gezanten te *Parys* af, en liet den Heer BERENGER een Afſchrift toekomen. Welkom was dit Staatsbeſluit ten *Franſchen* Hove; de Graaf DE VERGENNES gaf een allervriendlykst antwoord aan onze Gezanten (†). 1783.

Wanneer deezen de Bekragtiging der Voorloopige Vredesvoorwaarden aan den Hertog VAN MANCHESTER overgeleverd, en de wederzydſche Papieren deswegen uitgewisſeld hadden, verzuimden zy niets om hunne Onderhandelingen, door het ſluiten van een volkomen Vredesverdrag, ten einde te brengen; doch bevonden, na twee Maanden geduldt, tot hun leedweezen, dat van al het aangewende ten Hove van *Londen*, om iets gunſtigers voor af te bedingen, niets kwam, dat men weigerde van de Eiſchen iets in 't minſte af te ſtaan: waar-

Voorſlag van *Engeland* om den Vrede te *Londen* of in *'sGravenhaage* te ſluiten.

(*) *Reſol. van Holl.* 29. en 31. Oct. 1783.
(†) *Reſol. Gen.* 3 Nov. 1783.

XIV. BOEK. 1783.

waar op zy voorgeſlaagen hadden om de *Preliminairen* in een *Definitif Tractaat* te veranderen. Hoe zeer zy zich vleiden, dat een zo veel opkortend Voorſtel den *Engelſchen* Afgezant zou bewoogen hebben om terſtond mede te werken tot het in ſtand brengen van het Vredesverdrag; of dat hy daar toe eerst bevelen van zyn Hof moetende ontvangen, dezelve onverwyld zou krygen, zagen zy zich op nieuw te leur geſteld, daar de Hertog VAN MANCHESTER hun te verſtaan gaf, dat zyne *Groot-Brittanniſche* Majeſteit, met zynen Raad, de zaaken ryplyk overwoogen hebbende, hun Hoog Mogenden voorſtelde om het volkomen Vredesverdrag in *'s Gravenhaage*, of te *Londen*, te ſluiten.

Onze Gezanten lieten niet na op te merken, dat, dewyl de beide Mogenheden aan derzelver Staatsdienaaren reeds de Volmagten hadden gegeeven tot volkomene ſluiting van den Vrede, en de zaaken reeds zo verre gevorderd waren, eene Onderhandeling niet verder noodzaaklyk was, en dit Voorſtel nergens toe kon ſtrekken dan om het Werk, tegen de neiging van den Staat, ſleepende te houden; dat zy niet konden verbergen, dat het weinig ingang zou vinden, in de tegenwoordige omſtandigheden van de zaaken der Republiek, en in geenen deele hun geſchikt ſcheen om de beide Natien met beter uitſlag te leiden tot eene wederzydſche Vriendſchap; doch dat zy

aan het verzoek om dien Voorſlag tot kennis van hun Hoog Mogenden te brengen, zouden voldoen. (*) —— Om deeze voorgeſtelde Verplaatzing, in 't oog van *Frankryk*, een goed aanzien te geeven, hadt de Hertog VAN MANCHESTER, ten Hove van *Verſailles*, verklaard, „ dat, vermids de Regeeringsvorm der *Vereenigde Nederlanden* „ bereids gelegenheids genoeg gaf tot „ langwyligheden, welke het ſluiten van „ het volledig Vredesverdrag niet anders „ dan vertraagen konden, de Koning „ zyn Meester van gevoelen was de Onderhandelingen daar toe vervolgens te „ *Londen*, of in *'s Gravenhaage*, te houden."

Min verwonderings dan misnoegens verwekte deeze Voorſlag van Verplaatzing by de meeste Leden des Bondgenootſchaps. *Holland* was eerst gereed met een voorloopigen Raadſlag deswegen voor te draagen, hoofdzaaklyk hier op nederkomende, „ dat het Voorſtel, om „ het Definitif Tractaat te *Londen* of in „ *'s Gravenhage* te ſluiten, niet kon worden toegeſchreeven aan een oogmerk „ om eenige zwaarigheden uit den weg „ te ruimen, aan de Plaats der tegenwoordige Onderhandelinge gehegt; de „ Hertog VAN MANCHESTER hadt „ geene rede, hoe genaamd voor die „ Plaatsverandering aan de Gezanten ge-

Voorloopige Raadſlag van *Holland* om dit af te ſlaan.

„ gee-

(*) *Brieven van* LESTEVENON VAN BERKENRODE *en* BRANTSEN *wegens de Vredehandeling. Paryſ* 29. Sept. en 23. Nov. 1783.

XIV. BOEK. 1783.

„ geeven, 'er viel ook niets meer te han-
„ delen, naa dat van onzen kant voor-
„ geſteld was om de Punten der *Preli-*
„ *minairen* in een *Definitief Tractaat* te
„ veranderen. De Verplaatzing der On-
„ derhandelinge kon hier toe van geene
„ nuttigheid, maar wel van nieuwen om-
„ ſlag en verregaande kosten zyn. ——
„ Hadt de Hertog niet kunnen goedvin-
„ den, van zyne beweegredenen tot dien
„ Voorſlag eenige opening aan onze Ge-
„ zanten te doen; aan de zyde van hun
„ Hoog Mogenden kon 'er geen reden
„ voor worden uitgedagt, indien het al-
„ leen te doen was om de Preliminairen
„ in een Definitief Tractaat te verande-
„ ren, 't welk in *Parys* zo wel, en
„ zelfs veel vaardiger, dan in *Londen* of
„ in *'s Gravenhage*, kon geſchieden. ——
„ Daarenboven kon 'er ook geene be-
„ weegreden tot deeze Verplaatzing
„ aan de zyde van het Hof van *En-*
„ *geland* uitgedagt worden, welke met
„ de belangen van den Staat zou ſtrooken:
„ dezelve kon niet beſtaan in eenige min-
„ dere mogelykheid om te *Parys*, in te-
„ genſtelling van *'s Gravenhaage* of *Londen*,
„ over billyke Voorwaarden voor een
„ Definitief Vredes Tractaat te handelen,
„ en zou dus, volgens de ondervinding,
„ alleen moeten beſtaan in een voorneemen
„ om de Onderhandeling zo ver mogelyk
„ buiten het bereik des *Franſchen* Hofs te
„ brengen, vermoedens by dat zelfde Hof
„ tegen de Republiek te verwekken, en

„ ver-

„ vervolgens den Staat, van die zyde XIV.
„ verlaaten, dies te beter te kunnen BOEK.
„ dwingen, om harde Voorwaarden, ——
„ voor een Definitiven Vrede te onder- 1783.
„ ſchryven, mitsgaders tot de voorige
„ ſchadelyke Laiſons met het Hof van
„ *Engeland* te rug te doen keeren, ter-
„ wyl hun Hoog Mogenden zich noch
„ in 't gevaar ſtelden, dat het Hof van
„ *Frankryk*, over deeze onbegrypelyke
„ Verplaatzing van eene reeds zo verre
„ afgeloope Onderhandelinge, misnoegd
„ werd; en in gedagten vallende, dat de
„ belangen van dat Hof daar in meer of
„ min zouden kunnen betrokken weezen,
„ de bewuste wedergave der Volkplan-
„ tingen van den Staat, wel eens zou
„ kunnen ophouden tot tyd en wyle,
„ het nader bleek, welke de weezenly-
„ ke beweegredenen van de Verplaatzing
„ deezer Onderhandelinge mogten zyn:
„ ook hadt men, om die zelfde redenen,
„ voorheen beſlooten alle Afzonderlyke
„ Handelingen met *Engeland*, 't zy te
„ *Parys*, te *Londen*, of elders, van de
„ hand te wyzen.

„ Over zulks was hun gevoelen, dat
„ den Gezanten te *Parys* behoorde aan-
„ geſchreeven te worden, dat hun Hoog
„ Mogenden geen voornemen hadden om
„ de Onderhandeling wegens een Defi-
„ nitiven Vrede na elders te verplaatzen;
„ maar wel te *Parys*, waar dezelve reeds
„ zo verre was gevorderd, dat de Pre-
„ liminairen alleen in de gedaante van

„ een

XIV. BOEK. 1783.

„ een Definitief Tractaat behoefden verander te worden, voortgang te laaten hebben, als mede volkomen beslag en einde; mitsgaders, dat, byaldien onverhoopt, van wegen het Hof van *Engeland* langer zwaarigheid gemaakt mogt worden om te *Parys* de laatste hand aan deeze zaak te leggen, hun Hoog Mogenden dan moesten verklaaren, de Preliminaire Artykelen, die uitgezonderd den blooten naam, virtualiter en in effecte definitief waren, ook daar voor nu in de daad te houden, even als of de formaliteit van eene daadlyke converſie van denzelven in een ſolemneel Definitief Tractaat daar by gekomen ware, en daar mede deeze geheele Vredes Onderhandeling voor geëindigd en volkomen afgedaan te houden (*)."

De Ridderſchap beklaagt zich by *Dordrecht* over de Penſionaris DE GYZELAAR.

Ter Vergadering van *Holland*, waar deeze voorloopige Raadſlag werd ingeleverd, ging alles zo effen niet toe om denzelven vast te ſtellen. Schoon het verſpreidde, wegens de Afgevaardigden van *Rotterdam*, dat dezelven door het voorſtel van één der Leden daar toe bewoogen, voor het afvaardigen van een Gezant na *Londen* zouden geſtemd en hun last in deezen te buiten gegaan hebben, door de Regeering wederſprooken, en de *Zuid-Hollandſche Courant*, die zulks geplaatst

(*) *Reſol. van Holl.* 5 Dec. 1783. *N. Nederl. Jaarb.* 1784. bl. 119.

plaatst hadt in 't Regtsgebied dier Stad verboden en eene belooning van honderd Dukaaten uitgeloofd werd aan den Ontdekker van den Steller diens berigts (*), bleek het, dat wegens deeze Verplaatzing, tusschen de Ridderschap en andere Leden der Vergaderinge hooge woorden gevallen waren. Althans vondt de Ridderschap goed zich, wegens den *Dordrechtschen* Pensionaris DE GYZELAAR, in eenen Brieve by de Regeering dier Stad, sterk te beklaagen en hem te beschryven als iemand, die 'er zich op toegelegd hadt om de Ridderschap op 't haatlykst, door te stryken, en zich tegens dezelve, door gansch onbetaamelyke en licentieuse uitdrukkingen, op eene hoogst beledigende en hoonende wyze te gedraagen; verzoekende dat zy, het gedrag van hunnen Pensionaris afkeurende, daar tegen zodanige voorzieningen zouden gelieven te doen, waar door zy voldoening mogten ontvangen, en diens onbetaamlykheid kragtdaadig beteugeld worden. XIV. BOEK 1783.

De Heer DE GYZELAAR, een breedvoerigen Brief aan de Regeering zyner Stad, inrigtende, erkende, dat hy, als Pensionaris van *Dordrecht*, ter Souveraine Vergadering van *Holland* verschynende, meermaalen, wegens gewigtige Onderwerpen, vooral de Welvaard van den Lande, Verantwoording van DE GYZELAAR.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 179.

XIV. BOEK. 1783.

de, en de toevertrouwde handhaaving van de Regten der Ingezetenen, betreffende, herhaalde Debatten met de Ridderſchap gehadt hadt, in welke de Afgevaardigden van *Dordrecht* zich dikwils pligtshalven genoodzaakt vonden, om met meer nadruks en klems te moeten ſpreeken dan wel in vroegere tyden hadt behoeven te geſchieden, zo wegens het aanbelang der zaaken, die nu op het tapyt kwamen, als wel voor al om de *Difficulteit*, en, hy meende 'er met reden te mogen byvoegen, de *Obſtinaadheid*, die duidlyk aan de zyde der Ridderſchap werd beſpeurd, wanneer de Raadpleegingen zich tot zekere Punten bepaalden. Wegens deeze was door de Regeering zyn gedrag en dat der Afgevaardigden van *Dordrecht* niet alleen goedgekeurd, maar gepreezen. Hy zou des de in 't wilde gedaane beſchuldigingen geheel ter zyde ſtellen, en zich bepaalen tot het voorval, wanneer zyn drift, naar 't zeggen der Ridderſchap, in top gereezen was: en des aangaande luidt zyn woordlyk hier overgenomen berigt.

„ Dat, naa zo menigvuldige vrugtlooze Debatten, en naa zonneklaar overtuigd te zyn geworden, dat alle verdere middelen van perſuaſie by de Ridderſchap niet meer zouden kunnen uitwerken, dan als of men den Moriaan wilde ſchuuren, de Gedeputeerdens, moedloos geworden onder den arbeid zo menigmaal te vergeefsch aangewend,

„ ein-

„ eindelyk tot het beſluit hadden moe- XIV.
„ ten komen om zich voortaan van alle BOEK.
„ verdere poogingen tot overtuiging te
„ abſtineeren, en zulks by de eerſte be- 1783.
„ kwaame gelegenheid, openlyk ter Ver-
„ gadering te declareeren — en het was,
„ Ed. Groot Achtb. Heeren! uit hoofde
„ van dit beſluit, dat de Gedeputeerden
„ van *Dordrecht*, op den achttienden van
„ deeze Maand December, toen de Ge-
„ deputeerden van *Amſterdam*, door al-
„ lerlei vriendlyke en bondige redenen,
„ by de Concluſie op het Rapport op
„ de gedaane Propoſitie van *Engeland*,
„ om de plaats der verdere Vrede
„ Negotiatie van *Parys* op den *Haag* of
„ *Londen* te verleggen, meergemelde
„ Ridderſchap tragteden te dehorteeren
„ van hun gedeclareerd Sentiment, om
„ naamlyk *derzelver Advys* voor eene
„ Aantekening tegen de voorſchreeve
„ *Reſolutie te zullen laaten inſereeren*,
„ met byvoeging van deeze ernſtige
„ waarſchuwing, *dat zy Gedeputeerden*
„ *anders in de verpligting zouden zyn, om*
„ *tegen de te doene Inſertie een Contra-*
„ *inſertie te doen, die het Corps van de*
„ *Ridderſchap by de Posteriteit tot weinig*
„ *Satisfactie of Eer zou verſtrekken*, het
„ moment meenden daar te zyn om hun
„ bovengemelde beſluit te realiſeeren;
„ en hebben dien volgens, by de om-
„ vraage op dat poinct, in ſubſtantie ge-
„ declareerd; *dat zy ten hoogſten hadden*
„ *geadmireerd het geduld, 't geen welge-*

XIV. BOEK. 1783.

„ *melde Gedeputeerden van* Amſterdam *had-*
„ *den geoefend om meergemelde Ridder-*
„ *ſchap van hun Sentiment af te brengen,*
„ *dat zy van hunne zyde ook niet in ge-*
„ *breke zouden zyn gebleeven om alle mo-*
„ *gelyke poogingen tot overtuiging in 't*
„ *werk te ſtellen; maar, daar de onder-*
„ *vinding hun, tot hun leedweezen, hadt*
„ *geleerd, gelyk in dit moment op nieuw*
„ *was gebleeken, dat het maar was den*
„ *Moriaan geſchuurd, zy het vooornemen*
„ *hadden om zich met meergemelde Rid-*
„ *derſchap niet meer in te laaten.*"

Zyn gedrag door de Regeering van *Dordrecht* goedgekeurd.

Het antwoord der *Dordrechtſche Regeeringe* was zo onaangenaam voor de Ridderſchap als vereerende voor den Penſionaris DE GYZELAAR. Zy gaven te kennen, „ dat de Onverzettelykheid van „ hun Hoog Ed. Geb. in derzelver be-„ grippen, en dat wel in de allergewig-„ tigſte zaaken van den Lande, tegen „ de begrippen en vertoogen van verre de „ meerderheid der Leden ter Vergade-„ ring van hun Ed. Gr. Mogenden, zonder „ in eenige wederlegging van derzelver „ redenen en bewyzen, of eenige verdee-„ diging van hun eigen tegenovergeſteld „ Systema te hebben willen treeden, by „ die Leden in 't algemeen, en by hun „ in 't byzonder, niet wel anders hadt „ kunnen worden aangemerkt dan als een „ Geest van *Despotisme*, welks heer-„ ſchend kenmerk is, alle redelykheid „ ter zyde te ſtellen, en alleenlyk zyn „ byzondere oogmerken te bedoelen,

„ mits-

„ mitsgaders de middelen, die men oor- XIV.
„ deeld, daar toe het meest geſchikt te BOEK.
„ zyn, met *Opinatriteit*, ſchoon te ver- ——
„ geefsch, te willen doordringen. —— 1783.
„ Zy konden dan ook zeer wel begry-
„ pen, dat een gedrag van dien aart,
„ nu al een zeer geruimen tyd, en by-
„ zonder geduurende den laatſten Oor-
„ log, door de Heeren van de Ridder-
„ ſchap, gehouden, aan de Leden, die
„ met de Afgevaardigden van *Dord-*
„ *recht* in 't zelfde begrip ſtonden,
„ hadt moeten mishaagen en, van tyd
„ tot tyd, aanleiding geeven tot Aan-
„ merkingen, die der Ridderſchap, niet
„ aangenaam konden zyn; gelyk dan ook
„ geenzins is te verwonderen, dat wy
„ in 't byzonder by aanhoudenheid be-
„ ſpeurende, de *imperieure* handelwys en
„ onverzettelykheid van Uw Hoog Ed.
„ Geb. Corps, of die zich daar meest
„ tegenwoordig bevinden, tegen de bon-
„ digſte en overtuigendſte bewyzen dier
„ Leden aan, onze Afgevaardigden ten
„ gemelden dage, geene zwaarigheid ge-
„ maakt hebben, de Vrugtloosheid van
„ verderen aandrang, op die wyze aan
„ te duidden, welke de Ridderſchap zo
„ zeer belgde. —— Zy maakten geene
„ zwaarigheid om dit zeggen, voor het
„ hunne aan te neemen, en te betuigen
„ geen grond te hebben gevonden om
„ die verrigtingen en gezegden te mis-
„ kennen, of te mispryzen; maar dezelve
„ in tegendeel, als uit een pryswaardig

XIV. BOEK. 1783.

„ beginzel voortgekomen, volkomen „ goed te keuren. 't Was 'er zo verre „ vandaan dat zy iets beſtraffenswaardigs „ in 't gedrag van hunnen Penſionaris „ vonden, dat zy, integendeel, konden „ betuigen de hoogſte agting voor zyn „ Perſoon, ongemeenen yver, en waak- „ zaamheid voor de belangens van den „ Staat, en alle reden te hebben om zyn „ gedrag te regtvaardigen: weshalven zy „ wederhouden werden om eenigzins te „ voldoen aan den eisch der Ridder- „ ſchappe."

Eenige Burgers te *Dordrecht* willen met een Adres de Magiſtraat deswegen bedanken. Dit werd afgeſlaagen; doch de zaak gevonden.

Deeze, over dusdanig een antwoord luttel voldaan, tragtede een Aantekening daar tegen in de Staatsbeſluiten van *Holland* te laaten doen; dan dit, door de Steden, en boven al door *Dordrecht* en *Haarlem*, afgeweezen en belet zynde, heeft de Ridderſchap den inhoud dier Aantekeninge in een Voorſtel begreepen, en 't zelve ter Staatsvergadering ingebragt, 't welk aan 't Groot Beſoigne werd overgeleverd. — Eenige Burgers te *Dordrecht*, in tegendeel, vonden dit antwoord zo zeer naar hunnen ſmaak, dat zy zich opgewekt voelden om de Regeering, by een Adres te bedanken voor de handhaaving van DE GYZELAARS Eer, tot welks overlevering zy twee Koopluden als Gecommitteerden der Burgery benoemden; doch wees dezelve der Burgeren yver pryzende dit van de hand, uit hoofde, van de toen aangevangene raadpleegingen, ſtrekkende tot eene algemeene Voorziening tegen alle

alle Dankadresſen (*). Deeze weigering baarde ongenoegen. Een Luitenant der Burgery, deedt, by de bekendmaaking hier van, eene volvuurige Aanſpraak aan de Schutters, waar in hy de verdienſten van den Penſionaris ophaalde, en zyne bereidvaardigheid betuigde om hem te beſchermen tegen allen, die hem gaarne den voet wilden ligten; ja zelfs in verdenking by zyne Medeburgeren zogten te brengen. Hun, ten ſlot, tot den Wapenhandel aanmaanende; „ daar door," was zyne taal; „ kon men de Majeſteit des „ Volks doen gelden, tegen zulke Vy„ anden, die de Vryheid zouden tragten „ te ondermynen; en tegen zulke ver„ vloekte *Ariſtocraaten*, die liever de „ Burgerlyke Vryheid, Voorregten, „ Privilegien, ja aangeboore Regten, „ zouden willen betwisten!" —— Men vondt een tusſchenweg om de Burgers met de Regeering te bevredigen. Een der Gelastigden uit de Burgers las een opſtel, eene Dankzegging inhoudende aan den Voorzittenden Burgemeester voor, die het minzaam beantwoordde, en aannam des verſlag in den Oudraad te doen: waar mede het veel gerugts gemaakt hebbend Dankadres werd te rug gegeeven, en het ongenoegen, dat vry perſoonlyk liep, ophield, of ten minſten zweeg (†). In

XIV. BOEK. —— 1783.

(*) Zie onze *Vadirl. Hiſt.* V. D. bl. 318.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1784. bl. 265—284.

XIV. BOEK. 1783.

In *Friesland* viel het eenſtemmig Beſluit der drie Kwartieren *Oostergo*, *Westergo* en *Zevenwouden*, wegens de Verplaatzing des Vrede handels, volkomen eensluidend met het bepaalde in *Holland*; dat der Steden alleen, wilde dat onze Gezanten van de Onderhandeling, welke zy gehouden haddden met den Hertog VAN MANCHESTER, kennis zouden geeven, aan het *Franſche* Staatsdienaarſchap, en daar op de gedagten van zyn Allerchriſtlykſte Majeſteit in te neemen (*).

Friesland gevoelen over de Verplaatzing.

De Meerderheid in *Zeeland* alleen voor de Verplaatzing. Dezelve door Zes Gewesten afgeweezen.

Mogt men van eenig Gewest de toeſtemming in den voorſlag des Hertogs VAN MANCHESTER wagten, 't was van *Zeeland*. De Meerderheid bragt ter Algemeene Staatsvergadering het beſluit in, om aan 't verzoek der Plaatsverwisſeling gehoor te geeven. De Raad van *Zierkzee* die zich voorheen tegen de Meerderheid aankantte (†) bragt weder een Stadsraadſlag in 't midden, om dit voorſtel, als geheel onaanneemelyk, van de hand te wyzen, en liet met *Vliſſingen* de gevolgen van het Staatsbeſluit voor de Meerderheid, die 't zelve hadt uitgebragt. (§). *Zeeland* ſtondt hier volſtrekt alleen. En beſlooten hun Hoog Mogenden, op den twaalfden van Louwmaand

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 2134.
(†) Zie hier boven bl. 76 en 77.
(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 2085 2121.

maand, des Jaars MDCCLXXXIV, met eene meerderheid van Zes Gewesten, om het Verplaatzen der Vredesonderhandelingen van *Parys* na elders, als in geenen deele ter omhelzinge geſchikt, af te ſlaan. (*).

Voorſtel van *Engeland* om een Gezant na *'s Haage* te zenden.

Slegts twee dagen naa het bepaalen van dit weigerend Staatsbeſluit, kwam ter tafel van hun Hoog Mogenden een nadere Voorſlag des Konings van *Engeland*, die niets dan toegeevenheid ademde. In de tegenwoordige geſteldheid van zaaken tuſſchen de beide Natien was het, naar luid van 't Berigtſchrift, dien Voorſlag bevattende, van de uiterſte noodzaaklykheid, dat de Algemeene Staaten overtuigd wierden van het verlangen des Konings om zodanige maatregels te neemen, welk met zyne Waardigheid overeenkwamen, ten einde de Republiek te overtuigen van zyn hartlyken wensch om, van zyne zyde, alles toe te brengen, wat mogelyk was tot wegneeming der denkbeelden van verkoeling, welke de vertraaging van eene wederzydſche Bezending van Staatsdienaaren in 't oog van geheel *Europa* moest veroorzaaken, en dat zyne Majeſteit bevolen hadt, zonder uitſtel, de Gezanten te *Parys* te kennen te geeven, dat, hoedanig ook het Beſtuit van hun Hoog Mogenden mogt wezen, ten aanziene van de

(*) *Reſol. Gen.* 12 Jan. 1784.

XIV. BOEK. 1783.

de Plaats om het volkomen Vredesverdrag te ſluiten, de Koning niet alleen geneegen was, terſtond een Staatsdienaar van zodanig een Rang, als hunne Hoog Mogenden van hunne zyde zouden goedvinden, by zyne Majeſteit aan te ſtellen, te benoemen en na *'sGravenhaage* te zenden; maar ook verlangde alles te werk te ſtellen, wat mogelyk was, tot betoon van zyne geneigdheid om weder te keeren tot die volmaakte goede Verſtandhouding, en hartlyke Vriendſchap, welke, geduurende zo veele jaaren, zo gelukkig tusſchen de beide Natien, tot hun onderling welzyn, hadt plaats gevonden. —— 't Beſluit viel om by 't laastgenomene te volharden. (*).

D. W. VAN LYNDEN, wegens *Zeeland*, als Afgezant na *Engeland* voorgeſteld.

Ten tyde van het tekenen der Voorloopige Vredesvoorwaarden hadt men in *Zeeland* reeds geraadpleegd op het voorſtellen van een Gezant na *Londen* (†). Schoon zyne Hoogheid, als Eerſte Edele, by monde van den Raadpenſionaris CHALMERS, hadt doen verklaaren, hoe, zyns oordeels, de billykheid vorderde, dat

(*) *Reſol. Gen.* 14 Jan. 1784.

(†) Het benoemen van den Gezant ten Hove van *Londen* ſtaat, gelyk bekend is, volgens de onderlinge overeenkomſt der Bondgenooten, aan *Zeeland*, welk Gewest ook de betaaling der Jaargelden en onkosten van dien Staatsdienaar, op haar post geboekt vindt; ſchoon deeze reeds, ter verligting van *Zeeland*, op *Holland* was overgebragt.

dat *Zeeland*, tot het bekleeden van die Waardigheid niemand anders benoemde dan den Graaf VAN WELDEREN, wiens gedrag, geduurende zyn voorgaande Gezantſchap, hem geenzins verdiend gemaakt hadt, van dezelve beroofd te worden; ſchoon de Stad *Middelburg*, haare ſtem uitbragt op den Heer W. VAN CITTERS, werd, door eene meerderheid van vyf tegen twee ſtemmen, de Heer D. W. VAN LYNDEN, die voorheen ten *Zweedſchen* Hove Gezant geweest en onlangs beſtemd was om die hoedanigheid te *Weenen* te bekleeden (*), door *Zeeland*, by de andere Bondgenooten voorgedraagen, als den Man, geſchikt tot deeze allergewigtigſte Waardigheid.

De Vrede te *Parys* getekend.

Traaglyk en ſleepende ging de Vredehandeling voort, tot in Grasmaand des Jaars MDCCLXXXIV, de Koning van *Groot-Brittanje* zynen toenmaaligen Gezant DAN. HAILES te *Parys* last zondt om den Vrede op den voet der voorloopige Voorwaarden te tekenen. Op de vraag onzer Gezanten, of hy van zyn Hof nadere bevelen hadt ontvangen, wegens het maaken eener naauwere bepaaling omtrent den Afſtand van de Stad *Negapatnam* met alle derzelver aanhoorigheden; en eene Verbintenis van de zyde zyner *Groot-*

(*) Te welker gelegenheid dit zyn laatstgemelde Gezantſchap agter wege bleef hebben wy in 't breede vermeld in onze *Vadrl. Hiſt.* IV. D. bl. 112.

XIV. BOEK. 1783.

Groot-Brittanniſche Majeſteit om den Handel der *Nederlandſche* Ingezetenen in *Bengale*, en eenige andere Plaatzen van de *Indiën*, niet te belemmeren? gaf de Heer HAILES ten antwoord, dat zyn last eenvoudig bepaald was om, overeenkomſtig met het Beſluit van hun Hoog Mogenden, op den Voorſlag tot het verplaatzen der Vredehandelinge, de *Preliminaire Artykelen* in een *Definitief Vredes Tractaat* te veranderen. 't Welk op den twintigſten van Bloeimaand eindelyk geſchiedde, zonder de tusſchenkomst van de Bemiddelende Staatsdienaaren der beide Keizerlyke Hoven (*). De bekragtiging van dit Vredesverdrag, werd door de Algemeene Staaten beraamd en den vyftienden van Zomermaand getekend en vervolgens na *Parys* de plaats der Vredes Onderhandelinge, gezonden.

Middelburgs Verklaring van *Zeeland*, wegens deezen Vrede.

Tot deeze Bekragtiging wilde *Middelburg* niet toetreeden dan naa dat de Afgevaardigden ter Algemeene Staatsvergaderinge, wegens *Zeeland*, verklaard hadden, hoe dat Gewest, zo vóór, als naa het uitbarsten van den Oorlog, de aller heillooste gevolgen daar van te gemoet ziende, door vriendlyke Overeenkomſten, en rechtſtreekſche Onderhandelingen, ja zelfs Verplaatzing derzelven, den weg ter Bevreediginge hadt zoeken te baanen, en

(*) Brief van LESTEVENON VAN BERKENRODE en BRANTSEN *wegens den Vredehandel te Parys* 21. Mei 1784.

en aan de Bondgenooten met allen na- XIV.
druk voorgehouden; doch dat een gansch BOEK.
ſtrydige denkwyze, in de andere Gewes- ——
ten, de overhand hebbende, niets anders, 1783.
ten gevolge hadt, dan een Definitief Tractaat van Vrede, waar van de ſchande en ſchadelykheid elk weldenkend Ingezeten tot in 't hart moest grieven, en waar van de gevolgen, zo door *Zeeland*, als door de herhaalde Vertoogen der *Nederlandſche Oost-Indiſche* Maatſchappy, ten allerduidlykſte en op de aandoenlykſte wyze, onder 't oog der Bondgenooten gebragt waren, en welke men, gehoor geevende aan de onderhandſche aanduidingen door het Hof van *Groot-Brittanje* tot het aanvangen van de rechtſtreekſche Onderhandelingen gedaan, zeer waarſchynlyk hadt kunnen voorkomen en betere Voorwaarden bedingen; waarom zy niet konden naalaaten, zich nogmaals, voor 't laatſte, voor 't oog van de onbevooroordeelde Wereld, deswegen ten ſterkſten te ontſchuldigen, en als nog te betuigen, gelyk zy zich woordlyk uitdrukten, „ dat hun Ed. Mogenden, nimmer „ of ooit wilden verſtaan worden de „ hand te hebben geleend tot de ruine „ van de Welvaard der Republiek, waar „ toe dit Tractaat, volgens het oordeel „ van hun Ed. Mogenden, een onwrikbaaren grondſlag lag, en de gevolgen „ daar van volkomen overlieten voor rekening van die Provincien, die, door „ haare handelwys en directie de zaak

tot

XIV. BOEK. 1783.

„ tot deezen ſtand hadden gebragt; zich „ voorts refereerende tot den inhoud „ van alle de onderſcheidene Reſolutien, „ die op 't gemelde point, door deeze „ Provincie, tot ſtaaving van haar ſuſtenu „ ter Generaliteit waren ingebragt, de „ approbatie van haar gedrag en denkwys „ zo aan elk onpartydig Beoordeelaar, „ als aan de laate Nakomelingſchap, die „ door de droevige ondervinding mis- „ ſchien al te wel de gevolgen zou ont- „ waaren, gerustlyk overlatende (*),"

Tegenvergeſteld oordeel over deezen Vrede van den Heer BLOK.

Geheel anders, ſchoon even zeer van de ſchand- en ſchadelykheid deezes Vredes overtuigd, liet in *Leydens* Vroedſchap, een der Leden, de Heer F. G. BLOK zich hooren, toen 'er over het Bekragtigen des Vredesverdrags gehandeld werd. In eene breede Aanſpraake zegt hy onder andere, „ Hoe wenschlyk was het „ geweest, voor elken Vaderlander, dat „ wy den Dag nooit hadden zien ver- „ ſchynen, waar op 's Lands Souvrai- „ nen, door hunne Gevolmagtigde Mi- „ nisters, dit Tractaat zullen doen be- „ kragtigen. Hoe veele noodlottige da- „ gen het Vaderland ook nu en dan „ heeft zien te voorſchyn komen, waar „ op de *Nederlandſche* Vryheid en Groot- „ moedigheid het hoofd met ſchaamte „ en droefheid heeft moeten onderhaa- „ len, ik ken nogthans geen vernederen- „ der

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1784. bl. 1141.

„ der tydſtip voor 't zelve dan het te- XIV.
„ genwoordige. —— Wy zyn, van BOEK.
„ het begin tot het einde des Oorlogs, ——
„ als met geweld gehouden, of in eene 1783.
„ Werkloosheid, welke door een zamen-
„ loop van onregtvaardige en trouwlooze
„ handelingen is ſtaande gehouden, of in
„ eene Weerloosheid waar van de Zon mis-
„ ſchien geen gelyk voorbeeld aanſchouwd
„ heeft, en zyn ons geheel behoud, naast
„ GOD, alleen verſchuldigd aan het edel-
„ moedig *Frankryk*, zonder 't welk wy
„ ditmaal zeer zeker een Wingewest van
„ onzen trotſchen Vyand zouden geworden
„ zyn. —— Ja, tot zulk eene laagte
„ is onze Staat, door deezen rampzali-
„ gen Oorlog, vervallen, dat onze beste
„ Vriend, welke voordeelen wy door
„ zyne tusſchenſpraak nog bedongen heb-
„ ben, zyn eigen Welvaard geheel en al
„ aan ons zou hebben moeten opofferen,
„ indien hy ons eenen maar eenigzins draag-
„ lyken Vrede hadt willen bezorgen, en dat
„ die geenen, welken men met reden hou-
„ den mag voor de opregte Liefhebbers
„ des Vaderlands, zelfs het meest heb-
„ ben moeten aandringen op het aanneem-
„ men der allerveragtlykſte Voorwaarden,
„ en hunne oogen te eenemaal ſluiten
„ voor de veruitziende gevolgen, die
„ daar uit byna onvermydelyk te ver-
„ wagten zyn, en dat zelfs in zulk eene
„ maat, dat niet ſlegts aan geen onzer
„ regtmaatige Vorderingen eenig gehoor
„ gegeeven is; maar dat wy ook, tegen

„ den

XIV. BOEK. 1783.

„ voortaan overeenkomſtig hunnen duur-
„ gezwooren Eed, en de waare belan-
„ gen van het Vaderland gedraagen mo-
„ gen, en, geduurende den Vrede wel-
„ meenend en zorgvuldig in agt neemen
„ alles wat denzelven beſtendig kan maa-
„ ken, en onze Magt meer gedugt doen
„ zyn voor hun, welken onzen Wel-
„ vaard met nayver beſchouwen, en on-
„ ze Onafhanglykheid belaagen mogten;
„ op dat deeze Vrede de laatſte zy, die
„ op gelyke wyze geſlooten wordt en de
„ waare Eendragt van binnen, als mede
„ onze in en uitwendige Vryheid en On-
„ afhangelykheid, op deugdlyke grondbe-
„ ginzelen gevestigd, voor altyd onwan-
„ kelbaar worden! (*)."

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1784 bl. 1116.

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

VYFTIENDE BOEK.

INHOUD.

Toebereidzels ten Oorloge, met den aanvange des Jaars. Oordeel van zyne Hoogheid over derzelver noodzaaklykheid. Petitie tot verſterking der Zeemagt. Petitie tot Geſchut en Krygsvoorraad. Gelderland en Holland ſtemmen in die Petitien. 't Voorſtel van zyne Hoogheid, de vermindering der Zeemagt betreffende. Onderzoek, wegens de Afdanking van Zeevolk by een der Admiraliteiten in Holland. De Admiraliteit van Amſterdam geeft een algemeen Antwoord. Nader aangeſchreeven. Antwoord van de Admiraliteit op de Maaze. Van die in West-Friesland. Nader Antwoord der Admiraliteit van Amſterdam. Voorſlag wegens de Zeemagt, die de Staat altoos moest houden. Hoe veele Oorlogſchepen thans in dienst. Raadſlag XV. BOEK.

XV. BOEK.

over het afdanken van Schepen; en hoe de in dienst zynde te gebruiken. Friesland oordeelt des niet, als te onkundig van den ſtaat der zaaken. In Zeeland dankt men Schepen af. 's Lands Vice-Admiraal HARTSINCK *zyn dienst nedergelegd hebbende kreeg de Vice-Admiraal* REYNST *het Opperbevel over 's Lands Zeemagt in handen. Voorſtel van Dordrecht, wegens een onderzoek van het Regt des Admiraal Generaals tot het aanſtellen der Vlagofficieren. Gevolgen hier van. De Kaapvaard ging niet ongunſtig. De Kaaper Capitein* JARRY *ſneuvelt.* VAN BRAAM *met de Gewapende Oost-Indievaarders na Zee. Andere Vlootdeelen zeilen uit. Voorſlag van Gouda om meer Oorlogſchepen na de Oost-Indien te zenden. De Uitrusters der Gewapende West-Indievaarders leveren een Verzoekſchrift in. Gunſtig beſluit op 't zelve. Veele ongelukken 's Lands Schepen overgekomen. Gelastigden na Zeeland en Texel om Leg- en Herſtelplaatzen voor 's Landsſchepen te zoeken. Verſlag van deezen last. Voorſlag van het verbeteren des Hospitaals te Helvoetſluis. Men wil te Enkhuizen mede een Hospitaal vervaardigen. Voorſlag om de zaak van den geſtaakten Tocht na Brest by de Admiralizeits Collegien daar in betrokken te onderzoeken. Holland wil eene Commisſie benoemd hebben en beſluit daar toe. Vrugtlooze poogingen der Bezendinge by zyne Hoogheid wegens den Tocht na Brest, ten aanziene van den Vice-Admiraal* HARTSINCK. *Ten op-*

opzigte van BYLANDT. *Antwoord van de Admiraliteit op de Maaze op den gedaanen Eisch. Antwoord van Zeelands Zeeraad. Antwoord der Admiraliteit van Amſterdam. Het onderzoek by de Admiraliteits Collegien weder aangepreezen. Staaten van Holland weigeren deezen Voorſlag op nieuw, en doen een anderen. Op welk eene wyze goedgekeurd. Op welke Voorwaarden Holland toeſtemt en tot Gelastigden benoemt, de Penſionarisſen* VAN BERCKEL *en* ZEEBERGH. *Wat 'er ten Gelderſchen Landsdage voorviel over het benoemen van een Perſoon tot dit Onderzoek. Verzoekſchrift der Zutphenſche Burgeren deswegen van de hand geweezen. De Deventerſche Burgery wil Jonkheer* J. D. VAN DER CAPPELLEN *daar toe benoemd hebben. Staaten van Utrecht benoemen den Heer* W. E. PERPONCER DE SELDNITSKEY. *Zyne Hoogheid verzogt om geen der Vlagofficieren of Capiteins na Brest beſtemd, buiten 's Lands te laaten trekken. Antwoord des Admiraals Generaals. Verder benoemde Heeren tot het onderzoek van den mislukten Tocht na Brest. Uitſlag van het Onderzoek. Zyne Hoogheid van eene Beſchuldiging ontheeven. Het verdere omtrent de zaak van Brest beraamde.*

Hoe zeer men, in den aanvange dees Jaars, welks Lotgevallen wy vooruitgeloopen zyn, om een aaneengeſchakeld verſlag van 't Vredeswerk te geeven, aan

1783. Toebereidzels ten Oorloge met

XV. BOEK. 1783. den aanvang deezes jaars.

dien Vrede arbeidde, ſcheen men in 's Lands Hooge Vergaderingen op het voortzetten des Oorlogs bedagt. De Petitie tot den Jaarlykſchen Staat van Oorlog wees zulks uit. Schoon de Raad van Staaten zich by 't doen van denzelven, naar voormaalige gewoonte, niet uit liet over den tegenwoordigen toeſtand, waar in het Gemeenebest zich bevondt: „ dewyl," gelyk zy ſchreeven, „ de weinige uitwerking, welke zy van dusdanige Voorſtellen gezien hadden, hun „ daar toe niet aanzette, en de ſtaat der „ zaaken hun voorkwam van dien aart „ te zyn, dat zy byna niet zouden weeten waar mede te beginnen, en veel „ minder waar mede zouden dienen te „ eindigen, ſpraaken zy nogthans van de „ hoognoodige Verbetering der Landmagt, „ en de Vermeerdering der Zeemagt. „ De Zee was het Bolwerk van de voornaamſte Gewesten, de Zee de bron van „ de Welvaard der Ingezetenen, waar „ uit ook de Geldmiddelen moesten onderſchraagd, en al waar Geld toe noodig was, gevonden worden: wel was, „ naa het uitbarſten van den zo onregtvaardigen Oorlog met *Engeland*, de „ herſtelling en uitbreiding ter hand genomen; doch niet tot die hoogte gebragt als noodig zou zyn om een magtig Vyand het hoofd te kunnen bieden. Wilde men dan den ouden grondregel van 't Gemeenebest opvolgen, „ met de Zeemagt in een ontzaglyken

„ ſtaat

„ ſtaat te doen brengen, men moest niet
„ alleen in den tegenwoordigen tyd, met
„ allen yver en ernst, de hand aan 't
„ werk blyven houden, zo tot den Aan-
„ bouw als Uitrusting; maar zelfs daar
„ van niet aflaaten, wanneer de tyden
„ rustiger mogten geworden of een ge-
„ wenschte Vrede getroffen zyn (*)."

Oordeel van zyne Hoogheid over de noodzaaklykheid.

's Lands Admiraal Generaal verſcheen, den negenden van Louwmaand, ter Algemeene Staatsvergaderinge, en gaf te kennen, dat de geſteltenis in welke zich de Republiek bevondt, niet toeliet dat verzuimd werd 't geen eenigzins ſtrekken zou om de Zeemagt in een behoorelyken ſtaat te ſtellen; dat men zich kragtdaadig moest wapenen, daar de Vrede zeer onzeker was, en geenzins op dezelve ſtaat kon gemaakt worden.

Petitie tot verſterking van de Zeemagt.

Ten dien einde deeden de Admiraliteits Gecommitteerden, met zyne goedkeuring, het voorſtel, of niet, by het ingaan van het tegenwoordige Saiſoen, zou dienen gezorgd te worden, dat men in tyds aanſtalte maakte om de afloopende Equipages der Schepen van Oorlog te doen vervangen, om den Vyand met kragt te keer te gaan, en niets agter wege te laaten 't geen kon dienen tot beſcherming van den Staat, deszelfs uitgeſtrekte Volkplantingen, Handel en Zeevaard der Ou-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 17.

XV. BOEK. 1783.

Onderdaanen, en om met een gewenschten uitſlag over de verrigtingen van den aanſtaanden Zeetocht, met de mede Oorlogvoerende Mogenheden, de wyze te beraamen, hoe den gemeenen Vyand de meest mogelyke afbreuk te doen, en tegen dezelve zo kragtdaadig te werk te gaan, dat hy tot het aanvaarden van billyke Vredes-voorwaarden gebragt mogt worden. Zy verzogten derhalven, dat dit Jaar, behalven de reeds in dienst zynde Schepen, ook alle de nieuw aangebouwden mogten uitgerust en tot het vinden van de kosten de noodige voorzieninge gedaan worden: en zouden deezen, voor de acht laatſte Maanden van dit, en de vier eerſte van het volgende Jaar niet minder beloopen, dan de verbaazende ſom van 13956073. Guldens. Om daar van eene Petitie op te maaken werd de Raad van Staaten verzogt. (*).

Petitie to Geſchut en Krygsvoorraad

Ten dien zelfden dage bragten die Heeren hun Hoog Mogenden onder 't ooge, dat de Petitie, tot aankoop van Geſchut en verdere Krygsbehoeftens voor 's Lands Vloot, ter ſomme van 1500000, in den Jaare MDCCLXXX gedaan, verre van toereikende was: dewyl ieder van de Collegien ter Admiraliteit, voor meer dan het dubbel van haar aandeel daar in alleen aan Kanon ontvangen of beſteld hadt: zy verzogten derhalven, dat hun Hoog

(*) *Reſol. Gen.* 9 Jan. 1783.

Hoog Mogenden mogten goedvinden den Raad van Staaten voorteſlaan, om hun te doen toekomen eene Petitie van geen minder ſom dan de voorige, en een Tonne Gouds voor ieder Collegie ter Admiraliteit daarenboven, en vervolgens ten minſten 2100000 Guldens tot verdere aankoop van Artillerie en Ammunitie van Oorlog; op dat de Schepen daar mede mogten voorzien worden, alzo het minſte gebrek daar aan alle andere voorzorgen en kosten onnut zou maaken, en het oogmerk daar van geheel doen misſen. —— De Raad van Staaten oordeelde, dat de verging deezer ſomme niet alleen geen de minſte verwondering by de Bondgenooten moest verwekken; maar, integendeel, alleszins genoegen verdiende toe te brengen; dewyl dit een zeker bewys uitleverde van de groote vermeerdering en uitbreiding van 's Lands Zeemagt, na welke met reden zo zeer was verlangd, als moetende het Kanon en de Krygsvoorraad onwederſpreeklyk vermeerderd worden, naar maate, door den aanbouw, het getal der nieuwe Schepen, en vooral die van Linie toenam. Niet te hoog kon, huns oordeels, daar toe voorkomen, de op nieuw gevraagde ſom van vyſtienmaal honderd duizend Guldens, met vermeerdering van zesmaal honderd duizend Guldens, als eenmaal honderd duizend Guldens voor ieder Admiraliteits Collegie, mits egter zo, gelyk zy begreepen, dat het Collegie ter Admiraliteit van *Amſterdam* daar van niet éénmaal

XV. BOEK. —— 1783.

XV. BOEK. 1783.

maal honderd, maar als naar gewoonte, een dubbeld en dus tweemaal honderd duizend Guldens zou genieten (*).

Gelderland en *Holland* alleen ſtemmen in die Petitien.

In de eerstgemelde deezer Petitien ſtemde alleen *Gelderland* en *Holland*, de laatſte met eene vermindering van 3188000 Guldens; die zy van deezen ſtaat aftrokken voor de kosten van Schepen, nog niet in dienst geſteld (†); en waren 't ook deeze twee Gewesten die in de laatstgenoemde eenige toeſtemming droegen (§).

't Voorſtel van zyne Hoogheid de vermindering der Zeemagt betreffende.

Dit krygszugtig gelaad der dingen veranderde niet weinig, toen zyne Hoogheid in Bloeimaand, den voorſlag deedt (**) om, by voorraad, te doen ophouden de buitengewoone Belooningen tot aanmoediging van 't Zeevolk, om eenige Wagtſchepen en Uitleggers aftedanken, en voorts met de Admiraliteits Collegien te overleggen, welke Schepen, zo de Vrede getroffen wierd, dit Jaar nog in dienst zouden gehouden en hoe gebruikt worden. Overeenkomſtig met deezen Voorſlag werd by hun Hoog Mogenden beſlooten, het uitbieden der aangemoedigde Belooningen te ſtaaken, en zodanige Wagtſchepen en Uitleggers, af te dan-

(*) *Reſol. Gen.* 9. en 24. Jan. *Reſol. van Holl.* 30. Jan. 1783.

(†) *Reſol. van Holl.* 5. Feb. 4 April 1783.

(§) *Reſol. van Holl.* 7 Aug. 1783. *Reſol. Gen.* 24. Dec. 1783.

(**) Zie hier boven, bl. 26.

danken, als men oordeelde dat, zonder ondienst van den Lande, gemist konden worden. (*) Dit baarde by veelen een vreemd opzien; doch de Afdanking van een groot aantal Matroozen by eene der Admiraliteiten, nog vreemder, en verwekte zulks niet weinig opmerking by de Landzaaten, als zy het deswegen voorgevallene ter Staatsvergaderingen vernamen.

Onderzoek wegens de Afdanking van Zeevolk by één der Admiraliteiten in *Holland*.

Van deeze Afdanking gewaagde de Heer VAN CAPELLEN VAN SCHOONAUWEN, Afgevaardigde wegens *Utrecht* ter Admiraliteit te *Amſterdam*, in eene brieve, den drie en twintigſten van Hooimaand ter Staatsvergadering van dat Gewest overhandigd: waar in hy verzogt, vervolgens, by tyds, berigt te mogen bekomen van de beſluiten door hun Ed. Mogenden aan hunne Afgezondenen ter Algemeene Staatsvergadering mede gedeeld (†). —— De Raadpenſionaris gaf, in Staaten van *Holland*, te kennen, hoe, by 't verſlag over 't Vredeswerk, die van *Dordrecht* met veel aandoenings en verwonderings, vernomen hadden, dat een der Collegien ter Admiraliteit in *Holland* zou hebben kunnen goedvinden, om in het hachlykst oogenblik der Vredesonderhandelingen, tuſſchen deezen Staat en *Groot-Brittanje*, zonder eenige voor-

(*) *Reſol. Gen.* 6 Mey 1783.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1212.

XV. BOEK. 1783.

voorkennis, veel min met toeſtemming, van hun Ed. Groot Mogenden, een aanmerkelyk getal van Manſchappen af te danken. Omtrent welk zonderling gedrag die Afgevaardigden vervolgens voorſtelden of de Vergadering niet goedkeurde, zich ten ſpoedigſte, daar omtrent de noodige opheldering te doen geeven. Men werd te raade de Admiraliteits Collegien binnen dit Gewest aan te ſchryven om, onverwyld, hun Ed. Groot Mogenden verſlag te doen van den tegenwoordigen Staat der Zeemagt, zo met betrekking tot het getal en de grootte der Schepen, als tot het getal der Manſchappen, gelyk mede of 'er ook eene aanmerkelyke Afdanking van Volk plaats hadt, en zo ja, hoe veel? wanneer? om wat reden? en op wiens order of authoriteit zulks geſchied ware? (*) Veel beduidende Vraagſtukken, in de daad, en die niet konden miſſen, by de Beantwoording, geſchiedde dezelve volledig, veel te ontdekken, waar na de misnoegden over het Beſtuur van het Zeeweezen, ſterk haakten.

Die van *Amſterdam* geeven een algemeen antwoord

De Raaden ter Admiraliteit te *Amſterdam*, in 't Voorſtel van *Dordrecht* byzonder bedoeld, ſchreeven terſtond een Antwoord, by 't welk zy hunne volvaardigheid betuigden om het verzogte Verſlag op te ſtellen; doch naardien het volledig dien-

(*) *Reſol. van Holl.* 27 Aug. 1783.

diende te zyn, kon het zo ſpoedig niet worden overgegeeven als zy zelfs zouden wenſchen: dewyl de Motiven en Redenen des Gedrags van het Collegie, uit een ganſchen zamenloop van omſtandigheden, moest worden opgemaakt. XV. BOEK. 1783.

Staaten van *Holland*, hier mede niet voldaan, lagen deezen Berigtbrief ter zyde tot dat het gevorderde volledig Verſlag zou zyn ingekomen; hun nader aanſchryvende, om, uiterlyk binnen den tyd van acht dagen, berigt te zenden op de punten in den laatstvoorgaanden Brieve vervat, byzonder het afdanken van het Volk, en het buiten dienst ſtellen van Schepen betreffende (*). Nader aangeſchreeven.

Welhaast kwamen de Berigten der Admiraliteits Collegien in, vermeldende de Schepen, de Manſchappen by dezelve, en de plaats waar zy zich bevonden, of werwaards ze beſtemd waren. By den Zeeraad op de *Maaze* hadt men twee Fregatten, buiten ſtaat om langer te dienen, afgedankt, de Manſchap van het eene, voor een gedeelte, nevens de Officieren en Stuurlieden, op andere Schepen doen overgaan, en de overigen gelyk mede het Volk van het andere, met voorkennis en goedvinden van zyne Hoogheid, afgedankt: ook waren drie Uitleggers op aanſchryving van hun Hoog Mogenden, met voorkennis en overleg van Antwoord van de Admiraliteit op de *Maaze*

(*) *Reſol. van Holl.* 4 Sept. 1783.

XV. BOEK. 1783.

van den Admiraal Generaal, met het Volk, buiten dienst geſteld (*).

By het Admiraliteits Collegie in *West-Friesland* en het *Noorder-Kwartier*, dat opgave deedt van de geſteldheid der Landsſchepen daar onder behoorende, hadt geene Afdanking plaats gegreepen, dan van vier Uitleggers met derzelver Manſchap, ingevolge van 't beſluit hunner Hoog Mogenden, als mede van eenig Volk 't welk lang in dienst geweest zynde begon te morren, en begeerde ontſlaagen te worden, en van eenige Zieken, niet langer in ſtaat om den Lande ten dienst te ſtaan (†)

Van die van *West-Friesland*

De Zeeraad te *Amſterdam* voegde in het nader Antwoord, by de lyst der Schepen en Manſchappen, een verhaal van 't geen, naa het aanſchryven van hun Hoog Mogenden, tot het doen ophouden der buitengewoone Belooningen en het afdanken van Wagtſchepen en Uitleggers, in den Raad gebeurd was. Het eerſte hadt men terſtond te werk geſteld, en over 't laatſte het Advys des Admiraal Generaals ingenomen, 't welk het afdanken van drie Fregatten, tot Wagtſchepen dienende, van drie Uitleggers en twee Lootsbooten inhieldt. De Advocaat Fiscaal voegde 'er by, hoe 't hem, onder verbetering, was voorgekomen, dat niet de Manſchappen dier

Nader Antwoord van *Amſterdam*.

(*) *Reſol. van Holl.* 10 Sept. 1783.
(†) *Reſol. van Holl.* 12 Sept. 1783.

dier Fregatten en Vaartuigen; maar wel het oude Volk, voor zes July en van dien tyd tot één en dertig December MDCCLXXX aangenoomen, zou behooren afgedankt te worden, te weeten de Gemeenen, die zulks verlangden; doch geene Onderofficieren, dan met goedvinden der bevelvoerende Officieren, en althans geene Schippers of Stuurlieden. Men hadt het volſtrekt beſluit hier op uitgeſteld tot het binnen vallen der verwagt wordende Wagtſchepen. Intuſſchen werd den Capitein A. H. C. STARINGH aangeſchreeven om, zo ſpoedig mogelyk, zyn Schip *de Admiraal de Ruiter* aan Capitein BRAAK over te geeven, en met zyne Manſchap, naa den Jaare MDCCLXXXI aangenoomen, het Schip de *Vryheid* over te neemen, en al de Manſchap vóór 't gemelde Jaar in dienſt getreeden, uitgenomen de Onderofficieren en eenige Gemeenen, met verlof te laaten opgaan, welk verlof, naderhand, op ingekomen tyding van eenig misnoegen onder 't Volk van de Schepen *Amſterdam* en *de Batavier*, tot deezen werd uitgeſtrekt. Dit Verlof, egter, de muitery onder de Manſchappen deezer drie Schepen niet hebbende kunnen ſtillen, beſloot men om 't zelve in een volkomen Ontſlag te veranderen. Het Volk van het Schip *Gelderland* daar op insgelyks ontſlag verzogt hebbende, gaf de Schout by nagt VAN BRAAM den Raad kennis, dat hy zyne toeſtemming voor het oude Volk niet lan-

XV. BOEK 1783.

XV. BOEK. 1783.

langer hadt durven ophouden. Wanneer tot de Afdanking der Wagtſchepen en Uitleggers beſlooten en het Volk van dezelve op andere Schepen overgebragt was, zeilden de Landsſchepen uit de *West-Indien* binnen, welke uit hoofde van den zwakken ſtaat der Schepen en Manſchappen, mede waren afgedankt.

Het geheel beloop der afgedankten van het oude Volk was duizend en één en zestig, van de *West-Indiſche* Schepen duizend en tien Man, en dus geheel twee duizend één en zeventig Koppen. —— Deeze Afdankingen waren op onderſcheide dagen, van den elfden van Zomermaand tot den vierden van Herfstmaand, geſchied. —— De redenen, die de Raad voor dezelve hadt, waren, met opzigt tot de Wagtſchepen en de Uitleggers, de Aanſchryving en 't Beſluit van hun Hoog Mogenden, en met opzigt tot het oude Volk, vóór den Jaare MDCCLXXXI in dienst, de aanmerking, zo van de billykheid om deeze Manſchap eerst te ontſlaan, als de gegronde verwagting van geweld en oproer onder 't zelve, benevens het vooruitzigt van eenen aannaderenden Vrede; en eindelyk, ten opzigte van de *West-Indiſche* Schepen, 't zwaar herſtel aan die Schepen noodig, de redelykheid en billykheid om derzelver Manſchap, als zo lang in dienst geweest zynde en veel geleden hebbende te ontſlaan; als mede de zieklyke en verzwakte toeſtand van dat Volk; en ten laatſten uitzigten tot ſpaarzaam-

zaamheid, en de groote agterſtallen van den Raad by zommige Gewesten (*). Ten

XV. BOEK. 1783.

(*) De *Hollandſche* Raaden en Ministers van het Collegie ter Admiraliteit te *Amſterdam* zonden, den zeven en twintigſten van Zomermaand, aan hun Ed. Groot Mogenden een Brief, waar in zy de ſchaarsheid van hun Kas, veroorzaakt door de groote uitgaven aan volſtrekte noodwendigheden, te kennen gaven, en hoe zy, niettegenſtaande de vaardige voldoening der Ordonnantien ten hunnen behoeve op *Holland* afgevaardigd, het kommerlyk uitzigt voor oogen hadden van, binnen kort, met de betaalingen te zullen moeten ophouden. 't Welk niet alleen een volſtrekt Discredit voor het Collegie zou veroorzaaken; maar ook eene onbegrypelyke verwarring te wege brengen, als de Arbeidslieden, die van den eenen dag tot den anderen moeten leeven, op den gewoonen tyd het verdiende Loon niet ontvingen: 't welk van veertien tot veertien dagen geſchiedde, en by ieder betaaling tuſſchen de 35000 en 40000 Guldens beliep. Zy verzogten deswegen den byſtand van hun Ed. Groot Mogenden, teffens overleverende eene Nota *van 't geen het Collegie ter Admiraliteit te Amſterdam was competeerende, zo wegens de Quotas van de Provincien in de daar vermelde Petitien, waar voor reeds Ordonantien door den Raad van Staaten, ten behoeve van 't gemelde Collegie, waren verleend op den Ontvanger Generaal der Unie, als wegens 't geen ten haaren behoeve geaſſigneerd was op den Ontvanger Generaal van het Verhoogde Laſt en Veilgeld*, te zamen beloopende de ſom van 1548166 Guldens. Hun verzoek vondt zo veel ingangs, dat Gecommitteerde Raaden gevolmagtigd wierden om aan dit en de andere Admiraliteits Collegien in *Holland*, uit de reeds by dit Gewest toegeſtaane Petitie, van tyd tot tyd, eenige betaalingen te doen. *Reſol. van Holl.* 3 July 1783.

XV. BOEK. 1783.

Ten ſlot was de Afdanking der Wagtſchepen door den Raad geſchied op Order en Authoriteit van hun Hoog Mogenden; en die der *West-Indiſche* Schepen onder kennisgeeving aan hun Hoog Mogenden, terwyl de Raad zich vleidde, dat de billyke redenen, die denzelven daar toe hadden gebragt, de goedkeuring van hun Hoog Mogenden zouden wegdraagen: te meer om dat reeds hun Hoog Mogenden Gedeputeerden tot de zaaken van de Zee, naa ingenoomen Advies van de Gecommitteerden uit de Admiraliteiten, hadden geraaden om die Schepen terſtondt naa derzelver wederkomst af te danken (*).

Voorſlag wegens de Zeemagt die de Staat altoos moest houden.

Reeds in Herfstmaand des voorleden Jaars hadt men gehandeld om 's Lands opkomende Zeemagt in ſtand te houden, en derzelver verval, by het eindigen van den tegenwoordigen Oorlog, voor te komen, en waren de Afgevaardigden tot de zaaken van de Zee verzogt na te gaan, hoe veel Gelds, voortaan in Vredestyd jaarlyks op den Staat van Oorlog zou moeten gebragt worden tot het doen in ſtaat blyven van de Collegien ter Admiraliteit en der noodige herſtellingen aan 's Lands Schepen, geëvenredigd aan 't getal der Schepen, welke by ieder Collegie in

(*) *Reſol. van Holland* 11 Sept. 1784. *N. Nederl. Faarb.* 1783. bl. 2072. en voor 't Jaar 1784. bl. 168.

in behoorelyken ſtaat van dienst zouden gevonden worden; als mede tot het doen eener jaarlykſche Uitrustinge, om, naar maate van de magt der Republiek, en derzelver belang by de Zee, zich eenigzins te doen ontzien, en derzelver Zeehandel, ten allen tyde, tegen alle onregtvaardig geweld, ten minſten in den eerſten aanval, te kunnen beveiligen. Zy bragten, als hun raadſlag, naa ingenomene overleggingen der Afgevaardigden uit de Admiraliteits Collegien deezer Landen, in, dat 's Lands Zeebelang volſtrekt vorderde, dat in de *West-Indien*, in de *Middelandſche Zee*, zo wel als in de *Noord-Zee*, altoos eenige Schepen van deezen Staat wierden gehouden, ten einde op deeze drie plaatzen de *Nederlandſche* Vlag een behoorlyk aanzien en ontzag zou hebben. Huns oordeels moesten, in Vredestyd, altoos in *Europa* worden gehouden zes Schepen van 60, zes van 50, vier Fregatten van 40, vier van 36, en vier van 20 ſtukken, en zes Advysjachten, te zamen ten minſten bemand met 6900 Koppen, welker Uitrusting 's jaarslyks 364200 Guldens zou beloopen. Eene ſom, die alle jaaren, als een vaste post, op den ſtaat van Oorlog zou moeten gebragt worden, en uitgekeerd aan de Admiraliteiten, die daarenboven zouden behooren aangeſchreeven te worden, om, behalven de gewoone Kruiſers, van tyd tot tyd, nog zo veele Fregatten uit

XV. BOEK. 1783.

XV. BOEK.

1783.

te rusten als derzelver gewoone inkomsten konden opbrengen (*).

Hoe veel Schepen thans in dienst.

Thans waren 'er werklyk in dienst twee Schepen van 70, achtien van 60, elf van 50, negen van 40, dertien van 36 en elf van 20 stukken, behalven de mindere Vaartuigen. Voorts werd op de Werven nog gearbeid aan zes Schepen van 70, zes van 60, drie van 50, en één van 40 stukken, welker kosten dit Jaar ruim dertien Millioen Guldens zouden bedraagen (†).

Raadslag over het afdanken van Schepen, en hoe de in Dienst zynde te gebruiken.

Op den ingeleverden Voorslag van den Admiraal Generaal (§), welke Schepen zo de Vrede getroffen werd, nog dit Jaar, in dienst zouden gehouden, en hoe gebruikt worden, gaven de Afgevaardigden tot de zaaken van de Zee, behalven de evengemelde nog op staapel staande Schepen, die niet in dienst zouden gebragt behoeven te worden, in gevalle van het sluiten des Vredes, eene aanmerkelyke vermindering aan de hand, die tot vyf en twintig Schepen, behalven eenig klein Vaartuig, kwam. Van deeze zouden drie Esquaders kunnen gemaakt worden, ieder onder 't geleide van een Vlag-Officier. Als voor eerst een kruissend Esquader in de *Noord Zee*, tot oefening en bekwaaming der Officieren en

(*) *Resol. Gen.* 31 Maart 1783.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 568.
(§) Zie hier boven bl. 122.

en Gemeenen in de Scheepsverrigtingen, 't welk alleen, tot mindering der kosten, den Zomer zou aangehouden, en in 't Najaar afgedankt worden. — Ten tweede een Esquader om de Vlag van den Staat, die zints de Oorlóg in de *Middelandſche Zee* nauwlyks gezien was, op eene ontzag wekkende wyze en die de Mogenheden van *Barbarye* kon doen omzien, aldaar te vertoonen; dit zou ook byzondere uitrustingen, die anders misſchien dit Jaar na *Algiers*, *Marocco*, of na andere Plaatzen op de Kust van *Barbarye*, noodig mogten geoordeeld worden, kunnen uithaalen. —— Eindelyk zouden de overige in den Zomer en 't Naajaar, als een derde Esquader, na *Afrika* en de *West-Indien* kunnen gezonden worden. Zodanig eene vermindering en ſchikking zou grootlyks ſtrekken in afſlag van de Petitie in Louwmaand gedaan (*) ——. Dan lieten deeze Heeren, by dit voorſtel, niet onopgemerkt, dat, daar men de Oorlogs-Uitrusting hier mede voor afgeloopen zou kunnen houden, en voor volgende Vredes Uitrustingen afzonderlyke Gelden zouden moeten gevorderd worden, het van het uiterſte belang was, op dat deswegen geene onzekerheid plaats greepe, en alles niet wederom op den ouden voet tot verval kwame, en de even opkomende Zeemagt van den Staat niet, van

XV. BOEK. 1783.

(*) Zie hier boven bl. 119 en 120.

XV. BOEK. 1783.

van allen voedzel beroofd, nog ſchielyker verdweene dan zy was opgekweekt, ten ſpoedigſte ter hand genomen werd hunne beraadſlaagingen raakende de vaste Uitrustingen in tyd van Vrede, in Lentemaand deezes Jaars overgeleverd (*)

Friesland oordeelt des niet, als te onkundig van den ſtaat der zaaken.

Staaten van *Friesland* den Brief van zyne Hoogheid en deezen Raadſlag der Gelastigden tot de zaaken van de Zee, in overweeging neemende beklaagden zich, dat zy, wegens den toeſtand der Vredehandelinge niet genoegzaam onderrigt waren, en verſlag daar van, ten hoogſten noodig om over een ſtuk van deezen aart te raadpleegen, reeds vóór deezen Landsdag gewagt hadden; hunne Afgevaardigden ter Algemeene Staatsvergaderinge gelastende ten ſpoedigſten deswegen kundſchap op te doen, en tevens reden te geeven van het niet eerder zenden der naauwkeurige tydingen, wegens den ſtaat der Vredehandelinge (†).

In *Zeeland* dankt men Schepen af.

In *Zeeland* hadt het uitzigt op Vrede en de afgekondigde Wapenſtilſtand den Zeeraad bewoogen om de Manſchap van twee Oorlogſchepen, en één Kotter, af te danken; ſchoon men den aanbouw van twee op ſtapel ſtaande Oorlogſchepen nog bleef voortzetten (§).

's Lands

(*) *Reſol. Gen.* 2 Juny 1783. Zie hier boven bl. 122.

(†) *Reſol. van Friesland* 19 July 1783.

(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 486.

XV. BOEK. 1783.

's Lands Vice-Admiraal HARTSINCK, dien wy, ſtaande deezen Oorlog, het Opperbevel over 's Lands Oorlogſchepen zagen voeren, en wiens gedrag voor zo veel opſpraaks blootſtondt, gelyk ons Geſchiedblad vermeldde, leverde, eer dezelve een einde nam, een Geſchrift over, behelzende een verhaal van alle zyne verrigtingen; zich vleiende dezelve niet alleen door hun Hoog Mogenden te zullen zien goedgekeurd; doch ook als dan daar van zulk een openbaar bewys te zullen ontvangen, als zy, volgens hunne gewoone billykheid, meest geſchikt zouden oordeelen, om hem, voor 't oog zyner Tydgenooten en van de onbevooroordeelde Naakomelingſchap, te regtvaardigen van alle zodanige nadeelige gerugten als eenige kwaalyk Gezinden, op allerhande wyzen, zo door valſche Bekendmaakingen, als door menigvuldige andere eerroovende Geſchriften, tegen zyn Perſoon en gehouden Beſtuur onder de goede Gemeente hadden uitgeſtrooid. Hy verzogt zyn ontſlag, en bekwam 't zelve. De Vice-Admiraal REYNST kreeg het Opperbevel over 's Lands Zeemagt in handen (*).

HARTSINCK zyn dienst nedergelegd hebbende, wordt door REYNST opgevolgd.

Veel opziens baarde een Voorſtel door *Hollands* oudſte Stad, in Herfstmaand, ter Staatsvergadering ingebragt: naamlyk dat by derzelver Regeering, twyfel was

Voorſtel van *Dordrecht* wegens een

(*) *Reſol. Gen.* 13 Jan. 18 Maart 1783. *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 93.

XV. BOEK. 1783.

was ontſtaan over *het Regt van Aanſtelling der Vlag-Officieren, onder het Reſſort van de Collegien ter Admiraliteit binnen Holland en West-Friesland.* Tot wegneeming van deezen twyfel ſtelden zy voor, zonder daar door, egter, eenig het minſte nadeel te willen toebrengen aan de wettig verkreegene Regten van den Admiraal Generaal, het doen van een Onderzoek wien eigenlyk dit Regt wettig toekwam en inmiddels den Raadpenſionaris te verzoeken, hier van de Admiraal Generaal kennis te geeven, met byvoeging van de verwagting hunner Ed. Groot Mogenden, dat Hoogstdezelve, by voorraad, en hangende dit Onderzoek, geene Vlag-Officieren onder 't gemelde Reſſort zou aanſtellen, immers in allen gevalle niet, dan met kennis en overleg hunner Ed. Groot Mogenden. —— 't Leedt tot in Sprokkelmaand des volgenden Jaars eer over deezen Voorſlag een Beſluit daar mede overeenkomſtig viel. Het laatſte Lid wederſprak de Ridderſchap; terwyl de Steden *Rotterdam, Brielle, Enkhuizen, Edam, Monnikendam* en *Medenblik* in dit gedeelte niet toeſtemden, en het Beſluit aanzagen.

Onderzoek van het regt zyner Hoogheid tot Aanſtelling der Vlag-Officieren.

Gevolgen hier van.

Aan de gedaane aanzegging, by monde van den Raadpenſionaris, beloofde de Admiraal Generaal te zullen voldoen; betuigende vast te vertrouwen, dat 'er, naa een volledig Onderzoek, geene de minſte zwaarigheid zou overblyven, om dit Regt, als aan den ſtaat van Admiraal Generaal verknogt, door hem by aanhoudendheid

te

te laaten uitoefenen, even als gedaan was door zyne Voorgangeren, en aan hun by hun Ed. Groot Mogenden, zo door het doen van aanmaaningen tot dusdanige Aanſtellingen, als anderzins, te meermaalen duidlyk was toegekend. XV. BOEK. —— 1783.

Het Voorſtel tot Onderzoek van dit Regt aan de Admiraliteits Collegien gezonden zynde bragten zy een Raadſlag uit; dat men wel geene uitdruklyke Opdragt vondt, waar by dit Regt aan zyne Hoogheid, of diens Voorzaaten, was verleend; maar dat hetzelve ſtilzwygende en zaaklyk aan de Heeren Admiraalen of de Admiraals Generaal van *Holland*, ſcheen te zyn opgedraagen, en althans zodanig by hun Ed. Groot Mogenden te zyn goedgekeurd, dat het boven allen twyfel kon geſteld worden, dat het Gebruik daar van door de Heeren Admiraalen in den tyd, als wettig moest worden aangemerkt. (*) —— Veelvuldige Voorbeelden voerden zy aan. Dan zommigen bleeven van oordeel, dat uit die *Voorbeelden*, hoe veel ook in aantal, het *Regt* tot het uitoefenen van die *Magt*, geenzins kon goedgemaakt worden; dat het alleen uit de *Inſtructien* of *Commisſien* blyken moest, of de Souverain ooit zulk een *Regt* aan de Admiraal Generaals verleend hadt (†).

Om

(*) *Reſol. van Holl.* 16 Sept. 1783. 18. 25. Feb. en 2 April 1784.

(†) *Poſt van den Neder-Rhyn*, V. D. bl. 381 en 709.

XV. BOEK. 1783.

Ontmoeting tusschen Cap. F. S. G. VAN BYLAND en den Heer GEELVINCK.

Om de verregaande verkleefdheid der Zee-Officieren aan den Admiraal Generaal te toonen, gewaagden de Dagschriften van eene ontmoeting tusschen den Zee-Capitein F. S. Graave VAN BYLAND en den Heer GEELVINCK VAN CASTRICUM. Aan eene openbaare Tafel, over de Schryvers van deezen tyd spreekende, zou de eerste den laatstgemelden te gemoete gevoerd hebben, *dat men die Schreeuwers weldra den mond zou snoeren: want dat de Prins binnen kort Souverain zou zyn!* Schoon hy door een berigt, in meest alle Nieuwspapieren geplaatst verzekerde nimmer deeze of soortgelyke woorden gedagt, veel min gezegd, te hebben, beweerde de Heer GEELVINCK, dat zyn Party, de woorden zo als zy opgegeeven waren niet gebruikt, maar in steede van eene *stellige* verklaaring, *wenschende* gezegd hadt, *het zou goed zyn dat de Republiek onder één Hoofd wierd gebragt!* Een wensch door veelen hem niet minder ten kwaade geduid dan de stellige verklaaring, en even onvoeglyk in den mond eens Dienaars van den Staat geoordeeld (*).

De Kaper Capitein JARRY sneuvelt.

Onze Kaaperschepen, inzonderheid de *Zeeuwsche*, staken, vóór de Bekendmaaking van den Wapenstilstand, alle Wintergevaaren ten trots, in Zee, en deeden pry-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1784. bl. 2984 enz. *Post van den Neder-Rhyn* IV. Deel bl. 457.

pryzen op van meerder en minder waardye. De dappere Kaaper-Capitein JARRY, een *Franschman* van *Nantes* geboortig, met zyn Kaaper *de Vlisſinger* hadt, in Louwmaand, naa weinig dagen in Zee geweest te zyn, het gewoon geluk mede. Onder andere een groot driemast Schip genomen hebbende, was het, deels door de onkunde der geenen, die daar op bevel voerden, deels door het ſtormweer, aan de kust vast geraakt. Veel moeite gaf hy zich om het te redden, in hoop om 'er regelregt mede na *Vlisſingen* te kunnen ſteevenen, een groote Koningskotter ontdekt hem, die, vermids JARRY zich nog met zyn Prys ophieldt, hem merkelyk inkortte, en vervolgens, naa een jagt van eenige uuren, aanklampte. 't Gevegt duurde meer dan een uur. Het Kaaperſchip hadt reeds eenige ſchooten onder water bekomen, de Bovenzeilen waren alle van boven neder, en de Boegſpriet in ſtukken, geſchooten; dertig Krygsgevangenen belemmerden hem grootlyks, te meer daar zyn eigen Manſchap, door het bemannen van vier Pryzen, zeer verzwakt en zyn eerſte Luitenant geſneuveld was. Ondanks deeze ongunſtige omſtandigheeden zou hy nog niet geſtreeken hebben: doch, toen een *Engelsch* Fregat, ten byſtand van den Kotter opdaagde, wilde hy zyn Volk niet volſtrekt aan een gewisſen dood blootſtellen, en deedt de Vlag ſtryken.

XV. BOEK. 1783.

De

XV. BOEK. 1783.

De Kotter gaf, naa dit betoon van overgave, nog een laag met Schroot; een ſtuk Schroot ging dwars door den buik van Capitein JARRY, en bragt hem eene wonde toe, die, naa twee ſmertlyke dagen, een einde aan zyn leeven maakte. Meer dan vyftig Pryzen hadt hy op den Vyand veroverd, en alzins blyken van onverſchrokke dapperheid gegeeven (*).

Veele Oorlogſchepen zeilen na Zee.

De Zee-Capitein VAN BRAAM, die voorheen in dienst der Maatſchappy in de *Oost-Indien* geweest was, werd thans benoemd om met een Vlootdeel na dat Werelddeel te ſtevenen, en de gewapende *Oost-Indiſche* Schepen mede te neemen: hy zou daar aangekomen, den Tytel van *zyne Edelheid* voeren, en Zitting in den Raad hebben. Naa den Wapenſtilſtand gingen de zes daar toe geſchikte Schepen onder zeil. (†) —— In de Haven van *Toulon* telde men, in Slachtmaand, vier Schepen van Linie en twee Fregatten, beſtemd om zich, in de *Middellandſche Zee*, te voegen by nog acht Schepen van Oorlog, die in Wintermaand onder den Vice-Admiraal REYNST, *Texel* verlieten. Ten welken tyde ook eenige Fregatten en andere ligte gewapende Vaartuigen, de Reis na de *West-Indien* aan-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 108. 279. 280. Zie van deezen Capitein JARRY onze *Vaderl. Hiſt.* IV D. bl. 347.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 88. 479.

De Kaaper de Vlisſinger Capt. JARRY door een Engelsch Koningſchip genoomen.

aannamen, alles overeenkomſtig een Staatsbeſluit in Wynmaand genomen (*).

Een veel grooter aantal Oorlogſchepen, dan gewoonlyk in Vredestyd, was dus dit Jaar ten Zeedienst geſchikt, of werklyk in Zee, wanneer die van *Gouda*, by Staaten van *Holland*, een Voorſtel deeden, zeer ſtrookende met de Voorſtellen door die Stad, geduurende den loop des geheelen Oorlogs, gedaan, „ om" gelyk zy zich uitdrukten, „ genoegzaame Vlooten in Zee te brengen, en de „ ſlaaperige Werkloosheid, welke thans „ aan de Republiek haare treurige gevol„ gen deedt gevoelen, uit te rooijen," als mede met betrekking tot de raadpleegingen, over de Vredesonderhandelingen, en de voorſlaagen ter Algemeene Staatsvergaderinge, betreffende het getal der Schepen, die, in Vredestyd, zouden behooren in dienst gehouden te worden (†). Ten deezen opzigte hadden zy hoofdzaaklyk getoond en aangedrongen, „ dat de toeſtand der Vredesonderhan„ delingen meer dan middagklaar leer„ de, hoe men alle reden van vrees moest „ hebben, dat de Vyand het 'er op toelage,

1783. Voorſlag van *Gouda* om meer Oorlogſchepen na de *Oost-Indien* te zenden.

(*) *Reſol. Gen.* 24 Oct. 1783. *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 2082.

(†) Zy oogen op de Raadplegingen over den Brief van 15 Maart 1783 de toenmaalige Vredehandelingen betreffende; en die liepen over de Generaliteits Rapporten van 4 April en 6 Juny waar van wy hier boven geſprooken hebben.

XV. BOEK. 1783.

„ lage, om, zo al niet de Bezittingen
„ van den Staat in de *Oost-Indien*, al-
„ lengskens weg te ſleepen; immers dan,
„ door een heimlyk gedreeven Handel,
„ in den onzen te deelen, en op die
„ wyze, ten koſten en ruine onzer
„ Maatſchappye, het verlies van *America*
„ vergoed te krygen. De Republiek be-
„ hoorde, derhalven, voor de beveili-
„ ging deezer Volkplantingen, en derzel-
„ ver Zeeën, byzonder die der *Moluk-*
„ *ſche* Eilanden, en de Straaten *Manar*
„ en *Sunda*, met alle kragten, en op
„ eene geheel nadruklyker en ſterker wy-
„ ze, dan tot nog geſchied was, ten
„ ſpoedigſten, te voorzien: 't geen, huns
„ agtens, onmogelyk anders koh uitge-
„ voerd worden, dan door, nog dit Jaar,
„ buiten de reeds verzondene Schepen
„ van Oorlog, eenige andere dergelyke
„ Schepen, tot verſterking, na de *Oost-*
„ *Indien* af te zenden. —— Zints dee-
„ ze Raadpleegingen hadden de zaaken,"
gelyk zy zich lieten hooren, „ zodanig
„ een loop genomen, dat eindelyk de
„ door eigene Wapenen niet verdeedigde
„ Republiek, (om niet geheel en al bui-
„ ten de Vredehandelingen te worden
„ geſlooten, en zonder hoop op beter
„ Directie, by het voortduuren van den
„ Oorlog, zich blootgeſteld te zien aan
„ een onvermydelyk verderf,) verpligt
„ was geworden, door nood gedwongen,
„ niet alleen te moeten toeſtemmen aan
„ den door der *Engelſchen* onverzettelyk-

heid

„ heid en onregtmaatigheid ons opge- XIV.
„ drongenen Afſtand van *Negapatnam*; BOEK.
„ maar ook zich te moeten verbinden ——
„ om de Vaard der *Groot-Brittanniſche* 1783.
„ Onderdaanen in de *Oost-Indiſche Zeeën*
„ niet te belemmeren.

„ Door dit alles zagen zy de gegrond-
„ heid van het vooruitzigt en de daar
„ uit opgevatte vrees niet alleen beves-
„ tigd; doch tevens de hier uit ontſtaan-
„ de en nu meer dan ooit dringende nood-
„ zaaklykheid, om het Middel, eertyds
„ voorgeſchreeven, aan te wenden, als
„ het éénigſte, waar door 's Lands Be-
„ zittingen in meerder zekerheid konden
„ worden geſteld, en teffens, op eene
„ kragtige wyze, zorge gedraagen, dat
„ de *Groot-Brittanniſche* Natie, naa het
„ ſluiten van de Vrede, niet overſchree-
„ den mogt de grenzen eener billyke
„ verklaaringe van die gedaane Belofte,
„ en aangegaane Verbintenis, door dezelve
„ uit te ſtrekken tot zaaken niet bepaald
„ tot de *Vaard* behoorende. —— Zy
„ droegen deswegen hun Ed. Groot Mo-
„ genden voor, om, hoe eerder hoe be-
„ ter, nog dit Naajaar, een aanzienlyk
„ en genoegzaam aantal van Schepen en
„ Manſchap, derwaards te zenden; met
„ verzoek, dat hun Ed. Groot Mogen-
„ den, hunne gedagten geliefden te laa-
„ ten gaan over de beſte wyze, waar
„ op by vervolg, in tyd van Vrede, het
„ Krygsweezen onzer *Oosterſche* en ver-
„ dere Volkplantingen, in alle derzelver
„ betrekkingen, en dus zo met opzigt tot

„ de

XIV. BOEK. 1783.

„ de Schepen en Manſchap, als alle andere middelen van Verdeediging, zou „ behooren gebragt te worden; ten einde 's Lands wettige Bezittingen en Regten, voor het toekomende, met meer „ kragts te kunnen beſchermen, en met „ meerder hoope van een gelukkigen „ uitſlag, alle onregtmaatige inbreuken „ van buitenlandſche Mogenheden, te „ kunnen wederſtaan, en, onder GODS „ Zegen, te boven komen (*)."

Beſluit deswegen genomen.

Eer men kon overgaan om op dit nadruklyk Voorſtel door den Penſionaris VAN WYN zo kragtig en dringend vervaardigd, een volſtrekt Beſluit te neemen, vondt men goed Bewindhebberen der voorzittende Kamer van de *Oost-Indiſche* Maatſchappy te *Amſterdam* aan te ſchryven om, ten ſpoedigſten, hunne Bedenkingen daar over aan hun Ed. Groot Mogenden te doen toekomen. —— En dewyl de ondervinding geleerd hadt, dat de Volkplantingen van den Staat alle, ten allen tyde, niet in even goeden ſtaat van tegenweer waren gebragt en gehouden, zou men de zaak ter Algemeene Staatsvergadering daar heen wenden, dat de Bewindhebbers van de *Oost- en West-Indiſche* Compagnien deezer Landen, mitsgaders de Directeuren van *Suriname*, en *Berbice* zouden worden gelast om aan hun Hoog Mogenden, hoe eer hoe beter te laaten geworden een geheim Verſlag,

(*) *Reſol. van Holl.* 13 Sept. 1783.

Mr. HENDRIK VAN WYN,
Raadpenſionaris der
Stad Gouda.

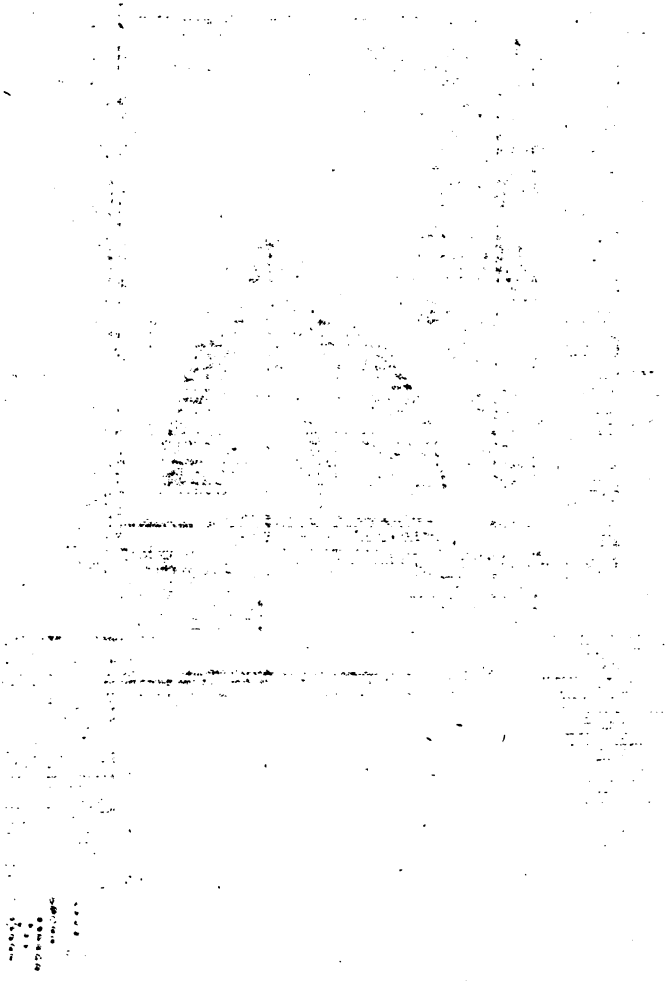

ſlag; wegens den waaren ſtaat en verdeedi- XV.
ging hunner Bezittingen en verder, vóór BOEK.
't einde van ieder Jaar, een dergelyk Ver- ——
ſlag, omtrent 't geen door hun tot ver- 1783.
betering daar van zou mogen in 't werk
geſteld zyn. —— En dat wyders door
vaste en geregelde Equipagien, geſchikt
naar het vermogen der Bondgenooten, de
Zeemagt des Gemeenebests zou worden
in ſtaat gehouden en gebruikt tot dekking
der Volkplantingen, daar, en zodanig,
als naar omſtandigheden het meest behoef-
de. —— De Afgevaardigden van *Gouda*
verklaarden tot het neemen van dit Be-
ſluit, zo verre het ſtrekte tot het vooraf
inneemen der bedenkingen van de Voor-
zittende Kamer der *Oost-Indiſche* Compag-
nie, betreffende het vertrek van een ge-
noegzaam getal Schepen van Oorlog, nog
in dit najaar, na de *Oosterſche* Volkplan-
tingen van deezen Staat, niet te heb-
ben medegeſtemd; maar 't zelve aange-
zien (*).

Verſcheide Boekhouders en Deelheb- De Uit-
bers in de Koopvaardyſchepen, met voor- rusters
kennis en op aanmoediging van hun Hoog der Ge-
Mogenden, ten Oorlog uitgerust, en zoda- wapende
nig na de Volkplantingen van den Staat *West-In-*
in de *West-Indien*, en boven al na *Suri-* *die* Vaar-
name, verzonden (†), gingen hun Hoog ders leve-
Mo- ren een
Verzoek-
ſchrift in;

(*) *Reſol. van Holl.* 17 Oct. 1783.
(†) Zie onze *Vaderl. Hiſtorie* III. Deel. bl. 129—137.

XV. BOEK. 1783.

Mogenden aan met een breedvoerig Vertoogſchrift, over de ongelegenheden door hun ondervonden in het volvoeren eener Onderneeming, door 's Lands Vaderen en zyne Hoogheid vereerd met de aanprikkelendſte loffpraaken voor weldenkende Ingezetenen. Zy voelden zich bezwaard wegens den last van den Hove van Politie in *Suriname* hunne Schippers bevelende om zich met hunne Schepen te laaten gebruiken tot verdeediging der Volkplantinge, 't welk hun in de grootſte verlegenheid hadt gebragt. Om byzondere redenen hadden zy niet kunnen vermoeden, dat hunne Schepen, 't zy tot verdeediging der Volkplantinge, of om eenige andere oorzaak, langer zouden worden opgehouden, dan zy zelve verlangden. Dat zy, van hunnen kant, ten vollen alles gedaan hebbende waar op de bepaalde Belooningen hun waren toegezegd, en de tyd van derzelver afgaave en betaaling reeds zo lange was verſtreeken, en zy inmiddels verpligt waren geworden alle hunne gedaane verbaazend hoogloopende onkosten te betaalen, hun Hoog Mogenden verzogten de nog in gebreeke gebleevene Gewesten aan te maanen om, ten ſpoedigſten, hunne Aandeelen in de toegeſtaane Petitie ten Kantoore van de Unie over te maaken; ten einde de toegeſtaane Belooningen eindelyk eens voldaan mogten worden. —— Ten anderen was hun Voorſtel, dat hun Hoog Mogenden, uit aanmerking van de gansch on-

onverwagte en zeer groote onkosten, veroorzaakt door het ophouden hunner Schepen, die zonder het minſte voordeel voor de Reeders, in dien tuſſchen tyd, alleen geſtrekt hadden tot verdeediging eener Volkplantinge, aan welker behoudenis de ganſche Republiek zo veel gelegen legt, aan hun, die 't zo weinig kon worden gevergd en onvermogend waren, om op hunne beurs eene Vloot gewapende Schepen, ter bewaaring der Volkplantingen van den Staat, te onderhouden, uit het Fonds voor derzelver Wapening byzonder beſtemd, en waar van ſlegts een gedeelte tot dezelve hadt behoeven gebruikt te worden, zo verre zulks ſtrekken konde, geliefden te doen vergoeden deezen zwaaren last, alleen voor 't algemeene nut gedraagen (*).

XV. BOEK. 1783.

Eerlang bragten Staaten van *Holland* ter tafel van hun Hoog Mogenden hun genomen Beſluit om, in die hooge Vergadering, 't voldoen van dat Verzoek te bewerken, en de Inleveraars voorts te gelasten eene nadere en bepaalde opgave te doen van de kosten en weezenlyke ſchaden, door de ophouding hunner Schepen veroorzaakt: terwyl zy Gecommitteerde Raaden volmagtigden om de nog overgebleevene betaaling, op het aandeel van hun Gewest in die Petitie, af te doen.

Gunſtig Beſluit daarop.

(*) *Reſol. Gen.* 31. Jan. 1783.

XV. BOEK. 1783.

doen. (*) —— Overeenkomſtig hier mede viel het beſluit ter Algemeene Staatsvergadering, en werden de Afgevaardigden der Gewesten nog ten agteren in het verſchaffen van hun aandeel in de toegeſtaane twaalfhonderd duizend Guldens, aangemaand tot een ſpoedig opbrengen dier Penningen (†).

Veele Ongelukken 's Lands Oorlogſchepen overgekomen.

In den Zomer zeilden een langgwenscht aantal van Koopvaarders, door vyf Schepen van Oorlog begeleid, van *Curacao* onze Havens binnen. Dan één deezer moest, door lekkadie, met een ſtukkend roer, en veele zieken, te *Liſſabon* in loopen; een ander was reeds, in den *Atlantiſchen Oceaan*, het niet langer boven water kunnende houden, verlaaten, met berging van de geheele Manſchap. Capitein SMISSAART, die 't zelve voerde werd in een Hoogen Zee-Krygsraad van allen pligtverzuim, zo vóór, als ten tyde van het verlaaten, vrygeſprooken (§). —— Capitein HARINGMAN verzeilde 's Lands ſchip *Zierikzee*. Ter oorzaake van den Zee-Krygsraad over hem te houden, door zyne Hoogheid in *'s Gravenhaage* benoemd, rees eenig geſchil omtrent de betaaling der kosten (**). Wegens de hulp aan het geborgen Zeevolk, door den Heer HOGUER, Reſident van den Staat by den

(*) *Reſol. van Holl.* 31 Jan. 1783.
(†) *Reſol. Gen.* 4 Nov. 1783.
(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1136. 1713.
(**) *Reſol. Gen.* 3 April 6 Juny 30 Sept. 1783.

den *Neder-Saxiſchen Kreitz*, en door den Kerkenleeraar te *Nord-Tweſtad* toegebragt, liet de Admiraliteit van *Zeeland* aan beiden ter Gedagtenis een Zilveren Geſchenk toekomen (*). XV. BOEK. 1783.

Een Lands Fregat, onder bevel van Capitein VAN DER CAPELLEN, van *Hull* eenige onzer Krygsgevangene Landgenooten overvoerende, was op 't punt van vergaan. Een geweldige ſtorm noodzaakte de Groote Mast te kappen, en ſmeet, terwyl men hier mede bezig was, een rukwind de Bezaansmast overboord. Vrees voor ſtranden op den *Hollandſchen* Wal deedt het Anker uitwerpen. De wind nam toe, de golven reezen hemelhoog, men dagt niet anders of het Schip zou vergaan: dewyl 'er eensklaps een geweldige Zee aan Stuurboord inſtoof, die de halve Battery Geſchut weg nam, de drie Sloepen, en de Roerpen aan ſtukken brak, en het water binnen boord tot eene aanmerkelyke hoogte rees. Het vreeslyk geweld van deeze ſtorting, het jammerend gekerm des Volks deedt niet anders denken dan dat het jongſte uur voor allen gebooren was. De Capitein, de Luitenant, en Stuurlieden, die op 't dek ſtonden, werden nedergeſmakt. Om laag hoorde men een deerlyk gejammer, en men zag het droevigst ſchouwſpel

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1593. Voor 't Jaar 1784 bl. 839.

XV. ſpel. Eene menigte van het Volk, de
DEEL. een minder de ander meerder, was ge-
kwetst, de Predikant hadt zyn been, de
1783. tweede Stuurman en een Soldaat het Sleu-
telbeen gebrooken: allen deezen moes-
ten, onder het gieren van den ſtorm,
zo veel mogelyk, geholpen en verbon-
den worden. Een Man was door de
Zee overboord geſmeeten en verdronken.
In den kuil vondt men twee Mannen op
elkander doodgekneld. Niet ver van
deezen ſchreeuwde een ander om hulp;
hy lag vast onder een zwaar ſtuk hout,
dat niet te verzetten was; doch dit met een
byl ſtukken gehakt, trok men den onge-
lukkigen, ſchoon zwaar gekwetst, met
behoud des leevens, daar van onder.
Het weer eenigzins bedaarende kapte men
het anker en ging weder onder zeil.
Digt by den wal genaderd moest het
anker, op nieuw uitgeworpen worden,
en op herhaalde noodſchooten kwamen
'er geen Lootzen. Drie dagen zwierven
zy nog in dien ongeredderden toeſtand,
met het droevig vooruitzigt van onge-
holpen op de kust te zullen omkomen:
eindelyk daagden eenige Lootsſchuiten
op, die het gebrekkig beſtuurbaar Schip
op 't ſleeptouw namen. Toen nogmaals
zagen zy, door het hervatten van den
ſtorm, den dood voor oogen; dan zy
ontkwamen dien. Drie Man hadden 'er
het leeven by ingeſchooten, veertig wa-
ren 'er gekwetst, negentien ſtukken Ka-
non en drie Ankers hadt men verlooren,

en

en meer dan zeshonderd Noodſchooten gedaan (*).

By hun Hoog-Mogenden was, in Wintermaand des verſtreeken Jaars, vastgeſteld, dat men eenige kundige Perſoonen zou gelasten, om de geſteldheid der Haven van *Vliſſingen*, met betrekking tot het in- en uithaalen der Oorlogſchepen in het Dok naauwkeurig te onderzoeken, als mede om zich te begeeven na het Zeegat in *Texel*, ter opſpeuring of 'er eenige goede gelegenheid daar omtrent, zonder onderſcheid waar ter plaatze, 't zy aan de *Helder* of op het Eiland *Texel*, of waar zulks zou mogen weezen, zich opdeedt, om eene voeglyke Plaats tot herſtel der Oorlogſchepen, beſchadigd uit Zee komende, te kunnen vervaardigen; ten einde men, naa het onderzoek van 't een en ander, een beſluit ten meesten nutte voor 's Lands Zeedienst, zou kunnen neemen. —— Hier op ſloeg de Admiraal Generaal, in Louwmaand, als daar toe geſchikte Perſoonen voor, de Heeren VAN DER HOOP, Raad Fiscaal van het Collegie ter Admiraliteit van *Amſterdam*, STEENGRACHT, Raad Fiscaal van het Collegie ter Admiraliteit in *Zeeland*, den Vice-Admiraal REYNST, en den Schout by Nagt VAN KINSBERGEN, bygeſtaan door GOUDRIAAN, Directeur der Wer-

1783. Gelastigden na *Zeeland* en *Texel* om Legplaatzen, voor 's Landsſchepen van Oorlog op te zoeken.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1930.

XV. BOEK. 1783.

Werken van de Stad *Amſterdam* (*) en DEN BERGER Inſpecteur der Zeeweeringen aan de Eilanden; met laſt om in *Zeeland* in te neemen de bedenkingen der Vlag-Officieren en van andere Perſoonen, meest kundig in de ligging, de diepteris en den loop der ſtroomen.

Verſlag van dien laſt.

Zy kreegen dien laſt, volvoerden denzelven, en bragten een breedvoerig Verſlag in Bloeimaand ter Vergadering van hun Hoog Mogenden in, waar uit bleek, dat de Haven of liever de Dok van *Vliſſingen*, gelegen aan het Zuidlykst gedeelte van de Republiek, aan eene Reede, die tot een Barriere der Zee ſtrekte, en dus veel zorgs vereiſchende, door eenige voorgeſlaagene middelen, tot eene maate van volkomenheid zou kunnen gebragt worden, dat dezelve ten uiterſten geſchikt zou zyn om opgelegde Schepen te bewaaren en uit te rusten, als mede de beſchadigde met den vereischten ſpoed, te herſtellen.

Omtrent het Zeegat in *Texel* hadden zy alle mogelyke onderrigtingen ingenomen; doch geen andere plaats ontdekt, die met mogelykheid tot de verlangde einden zou kunnen worden geſchikt dan het *Nieuwe Diep*, en mogten zy hun Hoog Mogenden berigten, dat de Werken

(*) In ſtede van deezen, die onmogelyk te *Amſterdam* kon gemist worden, namen de andere Gelastigden tot dit Onderzoek J. S. CREUTZ, mede een der Directeuren der Werken van de Stad *Amſterdam*.

ken daar, van wegen *Holland* aangelegd, om eene Haven voor Schepen van Oorlog en ter Koopvaardy te maaken, alle hoop van een volkomen gelukkigen uitflag gaven. Maar, uit hoofde dat die Werken nog niet afgemaakt waren, konden zy niets bepaalds opgeeven, wegens de plaats tot een volkomen aanleg van een Dok of Bergplaats, en voor de noodige Werken om de Schepen te herſtellen en toe te tuigen. Alleen durfden zy wel voorſlaan, om, uit aanmerking dat 'er reeds eene goede gelegenheid was om eenige Oorlogs- en Koopvaardyſchepen te bergen, by voorraad, een Kielplaats aan te leggen, en ook aldaar Lootzen, ter berging der ontſcheepte Goederen, op te rigten. Zy rekenden het van eene oneindige waarde, dat ook in het Noordlyk Gedeelte van de Republiek de vereischtens van een Haven, een Dok, en Werkplaats, op ééne plaats by elkander gevonden wierden; en oordeelden het van de uiterſte noodzaaklykheid, dat de Republiek by derzelver Zeegaaten meer dan ééne geſchikte Berg- en Werkplaats hadt, en vooral eene by het voornaamſte Zeegat. XV. BOEK. 1783.

'sLands Admiraal Generaal, by dit verſlag tegenwoordig, onderſteunde het daar in voorgedraagene ten kragtigſte, en gaf te kennen volkomen overtuigd te zyn, dat het niet genoeg was Equipagien vast te ſtellen; doch ook dat 'er plaatzen behoorden gevonden te worden, alwaar de

XV. BOEK. 1783.

Schepen, met allen ſpoed, van het noodige voorzien wierden, zynde in deezen Oorlog het gebrek, door 't gemis van dezelve, te veel ondervonden (*).

Voorſlag van 't verbeteren des Hospitaals te *Helvoetſluis*.

De ondervinding hadt de Admiraliteit op de *Maaze* geleerd het bekrompene en gebrekkige van het Hospitaal voor Zieken te *Helvoetſluis*. Om dit te verbeteren hadden zy een houten Loots doen oprigten met zeer groote kosten; maar zy voorzagen, dat deeze, in 't vervolg, van geen vrugt zou zyn, indien men niet voortvoer met aan dat Gebouw, door het optrekken van ſteene muuren, als anderzins, eene meerdere vastheid te bezorgen. Deswegen hadden zy Bouwkundigen geraadpleegd; doch de begrooting overtrof het vermogen hunner Geldmiddelen, weshalven zy hun Hoog Mogenden aangingen om van de noodige Gelden voorzien te worden (†).

Men wil te *Enkhuizen* mede een Hospitaal vervaardigen

Desgelyks preezen de Admiraliteits Heeren in het *Noorder-Kwartier*, een Gebouw te *Enkhuizen*, by hun voortyds tot een Metaal-Kanon Gietery gediend hebbende, doch nu buiten gebruik, aan, als zeer geſchikt om in een ruim, lugtig Hospitaal, waar in men ten minſten zes honderd Zieken zou kunnen bergen, veranderd te worden; de kosten daar toe noo-

(*) *Reſol. Gen.* 13 Dec. 1782. 24 Jan. 1783. *Reſol. van Holl.* 31. Oct. 1783.
(†) *Reſol. Gen.* 4 Sept. 3 Oct. 17 Dec. 1783.

noodig opgeevende en van hun Hoog Mogenden onderſtand verzoekende (*). XV. BOEK.

De netelige zaak van den geſtaakten Tocht der Tien Schepen na *Brest* (†) kwam dit Jaar wel dra ter baane. Hun Hoog Mogenden hadden aan zich behouden het Onderzoek over de genoegzaamheid of onvoldoenenheid der redenen, door den Vice-Admiraal HARTSINCK en de 's Lands Zee-Capiteinen gegeeven, wegens hun ontkennend of weigerend Antwoord op de Vraage des Vice-Admiraals of zy gereed waren ten beſtemden tyde, onder den Vice-Admiraal Graave VAN BYLANDT, na *Brest* te zeilen? Dit Onderzoek, moest, volgens den voorloopigen Raadſlag ter Algemeene Staatsvergaderinge door de Afgevaardigden der Admiraliteits Collegien uitgebragt, natuurlyk over deeze drie ſtukken loopen. —— *Voor eerst*, of het geen door ieder Officier in het byzonder was bygebragt, in den ſtrikſten zin, overeenſtemde met den waaren ſtaat der Schepen, op den vyfden van Wynmaand? —— *Ten tweeden*, of die opgegeeven ſtaat der Schepen eene voldoende reden opleverde, om, op de voorgeſtelde Vraage van den Vice-Admiraal HARTSINCK, een *ontkennend*; of, zo hy het noemde, een *weigerend* Antwoord, te geeven; of de Sche-

1783. Voorſlag om de zaak van *Brest* by de Admiraliteits Collegien, daar in betrokken te onderzoeken.

(*) *Reſol. Gen.* 30 Sept. 20 Oct. 1783.
(†) Zie het IV. Deel onzer *Vaderl. Hiſt.* bl. 275--341.

XV. BOEK. 1783.

Schepen tot die Reize buiten ſtaat te verklaaren; dan of die reden onvoldoende was, en 'er eene ſtrafbaare weigering van Dienst en Ongehoorzaamheid aan de Bevelen hadt plaats gehadt? —— *Ten derden*, of de Schepen, op dien tyd, mogten, en volgens den loop der zaaken moesten weezen in den opgegeeven ſtaat van ongereedheid tot den Tocht: dan of daar in een ſtrafbaar verzuim by de hoogere of laagere Officieren van 's Lands Vloot was gepleegd?

Huns oordeels kon zodanig een Onderzoek niet gevoeglyk en met vrugt gedaan worden, zonder nader Verhoor van de daar in betrokkene Officieren, en was het, derhalven, niet geſchikt om door Heeren Afgevaardigden van hun Hoog Mogenden te worden verhandeld, noch ook door Gelastigden van de Admiraliteits Collegien; maar behoorde het aanbevoolen te worden aan de Collegien ter Admiraliteit ieder voor zo veel het de Officieren, onder haar Reſort, betrof. Dat geen Officieren, tot het Collegie der Admiraliteit in *West-Friesland* behoorende in het tegenwoordige geval geraakt zynde, de Admiraliteits Collegien op de *Maaze*, te *Amſterdam* en in *Zeeland* dienden aangeſchreeven te worden, om beſcheiden in te winnen, wegens de genoegzaamheid, of onvoldoenenheid, der redenen, door de Officieren bygebragt, de daar in betrokkene Officieren te hooren, en vervolgens aan hun Hoog Mogenden te berig-

rigten, of 'er naar hunne gedagten, gehoord het Officie Fiscaal, ſtoffe werd gevonden, dan niet, om tegen één of meer dier Officieren, te deezer zaake wegens Ongehoorzaamheid, ſtrafbaar Verzuim, of anderzins, crimineel en tot ſtrafoefening te doen handelen; en dat deeze Collegien, om dit Onderzoek, met volkomene kennis van zaaken, te kunnen voortzetten, ter hand behoorde geſteld te worden alle de gewisſelde Brieven en Papieren de Reis na *Brest* betreffende (*). XV. BOEK. 1783.

Holland wil eene Commisſie benoemd hebben: en Beſluit daar toe.

Staaten van *Holland* hadden, op dit ſtuk, een geheel ander inzien. Opgemerkt hebbende, dat, uit deezen Voorloopigen Raadſlag, zo wel als uit al het gebeurde in deeze zaak, op de klaarſte wyze was gebleeken, dat de Tocht na *Brest*, door hun Hoog Mogenden beſlooten, onder geen ander voorgeeven onvolvoerd was gebleeven, dan om dat de Schepen, daar toe beſtemd, van het noodige niet zouden zyn voorzien geweest; dat zodanig een Verzuim, byaldien dit Gebrek daadlyk plaats gegreepen hadt, dan ook baarblyklyk ter verantwoording of van de Admiraliteits Collegien, of van de bevelvoerende Zee-Officieren, moest gebragt worden, en dat over zulks gemelde Collegien, in deezen niet konden fungeeren als *Conſiliarii Principis*, beſlooten zy, dat de zaak ter Algemeene Staats-

(*) *Reſol. van Holl* 3 Jan. 1783.

XV. BOEK. 1783.

Staatsvergadering daar heen geſtuurd zou worden, dat men eene afzonderlyke Commisſie van wegen hun Hoog Mogenden bepaalde, om ten ſpoedigſten te onderzoeken, of 'er in de daad zulk een gebrek hadt plaats gehadt? en, zo ja, door wien het zou mogen veroorzaakt zyn? dat, daar van aan hun Hoog Mogenden verſlag gegeeven zynde, naar bevinding van zaaken, nadere voorzieninge zou gedaan worden; en in 't byzonder, om, ingevalle men bevinden mogt, dat dit Gebrek aan noodwendigheden niet weezenlyk, maar alleen voorgewend zou zyn, om, alzo de gegeevene Bevelen van hun Hoog Mogenden te verydelen, of dat, in de daad, door verzuim der bevelvoerende Officieren, of van wien zulks ook zou mogen weezen, de Schepen niet in ſtaat geſteld geweest waren, om aan het oogmerk van hun Hoog Mogenden met het vastſtellen der buitengewoone Uitrusting des voorleden Jaars te kunnen voldoen, in dat geval, door den competenten Regter onmiddelyk, en zonder tusſchenkomst van eenig ander Onderzoek, (by den ingeleverden voorloopigen Raadſlag voorgeſlaagen) tegen de Schuldigen, naar eisch van Regten, te handelen. De Ridderſchap en de Afgevaardigden van *Rotterdam* zagen 't neemen van dat Beſluit aan (*)

De

(*) *Reſol. van Holl.* 7 Feb. 1783.

De Bezending aan zyne Hoogheid uit Staaten van *Holland*, die in hun eerſte Onderhoud, de ſnaar van den Tocht na *Brest* geroerd hadt (*), hervatte zulks een en ander maal, byzonder aandringende om te mogen weeten, hoe het bykwame, dat de Vice-Admiraal HARTSINCK, ſchoon in 't heimlyk door den Admiraal Generaal berigt van de Staatsraadpleegingen, wegens het zenden der Schepen na *Brest*, dit voor zich zelven gehouden hadt, zonder des eenig het minste gebruik te maaken, dan toen de Bevelen tot den Tocht daadlyk waren ingekomen; door welk onverſchillig en werkloos gedrag diens Vice-Admiraals het ſcheen te blyken, dat de voorzorg en het lofwaardig oogmerk van zyne Doorlugtige Hoogheid nutloos gemaakt en geheel te leur geſteld was: waar om zy Gelastigden dan ook moesten beſluiten, dat hier in de eerſte bron des kwaads ſchool. Van welk denkbeeld zy niet zouden kunnen te rug gebragt worden, ten zy zyne Hoogheid, ten dien opzigte zodanige Ophelderingen kon geeven, die hun volkomen in ſtaat ſtelden, om de vooroordeelen, waar mede het Publiek omtrent deeze zaak zou mogen ingenomen zyn, weg te neemen, of wel anderzins, dat door een Correctie van de geenen, die zich in deezen kwalyk zouden hebben gedraagen, de Natie met

XV. BOEK. 1783.

Vrugtlooze poogingen der Bezendige by zyne Hoogheid wegens den Tocht na *Brest* ten opzigte van HARTSINCK.

(*) Zie onze *Vaderl. Hiſt.* IV D. bl. 275. 322.

XV. BOEK. 1783.

met de daad werd verzekerd, dat 'er by de Hoofddierectie geen het minſte oogmerk was geweest, om door het aangrypen van frivole Pretexten het Beſluit van hun Hoog Mogenden nutloos te maaken —— Zyn Hoogheid antwoordde, dat het Gedrag van den Vice-Admiraal HARTSINCK, en de verdere Officieren van 's Lands Vloot, in de zendinge na *Brest* betrokken, by hun Hoog Mogenden in overweeging zynde, de uitſlag daar van eerst behoorde te worden afgewagt, en beriep zich verder op het Vervolg der Memorie, 't welk hy, binnen kort, aan hun Hoog Mogenden ſtondt te overhandigen.

Ten opzigte van BYLANDT.

Deeze Heeren oordeelden ook, gelyk zy in een Geſchrift aan zyne Hoogheid te kennen gaven, boven al Onderzoek te moeten doen, op 't geen hun, in 't zekere, omtrent de Vice-Admiraal Graave VAN BYLANDT was voorgekomen, die, tot Bevelhebber van de Schepen na *Brest* beſtemd, by verſcheide aanzienlyke Perſoonen in *'sGravenhaage*, op den vyfden van Wynmaand, wegens deezen Tocht, en het daar toe genomene Beſluit, zich zo onvoorzigtig hadt uitgelaaten en zulke geſprekken daar over gehouden, die niet dan als zeer ongepast en tegen de Discipline aanloopende, konden worden aangemerkt, hebbende hy, onder anderen, zich niet ontzien, rondlyk te verklaaren, *dat hy deeze Expeditie niet zou volbrengen, al was het dat dit zynen Kop moest kosten: want dat hy lie-*

liever zyn Commisſie aan den Admiraal Generaal te rug zou geeven, en zyn Demisſie neemen, dan zich te laaten employeeren om de beste Schepen van den Staat aan Frankryk te leveren, of zich onder het Bevel van een Fransch Officier te ſtellen; Dat de Vice-Admiraal, gelyk hun berigt was, het by dit zeggen agteraf niet gelaaten; maar zyne Hoogheid zelve, op die wyze, onderhouden had. Dit zo zynde werd, huns agtens, de *Militaire Subordinatie* in gevaar geſteld van eene geheele omkeering, en zou zulks de Marine van den Staat, zo wel als den Perſoon van zyne Hoogheid, in het Departement van de Zee, geheel nutloos doen worden: waarom zy zich verpligt oordeelen deswegen de noodige Onderrigtingen by zyne Hoogheid te verzoeken; ten einde met Hoogstdenzelven, des noodig zynde, geſchikte middelen te beraamen tot voorkoming van ſoortgelyke ongehoorzaame ſtappen in het toekomende. —— Zyn Hoogheid antwoordde, by geſchrifte, van oordeel te zyn, dat byzondere Gezegdens van een Officier buiten Dienst, al was het over zaaken den Dienst betreffende, geen voorwerpen waren van eenig *Onderzoek* of van eenige *Informatie*, en nog veel minder de Particuliere Converſatien door hem met Officieren gehouden; dat hy evenwel, ſchoon zich niet gehouden agtende aan de Bezending eenig Verſlag te geeven, wel wilde verklaaren, dat de Vice-Admiraal Graave VAN BYLANDT, en de

XV. BOEK. 1783.

XV. BOEK. 1782.

Schout by nagt VAN HOEY, verſtaan hebbende, dat het Beſluit tot het zenden van Tien Schepen na *Brest* by hun Hoog Mogenden genomen was, of ſtondt genomen te worden, aan hem hunne Repreſentatien hadden gedaan tegen deeze Zending, die zy niet dagten overeenkomſtig te zyn met 's Lands dienst: voornaamlyk om dat de Campagne was aangelegd en geconcerteerd met oogmerk om dezelve tegen het einde van October te doen eindigen, en zy dus, niet dagten, dat al het geen noodig zou zyn tot het in gereedheid brengen van de Schepen, om te kunnen volbrengen de Reize na *Brest* en de verdere Expeditien en Tochten, die daar uit zouden kunnen reſulteeren, in zo korten tyd zou kunnen worden aangeſchaft. Gemelde Zee-Officieren uit den mond van zyne Hoogheid verſtaan hebbende, dat hy geene andere Bevelen kon geeven dan by hun Hoog Mogenden bepaald waren, hadden zich, op zyn byzonderen last, weder na *Texel* begeeven, om daar de Orders van hun Hoog Mogenden te overweegen, en te bepaalen 't geen zy als Officieren in 's Lands dienst behoorden te doen: dat hy, even door dit vertrek, hun gedrag niet kon aanzien *als tegen de Diſcipline aanloopende.*

De Meerderheid der Staatsleden keurden het verrigtte der Gelastigden goed, en verſtondt dat men zou beraadſlaagen over de middelen, die vervolgens konden en behoorden in 't werk geſteld te worden,

den; om de Onderhandelingen met zyne Hoogheid, over welker vrugtloosheid de Afgevaardigden zich beklaagden, met een voorzitzigt van meerder uitwerking by de hand te neemen. De Ridderschap wedersprak dit Besluit; en eenige Steden betuigden zich niet te kunnen voegen by de volkomene goedkeuring aan de verrigtingen der Bezendinge verleend (*).

Antwoord van de Admiraliteit op de Maaze op den gedaanen eisch.

De Zeeraaden, in deeze zaak betrokken, door den Griffier FAGEL, aanschrijvens gekreegen hebbende van den eisch hunner Edel Mogenden om hun te berigten al 't geen te hunner kennisse gekomen was, omtrent het niet volvoeren der Orders van hun Hoog Mogenden tot het verzenden van Tien Oorlogschepen na *Brest*, en tot derzelver volkomene voldoening zou kunnen dienen, leverden welhaast breede ontschuldigende Brieven in. — De Admiraliteit van de *Maaze* was hier mede in Grasmaand reeds gereed, en sloot haaren Brief met deeze vordering; „Naardien het voor den „dienst van den Lande, by vervolg van „tyd, ten hoogsten nadeelig zou moe„ten zyn, dat een Collegie ter Admira„liteit, 't welk, in den gemeenen hoop, „wegens een magtigen Vyand, zelfs „boven zyn vermogens, en met post„positie van allen financieel belang, de Sche-

(*) *Resol. van Holl.* 6 Feb. 1783.

XV. BOEK. 1783.

„ Schepen van zyn Reſort, geduurende „ deezen Oorlog, hadt getragt dienſt- „ baar te doen zyn aan de oogmerken „ van hun Hoog Mogenden, en van zyne „ Doorlugtige Hoogheid, des niet tegen- „ ſtaande zou kunnen worden geſugilleerd „ als of het zelve door Verzuim of „ Agtloosheid, hadt geëffectueerd of ge- „ coöpereerd tot de non executie van „ haare Hoog Mogenden heilzaame Or- „ ders, zo verwagten wy ook van het „ doorzigt en de equiteit van U Ed. „ Mogenden, dat dezelve zullen gelieven „ uit te werken eene zodanige Reſolutie „ van haar Hoog Mogenden, waar in, „ zelfs ook by de laatſte Poſteriteit, „ eene volkomene Justificatie, ten deeze „ opzigte voor ons zal worden gevon- „ den."

Antwoord van *Zeelands* Zeeraad.

De Gecommitteerden ter Admiraliteit in *Zeeland*, gaven, in hun Verſlagbrieve, den vyfden van Bloeimaand gedagtekend, ter beantwoording van den zelfden eisch, te kennen, dat zy nooit rechtſtreekſche, of wettige, kennis, bekomen hadden van het Beſluit hunner Hoog Mogenden tot den Tocht na *Brest*, veel min van de naamen dier Schepen, of van de redenen, die het volvoeren daar van hadden tegengehouden; zy verſtonden dit nu eerst; en moesten, uit dit aanſchryven, vaſtſtellen dat een Schip, tot de Admiraliteit van *Zeeland* behoorende, mede beſtemd geweest was, tot de Reize, 't welk alleen het Schip *Goes*, onder bevel van

van den Capitein STAVORINUS, kon weezen, als zynde het éénige *Zeeuwſche* Schip toen in *Texel*. Ten opzigte van welk Schip zy beweerden, dat alles, wat van de bezorging der Admiraliteit afhing, daar aan overvloedig was toegebragt: misſchien hadt gebrek aan Manſchap, en de op dat Schip heerſchende Roodeloop, den Capitein buiten ſtaat geſteld om, tot die Reis gelast zynde, dezelve te kunnen volbrengen. (*)

Antwoord der Admiraliteit te *Amſterdam*.

Amſtels Zeeraad, die reeds vroeg in de weere geweest was om zich te verontſchuldigen (†), hervatte op het gemelde aanſchryven die taak, en betuigde, by ſchryvens van den zestienden van Bloeimaand, uit hoofde dat hun Hoog Mogenden aan zich behouden hadden het Onderzoek over de voldingenheid of ongenoegzaamheid der redenen, zo van den Vice-Admiraal als van de Capiteins, zich niet bevoegd gerekend te hebben, om eenige nadere kennisſe te neemen van, of onderzoekingen te doen na de Berigten en Zwaarigheden, door hunne Officieren gemaakt, welke, naardemaal en de

(*) Capitein STAVORINUS betuigde, daarenboven, geen genoegzaame Leevensmiddelen en te min Zeilen aan boord te hebben om dien Tocht te doen, en zich, voor eenigen geruimen tyd, buiten de Havenen van de Republiek te onthouden. *'t Vervolg der Mem. van zyne Hoogheid.* bl 29.

(†) Zie het IV Deel onzer *Vaderl. Hist.* bl. 333.

XV. BOEK. 1783.

de Commandeerende Officier van de Vloot, en de tot den Tocht benoemde Officiers onder hun Reſort behoorde, van eene zeer moeilyke behandeling zou zyn geweest. Het was hun dus onmogelyk om, uit het geen tot hunne kennis gekomen was, de vereischte ophelderingen te geeven, om, indien het bleek, dat 'er in de daad, Gebrek of Verzuim hadt plaats gegreepen, waar door aan het oogmerk van hun Hoog Mogenden met het vaſtſtellen van de buitengewoone Uitrusting des voorleden Jaars niet hadt kunnen worden voldaan, bepaaldlyk en met daadlyke toepaſſing te doen opmerken, dat zy 't zelve niet hadden veroorzaakt. Zy deeden, egter, een nader Verſlag van hunne handelingen, waar uit zy vertrouwden, dat zou kunnen blyken, hoe zy altoos, met alle mogelyke naauwkeurigheid, de ontvangene Bevelen van hun Hoog Mogenden hadden getragt uit te voeren, en, in de voorziening der Schepen, behoorelyke zorge gedraagen (*).

Het onderzoek by de Admiraliteits Collegien weder aangepreezen.

De Afgevaardigden tot de zaaken van de Zee, deeze Berigten der drie aangeſchreevene Zeeraaden onderzogt hebbende, verklaarden 'er niet in te hebben kunnen vinden, dat een derzelven nalaatig zou zyn geweest in iets dat te hunner beſchikkinge ſtondt, en 'er dus geene be-

den-

(*) Zie de Berigten dier Zeeraaden in de *Reſol. Gen.* 1 July *Reſol. van Holl.* 3 July 1783.

denkelykheid overbleef om het gedrag dier Admiraliteits Collegien in deezen ten vollen te regtvaardigen. Zy herhaalden den reeds gedaanen Voorſlag (*) om het verder Onderzoek deezer zaake te verzenden aan de Zeeraaden op de *Maaze*, te *Amſterdam* en in *Zeeland*, onder welke de Officieren, in deeze zaak betrokken, behoorden, met toeſchikking van alle de Brieven en Papieren, daar toe betrekkelyk, op dat deezen ieder, zo veel hunne Officieren betrof, dezelve zou onderzoeken, en naa volledige beſcheiden op alles te hebben ingewonnen, Regt doen, en hier van hun Hoog Mogenden te berigten. —— De Afgevaardigden van *Holland* betuigden met deeze gedagten niet te kunnen zamenſtemmen: en drongen aan op het nader Onderzoek deezer zaake, en het verhoor der Zee-Officieren in dezelve betrokken (†).

XV. BOEK. —— 1783.

Gelyk Staaten van dit Gewest zich, ten tyde deezer herhaalde voordragt, gehouden hadden aan hun voorheen ingeleverd Beſluit (§); zo bekragtigden zy 't zelve vervolgens, door dit Voorſtel geheel van de hand te wyzen, en hun Afgevaardigden ter Algemeene Staatsvergaderinge te gelasten, „ om daar tegen „ nog, met allen nadruk en ernst, te „ in-

Staaten van *Holland* weigeren dit, en doen een nadeeren Voorſlag.

(*) Zie hier boven bl. 155.
(†) *Reſol. Gen* 1 July 1783.
(§) Zie hier boven bl. 157.

XV. BOEK. 1783.

„ inſteeren, dat het Onderzoek, volgens „ den teneur derzelve Reſolutie, en dus „ omtrent de Exiſtentie van het Fait, „ (of naamlyk de Schepen tot de voor„ zeide Expeditie gedeſtineerd, van de „ noodige Behoeftens, al dan niet, wa„ ren voorzien geweest; en, zo neen, „ door wien het Gebrek was veroor„ zaakt,) by verhoor der geconcerneerde „ Officieren, *op eene politique en extrajudi„ cieele wyze*, mogt worden geinſtitueerd, „ en dat, ten voorſchreeven einde, „ eene afzonderlyke Perſoneele Commis„ ſie, beſtaande uit één Heer wegens ie„ der Provincie, en twee Heeren wegens „ deeze Provincie uit de Regeering, of „ het Miniſterie van dezelve, mogt wor„ den benoemd. De Ridderſchap zag „ het aan (*)." —— Dit Staatsbeſluit wederſprak het verſpreidde gerugt, dat Staaten van *Holland*, het Onderzoek en de Beoordeeling aan *gedelegeerde Regters*, uit hun Hoog Mogenden wilden aanbeveelen (†).

Wan-

(*) *Reſol. van Holl.* 29 Aug. 11 Sept. 1783.

(†) Hoe de Vice-Admiraal VAN BYLANDT, zo zeer in deeze zaak betrokken, over dien Voorſlag oordeelde blykt uit zyne gedrukte *Memorie*, waar in hy ſchryft, „ dat, daar het Op„ perhoofd en Chef van de Marine deezer Lan„ den Hem en zyne Mede-Officieren van alle „ Disobedientie dien aangaande (*de Expeditie „ na Brest*) compleetlyk vryſpreekt, hoe het des „ niet tegenſtaande in de gedagten konde op„ komen, om daar toe (onder verbetering) *min„ der*

Wanneer de Afgevaardigden tot de zaaken van de Zee de Staatsbeſluiten der Gewesten op hun gedaanen Voorſlag bekomen hadden verklaarden zy, dat in dezelve zich wel eenig verſchil voordeedt; doch niet van die aangelegenheid, dat daar door het Onderzoek zou behooren verſchooven; of verwyld te worden; dat zy, de noodzaaklykheid overweegende om, met gemeen overleg, ééns een einde, aan dit gewigtig ſtuk te maaken, wel zouden kunnen aanraaden, om zich te houden aan het laatst uitgebragte Beſluit by Staaten van *Holland*. De Perſoonen, daar toe *uit het midden der Vergaderinge van hun Hoog Mogenden* te benoemen, voegden zy 'er nevens, behoorden de Handelingen, zonder tydverzuim, aan te vangen, zonder afbreeking voort te zetten, en ook zonder hier in door anderen te worden vervangen; op dat geen oponthoud of vertraaging deeze zaak zou doen draalen; maar dezelve, zo ſpoedig doenlyk, gebragt worden in dien ſtaat, dat,

Op welk eene wyze goedgekeurd.

„ *der bevoegde Perſoonen in eene gedelegeerde* „ *Commisſie* hoe zeer ook anderzins het dele. „ geeren van dergelyke Delegatien altoos van „ zorglyke uitzigten zyn geconſidereerd gewor. „ den, recherches omtrent het *non ens* van zodanig „ een Crimen te doen? eene vraage is, welke „ almede tot de Paradoxen van het ſingulier „ Tydsgewricht, het welk wy beleeven, behoo. „ rende, thans onoplosſelyk ſchynt; maar veel, „ ligt in laater tyden explicatie vinden zal."

XV. BOEK. 1783.

dat, door den Compententen Regter, daar mede naar Regten zou kunnen worden voortgevaaren. (*).

Met deezen Voorſlag mogten de Afgevaardigden van *Holland* genoegen neemen; mits 'er duidelyk by werd uitgedrukt, dat de Bondgenooten de magt behielden om daar toe hunne *Ordinaris Gedeputeerden ter Generaliteit* of wel *Extraordinaris Gedeputeerden* te benoemen. —— Waar op onmiddelyk de Heeren VAN ZEEBERGH en VAN BERCKEL, Penſionariſen van *Haarlem* en *Amſterdam*, als Extraordinair Gedeputeerden wegens dit Gewest ter Vergadering van hun Hoog Mogenden, tot deeze zaak wierden gevolmagtigd. De Ridderſchap zag dit weder aan (†).

Op welke Voorwaarden *Holland* toeſtemt en Gelastigden benoemt.

Op den *Gelderſchen* Najaars Landsdag vielen, over de benoeming des Perſoons tot deeze gewigtige post, langduurige en hevige woordwiſſelingen. Veele aanzienlyke Staatsleden oordeelden, dat een bekwaam, en den Volke aangenaam Man, uit het midden der Vergaderinge daar toe diende aangeſteld te worden. Dit was in 't byzonder het gevoelen der Heeren VAN DE MARSCH, VAN ZUILEN VAN NYVELDT, TENGNAGEL, VAN NYVENHEIM, VAN KEPPEL, VAN BOEDELHOF, VAN DE CLOEZE, VAN RYSSELT, VERSTEGE en RHOODE VAN HEECKEREN

Wat 'er ten *Gelderſchen* Landsdage voorviel over het benoemen van een Perſoon tot dit Onderzoek.

(*) *Reſol. Gen.* 22 Oct. 1783.
(†) *Reſol. van Holl.* 29 Oct. 1783.

REN. Onder deezen agtten VAN DE MARSCH en VAN ZUILEN VAN NYVELDT het minder geraaden om uit de gewoone Leden der Vergaderinge van hun Hoog Mogenden eene Benoeming te doen: dewyl, gelyk de eerstgemelde Heer inbragt, die Gecommitteerden de paalen van het aan hun toevertrouwd gezag meermaalen hadden overschreeden, dat bovendien verscheiden dier Gecommitteerden of in een byzonderen Eed van, of verknogtheid aan den Persoon des Admiraals Generaals waren, die voorzeker niet geheel als buiten betrekking in dit Onderzoek kon worden aangezien. —— De Heer VAN DEN BOEDELHOF stelde voor, en werd door veelen uit het Kwartier van *Zutphen* hier in ondersteund, dat de Admiraal Generaal diende verzogt te worden, om Orders te geeven, dat de Zee-Officieren, in dit Onderzoek betrokken, by de hand bleeven, om gevorderd wordende, te kunnen verschynen. —— Tot deeze voorzorg konden de twee andere Kwartieren niet besluiten; in 't byzonder kantte de Landdrost BENTINCK zich vry heftig daar tegen aan; beweerende dat men die Zee-Officieren van de voordeelen, door derzelver reëele in dienststelling, niet moest berooven (*).

XV. BOEK. —— 1783.

Een

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 2027.

XV. BOEK. 1783.

Verzoekſchrift der *Zutphenſche* Burgeren deswegen, van de hand geweezen.

Een aantal van ruim honderd en zeventig *Zutphenſche* Burgers leverde, ter Staatsvergaderinge, een Verzoekſchrift in, ten ſterkſten aanhoudende op de benoeming van een bekwaam Perſoon en yverigen Voorſtander der waare belangen van het lieve Vaderland, uit het midden van hun Ed. Mogenden. Zy vonden zich tot het doen van dit Verzoek opgewekt: dewyl zomtyds, door een zamenloop van invloeden, de wyze van benoeming wel zou kunnen geſchieden op eene manier, welke de Natie niet kon of zou bevallen; te meer: dewyl zy van ter zyde, ſchoon naar waarheid, onderrigt waren, dat een veel vermogend Kwartier neigde om de Verkiezing aan de *Ordinaris Gecemmitteerden ter Generaliteit* over te laaten, en zy vermeenden, om genoeg bekende redenen, geregtigd en bevoegd te zyn, de *Ordinaris Gecommitteerden*, als ongeſchikt en ongepast aan te merken (*). Hoe zeer de Inleveraars vertrouwden, dat hun Ed. Mogenden, als Vaders des Vaderlands, hunnen yver in naavolging van nabuurige Medeburgeren, voor de belangen van een geliefd Vaderland, uit een gunſtig oogpunt zouden beſchouwen en hun, overeenkomſtig met den wensch van gansch *Nederland*, in deezen hooren, werd het, by het meerendeel der Leden, niet

(*) Men vindt dit Verzoekſchrift in de *N. Nederl. Jaarb.* voor 't Jaar 1784. bl. 16.

niet vriendlyk opgenomen. De Staaten oordeelden, dat dit Verzoekſchrift geen geſchikt voorwerp hunner raadpleegingen kon zyn, en deeden het, door den Secretaris, aan de Inleveraaren weder uitgeeven. —— Tegen het Beſluit, dat men het aan de Gecommitteerdens ter Generaliteit zou laaten verblyven om één uit hun tot dit Onderzoek ter benoemen, behielden de Heeren VAN DE MARSCH en VAN NYVELDT hunne Aantekening; voorloopig zich verklaarende tegen alle buitengewoone Vergeldingen, welke aan de benoemden Commisſaris zou worden toegelegd; dewyl de gewoone Gecommitteerden ter Generaliteit betaald wierden (*) —— 't Liep aan tot den dertienden van Lentemaand des Jaars MDCCLXXXIV, eer de Afgevaardigden van *Gelderland*, den Heer PIEK, gewoon Afgevaardigde, wegens dat Gewest ter Vergadering van hun Hoog Mogenden, daar toe benoemden (†). XV. BOEK. —— 1783.

Terwyl Staaten van *Overyſſel* ſtonden te raadpleegen over de Benoeming van een Staatslid tot dit Onderzoek, trok de *Deventerſche* Burgery, even als de *Zutphenſche*, zich deeze zaak aan, en verzogt de Regeering dier Stad, „ dat, „ van wegen *Overyſſel*, een aanzienlyk „ Lid uit de Regeering, van wiens on- „ kreuk- De *Deventerſche* Burgery wil J. D. v. d. CAPELLEN daar toe benoemd hebben.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 2028. 2032.
(†) *Reſol. Gen.* 13 Jan. 1784.

XV. BOEK. 1783.

„ kreukbaare trouwe, moed, en doorzigt, de Natie overtuigd was, mogt „ gezonden worden." Zy gingen verder er by voegende: „ dewyl deeze hoedanigheden onbetwistbaar vereénigd zyn „ in Jonkheer J. D. VAN DER CAPPELLEN TOT DE POL, zouden wy gaarne „ zien, dat zyn Hoog Ed. Geb. met deeze „ Commisſie bekleed wierd, om ook „ aan de Naakomelingſchap een duurzaam blyk te geeven, dat onze Natie „ haare waare Voorſtanders niet alleen „ van Onderdrukking kan bevryden, „ maar zich ook derzelver verdienſten, „ in bezwaarlyke gevallen, weet ten nutte te maaken (*)." —— Dit Gewest was, met *Gelderland*, naa veelvuldige aanmaaningen, in 't volgend Jaar eerst gereed om den Heer ROUSE, gewoon Afgevaardigde van *Overyſſel* ter Algemeene Staatsvergadering, tot die post aan te ſtellen (†).

Staaten van *Utrecht* benoemen den Heer W. E. DE PERPONCHER DE SELDNITSKEY.

Staaten van *Utrecht* den Heer WILLEM EEMMERY DE PERPONCHER DE SELDNITSKEY, Heer van *Wolphaarsdyk*, uitgekoozen hebbende om de raadpleegingen betrekkelyk tot het Onderzoek van den mislukten Tocht na *Breſt* by te woonen, lieten, door hunne gewoone Afgezondenen, ter Algemeene Staatsvergaderinge aandringen, dat men, op

(*) *Courier van Europa.* I. D. bl. 164 vergeleken met bl. 165.

(†) *Reſol. Gen.* 13 Jan. 1784.

op de ſpoedigſte en kragtdaadigſte wyze, mogt beletten, dat de Zee-Capiteins, die tot den Tocht na *Brest* benoemd geweest, of die in de Mislukking derzelve ingewikkeld waren, voor zo veel zy zich nog binnen de grenzen der Republiek mogen bevinden, niet buiten 's Lands gezonden wierden (*).

XV. BOEK. 1783.

Overeenkomſtig hier mede verzogten hun Hoog Mogenden, in Wintermaand, den Admiraal Generaal, voorzieninge te doen, dat niemand der Vlag-Officieren of Capiteinen tot den Tocht na *Brest* in den voorleden Jaare beſtemd, zich buiten deeze Landen zouden begeeven. —— Het Antwoord van zyne Hoogheid was, „ dat hy de Collegien „ ter Admiraliteit op de *Maaze* en te „ *Amſterdam* verzogt hadt de noodige „ Orders te ſtellen; doch dat veele der „ Capiteinen, welken gerekend zouden „ kunnen worden in deeze Expeditie betrokken te zyn, zich thans buiten „ 's Lands bevonden; gelyk de Capiteins „ VAN BRAAM, STAVORINUS en de „ Graaf VAN RECHTEREN na *Oost-* „ *Indie*, MEURER na *Eſſequebo*, BOSCH „ na *Philadelphia*, TULLINGH na *Su-* „ *riname*, en de Schoutbynagt VAN „ BRAAM als mede de Capiteins 'T „ HOOFT en STARINGH na de *Mid-* „ *delandſche Zee* waren vertrokken, dat „ de

Zyne Hoogheid verzogt geen der Vlag-Officieren of Capiteinen, na *Brest* beſtemd, buiten 's Lands te laaten trekken. Zyn Antwoord.

(*) *Reſol. Gen* 22 Dec. 1783.

XV. BOEK. 1783.

„ de Capiteins BOSCH, TULLINGH „ en 'T HOOFT, order hadden om vóór „ den laatſten April hier te lande te rug „ te zyn, gelyk ook de Capitein STA„ RINGH, en des noods de Schoutby„ nagt VAN BRAAM vóór den laatſten „ July konden gereverteerd weezen." —— Van allen was dus de Graaf VAN BYLANDT en de Graaf VAN WELDEREN alleen in 't Vaderland (*).

Benoemde Heeren van *Zeeland*, *Friesland* en *Stad en Lande*.

Midderwyl hadt *Zeeland* den Penſionaris DE BEVEREN (†); *Friesland* REGNERUS LIVIUS VAN ANDRINGA DE KEMPENAAR (§); en *Stad en Lande* den Raadsheer SICCAMA, thans Afgevaardigde ter Vergadering van hun Hoog Mogenden, tot het Onderzoek des mislukten Tochts na *Brest* aangeſteld (**); en was toen in Louwmaand des volgenden Jaars de benoeming der *Gelderſchen* en *Overyſſelſchen* by de andere kwam, het bepaalde Achttal Heeren volkomen. Hun werd, door hun Hoog Mogenden, tot Amaneunſis toegevoegd Mr. ABRAHAM VAN BERCHUIS (††).

Schoon

(*) *Reſol. Gen* 22 Dec. 1783. *N. Nederl. Jaarb.* 1784 bl. 286.

(†) *Not. van Zeeland* 20. 24 Nov. *Reſol. Gen.* 5 Dec. 1783.

(§) *Reſol. van Friesland* 19 Dec. *Reſol. Gen.* 22 Dec. 1783.

(**) *Reſol. van Stad en Lande* 23 Dec. *Reſol. Gen.* 30 Dec. 1783.

(††) *Reſol. Gen.* 20 Feb. 1784.

Schoon tot Zomermaand des Jaars MDCCLXXXV verwylde eer deeze Heeren dit Verſlag van hun Onderzoek uitbragten zal de éénheid der zaake het billyken, dat wy hier deswegen eenig hoofdzaaklyk berigt plaatzen. Zo ras mogelyk, kwamen zy by den anderen (*), vingen het Onderzoek aan, zetten het, zonder tydsverzuim, voort, niet uit het oog verliezende het verklaard verlangen van hun Hoog Mogenden, om het, zo ſpoedig doenlyk geëindigd te zien. Doch, in weerwil van alle aangewende poogingen leedt het dus lang, tot hun leedweezen, eer zy zich in ſtaat geſteld vonden, tot het doen van het Verſlag. De wyduitgeſtrektheid van het Onderzoek zelve: de naaſpooring van verſcheide zaaken en omſtandigheden, welker kennis tot het waar verſtand van veele dingen geoordeeld werd te kunnen inleiden; de by zommige Officieren, vooral by den Vice-Admiraal VAN BYLANDT ondervonden ongenegenheid om door vaardige en klaare antwoorden, of berigten, de ontdekking van het geen men vorderde, gemaklyker te maaken, of te beſpoedigen, en eindelyk in 't byzonder het afwagten der terugkomst van den Schoutbynagt VAN BRAAM, wiens afweezigheid alleen omtrent zes maanden ſtaa-

XV. BOEK. 1783. Verſlag deezes Onderzoeks.

(*) Te weten op den 30 Maart 1784.

XV. HOEK. 1783.

ſtaakens aan hunne Onderhandelingen hadt bygebragt, waaren zo veele redenen van vertraaging.

Na dat de Verhooren van de Vice-Admiraals HARTSINCK, en Graave VAN BYLANDT, des Schoutbynagts VAN HOEY, der Capiteinen BOSCH, STARINGH, 'T HOOFD en den Schoutbynagt VAN BRAAM waren afgeloopen; betuigden de Gelastigden, naa de opgaave van alle deeze Verhooren en inlevering van alle geſchreevene Berigten, zich buiten ſtaat bevonden te hebben om dezelve tot meerdere of vollediger klaarheid te brengen; alzo de aart van het aan hun opgedraagen Politiek Onderzoek, en de bepaaling hun geſteld, geen middel van dwang tot onbewimpelde openbaaring der Waarheid gedoogde, en zulks over moest gelaaten worden voor die geenen, welken by verder Onderzoek daar toe gemagtigd en geregtigd verklaard werden, dat, ofſchoon zy breedvoeriger, dan de gewoone termen van een Verſlag doorgaans mede brengen, hier in waren uitgeweid, het oplettend Onderzoek van hun Hoog Mogenden, egter de noodzaaklykheid hier van ras zou ontdekken, „ zo," om hier de eigene woorden te gebruiken, „ in het gewigt van deeze „ Commisſie, 't welk, naar maate van „ de zich developpeerende omſtandighe„ den, meer en meer was toegenomen, „ als in de menigvuldige en ſteeds on„ derling verſchillende Uitvlugten, waar

„ me-

„ mede men, by het neemen der Infor- XV.
„ matien, veel al getragt hadt, de atten- BOEK.
„ tie van het Beſoigne van den waaren ——
„ ſtaat der zaaken af te trekken, en in een 1783.
„ Zee van opgegeeven ſtrydigheden zich
„ te doen verliezen; ten einde dus, (want
„ hier in alleen kon het oogmerk daar
„ van beſtaan hebben), dit Onderzoek zel-
„ ve ten eene maal infructueus te maaken."

By zamentrekking meenden de Gelaſtigden, uit al het verhandelde, deeze vyf zaaken, by wyze van Beſluit, te kunnen en te moeten afleiden. —— *Voor eerst*, „ dat de Schepen, in het Jaar MDCCLXXXII, „ door hunne Hoog Mogenden na *Breſt* „ gedeſtineerd, niet van al het noodige, „ 't welk tot die Reize, zo als het oog- „ merk daar van by hun Hoog Mogen- „ de Reſolutie van drie October om- „ ſchreeven was, in den volſten en ruim- „ ſten zin wierd gerequireerd, zyn „ voorzien geweest. —— *Ten tweeden*, „ dat het alzo plaats gehad hebbende „ gebrek, in eenen verſchillenden graad, „ gedeeltlyk moet worden toegeſchree- „ ven aan de generaale by de Marine „ plaats gehad hebbende Directie, en aan „ de particuliere Behandeling van het Col- „ legie ter Admiraliteit te *Amſterdam* met „ opzigt tot het doen victualieeren der „ Schepen; en gedeeltlyk aan de Beſchik- „ kingen zo van den Commandant der Vloot „ op de Reede van *Texel*, als van zom- „ migen der byzondere Bevelhebberen „ van de Schepen tot die Reize gedeſti-

XV. BOEK. 1783.

„ neerd geweest. —— *Ten derden*, dat
„ het Gebrek of mindere Voorziening
„ der Schepen, zo als dat een en ander
„ effectieflyk plaats gehad heeft, evenwel
„ niet heeft uitgeleverd zulk een Impe-
„ diment, waar door het doen der Rei-
„ ze na *Brest*, op den voet van de daar
„ toe gegeeven abſolute Orders, volſtrekt
„ *infaiſabel* moest verklaard worden;
„ en dus, wanneer het voor zodanig
„ is opgegeeven, aanmerkelyk is ge-
„ exaggereerd, en in zo verre mits dien
„ te houden voor een *prætext*. —— *Ten*
„ *vierden*, dat de redenen, waarom die
„ Orders tot de Expeditie na *Brest* niet
„ uitgevoerd zyn, eigenlyk, (het motief
„ van Ongenegenheid van zommigen tot
„ dien Tocht hier in 't midden gelaaten
„ wordende), beſtaan hebben in vergroo-
„ tende denkbeelden, die men aan de
„ mindere Geſchiktheid en Voorziening
„ der Schepen, in den ruimſten en vol-
„ ledigſten zin genomen, heeft getragt
„ te hegten, zonder intuſſchen iets in 't
„ werk te hebben geſteld, om, naar tyds
„ omſtandigheid, de opgegeeven de-
„ fectueuſe geſteldheid der Schepen eenig-
„ zins te remedieeren; voorts in het ver-
„ keerd Begrip, dat men zich van den
„ waaren zin van hun Hoog Mogende
„ Reſolutien, (althans zo als dit door
„ zommigen opgegeeven is), heeft ge-
„ vormd; in de Suppoſitie der meeste
„ Officieren, dat de Schepen, offchoon
„ geenerlei Orders hier toe aanleiding

„ ga-

„ gaven, tegen het Naajaar zouden wor- XV.
„ den opgelegd, conform welk denkbeeld BOEK.
„ de meeste Inrigtingen vry arbitrair ge- ——
„ maakt waren; en eindelyk in de ſingu- 1783.
„ liere en alleszins bedenkelyke wyze,
„ op welke men zich de Beoordeeling
„ van hun Hoog Mogenden volſtrekt en
„ generhande willekeurige uitzonderingen
„ permitteerende Orders, veroorloofd
„ heeft. —— En, eindelyk *ten vyfden*,
„ dat alles te zamengenomen de betoon-
„ de Gevoeligheid der reſpective Bond-
„ genooten, over dit eclatant geval, ten
„ hoogſten moet billyken, zo wel als
„ Hoogstderzelver gedeclareerd verlan-
„ gen, ten einde daar omtrent eene ge-
„ paste Voorziening zou gedaan wor-
„ den (*)."

Veel voldoenings ſchonk dit Verſlag, als 't welk alzins was ingerigt, tot het in klaaren dag haalen van eene zaak, die men aanmerkte als eene bezwalking van den roem der Natie voor geheel *Europa*; als eene ſchennis der agtbaarheid van *Nederlands* Souverain; en als eene

(*) *Rapport van de Heeren door hun Hoog Mog. Gecommitteerd tot het Onderzoek wegens de Nonexecutie van hun Hoog Mogenden Orders tot het verzenden van Tien Schepen na Brest. Met de Bylaagen.* Waar men alle Staatsſtukken tot dit Onderwerp behoorende by één vindt in III. Deelen in Octavo. Een Extract van 't zelve vindt men in den *Post van den Neder-Rhyn*, VII. D. bl. 424. enz.

XV. BOEK. 1783.

eene in de waagſchaalſtelling van het belang der Republiek by het Hof van *Frankryk*. 't Zelve hieldt in zich de volkomenſte wederlegging, van de blaam als ware deeze Commisſie alleen ingerigt geweest, om iets uit te vinden, waar mede men den Admiraal Generaal openlyk kon beſchuldigen, diens Vrienden benaadeelen, en alles op rekening van den Stadhouder brengen.

Zyne Hoogheid beſchuldigd wegens 't geeven van Orders, ſtrydig met die van hun H. Mogenden omtrent den Tocht na *Brest*.

Hangende dit Onderzoek, werd door veelen ſterk geſprooken en in verſcheide Geſchriften ſtellig verzekerd, dat de Admiraal Generaal aan den Vice-Admiraal Graave VAN BYLANDT, een heimlyken Brief zou geſchreeven hebben, een last inhoudende, om na *Brest* niet uit te zeilen, niet tegenſtaande de bevelen, door hun Hoog Mogenden daar toe gegeeven, en dat hy deezen Brief aan de Heeren tot het Onderzoek benoemd hadt overgeleverd. —— Zyne Hoogheid trok zich eene ſtellige daad, aangekant tegen de verklaarde oogmerken van 's Lands Vaderen, hem ten laste gelegd, met veel vertrouwen verſpreid, en in de Nieuwspapieren geplaatst, ten ſterkſten aan, en oordeelde het hoogst noodig, dat de valſchheid eener zo kwaadaartige betigting in vollen dag geſteld wierd. Waar om hy zich by hun Hoog Mogenden vervoegde, met ernſtigen aandrang, dat op die Beſchuldiging, by de Gedeputeerden tot Onderzoek, naavraag mogt gedaan en opgave mogt verzogt wor-

worden, of zodanig een Brief, of iets van die natuur, te hunner kennisse gebragt was, 't geen eenige aanleiding zou hebben kunnen geeven tot het verspreiden van die alzins valsche en verdichte Beschuldiging: „ ten einde hun Hoog „ Mogenden," zo als de Admiraal Generaal zich uitdrukte, „ gelyk voor zeker „ geschieden moet, door het Rapport „ der Heeren Gedeputeerden daar van „ overtuigd, als dan, naar derzelver „ hooge wysheid, wel zodanige verzekering zullen gelieven te doen, dat de „ geheele Natie van de onwaarheid „ deezer malitieuse en te eene maal verdichte Beschuldiging, hem, onder zo „ veele andere, onverdiend aangewreeven, mogt verzekerd, en zyne poogingen ten beste van het dierbaar Vaderland, niet op de haatlykste wyze „ worden aangetast en infructueus gemaakt."

XV. BOEK. 1783.

Des vrygesprookenen.

Een inlichtend berigt der Gelastigden ontschuldigde zyne Hoogheid. Zy verklaarden, „ geen de minste reden gevonden te hebben, waar om zy niet, offschoon verscheide Leden van 't Besoigne, „ vermids hetzelve voor een tyd hadt moeten gestaakt worden, zich thans niet in „ *'s Gravenhaage* bevonden, ten spoedigsten „ aan 't verlangen van hun Hoog Mogenden zouden voldoen, en op het „ Voorstel, voor zo verre de inhoud „ daar van gerekend kon worden ter beoordeeling van Heeren Gecommiteer-

XV. BOEK. 1783.

„ den te ſtaan, eenvoudig maar poſitief
„ te declareeren: Dat nimmer aan het
„ Beſoigne, het zy door den Heer Vi-
„ ce-Admiraal VAN BYLANDT, het zy
„ door iemand der gehoord zynde Offi-
„ cieren, was te kennen gegeeven, dat
„ van zyne Hoogheid eenigerhande zo-
„ danige Misſive zou zyn geproduceerd;
„ en dat zy Heeren Gecommiteerden,
„ derhalven, het verſpreide gerugt moes-
„ ten verklaaren voor geheel valsch en
„ verdicht; terwyl zy voor het overige
„ voor de gezamenlyke Leden van het
„ Beſoigne moesten gereſerveerd houden
„ het doen der gedetailleerde opening van
„ het geheele Onderzoek doezer zaake;
„ naa dat dezelve compleetlyk zou zyn
„ afgeloopen, zonder, voor als nog, in
„ eene gecircumſtancieerde Ouverture,
„ door welke het hier te vooren gede-
„ clareerde nader bevestigd zou worden,
„ dit te kunnen uitbreiden (*)."

Hoe

(*) *Reſol. Gen.* 1. en 7 Nov. 1784. —— Uit het voorheen aangehaalde *Rapport* kan, wat er deswegen voorgevallen is, volkomen worden opgemaakt; en blykt het genoegzaam, hoe by dit Onderzoek, wel ſterk, inzonderheid by den Vice-Admiraal VAN BYLANDT is aangehouden, of in het Geſprek met den Admiraal Generaal, doeze eenige uitdrukkingen hadt gebruikt, waar uit hy met mogelykheid kon afleiden eenige vryheid, hoe ook genaamd, om in de uitvoering van de gegeevene ſtrikte bevelen omtrent de Reis na *Brest*, eenige verandering te maaken; of zich minder aan de uitvoering verbonden te rekenen. Zie I. D. bl. 200. en *Bylaagen* bl. 271.

Hoe zeer ook, gelyk wy reeds hebben aangeduid, het uitgebragte breede Verflag der Gelastigden over 't algemeen voldeedt, wilden zommigen, niet genoeg lettende op den aart van de zaak hun bepaald aanbevolen (*), meer door hun verrigt, de Schuldigen met naame opgenoemd en ter ſtraffe verweezen hebben (†). Een *nadere Voorzieníng* daar omtrent lieten zy wyslyk aan hun Hoog Mogenden over, in 't vertrouwen, dat de bygebragte openingen ſtoffe genoeg aan de hand zouden geeven, om in deezen eene gepaste, en naar 't gewigt der zaake geëvenredigde bepaaling te maaken. —— Dan konden zy niet nalaaten, opgave te doen van eenige de zaaken van het Zeeweezen meer in 't algemeen betreffende omſtandigheden, welke hun waren voorgekomen van dien aart te zyn, dat ze altoos aanleiding zouden kunnen geeven, zo tot eene weezenlyke als tot eene voorgewende Ongereedheid der Schepen, en dus ook in zo verre en in dien zin, ook onder de mede werkende reden van het niet volvoeren des Tochts na *Brest*, geteld konden worden. XV. BOEK. —— 1783. Aanmerkingen over zaaken het Zeeweezen betreffende.

Hier toe bragten zy, *Voor eerst*; de wyze op welke de Schepen van den Staat

(*) Zie hier boven bl. 167.
(†) *Post van den Neder-Rhyn* VII. D. bl. 312.

XV. BOEK. 1783.

Staat gevictualieerd worden; naamlyk door de Capiteinen en voor hunne byzondere Rekening. *Ten tweeden;* de agterlykheid van zommige Gewesten in het inbrengen van derzelver Conſenten voor de Uitrusting van 't Jaar MDCCLXXXII. *Ten derden;* het gebrek van Magazynen of Voorraadplaatzen van Victualie en Ammunitie, als mede van een genoegzaam getal Waterputten op *Texel* (*), en 't mangel aldaar aan de noodige plaatzen om de vuile Schepen te kielen. *Ten vierden;* het gebrek van Correspondentie tuſſchen de verſchillende Departementen en Commandementen in 't beſtuur der Marine; een gebrek desgelyks zigtbaar tuſſchen de Commandanten der Vloot en Esquaders, en zulke Admiraliteits Collegien, waar onder zy zelven niet perſoneel behooren. *Ten vyfden;* het denkbeeld 't welk hun uit de behandeling deezer geheele zaake gebleeken was doorgaans by de Officieren plaats gehad te hebben, naamlyk, dat zy, offchoon po-

(*) Op een kleinen afſtand van de eene lang gebruikte en door 't heerlyk Water zeer beroemde Waterput op *Texel*, heeft men, daar deeze, in den Oorlog met *Engeland*, niet genoegzaam was om de Schepen ſpoedig van Water te voorzien, een tweede geſchooten; die desgelyks een heerlyk wel heeft. *Brieven over Texel en de nabygelegene Eilanden, uit de Aanteekeningen van* PIETER VAN CUICK te zamengeſteld door J. G v. OLDENBARNEVELD genaamd TULLINGH.

poſitive Orders van hun Hoog Mogenden ontvangende, die, naa gehouden Beſoignes met de Admiraliteiten, en met voorkennis van den Admiraal Generaal, (en dus met communicatie van de zulken in welken eene genoegzaame kundigheid wegens den ſtaat der Schepen niet kan of mag onderſteld worden ontbrooken te hebben), zyn gearreſteerd, evenwel de Uitvoering van zodanige Orders afhangelyk mogen maaken van hun byzonder Oordeel of iets desgelyks raadzaam zy, dan niet. „ Een Syſtema," gelyk zy zich uitdrukten, „ 't welk, indien der Offi- „ cieren gezag tegen over den Souverain „ tot die hoogte moet gerekend worden „ geſteegen te zyn, dan misſchien wel „ de grootſte en voornaamſte Reden van „ de Non-executie der Expeditie na „ *Brest* in zich zal bevatten. Dan hoedanig „ Syſtema Heeren Gecommitteerden teſ- „ fens hadden moeten conſidereeren, als „ niet alleen in 't generaal ſtrydig tegen „ de Authoriteit van den Souverain, „ en de zo hoognoodige Subordinatie „ in den dienst; maar tevens ten uiterſten „ temerair in de applicatie: alzo het van „ zelve ſpreekt, dat de Souverain redenen kan hebben van het uiterſte aanbelang voor den Staat, ſchoon aan de „ commandeerende Officieren van eene „ Vloot of Esquader geheel onbekend, „ om zekere Expeditien abſolutlyk te „ ordonneeren, en derzelver executie „ vol-

XV. BOEK. 1783.

XVI. BOEK. 1783.

„ volſtrektlyk te begeeren; offchoon ook
„ eenige Hem welbekende, maar niet ono-
„ verkomelyk toeſchynende zwaarigheden,
„ dewelke 's Lands welweezen Hem voor
„ dien tyd noodzaakt over 't hoofd te
„ zien, daar tegen, in andere gevallen,
„ als bedenklykheden van eenig gewigt zou-
„ den kunnen mogen worden gemoveerd.
„ Gelyk het ook handtaſtlyk was, dat
„ het Vaderland menigmaal aan onher-
„ ſtelbaare nadeelen zou zyn blootge-
„ ſteld, indien de Commandanten van
„ eene Vloot of Esquader, wien de
„ zwaarigheden, welke zekere Expedi-
„ tie, in 't afgetrokkene beſchouwd,
„ moesten afraaden, wel bekend zyn;
„ maar die daarentegen, de redenen van
„ Staat, om welken de Expeditie even-
„ wel noodzaaklyk gekeurd is, geheel
„ ignoreeren, dezelve op hun eigen oor-
„ deel, en begrippen, zouden agterlaa-
„ ten. — Eindelyk *ten zesden* diende on-
der die medewerkende redenen mede ge-
teld te worden, de wyze der gewoone
inrichting van weeklykſche Rapporten
omtrent den ſtaat der Schepen, welke
aan de Admiraliteiten, aan den Admiraal
Generaal, en den Commandant der Vloot
moeten worden gegeeven. Zy hadden
dezelve meermaalen op zulk een voet
ingeſteld gevonden, dat ze zeer weinig
betekenden om 'er met zekerheid uit op
te maaken, of de Schepen in de daad
bekwaam waren tot alle de dienſten, wel-
ken

ke men anders zou vermeenen van dezelve te kunnen vorderen (*)

Wat de beſchikkingen op het Geregtlyk Onderzoek deezer dus verre gebragte zaak aanbelangt, het Verſlag hier van moeten wy, daar wy ons mogelyk reeds wyd genoeg buiten den Tydkring welken wy eigenlyk beſchryven, begeeven hebben, uitſtellen tot het Tydperk waar in, op voorgang van *Holland*, ter Algemeene Staatsvergadering, hier toe beſlooten werd.

(*) Zie het bovengemelde *Rapport* bl. 324–335.

VADERLANDSCHE HISTORIE.

ZESTIENDE BOEK.

INHOUD.

XVI. BOEK. *Aanleidende omſtandigheden om eene Grondwettige Herſtelling hier te Lande te wege te brengen. Stoffe van dit Boek. De Gemeenslieden te Nymegen willen ouder gewoonte vergaderen. Geſchil met de Regeering deswegen ontſtaan. De Gemeenslieden eisſchen dit als een Regt. De Raad weigert dit te erkennen, de Gemeenslieden zetten hun eisch voort. De Gemeenslieden vorderen te vergeefsch hun Kamer op het Raadhuis. Vrugtlooze Onderhandelingen. Berigtſchrift van Gemeenslieden. Geſchil tusſchen de Magiſtraat en de Gezwoore Gemeente te Arnhem. De Arnhemſche Burgery oefent zich in den Wapenhandel en vuurt af. Ongenoegen daar gereezen, over het verplaatzen van een Kerkhof. De Gezwoore Gemeente wil het Magiſtraatsbeſtel*

der Begraavinge op het Nieuwe Kerkhof ingetrokken hebben. Gereezen oploop. Baldaadigheden aan het Nieuwe Kerkhof en elders gepleegd. Ongerustheid over de nadering van Krygsvolk. Beſluit des Hofs tegen oproerige Beweegingen. Aanmerkingen van Jonkheer CAPELLEN TOT DE MARSCH *tegen dit Beſluit. Jonkheer* J. H. VAN ZUILEN VAN NYEVELDT *kant 'er zich mede tegen aan. De afkondiging des Beſluits geſchiedt. Aanmerkingen van* CAPELLEN TOT DE MARSCH *op dat Beſluit. Een Aantal Arnhemſche Burgers wil de Jagt in de Veluwe. Handelingen daar over met zyne Hoogheid. Nadere aandrang der Burgeren. Beſluit daar tegen. Wat deswegen ten Landsdage voorviel. Sterke taal van* CAPELLEN TOT DE MARSCH, *en* VAN ZUILEN VAN NYEVELDT, *Twaalf Burger-Gecommitteerden te Zutphen aangeſteld. Zy leveren aan Gemeenslieden een Adres over, die het der Regeeringe aanbieden. Door de Meerderheid gewraakt. Drie Magiſtraatsleden kanten zich tegen de Meerderheid aan. De Burgery vervoegt zich weder tot de Gemeenslieden. De drie Burgemeesters, uit naam der Burgerye, bedankt. Handelwyze der negen anderen daar op. De Gemeenslieden beklaagen zich by de Regeering over het afwyzend Raadsbeſluit, door drie Burgemeesters onderſteund, door negen ſterk tegengeſprooken. 't Getal der Ondertekenaaren vermeerdert. Een nader Adres ingeleverd. Door de Meerderheid af-*

XVI. BOEK. 1783.

afwyzend uitgereikt. Brief van een Zutphens Burger. De Regeering van Deventer daar over aangeſchreeven. Antwoord der Deventerſche Regeering. De Brief oproerig verklaard. Geheim Beſluit der Magiſtraat om door Krygsvolk alle zamenrotting voor te komen. De Minderheid kant 'er zich tegen aan. Aandrang op de vernietiging van dat Beſluit. De Meerderheid verdeedigt zich. De Burgery gewapend. CAPELLEN TOT RYSSELT *verzoekt om eene plaats tot Wapenoefening derzelve. De Meerderheid wraakt in* VAN RYSSELT, *dat hy, zonder des verlof verzogt te hebben, de Burgers in den Wapenhandel oefent. De Minderheid met* VAN RYSSELT *kanten zich hier tegen aan. Voortgang der Wapenoefening. In Harderwyk wil men eene Schepensplaats overeenkomſtig met de Stads-Voorregten begeeven hebben. Taal door* J. H. ZUILEN VAN NYEVELDT *over het begeeven der Commisſien in Gelderland. De Landslieden in Gelderland willen de Drostendienſten afgeſchaft hebben. Voor- en tegenwerkingen daaromtrent. Beſluit der Staaten van Gelderland daar tegen. Geſchil van Dordrecht met zyne Hoogheid over de Verkiezing van Burgemeesteren. De Goede Luiden van Achten aldaar willen eene vrye Verkiezing. De Wapenhandel te Dordrecht herleeft. Een gedeelte der Schutterye vuurt openlyk af, begeleid door het Exercitie-genootſchap. Het Exercitie-genootſchap aldaar gewettigd. Een oud Beſluit omtrent den Eed der,*

der Amptenaaren te Leyden vernieuwd. Regeerings Perſoonen aldaar benoemd tot onderzoek der zaaken de Vroedſchap raakende. Oneenigheid te Leyden tuſſchen den Krygsraad en het Vrycorps. Beſluit der Regeeringe in dit geval. Openbaare Wapenoefening van het Exercitie-gezelſchap. Nieuwe oneenigheden deswegen tuſſchen de Regeering en den Krygsraad. Te Gornichem beſluit men op geene Stadhouderlyke Aanpryzingen agt te ſlaan. E. DE VRY TEMMINCK, Burgemeester van Amſterdam, bewilligt om die post, ondanks zyne hooge jaaren, te blyven bekleeden. Voorſlag van Schiedam om de Politieke Ampten aan Inboorelingen te begeeven. 't Voorſtel van zyne Hoogheid, om zulks tot Leden der Gereformeerde Kerk te bepaalen, doet het agterblyven. De Wapenhandel aldaar begunſtigd en voortgezet. De Jaarwedde van den Schiedamſchen Penſionaris JAGER verhoogd. Geſchil te Schoonhoven met den Stadhouder, wegens het vervullen van een tuſſchentyds openvallende Regeeringsplaats. Geſchil der Brielſche Regeeringe over de Aanpryzingen van zyne Hoogheid. De Minderheid, die ze wilde afgeſchaft hebben, vervoegt zich by Staaten van Holland. Een Staatsbeſluit eenſtemmig met hun gevoelen. Beſluit der Stad Alkmaar om geene Aanpryzingen aan te neemen, en de Verkiezing den Stadhouder te ontzeggen. Zyne Hoogheid verklaart hier in niet te berusten. Brief van zyne Hoogheid aan de Regeering van Alk-

XVI. BOEK.

XVI. BOEK.

maar. Antwoord der Alkmaarſche Regeeringe. De Stadhouder brengt de zaak voor hun Ed. Groot Mogenden. Verſchillende Gevoelens deswegen. Staatsbeſluit om de Naamlysten der Verkiezingen, hangende dit geſchil, aan Staaten van Holland te zenden. Tegendantekening der Ridderſchappe. Rondgaande Brief van zyne Hoogheid aan de Leden van Holland. De Regeering van Alkmaar ſchryft desgelyks een rondgaanden Brief. Doet dien den Stadhouder, als mede der Ridderſchap ter hand komen. Berigt van Alkmaar tot beweering van dit Regt. De Verkiezing geſchiedt volgens het Staatsbeſluit. De Wapenoefening in Alkmaar aangevangen en voortgezet. Purmerende ſchaft de Aanpryzingen af. Heusden vordert haar regt op de Magiſtraatsbeſtelling, en is op den Wapenhandel geſteld. Gouda ſteekt in het voortzetten des Wapenhandels boven andere uit. Een Vrycorps te Rotterdam opgerigt, en de Burgerwapenoefening herſteld. In Woerden de Wapenhandel begunſtigd. Hoe traaglyk het in Enkhuizen toeging. Beginzels van ongenoegen in Utrecht. Een Verzoekſchrift tegen RYKLOF MICHAEL VAN GOENS *ingeleeverd. 't Zelve door de Regeering met een onderſteunenden Brief aan zyne Hoogheid gezonden. Antwoord van zyne Hoogheid te verſtaan geevende dat* VAN GOENS *zyn Ampt hadt nedergelegd.* VAN GOENS *ontſlaagen. Een tweede Verzoekſchrift vorderende de Onafhangelykheid der Regeeringe van de Aanpryzingen*

des

des Stadhouders. Gunſtig by de Meerderheid ontvangen en daar toe beſlooten. Kennisgeeving aan den Stadhouder, en Onderhoud met hem. Brief van zyne Hoogheid over dat Onderhoud. Tegenverklaaringen van WIELING en JONCHEERE. Verzoekſchrift van een aantal Burgeren ten opzigte van WIELING. Het Beſluit daar op. Nieuw geſchil met zyne Hoogheid over het weglaaten van een gedeelte des Eeds. Verzoekſchrift eeniger Burgeren, dat een tuſſchentyds openvallende Vroedſchapsplaats, door de Regeering zelve, mogt vervuld worden. Antwoord van zyne Hoogheid op dit hem medegedeelde Verzoekſchrift. De Meerderheid ſtemt het Verzoekſchrift toe en ſchryft den Stadhouder. Eenige Bedieningen verkrygbaar geſteld voor Burgers van allerlei Gezindheden. De Schuttery in Utrecht herſteld, en in de Wapenhandel geoefend. Vrycorps Pro Patria & Libertate aldaar opgerigt. Openbaare Wapenhandel van 't zelve. Gedenkpenning diens Genootſchaps. Mishandelingen Profeſſor P. HOFSTEDE, H. VAN EE en E. LUSAC, aangedaan. Afkondiging tegen het pleegen van Moedwil. 't Genootſchap breidt zich uit. De Studenten doen eene Gifte, tot aankoop van Wapenen. 't Voorgevallene deswegen. Ongenoegen der Burgery over eene gevreesde vermeerdering des Krygsvolks. Voorſlag om die te voorkomen. Briefwiſſeling deswegen met zyne Hoogheid. In Amersfoort gaat men de Aanpryzingen voorby. Wapenhandel aldaar. Te Montfoort de Aanbeveelingen

XVI. BOEK.

gen vernietigd, en de Burgery gewapend. 't Voorgevallene te Wyk by Duurſtede over de Wapening. De begeerte der Burgery daar toegeſtemd. De Burgerwapening in Friesland voortgezet en door de Staaten begunſtigd. De Drostendienſten in Overyſſel openlyk afgeſchaft. Gedagtenis door de Landlieden in Twente aan CAPELLEN TOT DE POL *geſchonken. Hoe door dien Ridder aangenomen. Burger-gecommitteerden te Deventer aangeſteld. Men ſlaagt 'er in 't verzoek over de Stads Ampten. De Aanpryzingen des Stadhouders gewraakt. Geſchil met zyne Hoogheid over de Verkiezing der Regeeringsleden.* F. A. V. D. MARCK *tot Hoogleeraar te Deventer beroepen. Burgerwapening en Vrycorps te Deventer. Zwolle volgt Deventer in het aanſtellen eener Burger-commisſie, en den Wapenhandel. In Kampen komt ook eene Burger-commisſie tot ſtand. De kleine Steden in Overyſſel volgen de groote. Wapenhandel in de kleine Steden. Aanzienlyke zamenkomst van Regenten uit verſcheide Gewesten des Lands te Amſterdam. Eenige byzonderheden den Post naar den Neder-Rhyn, de Tytelplaat van den Politieken Kruyer, den Boekverkooper* ESSCHERS, *en de Diemer- of Watergraafsmeerſche Courant betreffende.*

1783. Aanleidende

Gelyk 'er Tydperken, in de Geſchiedenis van bykans alle beſchaafde Volken, zyn,

zyn, waar in zich niets voordoet dan bedaarde kalmte, zo worden deeze niet zelden van geheel tegenovergeſtelde, en byster onrustige, gevolgd. Voorbereidende omſtandigheden, van veelerleien aart, werken en openbaar en heimlyk mede om die verwisſeling te doen gebooren worden. De Vryheidsmin der *Americaanen*, waar uit de Kryg ontſtondt, welke het Tydperk afbaakent, waar mede onze Geſchiedenis eenen aanvang nam, door den thans getekenden Vrede onder de Oorloogende Mogenheden geëindigd; die Vryheidsmin verſpreidde zich wyd en zyd. Het gelukkig ſlaagen der Inwoonderen in een ander Werelddeel, die een nieuw Gemeenebest vormden, grondvesten, en, binnen kort, tot een ſtand bragten, dat geheel de Wereld daar over, met regt, verbaasd ſtondt, blies dit Vryheidsvuur aan in de harten van allen, die in het lot diens Volks deel genomen en zich verheugd hadden over de met zo veel moeds en bedaardheids verkreegene Vryheid.

XVI. BOEK. 1783. omſtandigheden om eene Grondwettige Herſtelling hier te Lande te wege te brengen.

Men kan ook niet lochenen, dat dit Volksgeſchil, en dit kampen om eene Vryheid, waar mede vreemde Mogenheden gemoeid waren, en waar in onze Staat zich betrokken vondt, aanleiding gaf tot meesterlyk geſchreevene Geſchriften, over het hoogst aangelegen ſtuk de Volksvryheid, gegrond op de oorſpronglyke Gelykheid der Menſchen, de Regten en Pligten, daar uit voortſpruitende. Zy

XVI. BOEK. 1783.

was het dagelyks onderwerp in de Geſprekken, niet alleen der zodanigen, die meer of min gewoon waren over gewigtige zaaken elkander te onderhouden; maar ook by lieden, anderzins op die onderwerpen niet vallende, hoorde men meer dan ooit van Vryheid, van de Regten des Menschdoms, en des Burgers. Zy leerden, in beide die opzigten, hunne eigene waarde kennen. Hunne denkbeelden daar omtrent werden opgeklaard door veele Schriften, dit Onderwerp behandelende, en meest door die op eene wyze het licht zagen, dat ze, even als de Nieuwspapieren, in elks handen kwamen, en met dezelfde graagte algemeen geleezen werden.

Deeze denkbeelden, ſchoon verre van by allen genoegzaam opgehelderd, kreegen by onze Landzaaten ſtaag voedzel, geduurende den Oorlog met *Groot-Brittanje*. Het tegenwryten der twee Partyen in ons Vaderland, openbaar uit het geen 'er in de hooge Vergaderingen gebeurde, verleevendigde die begrippen meer en meer. De Vredehandeling zelve diende om ze te doen aanwakkeren. De openlyke klagten, de bitze verwyten, de verregaande wederzydſche beſchuldigingen der Staats- en mindere Regeeringsleden, moesten elk doen beſluiten, dat 'er gebreken ſchoolen by de Wetgeevende, of Uitvoerende Magt, of by beiden teffens. Van hier dat men bedagt was op 't geen men eene *Grondwettige Herſtel-*

ſtelling noemde. —— Men oordeelde, XVI.
„ dat eene Regeeringsvorm van een BOEK.
„ Volk, 't welk in zich zelve Souverain
„ is, die op de Grondwetten van den 1783.
„ Staat, op de uitdruklyke of ſtilzwy-
„ gende toeſtemming van de geheele
„ Maatſchappy gegrondvest is, die pleg-
„ tig bezwooren wordt, altyd, wanneer
„ de misbruiken, wanneer de onderdruk-
„ kingen, tot zodanig eene hoogte ge-
„ klommen waren, dat men dezelve niet
„ langer verdraagen wil, kon verbeterd,
„ en, des noods, wanneer de zaaken tot
„ dat uiterſte liepen, dat men by des-
„ zelfs geheele vernietiging, niets ver-
„ liezen zou, door de Natie geheel en
„ al afgeſchaft en veranderd worden,
„ om dat zy op een uitgedrukt of ſtil-
„ zwygend Contract van de geheele Na-
„ tie berust (*)." —— De Leer van den Eerw. PRIESTLEY vondt by veelen gereeden ingang. „ Indien de misbruiken
„ en gebreken der Regeering, zelf in de
„ uitgeſtrektſte Staaten, ten eenigen ty-
„ de, groot en tastbaar worden; indien
„ de Dienaars, van het Volk, hunne
„ Meesters en derzelver belang vergee-
„ tende, ſlegts hun eigen voordeel in 't
„ byzonder behartigen; indien zy in plaats
„ van zich te overreden, dat zy gemaakt
„ zyn voor het Volk, het Volk aanmer-
„ ken

(*) VAN NOOTEN *Aanm. op* MONTESQUIEU *Geest der Wetten.* I. D. III. St. bl. 98.

XVI. BOEK. 1783.

„ ken als voor Hun gemaakt; indien de „ onderdrukkingen en verkragtingen van „ het Regt verregaande en ondraaglyk „ zyn en algemeen gevoeld worden; in„ dien de gewelddryvende Beſtuurders „ geene andere Vrienden hebben dan een „ gering getal vleyers, die lang geänst „ hebben op het voedzel hunner Mede„ burgeren, en van welke men verwag„ ten kan, dat zy eene Regeering verlaa„ ten zullen, zo dra hun eigenbelang „ niet meer aan dezelve verknogt is; in„ dien het, ingevolge van deeze omſtan„ digheden, duidlyk blykt, dat het gevaar „ het welk men by eene Omwenteling „ zou kunnen loopen, en dat de Onhei„ len, welke uit dezelve, zouden mo„ gen gedugt worden, van veel minder „ aanbelangs te ſchatten zyn, dan die, „ welke men alreede ondervindt, en wel„ ke nog dagelyks toeneemen; dan vraag „ ik, in den naam van GOD, welke „ Grondbeginzels het kunnen zyn, die een „ geſmaad, mishandeld, beledigd en ge„ hoond Volk behooren te wederhouden „ van het verdeedigen zyner Natuurlyke „ Regten, van het veranderen, ja zelf „ van het ſtraffen zyner Beſtuurderen, „ dat is van zyne Dienaars, die het ver„ trouwen des Volks misbruikt hebben? „ of eindelyk welke Grondbeginzels het „ kunnen zyn, die zodanig een Volk „ beletten zouden om de gantſche Re„ geeringsvorm te veranderen, indien „ dezelve bleek van eenen aart en za-

„ men-

„ menſtel te weezen aan zo veele gebre- XVI.
„ ken onderhevig (*). BOEK.

Hoe zeer ook de Vryheidsmin in een ——
Volk, en in een vrygebooren *Nederlan-* 1783.
der, hoogst te pryzen zy, en dezelve, niet zelden in deeze dagen verſchynzels deedt gebooren worden, welke de bewonderende goedkeuring van alle waare Vryheidsvrienden, moeten wegdraagen, deeze vertoonde zich, in eenige gevallen, op eene wyze welke veel eer blaam dan lof verdient. Om eene wettige en heilzaame Gemeenebestregeering daar te ſtellen, moet niet alleen, den dwangſtaf van het overheerſchend *Despotismus* verbrooken, niet alleen het ondraaglyk bewind eener haatlyke *Ariſtocratie* geweerd; maar ook de toomloosheid eener onbepaalde en niet wel ingerigte *Democratie*, te keer gegaan worden, zal dezelve in geene volſlaagene *Anarchie* veranderen.

Maar 't is onze taak niet hier over breeder uit te weiden. 't Aangeſtipte dient alleen om tot het Verhaal te komen der voorvallen in ons Gemeenebest, in dit Jaar, by welken men zich deeze weinige aanmerkingen zal herinneren en daar op vrylyk mogen toepaſſen. —— Terwyl men menigmaal gelegenheden zal ontmoeten om het zeggen van PLATO, met leedweezen, maar al te gegrond te vinden;

„ By-

(*) PRIESTLEY *Eſſay on the firſt principels of Gouvernement &c. Lond.* 1771. p. 24. 25.

XVI. BOEK. 1783.

„ Byaldien het geen Wysgeeren zyn, die „ de Staaten beſtuuren; zo dat het Staat- „ kundig en Wysgeerig Gezag elkander „ in één punt aantreffen; en dat, gelyk „ nu veelal geſchiedt, deeze twee din- „ gen door onderſcheide Geesten behan- „ deld worden, is 'er, naar myne ge- „ dagten, noch voor een Staat, noch „ voor het geheele Menschlyk Geſlacht, „ eene verzagting van hunne Onheilen „ te verwagten (*)."

Stoffe van dit Boek.

't Geen, in 't jongstverloopen Jaar, in *Gelderland*, in eenige Steden van *Holland*, en boven al in *Friesland*, gebeurd was, omtrent de Regeeringsbeſtellingen en Ampten (†), diende ten voorſpel van 't geen 'er dit Jaar, boven al in *Gelderland*, *Holland*, *Utrecht*, *Friesland* en *Overyſſel* voorviel; gepaard met eene aanvanglyke Burgerwapening in veele Steden. 't Verhaal dier Gebeurtenisſen zal den inhoud deezes Boeks uitmaaken; doch ze zyn zo veelvuldig, dat wy ons genoodzaakt vinden alleen de hoofd-voorvallen op te tekenen, ons vernoegende met de aanwyzing der Schryveren, die de kleinere byzonderheden verzameld, of de oorſpronglyke Stukken, dikwyls van een zeer langen adem, bygebragt hebben. Wy maaken deeze aanmerking ééns

(*) PLATO *de Republ.* Lib. V. Eene ſtelling door hem in het VI. en VII. Boek breeder ontvouwd.

(†) Zie onze *Vaderl. Hiſt.* V D. bl. 81 enz.

ééns voor al: naardemaal onze *Vaderlandſche Hiſtorie*, die, met dit voorbehoedzel zelve, misſchien wyder zal uitloopen dan wy gedagt hadden, anderzins tot een vreeslyke dikte zou zwellen.

De Gemeenslieden te *Nymegen*, wier gezag en invloed, op onderſcheide tyden, zeer verſchillend, en onder de Stadhouders altoos 't meest beperkt was (*), in de vryſte dagen van ouds gewoon alle Maanden ééns te vergaderen, hadden, zints den Jaare MDCCLII, buiten toeſtemming, der Magiſtraat, niet by den anderen geweest, dan op den tweeden van Louwmaand, by de verkiezing van Burgemeesteren, en op den eerſten Woensdag naa *Scholastica*, als uit dezelven één tot Rentmeester der Stadsmiddelen en andere Inkomſten, en één tot Rentmeester van de Geestelyke Goederen der Stad, gekooren wordt. Thans, op den eerſten dier dagen vergaderd, deedt de Gemeensman W. DE HAAN den voorſlag, om, volgens de oude regten, alle Maanden, en wel op den eerſten Woensdag van ieder maand, by den anderen te komen. Dit Voorſtel vondt, by eene groote meerderheid, ingang, en kwam tot een Beſluit, waar van men, op eene vriendlyke wyze, aan de Magiſtraat zou kennis geeven. Schoon

De Gemeenslieden te *Nymegen* willen, ouder gewoonte, vergaderen.

(*) Zie WAGENAAR *Vaderl. Hiſt.* II. D bl. 384. VIII. D. bl. 359. X. D. bl. 195. en de *Tegenw. Staat* III. D. bl. 218.

XVI. BOEK. 1783.

Schoon het eerſte Lid der Gemeenslieden hier niet zeer voor was, en het aan het oordeel van den Raad wilde laaten, of eene Commisſie benoemd hebben, beweerde de Meerderheid, dat hunne Vergadering aan de meening van den Raad niet onderworpen ware, en dat zy, 't geen hun *ten onregte* ontnomen was, *met regt* weder te rug konden eiſchen. De Woordhouder, met eenige Gemeenslieden, gemagtigd om dit Beſluit aan de Magiſtraat bekend te maaken, met aanduiding van het vertrouwen der Gemeenslieden, dat de billykheid hunner Ed. Groot Agtbaaren, niet zou gedoogen, dat daar in eenige hindernis werd toegebragt, volvoerden deezen last. Een Raadsbeſluit der Magiſtraat keurde dit voorneemen der Gemeenslieden af, en hieldt dezelve zich aan het Raadsbeſluit des Jaars MDCCLII, medebrengende, dat de Gemeenslieden niet zouden kunnen of mogen vergaderen, dan by toeſtemming, of op laſt van Burgemeesteren in den tyd.

Geſchil met de Regeering desweegen ontſtaan. De Gemeenslieden eiſchen dit als een Regt.

Wanneer de Gemeenslieden, die, ondanks dit Beſluit, by een kwamen, die weigering van Burgemeesteren vernomen hadden, was het 'er verre af dat zy 'er ſtil in bleeven berusten. Zy, die zich „ als een tweede Lid van de „ Regeering der Stad," gelyk zy ſpraaken, „ nimmer aan eene willekeurige „ ſchikking van den Raad onderworpen „ hadden, ten aanzien van 't geen door „ hun

„ hun met Eede bezwooren was, *om der* XVI.
„ *Stads beste te doen, en des Landszaaken* BOEK.
„ *ten besten te zullen helpen consulteeren en* ——
„ *bevorderen*," leverden een Betoog in, 1783.
wegens dit Regt, waar van zy hun voor-
neemen, om des gebruik te maaken,
verklaard hadden „ Een Regt," waarom-
trent zy aanmerkten, „ dat het niet al-
„ leen met de Conſtitutie van Regee-
„ ring overeenkomſtig; maar ook by den
„ Eerb. Raad, zo wel in de voorige,
„ als in deeze Eeuwe, erkend was, en
„ dat de Gemeenslieden, zonder hunne
„ byzondere toeſtemming, nooit hadt kun-
„ nen ontnomen worden. —— Een Regt,
„ waar van de Gemeenslieden nooit af-
„ gezien en zich dus tot het agtervol-
„ gen van Eed en Pligt niet onnut ge-
„ maakt hadden. Wel waren zy, tegen
„ hun wil, eens in de ongelukkige om-
„ ſtandigheden geraakt, dat zy van dit
„ hun Regt geen gebruik konden maa-
„ ken; doch dit benam het Regt zelve
„ niet." Over al 't geen zy tot ſtaaving
bybragten erkenden zy de Magiſtraat niet
voor Regters; maar het diende alleen ter
overtuiging, dat dezelve, in 't uitgebragt
Raadsbeſluit, gedwaald en tot het nee-
men daar van geene bevoegdheid had-
den.

Eenige Leden van den Raad, benoemd, om dit Betoog te onderzoeken, hunnen raadſlag uitgebragt hebbende, nam de Raad een Beſluit, waar in dezelve de aangevoerde bewyzen der Gemeenslieden poog-

De Raad weigert dit te erkennen. De Gemeenslieden

XVI. BOEK. 1783.

poogde te wederleggen en dus ſterkte by te zetten aan den reeds verklaarden wil om die Maandlykſche Vergaderingen niet te gedoogen. —— De Gemeenslieden lieten zich hier door niet afſchrikken; maar hervatten het begonnen werk, een breed Beſluit der Vergaderinge by den Raad inleverende, tot naderen aandrang van de wettigheid huns voorneemens. Het antwoord was verre van voldoende, en droeg een duidelyk blyk met zich hoe de Raad geenzins genegen was de reeds begonne Vergaderingen der Gemeenslieden voor *wettig* te erkennen, daar dezelve de Byeenkomst der Gemeenslieden vorderde, niet op de gewoonen Vergaderdag; doch twee dagen laater. Zy voeren voort niet ten huize des Woordhouders, ten gewoonen tyde, te vergaderen en kwamen buiten gewoon by een ten dage door den Raad vastgeſteld. Uit het toen ingeleverd Raadsbeſluit ſcheen opgemaakt te moeten worden, dat de Raad genegen was om met de Gemeenslieden, door middel van wederzydſche Gelastigden, in onderhandeling te treeden: waarom zy eenigen hunner Medeleden benoemden, met last om op een volledig herſtel van alle de inbreuken, welke, zints een geruimen tyd, omtrent de Regten hunner Vergaderinge hadden plaats gegreepen, aan te dringen.

zetten hun eisch voort.

De Gemeens-

De Gemeenslieden waren, in 't begin van Zomermaand, gereed om de Onderhan-

handelingen met den Raad aantevangen, en hadden deswegen, als mede van de door hun benoemde Perſoonen, verſlag gegeeven. By den Raad beſpeurde men die voortvaarendheid niet. Naa veel vrugtloos aanſtaans tot het houden dier onderlinge byeenkomſten, werden zy uitgeſteld tot den vyfden van Oogstmaand. —— Intuſſchen lieten Gemeenslieden geenzins na de gewoone Maandlykſche Vergaderingen voort te zetten; doch, dewyl de Raad, tot hier toe, hadt blyven volharden by 't Beſluit om deeze Vergaderingen als onwettig aan te merken, en 'er, uit dien hoofde, tot duslang geen bevel was gegeeven om de Kamer der Gemeenslieden op het Raadhuis te doen openen, zo vervoegde zich de Woordhouder, in Hooimaand, daags voor de gewoone Vergadering, by den voorzittenden Burgemeester, met verzoek, dat de Kamer den volgenden dag, mogt geopend worden; ten einde de Gemeenslieden der Stad hunne gewoone Vergadering, als van ouds, zouden kunnen houden. Dit werd van de hand geweezen. Ten Huize des Woordhouders dien dag zamengekomen hielden verſcheide Leden aan de Vergadering voor, „ dat „ het vergaderen van het Collegie ten „ Huize van den Woordhouder geenzins „ beantwoordde, *aan*, of eenigzins over„ eenkomſtig was *met*; het oogmerk der „ voorheen genomene Beſluiten; dat „ deeze reeds zo lang gerekte inſchik-

XVI. BOEK. 1783. lieden vorderen vrugtloos hun Kamer op 't Raadhuis.

lyk-

XVI. BOEK. 1783.

„ lykheid voor den Raad tot niets anders kon dienen, dan om het Collegie, onder den ſchyn van werkzaam „ te zyn, weezenlyk werkloos te houden; en dat het voorts van Burgemeesteren geenzins geagt kon worden „ af te hangen om een Vertrek van het „ Raadhuis der Stad, waar aan zy geen „ meer regts van eigendom hadden dan „ de geringſte Burger, voor de Gemeente, de Repreſentanten der Burgerye, „ en dus voor de geheele Burgery, zelve, geſlooten te houden. Weshalven „ zy in bedenking gaven of het, ſtaande „ hunne Vergadering, niet noodig zou „ weezen eene Bezending aan den Raad, „ thans vergaderd, te laaten doen, en „ door deeze, op nieuw, ten nadruklykſten, te doen aandringen op het geeven van order tot het doen openen „ van der Gemeenslieden Kamer." —— Volkomene goedkeuring vondt dit Voorſtel, en werd van een onmidlyken uitvoer; doch geenzins van de toeſtemming des Raads gevolgd. De Woordhouder en verdere Gelastigden tot deeze Bezending keerden met een weigerend antwoord te rug.

Vrugtlooze Onderhandelingen. Berigtſchrift der Gemeenslieden.

Men ſcheidde tot de volgende Maand, wanneer de Dag ter Onderhandelinge beſtemd was, om den uitſlag daar van af te wagten. Wederzydſche Gelastigden liepen zo wyd uit een, wegens den ſtaat des Geſchils, dat zy elkander geheel niet konden vinden. Die uit de Gemeenslieden

den verzogten by 't ſcheiden, dat tegen den naast komenden morgen, den Dag der gewoone Vergadering der Gemeenslieden, de noodige last tot het openen van hunne Kamer mogt gegeeven worden, met bygevoegde verklaaring, dat de Magiſtraat, ingevalle van verdere weigering, de gevolgen hier van zou moeten afwagten. —— De Boode derwaards gegaan vondt de Kamer geſlooten, en het openen weigerde de Kamerbewaarder, zo dat hy met de Registers tot de Gemeenslieden, ten Huize des Woordhouders, wederkeerde. —— Andermaal vervoegden zich Gelastigden by den Raad, met uitdruklyk bevel om denzelven uit naam hunner Zenderen, te verklaaren, dat, bleef de toegang hun geweigerd, de Vergadering der Gemeenslieden alle haare Bezwaaren, Handelingen, en het verder voorgevallene in Geſchrifte zouden vervatten en door den druk gemeen maaken, om, langs dien weg, aan de Ampten en Gilden, zo wel als aan de ganſche Burgery, te haarer ontlastinge, kennis van alle haare verrigtingen te geeven. Dit alles bragt geene verandering in de denk- of handelwyze van den Raad te wege: waar om ook de Gemeenslieden eerlang hun woord geſtand deeden met een klemmend Berigtſchrift (*). XVI. BOEK. —— 1783.

Even

(*) Zie de Oorſpronglyke Stukken *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 16. 161. 341—392. *Courier van Eu-*

XVI. BOEK.

1783.

Geſchil tuſſchen de Magiſtraat en de Gezwoore Gemeente te *Arnhem.*

Even als in *Nymegen* hieldt te *Arnhem* de Gezwoore Gemeente veelvuldige en langduurige Vergaderingen, in welke de raadſlagen doorgaans liepen over zekere Veranderingen in het Staatsbeſtuur, en de Herſtelling van Voorregten. Inzonderheid hadt dezelve de Magiſtraat ernſtig verzogt, omtrent de opengevallene Schepensplaatzen, volgens Stadsregten en Privilegien te handelen (*). Wanneer twee Heeren tot dit Ampt waren aangeſteld, huns oordeels onbevoegd om den Schepens-ſtoel te bekleeden: dewyl zy posten waarnamen, die hun, volgens het Regeerings Reglement des Jaars MDCCL, daar van uitſlooten, bragt een Lid der Gemeente in 't midden, of dezelve geen Beſluit behoorde te neemen, by 't welk Gildemeesteren verzogt en gelast werden, om de Magiſtraat te vraagen, of die onwettige Aanſtelling, op de Benoeming van hun Ed. Groot Agtbaaren gefchied ware, dan of de Erfſtadhouder, buiten de Benoeming, die Verkiezing gedaan hadt? Ten einde de Gezwoore Gemeente, dit weetende, haare maatregels zou kunnen neemen, zo als dezelve, Eeds- en Pligtshalven, noodig zou oordeelen. Dit Voorſtel veranderde, by meerderheid van ſtemmen, in een Beſluit. Het antwoord van de Magiſtraat hieldt in, dat zy de Heeren

Europa I. D. bl. 385-400. en *Bylaagen* bl. XLIV en XLV.

(*) Zie onze *Vaderl. Hiſt.* V. Deel bl. 87.

ren, tot Schepenen verkooren, op hunne gemaakte en overgezondene Benoeming hadden geplaatst: en gaf dezelve eerlang eene wederlegging van 't aangevoerde der Gemeente, die, in 't Naajaar, op nieuw ſtoffe vondt om zich, wegens de vervulling der opengevallene Schepensplaatzen, te beklaagen —— Het Bakkers en Brouwers Gilde, te dier Stede zeer aanzienlyk, gaf eerlang een Verzoekſchrift aan de Gezwoorene Gemeente over; waar in 't zelve de aangewende poogingen en gedaane ſtappen ten hoogſten goedkeurde, met aanmoediging om daar in volyverig voort te gaan. XVI. BOEK. —— 1783.

De *Arnhemſche* Burgery oefent zich in den Wapenhandel en vuurt af.

Reeds in den aanvang des Jaars vervoegde zich de Burgerkrygsraad by de Regeering, met verzoek, dat de Burgery van behoorelyk Geweer, Kruid en Lood zou voorzien worden. De Burgery oefende zich ſterk in den Wapenhandel, en bepaalde een dag in Hooimaand ter openlyke Afvuuring. Groot was de toevloed der nieuwsgierigen uit de omliggende Steden en Dorpen. Onder deezen bevonden zich eenige Afgezondenen uit de *Zutphenſche* Burgery, ook van *Groningen* en *Deventer*; ook zette de Jufferſchap, door haare tegenwoordigheid, dit Burger-krygsfeest geen geringen luister by. Jonkheer VAN DER CAPELLEN TOT DE MARSCH, bezag dien plegtigen Wapenſchouw, en werd met alle tekenen van onderſcheiding bejegend. Naa het afloopen der Wapenoefeningen be-

XVI. BOEK. 1783.

begaf zich de geheele gewapende Burgery, met groene Takken vercierd, na een ruime opgeſlaage Tent; waar men den gemelden Jonkheer, onder toejuiching, inleidde, en de Burgery door een glas Wyns verfrist werd. De eerſte Dronk was *de Vrywilligers van Arnhem*; te tweede *de Stad Arnhem*; vervolgens, *de Gewapende Burgery van Deventer en Leyden*; *de Gezondheid van Burgemeester* UMBGROEVE; *Alle Patriotten*; *De goede Uitſlag des voorneemens van Arnhems Burgers*; *Het welgelukken der poogingen van alle Patriotſche Regenten*. Wy haalen deeze wenſchen op, die kleinigheden ſchynen; doch de Geestgeſteltenisſe van *Arnhems* Burgery kenmerken. Zy hadt gevorderd, dat, by het uittrekken met vliegende Vaandels, ſlaande Trommen en Muzyk, de Krygsbezetting haar Krygseer zou bewyzen; doch die eer werd haar geweigerd (*).

Ongenoegen daar gereezen, over het verplaatzen van een Kerkhof.

Deeze weigering ſtak het Gemeene Volk in den krop. Het leedt niet langer dan tot de volgende Maand of 't zelve greep eene gelegenheid aan om hun misnoegen tegen de Krygsbezetting, en verſcheide Regeeringsleden, te toonen. Het geval, 't welk, op zich zelven beſchouwd, geen de minſte betrekking hadt tot de meer algemeene Verdeeldheden van den tegenwoor-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 36. 163. 363. 1057. 1679. 1861.

woordigen tyd; maar veel eer een uitwerkzel was van het heerſchend voor-oordeel des Volks omtrent de Begraafplaats der Afgeſtorvenen, droeg zich in deezer voege toe. —— Het oude Kerkhof in de Stad by de groote Kerk was, door de Magiſtraat, afgeſtaan aan een ryken *Jood*, die een pragtig Huis daaromtrent gebouwd en een groot gedeelte van dat Kerkhof tot een Voorplein noodig hadt. Men hieldt, 't zy met of zonder grond, een voornaam Regeeringsperſoon, die veel gelds aan dien *Jood* ſchuldig was, voor den grooten bewerker van dien afſtand. Buiten de Stad hadt de Magiſtraat eene nieuwe Begraafplaats aangelegd, dezelve met een behoorelyke muur omringd en van een yzeren hekwerk voorzien. Met den aanvang van Oogstmaand liet de Magiſtraat afkondigen, dat zy de Ingezetenen aanmaande om zich daar van te bedienen, en teffens dat de Lyken der Diaconie-armen, aan den heerſchenden Roodeloop geſtorven, te dier plaatze, zouden begraaven worden.

De Gezwoore Gemeente wil het bevel der Begraavinge op 't zelve ingetrokken hebben. Gereezen oploop.

Onder zommige Ingezetenen verwekte die Afkondiging terſtond eenig gemor: zy wilden het oude Kerkhof herſteld hebben: 't wierd ras geſtild; dan de Gezwoore Gemeente, voor nieuwe en geweldiger uitbarſtingen van 's Volks misnoegen vreezende, gaf, naa gehoudene Vergadering den voorzittenden Burgemeester te kennen, dat zy, ſchoon niet uit eigen beweeging; maar op ſterke aan-

XVI. BOEK. 1783.

maaning van zommige drifzige Lieden, en zonder zulks goed te keuren, moesten aandringen op de intrekking van het bekendgemaakt Beſluit. —— Den eigen dag der Afkondiginge moest de Vrouw eens Sergeants van de Krygsbezetting begraaven worden. De Bevelhebber, Collonel QUADT, gaf, met voorkennis der Regeeringe, terſtond last om dit Lyk, 's avonds ten acht uuren, op het nieuwe by de Ingezetenen zo gehaat Kerkhof, ter aarde te beſtellen. Te vergeefsch zogt de Gemeente, door herhaalde verzoeken, de Intrekking des Raadsbeſluits te bewerken. De door hun gevreesde Opſchudding onder 't Volk kreeg een daadlyk beſtaan, en nam hand over hand toe. De ganſche Krygsbezetting, zo Ruitery als Voetvolk, kwam in de Wapenen, en bezette het Stadhuis. Het met ſcherp laaden bragt eene algemeene ontroering te wege. Veelen oordeelden, dat het den Burgeren en geenzins den Militairen toekwam de Stads Overheid te beſchermen. De Krygsraad der Burgery, op dit ſtuk geraadpleegd hebbende, beſloot aan de Magiſtraat den dienst der Burgerye aan te bieden, en te verzoeken, dat deeze de Militairen mogt afloſſen, en zelven hun Wel Ed. Groot Agtbaaren bewaaren. Zy aanvaarden deezen voorſlag. Een Vaandel kwam ten dien einde aantrekken, de vyf overige hielden zich gereed om af te wagten of de Krygsbezetting de betrokke post gewillig verlaaten

ten zou. Zo ras dezelve het Burgervaandel in 't oog kreeg, werd 'er alle Eer aan bewezen; de Krygslieden gaven hun post goedwillig over, en trokken, beleefd bedankt zynde, af. XVI. BOEK. 1783.

's Anderen daags oordeelde de Bevelhebber van het Krygsvolk de dus opgehoudene Begraafnisse te moeten voortzetten en gaf, in den avond, bevel om het Lyk, door gewapend Krygsvolk vergezeld, buiten op 't nieuwe Kerkhof te begraaven. 't Geschiedde, en een daar by gestelde Wagt bewaakte het tegen gevreesden overlast. —— Doch in dien nagt bedreef het Gemeen veele balddaadig- en spoorloosheden, sloeg by verscheide Magistraatsleden de glazen in, als mede by den Plaatsmajoor ZWART. Dit verwekte by de meerderheid der Regeeringe zulk een indruk, dat men te raade werd de gedaane Afkondiging in te trekken. Het Gemeen aan 't hollen was hier mede niet voldaan. Een geheele hoop Volks toog, 's anderen daags, na buiten, rukte de yzeren hekken van het nieuwe Kerkhof open, haalde het Lyk ten grave uit, en droeg het, onder een geduurig Hoezee, de Stad rond, tot voor het Huis van den Bevelhebber des Krygsvolks. Alle de klokken werden ondertusschen geluid en men begroef het Lyk andermaal in de *St. Jans Kerk*. Het Kerkhof zelve stondt naa deeze verrigting ten doel aan 's Volks verbittering, eene talryke Schaar, voor geen gering

Balddaadigheden aan het nieuwe Kerkhof en elders gepleegd.

XVI. BOEK. 1783.

gedeelte uit Jongens en Vrouwlieden beſtaande, na buiten getoogen, rammeide de muuren van het Kerkhof omverre, brak de yzeren hekken uit, en droeg ze ter Stad in, dezelve voor 't huis van den gemelden *Jood* nederleggende; ten beſluite van deezen gepleegden moedwil geld aan de huizen vraagende voor dit volvoerde werk.

Ongerustheid over de nadering van Krygsvolk.

Een verſpreid gerugt, dat aan 't Krygsvolk te *Nymegen* bevel gegeeven was om na *Arnhem* te trekken, tot beteugeling der muiterye, verwekte eene nieuwe opſchudding. De Gemeensman BEKKING, met eenige anderen vergezeld, vervoegde zich tot den voorzittenden Burgemeester, dien zy ten Huize van een anderen Burgemeester vonden, en vroegen, wat 'er was van de komst des Krygsvolks van *Nymegen?* Schoon deeze Heeren betuigden 'er niets van te weeten was men egter niet volkomen gerust. De Capiteins der Schutteryen vergaderden, en zonden, met voorkennis van de meerderheid der Magiſtraat, manſchappen na de *Rhynbrugge* en de Veeren, om 'er post te vatten, de Schipbrug ten onbruik maakende. De uitkomst leerde, dat deeze vrees voor 't *Nymweegſche* Krygsvolk ongegrond was. De Regeering zondt aan den Erfſtadhouder, op diens verzoek, een Verſlag van het voorgevallene in deeze twee dagen van geweldige beroerte. Op welk Verſlag, als mede tegen de Intrekking des Beſluits om de Begraafe-

fenis op 't aangeweeze Kerkhof voort te zetten, de Burgemeester A. H. BRANTZEN, eene Tegenverklaaring inleverde (*).

Beſluit des Hofs tegen oproerige Beweegingen.

Schoon de ongeregelde beweegenisſen te *Arnhem*, over dit ſtuk gereezen, geſtild waren; dewyl, op 't aanhouden der Gemeenslieden by de Regeering, van welke twee Leden hun ontſlag verzogt hadden (†), de oude Begraafplaats weder bezorgd, de oude Regten en Vryheden herſteld en met de Gemeente in geſprek zou getreeden worden, om alles in 't minlyke te ſchikken; mits een ieder zich voortaan wagtte van zich aan eenige onbetaamlyke beweegingen ſchuldig te maaken, hadt deeze zaak, ten buiten gewoonen Landsdage, der Staaten van *Gelderland*, een ernſtig gevolg. Een Brief van 't Hof van *Gelderland* gaf den Staaten verſlag van het voorgevallene te dier Stede. Het verzamelen des gemeenen Volks voor het *Prinſenhof*, de Woonplaats van den Bevelhebber der Krygsbezetting, hun

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1324–1358.

(†) De Gezwoore Gemeente die, uit hoofde, dat een hunner Raad, en de ander Secretaris in de Provinciaale Rekenkamer was, vermeend hadt, zich tegen het bekleeden van den Schepensſtoel deezer Heeren te moeten verzetten, kwam, in 't volgend Jaar van deeze gedagten te rugge en wilde, de Heeren A. W. SCHIMMELPENNINCK VAN DER OYEN, en G. PRONK in de Schepenswaardigheid herſteld zien. *N. Nederl. Jaarb.* 1784. bl. 1586.

XVI. BOEK. 1783.

hun haltehouden aldaar, hun geroep, en verdere bedryven, werd, daar in aangemerkt als een ſchennis van het Grondgebied diens Hofs. Hier over beklaagde zich de *Momber*, of Advocaat-Fiscaal van 't Hof, met verzoek dat hun Edel Mogenden in deezen verder zouden gelieven te voorzien. —— Een gedeelte der Staatsleden toonde zich terſtond gereed, om, onder goedkeuring van 't geen door den Hove, en deszelfs Dienaar, in deezen was verrigt, een Beſluit te neemen, waar by het Hof gelast zou worden om verder aangaande deeze zaak, „ zodanige *prompte meſures* te neemen, „ als bevonden zouden worden te behoo„ ren; en voorts by Publicatie, alle In„ en Opgezetenen der Provincie op 't „ ernſtigst te vermaanen om zich zorg„ vuldig te onthouden van alle ſeditſi„ euſe beweegingen, op ſtraffe, dat tegen „ de Overtreeders, op het ſtrengſte, en „ zonder aanzien van Perſoonen, zou „ worden geprocedeerd, *ongeprejudicieerd* „ *nogthans de Regten en Privilegien der* „ *Burgeren In- en Opgezetenen:* waar aan „ hun Ed. Mogenden, door deeze ge„ daane voorzieninge, geen atteinte wil„ den hebben toegebragt." —— Andere Staatsleden vielen in 't vermoeden, dat dusdanig eene Afkondiging niet anders ten doel hadt dan om het Hof de onbepaalde Magt te vergunnen om alle Perſoonen, zonder onderſcheid, in regten te vervolgen, en zich te mogen bedienen van de ſtaan-

ſtaande Krygsmagt deezer Landen. Een vermoeden, 't welk te meer gronds hadt: dewyl zy, naar men verzekert, wisten, dat vooraf, by de woorden *prompte meſures*, die van de *efficacieuſe middelen* waren gevoegd geweest. XVI. BOEK. 1783.

Jonkheer R. J. VAN DER CAPELLEN TOT DE MARSCH liet zich, met veel kragts, tegen dit Beſluit hooren. Hy betuigde, onder andere, dat de Buitenſpoorigheden, die te *Arnhem* mogten plaats gehadt hebben, ſchoon hy de vorderingen der Burgery billyk keurde, hem gevoelig ſmerten: doch merkte tevens aan, dat geene andere dan gegronde en drukkende oorzaaken immer een geheel Volk, of eene ganſche Burgery van zelve de gelegenheid kon doen aanvatten om tot daadlykheden overteſlaan; dat de Regeering van *Arnhem* een ongeſchikt tydſtip tot het volvoeren eener in zich zelve goede zaak hadt uitgekoozen. Dat de rust door 't gewapend deel der Burgerye herſteld zynde, het raadzaamst was deeze zaak te laaten overblyven, en de voorgeſtelde Maatregels niet te neemen. Voorts hadt men in omſtandigheden als deezen gezien hoe veilig men zich, ten opzigte tot de beſcherming der Wettige Overheid, verlaaten kon op de bereidvaardigheid en trouw der Burgeren zelve, die niet hadden nagelaaten om terſtond, door het ontrollen hunner Vaandelen, den dienst van gehuurde Knegten geheel onnoodig te maaken: 'er byvoegende,

Aanmerkingen van CAPELLEN TOT DE MARSCH tegen dat Beſluit.

XVI. BOEK. 1783.

de, dat, daar men, in de Jaare MDCCXLVII, order aan die Bezoldigden hadt gegeeven om zich met geene Geſchillen der Burgeren te bemoeijen, de geſteldheid der Republiek thans meer dan ooit vorderde, om dat zelfde bevel te herhaalen: te meer dewyl de gewapende Burgerſchaar zich nu genoegzaam in ſtaat bevondt om zelve de rust in haare Steden te bewaaren. Uit hoofde van welk een en ander de Ridder openlyk betuigde, dat hy zich verpligt vondt, om, indien men, in omſtandigheden als deeze, zich van Krygsbenden zou willen bedienen, voorloopig te verklaaren, dat hy zulks zou aanmerken als de ontwyfelbaare leus en het zekerst teken van eenen *Burgeroorlog*, waar van de gevolgen als dan zouden komen ter verantwoording van de zulken, die hier tegen niet by tyds hadden durven waaken.

J. H. ZUILEN VAN NYEVELDT kant 'er zich mede tegen aan.

Met geen minder klems kantte zich Jonkheer J. H. VAN ZUILEN VAN NYEVELDT tegen de beraamde Afkondiging. Hy bragt de Staatsleden onder 't oog de algemeene waarheid, dat een lang getergd Volk, langs den weg van wettige vertooningen, niets kunnende verkrygen, ligtlyk, door wanhoop en te leurſtelling, aan het woeden geraakt en niet zelden de paalen van Gehoorzaamheid en betaamelyken Eerbied voor deszelfs Regeerders overtreed. Dan te gelyk erkende hy, in 't byzonder, dat de hoofdoorzaak en aanleiding tot de voorgevallene beweegin-

gingen te *Arnhem*, by de Magiſtraat zelve moest gezogt en gevonden worden. Hy prees hun oogmerk omtrent het begraaven der Lyken buiten hunne Stad; maar geenzins de wyze waar op men het ten uitvoer hadt zoeken te brengen, en veel min het haatlyk onderſcheid, 't welk men in een tyd van Ongenoegen gemaakt hadt: dewyl de orde en wyze, op welke men met de Lyken der verſtorvenen, voor welken de wildſte Volken zelve eenigen eerbied betoonden, en die geenzins tot de onverſchilligheden van het Volk konden gebragt worden, was te werk gegaan, aanleiding geeven moest tot het grootſte ongenoegen, en de felſte uitbarſting. — Alles was nu totde voorige rust wedergekeerd; de wysheid en voorzigtigheid verboden, het vuur, door geweldige middelen of navorſchingen, op nieuw te doen ontbranden. De gedaane dienſten der Burgerye hadden aangetoond hoe geheel onnoodig het was eenigen last aan de Heeren van den Hove te verleenen, om het gezag der Overheid, meer dan naar gewoonte, te handhaaven, zelfs door middelen van geweld. Nog veel minder verwagtte hy, dat men ooit aan den Stadhouder, als Capitein Generaal, eenige Militaire geweldige Middelen zou afvorderen; Middelen, welke hunne Raadpleegingen, zelfs hunne Vryheden, Perſoonen en Goederen, op losſe ſchroeven zouden ſtellen. De minſte aanleiding daar toe zou hy moeten aanmerken als

een

XVI. BOEK. 1783.

eene leus tot een *Burgerkryg*, waar tegen zeker elk Burger, ten allen tyde, zou waaken, en waar voor een *Nederlander* moest zidderen en beeven. — „ Verbaasd," met deeze woorden besluit hy „ verbaazend komt my het Adres „ van de Heeren van den Hove in dit „ geval voor, verſchriklyk de in het „ werk geſtelde Middelen, welke in al„ len deele moeten aangemerkt worden „ als iets het geen de Voorzigtigheid „ verbiedt: dit wordt grooter, wanneer „ men in aanmerking neemt, dat het „ Hof Provinciaal van geheel andere ge„ dagten is geweest, in dat beroerde „ Jaar MDCCXLVIII, waar in de Sou„ verainiteit, onder haar oog mede, op „ eene veel verder gaande wyze, werd „ beledigd, en gedwongen tot iets, 't „ geen anders nooit zou hebben plaats „ gehad. De Bondgenooten begreepen „ mede de nadeelige gevolgen van alle „ Militaire Middelen, welke men ligtlyk „ zou hebben kunnen gebruiken, door „ het geeven van hunne bevelen aan dat „ weezen, op hunne repartitie ſtaande, „ van zich in geenen deele met eenige „ Burgerlyke Geſchillen en Twisten te „ mengen. Hoe veel te minder nu, daar „ de Geſchillen tuſſchen de Magiſtraat „ en hunne Ingezetenen zich bepaalen, „ moetende de Overtreeders, op het wet„ tig gezag hunner eigene Regenten, „ door hun zelfs onderzogt en geſtraft „ worden."

Een

XVI. BOEK. 1783.

Een aantal Ridders, en eenige andere Staatsleden, verzetten zich, met deeze twee, tegen de voorgenomene maatregelen, om zo veel magts in handen van het Hof te geeven; doch de meerderheid der Kwartieren bevondt zich aan de tegenovergeſtelde zyde, de voorgenomene Afkondiging werd goedgekeurd en vaſtgeſteld. —— De vervaardigde Afkondiging, waar in uitlaatingen en invoegingen voorkwamen, niet te vinden in het ſtuk zo als het ſtaatswyze bepaald was, gaf nieuwe ſtoffe tot ongenoegen, aan verſcheide Leden. Jonkheer VAN DER CAPELLEN TOT DE MARSCH liet zich weder hooren, en eenige trekken uit zyn Voorſtel zullen kunnen dienen om te toonen waar in die Uitlaatingen en Invoegingen beſtonden.

De Afkondiging des Beſluits geſchiedt.

Naa opgemerkt te hebben, dat de Raaden des Hofs, als enkele Uitvoerders der Bevelen van de Wetgeevende Magt, gehouden waren, in het opmaaken van Plakaaten en Publicatien, de door den Souverain genomene Beſluiten te volgen, vertrouwde hy dat hun Ed. Mogenden zich ten hoogſten verbaasd en beledigd zouden vinden, als zy 'er de zo noodige gerustſtellende woorden, *alles nogthans ongeprejudicieerd de Regten der Burgeren en In- en Opgezetenen, waar aan hun Ed. Mogenden door die Voorzieninge geen atteinte willen hebben toegebragt*, als met opzet, uitgelaaten zagen. —— Onnoodig was het in die Publicatie te verze-

Aanmerking van CAPELLEN TOT DE MARSCH op dit Beſluit.

XVI. BOEK. 1783.

zekeren, *dat de Weg van Regten, in deeze Provincie, voor elk, die in zyne Regten als anderzins meende verkort te weezen, open ſtondt.* Ongelukkig Land waar daar aan getwyfeld wordt! —— De daar by gevoegde ſtellige Verklaaring, *dat de Heeren Staaten deezes Vorſtendoms en Graafſchaps nooit hadden geweigerd om de gegronde klagten hunner reſpective Onderdaanen, raakende eenig nadeel, 't geen aan dezelve, door wien 't ook zou mogen weezen, mogt worden aangedaan, te hooren, en daar omtrent de noodige Voorzieninge te doen*, kon hy niet onaangemerkt voorbygaan: dewyl hy zich, by die gelegenheid herinnerde, hoe hun Ed. Mogenden hadden kunnen goedvinden, omtrent de billyke grieven en bezwaaren van een groot aantal van het nuttigſte gedeelte der Maatſchappye, op de nederigſte en deemoedigſte wyze voorgedraagen, een onpartydig onderzoek te weigeren, en zulks op het gepreadviſeerde der Heeren Hoofd-Officieren, die door niemand als onpartydig in hunne eigene zaak werden aangezien. —— Zeer aanſtootlyk was hem het woord *Onderdaanen* voorgekomen. Koningen en Vorſten heerſchen en gebieden over *Onderdaanen*; maar geen Repreſentanten, veel min derzelver Dienaars, over een *Vry Volk!* —— Voorts werden, zyns oordeels, de getrouwe Ingezetenen en Medeburgers niet weinig beledigd door dezelve een *Geest van Oproer* aan te tygen. —— Het ſtrenge verbod

bod, *dat niemand zich met zaaken van Regeering zou hebben te bemoeien*, werd door de Heeren Raaden, naar 's Ridders inzien, uitgeſprooken op een toon, in ons *Vereenigd Nederland*, zedert ruim twee Eeuwen, ongewoon, ja onverdraaglyk; „ Dat zulk een Verbod" ſprak hy, „ by eenen geweldigen Alleenheerſcher, „ of by eenen *Venetiaanſchen* onderdruk„ kenden *Ariſtocratiſchen Raad*; maar „ nimmer hier met onze toeſtemming ge„ ſchiede!"

XVI. BOEK. 1789.

Dan de poogingen deezes Edelmans, door andere Staatsleden goedgekeurd en onderſteund, als mede zyn Voorſlag by 't Kwartier van *Zutphen* omhelsd, om de Raaden aan te ſchryven tot opgaave der redenen waarom zy het gerustſtellend Slot des genomen Staatsbeſluits agter gelaaten hadden, liepen vrugtloos af; de Kwartieren van de *Veluwe* en *Nymegen* keurden de Publicatie van het Hof, zo als dezelve lag, volkomen goed (*).

Een aantal van bykans driehonderd *Arnhemſche* Burgers, gaven, in 't Najaar, by een Verzoekſchrift, de Regeering te kennen, dat de Burgers van *Arnhem*, uit hoofde van een deugdlyk Regt en Bezit, zedert onherdenkelyke jaaren, geregtigd geweest waren om de geheele *Veluwe* over te kunnen jaagen; dan een zeker Jagt-

Een aantal *Arnhemſche* Burgers wil de Jagt in *Veluwe*. Handelingen daar over met zyne Hoogheid.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 162. 363. 1057. 1324—1358. 1473—1477. 1511. 1656. *Courier van Europa*. I. D. bl. 42.

XVI. BOEK. 1783.

Jagtplakaat, in den Jaare MDCCL, uit naam des toenmaaligen Erfſtadhouders, uitgegeeven, verhinderde hun daar in; doch hadden de Burgers nooit van hun Regt afgezien, noch hadt 't zelve hun kunnen ontnomen worden. Zy beriepen zich op een Vertoog door de Regeering aan Prins WILLEM CAREL HENDRIK FRISO overgegeeven, met verzoek, dat de Magiſtraat by 't gevoelen en de oogmerken daar in vervat, wilde volharden: ten ſlot hun voorneemen verklaarende om, met den aanvang van het aanſtaande Jagtſaiſoen, van dat Regt gebruik te maaken, en de Jagt, door 't geheele Kwartier van de *Veluwe*, te oefenen. —— Op dit Verzoekſchrift, door de Regeering aan den Erfſtadhouder gezonden, kreeg dezelve ten antwoord, dat zyne Hoogheid het Reglement op de Jagt, door zynen Heer Vader gemaakt, en door hem vernieuwd, voor eene volduurende Landwet hieldt, door een meer dan dertig jaarig gebruik verſterkt, en geenzins, door een eigenwillig beſluit van zich zamen vereenigd hebbende Perſoonen, in een Land, waar de weg regtens aan elk werd vrygelaaten, kon of mogt kragtloos gemaakt worden. Hier om wilde hy de noodige orders geſteld hebben, dat, hangende de Raadpleegingen over dat Reglement, door de *Arnhemſche* Burgers niets werd ondernomen, waar door 's Lands hooge Geregtigheid zou worden verkort.

De

De Regeering liet deeze begeerte des Stadhouders by openbaare Afkondiging bekend maaken. De *Arnhemſche* Burgers waren des niet voldaan. Eenigen uit de Gezwoore Gemeente, begaven zich weder tot de Regeering met berigt, dat, te deezer oorzaake, eenige beweegingen onder de Burgery plaats greepen, die ſterk verlangde, na een Beſluit van zyne Hoogheid op het gedaane Verzoekſchrift; terwyl veelen hun voorneemen verklaarden, om, naa verloop van drie weeken, van hun Jagtregt gebruik te willen maaken; waarom zy de tusſchenſpraak der Regeering voor de Burgers by zyne Hoogheid verzogten. —— Deeze, verwittigd van den naderen aandrang, ſchreef de raadpleegingen op dat ſtuk niet ſpoediger te kunnen eindigen: dewyl hy voorneemens was die zaak ter kennisſe van Staaten van *Gelderland* te brengen: en gaf teffens aan het Hof Provinciaal last om de noodige voorzieninge te doen; ten einde 's Lands Ordonnantien, door geen eigenwillig beſluit van eenigen der 's Lands Ingezetenen gekrenkt werd. Welk Hof daar op eene ſterke Publicatie, niet alleen voor de Stad *Arnhem*; maar voor 't geheele Kwartier van de *Veluwe*, beraamde. De Regeering deedt dit ſchryven van zyne Hoogheid aan Gelastigden uit de Gezwoore Gemeente weeten, met bygevoegden raad om de goede Burgery tot gehoorzaamheid aan te maanen. Zy verſcheenen weder in den Raad, denzelven

XVI. BOEK. —— 1783. Nadere aandrang der Burgeren. Plakaat daar tegen.

XVI. BOEK. 1783.

ven verzoekende geen verder Verbod aan de *Arnhemſche* Burgery, wegens de Jagt op de *Veluwe* te doen: dewyl dezelve niet te verzetten zou weezen van haar oogmerk om, binnen kort, die Jagt werkſtellig te maaken.

Wat deswegen ten Landsdage voorviel.

Ten Najaars Landsdage vonden hun Ed. Mogenden goed, ingevolge van eenen Brief des Erfſtadhouders, een tweede, nog ſterker, Publicatie de Jagt der *Arnhemſche* Burgeren betreffende, vast te ſtellen. Het Kwartier van *Zutphen* bewerkte 'er nog eenige verzagting in. De Heer VAN DER CAPELLEN TOT DE MARSCH, betuigde dat hy de gevolgen ter verantwoording der Ontwerperen liet, en zyne Medeburgeren daadlyk zyne afkeuring zou te kennen geeven. In den Brief van zyne Hoogheid, en overeenkomſtig met deezen was door de Staaten, het Regeerings-Reglement van den Jaare MDCCL, als een onveranderlyke Grondwet aangemerkt: dit gaf dienRidder, nevens Jonkheer VAN ZUILEN VAN NYEVELDT, gelegenheid, om 't zelve als onwettig in deszelfs oorſprong en vorderingen te beſchouwen: naardemaal zy geene Ordonnantien op de Beſtuuring des Volks kenden dan die met deszelfs belangen overeenkwamen; „ dat een Reglement, „ in beroeringen en tyden van overheerſching, op de onwettigſte wyze, genomen, moest verbeterd worden — dat, „ zo het tegendeel doorging, hun Ed. „ Mogenden niet bevoegd waren geweest,

in

„ in den Jaare MDCCXLVII den vast- XVI.
„ geſtelden Regeeringsvorm zo byster BOEK.
„ te veranderen. —— Hadt daarenbo- ——
„ ven die geen, die by dat Reglement, 1783.
„ zo veel magts gegeeven was, dat zelf-
„ de Reglement niet by aanhoudenheid
„ verbrooken? De gevolgtrekking hier
„ uit liet hy voor hun Ed. Mogenden
„ zelve over (*)."

Twaalf Burger-gecommitteerden te *Zutphen* aangeſteld.

Van denzelfden aart; doch van een geheel anderen toedragt, dan te *Arnhem*, was 't geen in *Zutphen*, ten deezen Jaare, tuſſchen de Burgery, de Gemeenslieden, en de Meerderheid der Regeeringe, als mede tuſſchen de Regeeringsleden zelve, voorviel. Een aantal van ruim twee honderd Burgers vereenigde zich by ondertekening, om hunne Grieven en Bezwaaren; ten einde daar van ontheeven te worden, aan de Gemeenslieden voor te draagen, en benoemden, om zulks op de geſchiktſte wyze te doen, uit hun midden *Twaalf Gecommitteerden*, die, in hun naam, zouden ſpreeken en handelen, mits de Verzoekſchriften en Vertoogen, op de voeglykſte wyze, en met onderwerping aan de Wettige Overheid, opgeſteld, eerst door de Burgers onderzogt goedgekeurd en getekend waren. Beloovende de Gemeenslieden, als hunne Repreſentanten, te zullen byſtaan in

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 2029. 2041. enz.

XVI. BOEK. 1783.

in alles wat zy tot voorſtand van de Regten der Burgery zouden werkſtellig maaken, en de Gecommitteerdens, indien hun, uit hoofde van 't geen zy, overeenkomſtig met den opgedraagen last, zouden verrigten, eenige moeilykheid mogt overkomen, dezelve, naar hun vermogen, in hunne gezaamlyke verdeediging en beſcherming te zullen neemen.

Zy leveren aan Gemeenslieden een Adres over; die het der Regeeringe aanbieden.

Ingevolge hier van leverden zy aan de Gemeenslieden, door hun *het Tweede Lid der Regeeringe van de Stad Zutphen* getyteld, en beſchreeven als eene Vergadering, wier Voorregten, zo wel als die der Burgerye in het algemeen, zedert verſcheide jaaren in vergetelheid geraakt en op onderſcheide wyzen verdonkerd waren, een Adres over tot herſtel van Voorregten en Privilegien, welker verkorting zy in 't breede opgaven. De Gemeenslieden bragten het in den Raad, zo als het getekend was door meer dan twee honderd Burgeren.

Door de Meerderheid gewraakt.

Eene meerderheid van negen tegen drie Leden der Regeeringe vondt dit Adres, in allen opzigte, wraakbaar, en twyfelde niet of de Eerzaame Gemeenslieden zouden medewerken om dergelyke Adreſſen voortaan van de hand te wyzen, als ſtrekkende om rust en eensgezindheid in de Stad te ſtooren. Ook konden zy, de buitenſpoorigheid van veele eiſchen, niet alleen; maar ook de ongepaste en beledigende ſtellingen in dit Adres voorkomende in opmerking neemen.

mende, den voorſlag niet omhelzen om uit de Regeering eene Commisſie te benoemen, die met eenige Gecommitteerden der Gemeenslieden in onderhandeling zou treeden, als kunnende zodanig een Adres, voorbehoudens het gezag van hun Ed. Groot Agtbaaren, en de aan hun verſchuldigde Eerbied, geen voorwerp van zodanige Onderhandelingen uitmaaken. —— De tytel van *Tweede Lid der Regeeringe van de Stad Zutphen*, aan de Gemeenslieden gegeeven, verwierpen zy, als onbevoegd, wordende, volgens het Stadsregt, die Stad door niemand anders geregeerd dan alleen door Burgemeesteren, Schepenen, en Raad. —— Dat de Inleveraars van dit Verzoekſchrift, door te verklaaren, dat zy het vastgeſtelde Reglement op de Regeering deezes Gewests van den Jaare MDCCL, *niet in allen deele* voor wettig konden houden, zich misgreepen hadden aan 's Lands Hoogheid, Regt en Geregtigheid, waar voor zy in allen gevalle verantwoordlyk waren en bleeven. —— Dat zy door het bygebragte, wegens de harde en onwettige behandeling als door de Regeering de Gemeenslieden aangedaan, hun Ed. Agtbaaren, tegen de waarheid aan ſchandvlekken. —— En, eindelyk, dat zy, met op meer dan éene plaats, de geheele Burgery ſpreekende in te voeren, 't zich hadden laaten gelusten om telkens het zogenaamde Reglement van den Jaare MDCCV weder in te roepen. Een Reglement

XVI. BOEK. 1789.

XVI. BOEK. 1783.

„ 't welk," gelyk zy zich uitdrukten, „ zyne Geboorte verſchuldigd was aan „ Oproeren en Violentien eener *Populaire* „ *Regeeringe*; door hun nimmer als een „ Grondwet erkend, waarom zy alle „ poogingen tot het wederinvoeren van 't „ zelve aangewend, zouden moeten aan- „ merken als ſtrekkende tot ondermy- „ ninge van hun Ed. en Agtbaare wet- „ tig en op de Privilegien berustend „ Gezag; omkeering van de Conſtituti- „ oneele Regeeringsvorm, en om eene „ verderflyke Democratie, welke in die „ ongelukkige Epoque, het begin deezer „ Eeuwe geweldaadiger wyze was inge- „ voerd geweest, en eenige jaaren, tot „ groot nadeel van de Stad en Burgery, „ hadt ſtand gehouden, zo mogelyk, we- „ der te doen herleeven."

Drie Magiſtraatsleden kanten zich tegen de Meerderheid aan.

Twee der Burgemeesteren, naamlyk BERNARD JOOST VERSTEGE en FREDERIK BENJAMIN VAN DER CAPELLEN TOT RYSSELT bragten eerst afzonderlyk hun Tegenverklaaringen in, tegen dat afwyzend Beſluit; het Regt der Burgeren om Verzoekſchriften in te leveren verdeedigende, en aandringende op het benoemen eener Commisſie ter Onderhandelinge, door de Meerderheid afgeſlaagen. ALEXANDER RODE VAN HEECKEREN de derde Burgemeester, die mede in het Raadsbeſluit niet bewilligd hadt, leverde, met de twee boven gemelden, eerlang een Raadſlag in, ſtrekkende om aan te toonen, dat de Gemeens-

meenslieden, in zeker opzigt, eene Regeering uitmaakten; dat het niet *in allen deele* voor wettig houden des Reglements van den Jaare MDCCL den ongunſtigen uitleg, daar aan gegeeven, niet verdiende; dat de Vergadering der Gemeenslieden een waardigheid en invloed bezat daar aan toegekend, doch thans onthouden; dat het Reglement van den Jaare MDCCV, ſchoon van geen verbindende kragt, niet voor geheel afgeſchaft kon aangezien worden. Voorts billykten zy de bezwaaren der Burgeren; wegens het maaken eener Benoeminge by 't openvallen van een Schepensampt, en het aanſtellen van bevoegde Perſoonen door zyne Hoogheid, als mede het verzogt herſtel der Burger-Schutteryen. XVI. BOEK. 1783.

Het gedeelte der *Zutphenſche* Burgery, 't welk den last der Burger-gecommitteerden getekend hadt, door de Meerderheid beſchreeven als lieden, waar van verre de meesten den Inhoud niet zouden hebben doorzien, en niet uit eigen beweeging, maar op inboezeming van anderen, tot zulk een ongehoorden ſtap gekomen; doch door de Burgemeester VERSTEGE voorgeſteld als Burgers en Ingezetenen van *Zutphen*, die of onder een der Gilden of Compagnien, of onder beiden, behoorden; en waar onder zich ook bevonden van de notabelſte gegoedſte en beste Burgers en Ingezetenen, vervoegde zich andermaal by Gemeenslieden met dankzegging voor de

De Burgery vervoegt zich wederom tot gemeenslieden.

XVI. BOEK. 1783.

aangewende poogingen, te kennen geevende niet zonder ontroeringe het Besluit der Magiſtraat op 't ingeleverd Adres vernomen, en verſtaan te hebben, hoe deeze hunne Verrigtingen, met een alzins ongunſtig oog beſchouwde, en hunne bezadigde onderneemingen wilde doen voorkomen, als ten oogmerk hebbende om de openbaare rust te ſtooren, en de wettig vastgeſtelde Conſtitutie om te keeren. Oogmerken van welke zy, met een gerust geweeten, voor een Alweetend GOD, konden belyden geheel afkeerig te zyn, en niets anders te beoogen dan de bevordering van 't welvaaren der Stad. Weshalven zy Gemeenslieden verzogten niets onbeproefd te laaten om hun Ed. Groot Agtb. door alle mogelyke middelen, van die dwaaling te rug te brengen, en van het waare doel der Burgerye te overtuigen (*).

De drie Burgemeesters, uit naam der Burgerye bedankt.

Één der twaalf Gecommitteerden ſtelde der Burgerye voor om, by de drie Burgemeesters, die hunne maatregels goedgekeurd en zich tegen de Meerderheid gekant hadden, de hartlykſte dankbetuiging, by wyze van een Dankadres, af te leggen. Dit vondt gereeden ingang, en een Dankſchrift, door de zamengeroepen Burgery goedgekeurd, werdt dit Driemanſchap aangeboden.

Wan-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 705. 721—737. 938.

XVI. BOEK. 1783.

Wanneer de negen Burgemeesters dit Dankadres aan de drie overigen niet alleen overgeleverd, maar ook door den druk gemeen gemaakt zagen, merkten zy 't zelve aan als blykbaar ſtrekkende om een, by zeer groote meerderheid genomen, Magiſtraatsbeſluit door te ſtryken, en door een ongewoonen ophef der Advyſen van de drie niet inſtemmende Magiſtraatsleden, de overigen by de goede en ſtille Burgery, en in 't openbaar, in verdenking te brengen, als of zy met minder yvers dan de Drie andere Leden het welweezen der Stad behartigden, en daar benevens in ſtaat zouden weezen om de Regten en Priveligien der Burgerye aan verkeerde inzigten op te offeren: alles ſtrekkende tot kennelyke verſmaading der wettige Regeeringe, en om de zedert eenigen tyd reeds te veel beſtaan hebbende Beweegenisſen meer en meer aan te moedigen. Waarom zy het verder verſpreiden en verkoopen van dit Dankadres, op eene boete van driehonderd Stadsponden, verboden (*)

Handelingen der negen anderen daar op.

Intuſschen hadden Gemeenslieden aan de Regeering een Vertoog overgegeeven, waar in zy, tegen het Raadsbeſluit der Meerderheid, het Gezag en de Agtbaarheid aan hun Collegie toekomende, verdeedigden; zich over de minagting inſluitende wyze, op welke zy door de Ma-

De Gemeenslieden beklaagen zich by de Regeering, over het afwyzend Raadsbeſluit.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 940. 963.

XVI. BOEK. 1783. Magiſtraat in de Vergaderkamer des Raads verſchynende, zints eenige jaaren bejegend werden beklaagden; het aanneemen der Burger-adresſen als pligtmaatig verdeedigden; en betuigden, „ dat het on„ verwagte Beſluit om met Gecommit„ teerden uit de Gemeenslieden in geen „ Onderhandeling te treeden, op hun, „ op de goede Burgery, en op alle wel„ denkende Gemoederen in *Nederland*, „ eene aandoening gemaakt hadt, die zy „ wel wenschten, dat hun Wel Ed. Groot „ Agtbaaren hadden gelieven voor te ko„ men; ja het tegenwoordig en toeko„ mend Geſlacht moest verſteld ſtaan, „ wanneer het ontwaar werdt, dat eene „ Regeering, die geenzins arbitrair, maar „ van derzelver geboorte af aan, over„ eenkomſtig die voorregten, die het „ kenmerk van vrye Burgers ſchetzen, was „ ingerigt, dat hun Wel Ed. Groot Agt„ baaren, die derzelver luister van het „ Volk ontleenden, evenwel op eene voor „ 't Collegie van Gemeenslieden gansch „ niet vriendlyke, en voor de geheele „ Burgerye, zeer grievende wyze, zwaa„ righeid maakten, om in een billyk on„ derzoek te treeden in hoe verre de be„ geerten en vorderingen in het Verzoek„ ſchrift vervat, gegrond waren, dan „ niet." —— Zy beweerden de regtmaatigheid van den Tytel door de Burgery hun gegeeven; en dat de Burgers, die verklaard hadden het Reglement van den Jaare MDCCL niet in allen deele voor wettig te

te kunnen houden, door een hard von- XVI.
nis, als Verſtoorders der Conſtitutie en BOEK.
inwendige ruste te onregt gebrandmerkt, ——
en geagt wierden zich hier door tegen 1783.
's Lands Hoogheid, Regt en Geregtigheid misgreepen te hebben. —— Ook vorderden zy de oorſpronglyke Papieren, tot hun Collegie behoorende, thans in de Stads Kancellarye berustende, te rugge. —— Ten ſlot ſpraken zy de Ondertekenaars vry van allen verkeerden en ſtaatberoerenden toeleg, nogmaals aandringende op eene Onderhandelinge.

De drie van de Meerderheid verſchillende Burgemeesters onderſteunden, door ingeleverde ſchriftlyke Raadſlagen, op 't nadruklykst, dit Voorſtel der Gemeenslieden om de voorgeſlaagene Onderhandelingen aan te vangen. Dan het Negental betuigde zyne verwondering, dat het Collegie van Gemeenslieden het eerſte ingeleverde Adres der Burgeren, nader onderſteunde, en, tot dat einde, onder 't oog van hun Ed. Agtb. bragt een Vertoog, dat dit Magiſtraatsbeſluit op eene wyze bejegende, welke geenzins overeenkwam met hunne verpligting om, niet alleen als Burgers; maar ook als Leden van 't Collegie der Gemeenslieden, het aan hun Ed. Agtb. verſchuldigde ontzag altoos in 't oog te houden, en de overige Burgery daar in, met een goed voorbeeld voor te gaan. —— Zy ontkenden den rang, dien Gemeenslieden zich toeſchreeven, en hun aandeel in 't Stadsbeſtuur

Dit door drie Burgemeesters onderſteund, door negen ſterk tegengeſprooken.

BOEK. ſtuur, en konden met hun, onder den vreemden en ongehoorden tytel van *Tweede Lid der Regeeringe* in geen Onderhandeling treeden, of zich ergens over in laaten, zonder aan hunne Authoriteit en Eedelyke verpligting te kort te doen. „ Verklaarende hun Ed. Agtb. van nu „ af aan niet te kunnen gedoogen, dat „ dergelyke *Titulatures* door 't Collegie „ der Gemeenslieden zelve gevoerd of „ door de Burgeren en Inwoonderen der „ Stad aan 't zelve gegeeven, of ook „ dat de Magiſtraat anders dan naar ge„ woonte zou getituleerd worden. —— „ Dat zy, eindelyk, geen aanmerking „ zouden maaken op het zogenaamd mis„ noegen en gemor, waar van Gemeens„ lieden zo hoog opgaven; doch voor„ naamlyk of alleen plaats hadt by eenige „ weinigen offchoon die veelen van hunne „ vreedzaame Medeburgeren, op allerlei „ wyzen, ter ondertekening van hun ont„ worpen Adres hadden weeten over te „ haalen, en die, ingevalle zy de paalen „ verder mogten willen te buiten gaan, „ moesten verwagten, dat hun Ed. Agtb. „ zich niet zouden kunnen onthouden „ van zodanige efficacieuſe middelen te „ beraamen, als in goede Juſtitie tot „ conſervatie van de publieke rust, zou „ bevonden worden te behooren." —— Thans gaven zy ook hunne Tegenaantekening op die der drie Mede-burgemeesteren in 't licht. Waar in zy poogden aan te toonen, dat het wederſtreefde Beſluit

1783.

ſluit op goede gronden ſteunde; als mede dat 'er geen redenen waren om de Magiſtraat verdagt te houden, dat zy der Burgeren Voorregten tragten te verdonkeren, of zelfs, zo veel in haar was, de middelen tot herſtel bezwaarlyk te maaken. De drie Raadsvrienden beſchuldigende van door het uitgeeven hunner Advyſen, de raadpleegingen van de Magiſtraat vooruitgeloopen, en het opgevat misnoegen in de hand gewerkt te hebben. Met veel moeite verwierf de Minderheid het geëischte regt van nadere Aantekening (*).

't Getal der Ondertekenaaren vermeerdert. Een nader Adres ingeleverd. Door de Meerderheid afwyzend. uitgereikt.

Ondanks de bedreiging in 't laatſte Beſluit der Meerderheid van Burgemeesteren ging de Ondertekening van het Adres voort en zo ſterk dat men eerlang vierhonderd en dertig Ondertekenaaren telde, die by hunne Naamtekening eene verklaaring voegden van de opregtheid hunner oogmerken, en volkomene zamenſtemming in doel met de eerſte Inleveraaren. —— De Burger-gecommitteerden, door dit meerdere aantal gerugſteund, deeden een Aanſpraak in de zamengeroepene Byeenkomst der Burgerye, welke zy een nader Adres voorlaazen, dat, goedgekeurd, aan de Gemeenslieden werd overgeleverd, die 't zelve den Raad ter hand ſtelde. —— Het diende tot weder-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 945. 1486. 1292 — 1302.

XVI. BOEK. 1783.

derlegging van de verkeerde oogmerken aan de Inleveraaren toegeſchreeven, en verderen aandrang van 't voorheen verzogte. — Hoogst vondt zich de Meerderheid gebelgd over den Tytel van *Tweede Lid der Regeeringe van de Stad Zutphen*, weder aan de Gemeenslieden gegeeven, „ eene ondernéeming, die op „ zich zelve genoomen haar" gelyk zy zich uitdrukten, „ genoegzaame reden „ zou opleveren om de Inleveraars, we„ gens verſmaading van het wettig Ge„ zag der Regeering, in regten te ver„ klaagen;" doch, by aanhoudenheid alle blyken van gemaatigdheid willende geeven, en zich, voor tegenwoordig, van ſterker maatregelen onthoudende, beſlooten zy dit nader Adres, met herhaalde bekendmaaking van niet te zullen gedoogen dat dergelyk een Tytel aan Gemeenslieden zou gegeeven worden, weder uit te reiken. De drie Heeren verſchilden, op nieuw, van de Meerderheid, en drongen aan op het houden der door hun meermaals gevorderde Onderhandeling.

Brief van een *Zutphensch* Burger. De Regeering van *Deventer*, daar over aangeſchreeven.

Om deezen tyd zagen de Raadſlagen door de Minderheid ingebragt het licht, met een bygevoegden Brief aan de *Zutphenaaren*, ondertekend, *uw Medeburger*, in zeer ſterke bewoordingen het gedrag der Meerderheid van *Zutphens* Burgemeesteren wraakende, de Burgers aanzettende om voort te vaaren, en boven al de Wapenen aanpryzende. De Regeering, in 't vermoeden, dat deeze Brief te

De-

Deventer zou gedrukt weezen, ſchreef, ter ontdekking van den Opſteller, aan de Regeering dier Stad; doch ontving een haar geheel onvoldoenend antwoord. XVI. BOEK. 1783.

Die van *Deventer* verklaarden met weinig vrugts te kunnen raadpleegen over eene zaak, die de vryheid der Drukperſe aantaſtte, en liep omtrent een ſtuk 't geen niets berisplyks inhieldt: te meer dewyl de aanſpooring der Burgeren, om zich in den Wapenhandel te oefenen, hoewel in al te ſterke bewoordingen uitgedrukt, egter tot niets anders dan tot het welzyn van 't lieve Vaderland, en het behoud van deszelfs edelſte pand de Vryheid, ſcheen ingerigt: en overeenkomſtig waar mede zy het herſtel der Burgerwapenen in hunne eigene Stad te zeer hadden aangemoedigd en goedgekeurd om zulks ergens elders te kunnen helpen afkeuren, of van de hand wyzen: veel min om hier in, met de *Zutphenſche* Regeering, iets misdaadigs of oproerigs te vinden. —— Intuſſchen was deeze Brief, door Burgemeesteren van *Zutphen*, by openbaare afkondiging, reeds voor alzins oproerig verklaard, als waar in, by het ſmaalen op de Regeering, *gewapende zamenrottingen* aan de Burgers werden aangepreezen: op de ontdekking van den Opſteller zette men één duizend Guldens; doch vrugtloos. (*). Het Antwoord der *Deventerſche* Regeering. De Brief oproerig verklaard.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1303—1310. 1389—1509

XVI. BOEK. 1783.

Het dugten voor *die gewapende zamenrottingen* bewoog de Meerderheid, ten eigen dage dier Afkondiginge, een heimlyk Beſluit te neemen, om, tot een ſpoedig en kragtdaadig ſtuiten van dezelve, intyds, de noodige ſchikkinge te maaken, en 't gebruik van de ſterke hand der Militie, en den Generaal Majoor VAN HEECKEREN, als Commandeur van *Zutphen*, te verzoeken, om, in gevalle het mogt gebeuren, dat, door eene zamengeſchoolde menigte Volks 't Schepenshuis, of de Huizen der Leden van de Magiſtraat, bezet, daar door het gaan en keeren, en de vrye raadpleegingen van hunne Ed. Agtbaaren geſtremd wierden, op eene bedaarde en zagtzinnige wyze de Perſoonen en Huizen der Magiſtraats Leden te dekken en te beveiligen, als ook te zoeken om tot hunne Vergadering den toegang te krygen, ten einde met hun overleg te kunnen beraamen over de middelen, welke als dan noodig zouden bevonden worden: terwyl nogthans de Stadsbevelhebber, na het vergeefsch aanwenden van alle vriendlyke poogingen, in den uiterſten nood, gelast werd, geweldigen wederſtand ontmoetende geweld met geweld te keer te gaan; ten einde dus de openbaare rust te beveiligen en toegang ter Magiſtraats Vergadering te bekomen, om met dezelve gemeenſchaplyk te handelen.

Geheim Beſluit der Magiſtraat om door de Militie alle zamenrotting voor te komen.

De Minderheid

De drie Heeren, die in de andere maatregelen hunner negen Raadsvrienden niet

niet geſtemd hadden, verklaarden zich ten nadruklykſten tegen dit geheim Beſluit, het onmogelyke der geheimhoudinge, en 't gevaar der ontdekkinge aanwyzende. Zy drongen het in geſchrifte nader aan; maar de Meerderheid volhardde. Weshalven der Minderheid niets anders overbleef dan openlyk aan hunne Medeleden te verklaaren, dat zy geen deel wilden hebben, aan de droevige gevolgen, welke, huns oordeels, niet misſen konden uit de volvoering deezes Beſluits te ontſtaan, en dat zy, uit dien hoofde zich verpligt vonden, om, langs den geſchiktſten weg, aan de *Zutphenſche* Burgery te toonen, dat zy nimmer hadden ingeſtemd in een Beſluit, 't welk eenig wantrouwen aan dezelve te kennen gaf. Weshalven zy aan zich voorbehielden alles des betreffende onder 't oog hunner Medeburgeren te brengen.

XVI. BOEK. 1783. verklaart 'er zich tegen.

Zy deeden het, met de daad. Zulks hadt ten gevolge, dat de Ingezetenen de Gemeenslieden verzogten al hun vermogen in 't werk te ſtellen om dit Raadsbeſluit, te doen intrekken en vernietigen. Zy vervoegden zich, met allen aandrang dit Verzoek der Burgeren ondersteunende, by de Raad. De Geheimhouding was vervallen: de Raadslieden werden van de Eed daar op gedaan ontſlaagen, en de Meerderheid gaf thans het veel beweegings maakend Beſluit in openlyken druk, met bygevoegde verdeediging van hun gehouden gedrag, en wederlegging

Aandrang op de vernietiging van dit Beſluit. De Meerderheid verdeedigt zich.

XVI. BOEK. 1783.

van 't geen daar tegen was aangevoerd. —— De Schryver des Briefs, op wiens ontdekking de bovengemelde belooning geſteld was (*), gaf een tweede Aanſpraak aan zyne Medeburgeren in 't licht, nog ſterker en ſtouter taal ſpreekende dan de eerſte; den Baron VAN HEECKEREN, Heer van *Zuideras*, ten laste leggende, dat hy openlyk gezegd hadt *'er vooruit te komen, den Prins geraaden te hebben, dat het noodzaaklyk was, dat 'er te* Zutphen *Burgerbloed geſtort wierd.* Wegens welke aantyging deeze Burgemeester zich by den Raad verontſchuldigde. Dit ſtuk trok inzonderheid de aandagt der negen Burgemeesteren, in hun wederleggend antwoord. (†).

De Burgery gewapend. CAPELLEN TOT RYSSELT.

De Krygsbezetting in *Zutphen* werd verſterkt. Eenige Nieuwspapieren hadden vermeld, dat Burgemeester VAN DER CAPELLEN TOT RYSSELT alleen,

(*) Zie hier boven bl. 241.

(†) Men vindt de oorſpronglyke ſtukken gedeeltelyk in de *N. Nederl. Jaarb.* 1783 bl. 1666—1677. 1843, en voorts in den *Courier van Europa* I. D. bl 350—359. en *Bylaagen* bl. XXVI. XXVIII. XXX. Staaten van *Gelderland* lieten dezelve aan Staaten van *Holland* toekomen, met verzoek om den Schryver van de *Zuidhollandſche Courant*, voor zo verre hy ze geplaatst hadt, deswegen te onderhouden. *Reſol. van Holl.* 23 Dec. 1783. Deeze ſtelden de gezonde ſtukken in handen der Regeerderen van *Woerden*, die daar op eerlang een verdeedigend Berigt aan Staaten van *Holland* zonden. *N. Nederl. Jaarb.* 1784. bl. 478.

een gedeelte der Burgery van nieuwe Geweeren met Bajonetten en Patroontasſen, op eigen kosten, hadt voorzien; doch hy wederſprak zulks openlyk, verzekerende, dat hy, niet alleen, maar met andere Voorſtanderen van het wapenen der Burgery, dit alles hadt bekostigd. Als Hopman van deeze nieuwe Stadscompagnie, Burgers, verzogt hy by de Regeering eene beſloote plaats, in eene der Kerken, of in eenig ander Stadsgebouw, om zyne Burgerbende in den Wapenhandel te oefenen; ten einde den toeloop des Volks te vermyden, terwyl hy, by vervolg een open plaats buiten de Stad zou verzoeken. XVI. BOEK. 1783. SELT verzoekt om een plaats tot Wapenoefening.

De Burgemeesters VERSTEGE en RODE VAN HEECKEREN, oordeelden dat hun Medeburgemeester moest bedankt worden, voor zyn betoonden vlyt in de Burgerwapening; en dat, daar men aan Krygsbezetting, in vroegeren dage, de voorzaal van 't Stadhuis wel hadt toegeſtaan, dezelve met geene voeglykheid aan de Burger-compagnien kon geweigerd worden. Doch het Negental ſtondt verſteld, dat de Heer VAN DER CAPELLEN TOT RYSSELT, zich bevoegd oordeelde om, zonder voorafgaande toeſtemming van de Magiſtraat, zyne Compagnie, naar welgevallen, in den Wapenhandel te oefenen: dewyl Hoplieden met derzelver Compagnien, onder het rechtſtreekſche beſtuur en de byzondere Orders van de Magiſtraat ſtonden. Dan De Meerderheid wraakt dat hy, zonder verlof verzogt te hebben, de Burgers in den Wapenhandel oefent.

XVI. BOEK. zouden zy hem, als hy met de Officieren dit verzogt, by voorraad, het *Gildehuis* toeſtaan.

1783. De Minderheid met VAN RYSSELT kanten zich hier tegenaan

Het Drietal Burgemeesters beweerde, tegen dit Raadsbeſluit, 't geen zy van onwaarde rekenden, als aanloopende tegen 't bedoelde oogmerk van de Oprigting der Burger-compagnien, en ſtrydig met de vastgeſtelde Reglementen, dat geen Hopman verlof van de Magiſtraat hadt te vraagen om zyne Burgerbende in den Wapenhandel te oefenen. VAN DER CAPELLEN TOT RYSSELT, in deeze zaak onmiddelyker dan zyne twee Raadsvrienden betrokken, leverde een nadere Aantekening in, ten ſlot van dezelve betuigende: „ Zich gedrongen „ te voelen, om, in gevalle hun Ed. „ Agtb. onverhoopt, niet konden goed„ vinden, door ſpoedige maatregelen „ aan zyn verzoek te voldoen, dat hem „ binnen en buiten geſchikte plaatzen „ mogten aangeweezen worden, om op „ Burgergrond, Burgers in den Wapen„ handel bekwaam te maaken, hy als „ dan, om zich van zyn pligt als Hop„ man te kunnen kwyten, zich genood„ zaakt zou vinden, om by zyne onder„ hebbende Compagnie, op eene der „ Stads Pleinen en Gronden, de oe„ fening der aan hun toevertrouwde „ Wapenen werkſtellig te maaken; met „ verdere verklaaring, dat hy zich, door „ geen vrees in dit zyn onnalaatelyk voor„ neemen, zou laaten te rug houden;

maar

„ maar rustig met de braave Burgers, XVI.
„ over welke hy de eer hadt het bevel BOEK.
„ te voeren, voortvaaren, zich in ſtaat
„ te ſtellen om des noods de rust en 1783.
„ veiligheid der Stad te kunnen bewaa-
„ ren."

In gevolge hier van zag *Zutphen*, eer dit Jaar ten einde liep, een ſteeds aangroeiende Burgerbende, onder deezen Hopman, met nieuwe Wapenen voorzien, met zwarte ſtrikken of kokarden op de hoeden, optrekken, en de Wapenoefening volgens de nieuwe wyze verrigten (*). Hoe zulks niet zonder wederſpraaks voortging zal ons Geſchiedblad vervolgens moeten vermelden. Voortgang der Wapenoefening.

In *Harderwyk* vereenigden zich verſcheide Burgers en Ingezetenen om by de Magiſtraat met een Verzoekſchrift, niet alleen de ſpoedige vervulling eener door overlyden opengevallene Schepensplaats te verzoeken; maar wel byzonder om aan zyne Hoogheid, overeenkomſtig met het Regeerings Reglement, eene Benoeming te zenden van twee Perſoonen, daar toe, volgens Stads willekeuren, geregtigd; ten einde de Regten en Privilegien van *Harderwyk*, in het vervullen van eene nieuwe Schepensplaats, ten vollen mogten gehandhaafd, en uit de Stadsregeering verder geweerd worden zo- In *Harderwyk*, wil men een Schepensplaats, overeenkomſtig met de Stads Voorregten, begeeven hebben.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1677. 1849 1854 *Courier van Europa.* I. D. bl. 368. 369.

XVI. BOEK. 1783.

zodanige Perſoonen, die geheel en al vreemd in de Regten en Privilegien der Stad waren, en wel voornaamlyk ook die geenen, die zich elders buiten de Stad met hunne Woonplaats bevonden; van welk een en ander zy, werd zulks noodig geoordeeld, de nadeelige en droevige gevolgen, tot hun innige ſmert en leedweezen, reeds zouden kunnen aantoonen. Zy gaven 'er de Gemeenslieden kennis van, en verzogten deezen hunne poogingen te willen onderſteunen (*).

J. H. Z. VAN NYEVELDTS taal over het begeeven der Commisſien.

Te opmerkelyk, om geheel onaangeroerd te laaten, was de taal door Jonkheer J. H. ZUILEN VAN NYEVELDT, op den *Gelderſchen* Voorjaars Landsdag gevoerd, wegens het begeeven van Commisſien. „ Wanneer ik," liet hy, onder andere zich hooren, „ de Verdeeling „ der Commisſien, thans door den Erf„ ſtadhouder begeeven, beſchouw, dan „ levert deeze beſchikking een onweder„ ſpreeklyk bewys op eener willekeurige „ Benoeming: eene Benoeming, welke „ zeker alleen aan den Erfſtadhouder is „ toevertrouwd, op dat dezelve behoo„ relyker zou geſchieden dan voorheen, „ en in alle deelen meer beantwoorden „ aan de verwagting van *Neêrlandsch* „ Volk. —— Ik zal my, voor het te„ genwoordige, geenzins uitlaaten aan„ gaande de bezwaaren, welke voor 't al-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 172.

„ algemeen welvaaren des Lands, voor XVI.
„ de Vryheid des Volks, en voor myn BOEK.
„ Perſoon, daar in moeten gezogt en ge- ——
„ vonden worden. Deeze beſchikking 1783.
„ zy in alle deszelfs gevolgen *Neêrlandsch*
„ Volk ter opmerking overgegeeven, ter-
„ wyl ik my getroosten zal hun regtmaa-
„ tig te laaten beſluiten, en een oordeel
„ te vellen, aangaande de reden deezer
„ vergeeting, of zoude men niet kun-
„ nen zeggen, ſtraffing? Hoe ſterk ook
„ eene ſchandelyke vrees omtrent dit
„ laatſte, door voorbeelden van den
„ voorleden en tegenwoordigen tyd ver-
„ meerderd, ligtlyk het menschlyk hart
„ zou kunnen bekruipen, te meer daar
„ hetzelve zo vatbaar voor grootheid,
„ zo gevoelig voor vernedering is, aar-
„ zelde ik egter geen oogenlik die ſlaaf-
„ ſche banden te ſlaaken, te verwerpen,
„ en te overwinnen. —— Ik had voor
„ Land en Volk gezwooren. —— Het
„ gewigt myner Pligten, hoe zwaar in
„ veele omſtandigheden, ſchetſte ik on-
„ ophoudelyk met de leevendigſte kleuren
„ voor 't Geweeten af. — Ik zag, met
„ alle aandoeningen, welke een onparty-
„ dig, doch teffens een opregt Vader-
„ landlievend hart, kan gevoelen, *Neêr-*
„ *landsch* welvaaren aangegrimd. ——
„ Niets bleef 'er over, dan alle myne
„ poogingen aan te wenden, om, ware
„ het mogelyk, den opgeheeven Arm
„ het Zwaard te ontrukken. —— Ik be-
„ ſloot, niets meer dan myne Pligten

XVI. BOEK. 1783.

„ my geboden, om, des noods, my, „ zonder aanzien van Perſoon, voor de „ belangen van Land en Volk in de „ breſe te ſtellen.

„ Dit beſluit, waar onder alle de Be„ langen, Wetten, overgeſchoote en „ nimmer afgeſtaane Regten, van wat „ natuur ook, zo zy ſlegts tot bewaa„ ring der goede Orde ſtrekken konden, „ beſlooten waren, moest blykbaar ten „ gevolge hebben, dat waakzaamheid „ met hetzelve gepaard ging. Zy alle „ toch waren my mede ter bewaaring „ toevertrouwd. Ik zou, derhalven, „ noch aan de my opgelegde en voorge„ houden Pligten, noch aan my zelven, „ voldaan hebben, wanneer ik hier om„ trent nalaatig bleef. U Edel Mogen„ den zullen wel bezeffen hoe ik my „ dan, op dit oogenblik, genoodzaakt „ vind, te moeten proteſteeren tegen alle „ die onwettige vergeevingen der Com„ misſien, door den Erfſtadhouder in „ deezen gedaan; inzonderheid mede, „ aangaande de benoeming der Leden tot „ Extraordinaire Gedeputeerdens, ter af„ hooringe van des Ontvanger Generaals „ Rekening, als behoorende deeze benoe„ ming door de Ridderſchap zelve te „ geſchieden, naar de beurt, overeen„ komſtig de daar omtrent genomene Be„ ſluiten. —— Het is geenzins het ge„ voel, 't geen my in myne inkomſten, „ door deeze beſchikking, wordt toege„ bragt; noch het gevoel, 't geen men

my

„ my zoekt aan te doen door deeze ver- XVI.
„ nedering, welke my zou beweegen tot BOEK.
„ het maaken deezer aanmerkingen. Neen, ——
„ Edele Mogende Heeren! Hy, die 1783.
„ grootsch genoeg van ziel was, om zich
„ los te rukken uit de yzeren banden
„ eener ſlaafſche vrees, moet vry veron-
„ derſteld worden niets van deszelfs
„ grootheid te verliezen, om dat lot met
„ eene ſtille lydzaamheid te draagen,
„ zelfs al mogt men hem ten eeuwigen
„ dage veroordeeld hebben. Ik heb dit
„ weinige voordeel voor 't behoud van
„ myn Vaderland en de Vryheid des
„ Volks over. Daar in te zullen vol-
„ harden is en blyft het ernſtig voornee-
„ men. Het algemeen welzyn blyft het
„ doelwit onzer poogingen, en verwyde-
„ ring van geweld en heerschzugtige be-
„ langen dat onzes yvers. Terwyl wy niet
„ anders tragten zullen dan de goede
„ Orde in onze Regeering te handhaaven,
„ zonder welke dezelve in eene Anarchie
„ zou vervallen; de Wetten en Regten
„ van dezelve te doen waarneemen, en
„ hun, die buiten derzelver bepaaling
„ ongeſtraft meenen te ſpringen, binnen
„ den oever hunner verpligtinge te hou-
„ den; op dat alles voorgekomen worde,
„ wat daar uit eindelyk onvermydbaar
„ zou moeten volgen. Terwyl elk Re-
„ gent, elk braaf Burger en Ingezeten,
„ met ons wel zal blyven opmerken,
„ hoe gevaarlyk het is, indien iemand,
„ wie het ook zy, zich mogt aanmaati-

„ gen,

XVI. BOEK. 1783.

„ gen, de toevertrouwde Goederen van „ den Staat, als zyn eigen Goed aan te „ merken, of die, als zo veele middelen „ zou willen bezigen ten nadeele van „ 's Lands belangen en 's Volks vryheden (*)."

De Landlieden in *Gelderland* wilden de Drostendienſten afgeſchaft hebben. Voor- en tegenwerkingen.

In het nabuurig *Overyſſel* waren de *Drostendienſten* afgeſchaft (†). De Landlieden in *Gelderland*, met ſoortgelyke Dienſten bezwaard, begeerden mede daar van ontheven te worden. Niet alleen was die ontheffing het voorwerp des onderhouds in de geſprekken der Boeren; maar zy vonden zich, door een gedrukten, onder hun verſpreiden, Brief aangemaand om het juk dier ſlaavernye af te werpen. Men ontwierp Smeekſchriften om de afſchaffing deezer zo gehaate Dienſten te verzoeken, en zogt 'er Intekenaars op te krygen. De Stadholders en Scholtuſſen gaven zich, over 't algemeen, veel moeite om de poogingen der Landlieden te ſtuiten, en zelfs om hun een Geſchrift te doen tekenen, by 't welk zy verklaarden bereid te blyven tot het verrigten dier Dienſten. Terwyl eenigen zich hier toe lieten beweegen, weigerden anderen het volſtrekt, en neigden veel eer tot het tekenen des Verzoeks om de Afſchaffing te bevorderen. Dit zogt men, op

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 696.

(†) Zie onze *Vaderl. Hiſt.* V. D. bl. 69. Wat deswegen, in dat Gewest, nader voorviel moeten wy nog boeken.

op alle mogelyke wyzen, te beletten. De meerderheid der *Zutphenſche* Regeering gelastte de Opzigters der Stads Godshuizen, de Boeren, die Erven van deeze Godshuizen in pagt hadden, het onderſchryven van zulk een Verzoekſchrift, te verbieden. Ten platten Lande nam men hier en daar de Predikanten en Priesters te baat, ter overreeding van de Boeren om zich ſtil te houden, en na geene verandering te ſtaan. Jonkheer J. A. H. S. VAN DORTH, Heer van *'t Velde*, Scholtus binnen en buiten *Lochem* liet 'er eene Afkondiging tegen doen; in tegendeel belastte de Richter van *Doesburg*, Jonkheer VAN DER CAPELLEN TOT DEN BOEDELHOF, zynen Stadhouder, de Boeren niet te beletten van zich, wegens die Ontheffing, met een Verzoekſchrift by de Hooge Overheid te vervoegen. Meer dan vierhonderd vyftig Boeren en Huislieden uit de vier Hoofd-Ampten des Graafſchaps van *Zutphen* leverden, op den Voorjaars Landsdag, by de Staaten een Smeekſchrift in.

XVI. BOEK. 1783.

't Beſluit der Staaten begunſtigde, in geenen deele, deezer Landlieden wensch; men maakte zwaarigheid om 'er aan te voldoen, en liet de Hoofd-Officieren des Graafſchaps *Zutphen* in de aloude bezitting blyven; allen, die vermeenden niet verpligt te weezen tot het doen der Drostendienſten, den weg openlaatende om de Hoofd-Officieren deswegen in Regten te betrekken. —— Tegen dit Beſluit der

Beſluit der Staaten daar tegen.

XVI. BOEK. 1783.

der Meerderheid hadt Jonkheer VAN DER CAPELLEN TOT DE MARSCH, ZUILEN VAN NYEVELDT en anderen, voorgeſteld, dat het Smeekſchrift der Boeren moest gegeeven worden in handen van het Hof, om, naa verhoor der Partyen, de Boeren en Officieren, den Staaten, ten naasten van Advys te dienen.

Op den Naajaars Landsdag vervoegden zich een aantal Geërfdens in den Graafſchappe *Zutphen*, andermaal by de Staaten, zich beklaagende over het ſchandlyke en drukkende der Drostendienſten. Niet tegenſtaande eenige Leden ſterk aandrongen, om het gevoelen der Drosten, buiten bezwaar der Ingezetenen, by den Hove Provinciaal te doen onderzoeken, bleef men volharden by het Staatsbeſluit in 't Voorjaar genomen. Werd 'er, by het vastſtellen van dit Beſluit eene bedenking in 't midden gebragt, of de vier Hoofd-Officieren des Graaffchaps wel regt hadden om in deeze zaak te ſtemmen (*), thans leverden de Heeren Drosten hunnen raadſlag niet in; doch konden egter niet goedvinden, geduurende de raadpleeging over dit ſtuk, de Vergadering te verlaaten; de Heer VAN DER CAPELLEN TOT DEN BOEDELHOF alleen uitgezonderd, die het voegzaam oor-

(*) Daar op doelde de Ridder CAPELLEN TOT DE MARSCH hier boven. bl. 224.

oordeelde zo lang uit de Vergadering te gaan (*).

Hadt de Meerderheid der *Dordrechtſche* Regeeringe, in den voorleden Jaare, zyne Hoogheid, by eene Bezendig, laaten aanzeggen, dat zy voortaan op geene Aanpryzingen van zynen wege zouden letten, en over alle Regeeringsposten zelve beſtelling doen (*). In gevolge hier van maakte de Regeering eene Benoeming van vier Heeren, bevoegd tot de Burgemeesterlyke Waardigheid. Afgevaardigden vertrokken na *'s Gravenhaage*, om de twee Heeren, die, volgens de gemaakte ſchikking, zouden moeten aankomen, by zyne Hoogheid ter verkiezing aan te pryzen. Men verzekert, dat zy eene eenigzins koele bejegening van den Erfſtadhouder ontvingen, die liever gezien hadt dat de Benoeming der Regeeringsposten, te dier Stede, op den ouden voet was gebleeven, en zich voorts met hun niet wilde inlaaten; voornaamlyk ten deezen opzigte te raade gaande met HUGO REPELAAR, Burgemeester van *Dordrecht* tot de Minderheid behoorende. Op de overgezonde Naamlyst ſtonden JOHAN VAN NEURENBERG, OCKER GEVAERTS. P. H. VAN DE WALL en BOUDEWYN ONDERWATER. GEVAERTS en VAN DE WALL wa-

1783. Geſchil van *Dordrecht* met zyne Hoogheid, over de verkiezing van Burgemeesteren.

(*) *N. Nederl Jaarb.* 1783. bl. 533. 699. 2030.
(†) Zie onze *Vaderl. Hiſt.* V. Deel bl. 82.

XVI. BOEK. 1783.

waren de bedoelde Perſoonen; doch zyne Hoogheid koos, naa veertien dagen wagtens, de Heeren VAN NEURENBERG en ONDERWATER en zondt, twee dagen voor den tyd der Inhuldiging, deeze Verkiezing aan de Regeering. —— Dan de eerstgemelde vondt goed afſtand van deeze Verkiezing te doen, met bygevoegde verklaaring, van zich gevleid te hebben, dat zyne Hoogheid aan de begeerte der Regeering zou hebben voldaan; doch het tegendeel, uit de gedaane Verkiezing beſpeurende, hadt hy het onveranderlyk Beſluit genomen om voor die Eer te bedanken, en het Burgemeeſterſchap niet aan te neemen. Hadt zyne Hoogheid eenige inſchiklykheid voor de Regeering gelieven te betoonen, al was het ſlegts geweest door één van de Heeren der Regeeringe aangenaam, te verkiezen, en hy als dan mede was verkoozen geworden, zou de zaak, gelyk hy verklaarde, ten zynen opzigte, van een gansch andere natuur geweest zyn.

Wederom werd 'er eene Benoeming gemaakt, op welke de Heeren GEVAERTS en VAN DE WALL ſtonden. Afgevaardigden zogten zyne Hoogheid, in een vriendlyk overleg, den Heer GEVAERTS als oudſte, voor te draagen; doch vrugtloos: egter verkoos hy, die tweede Benoeming ontvangen hebbende, deezen Heer, 't geen zeer tot genoegen der *Dordrechtenaaren* ſtrekte. Aan den Heer VAN DE WALL, wien een jonger bo-

boven 't hoofd geſteld was, werd, volgens zekere beraaming, om die voorbygegaan mogten worden ſchadeloosſtelling te bezorgen, zodanig eene Commisſie, voor 't aanſtaande Jaar, als hy zou goedvinden te verkiezen, 't zy in 't Collegie van Gecommitteerde Raaden, 't zy in de Admiraliteit op de *Maaze*, opgedraagen. Burgemeester REPELAAR, in veele naamlooze Schriften, en Nieuwspapieren, bovenal in de *Diemer- of Watergraafmeerſche Courant*, aangevallen en doorgeſtreeken, verontſchuldigde zich in meest alle Nieuwspapieren van de blaam hem aangewreeven (*). XVI. BOEK. 1783.

Onder de *Goede Luiden van Achten*, de Vertegenwoordigers der twee en dertig Stads Gilden, die geen onaanzienlyk Lid der *Dordrechtſche* Regeeringe uitmaaken (†), viel ook, ten deezen Jaare, eene byzonderheid voor, met de andere Gebeurtenisſen, wegens de Regeeringsbeſtelling dier Stad, in verband ſtaande. Deeze *Goede Luiden van Achten* zyn alle jaaren verkiesbaar door de Gilden, en maaken deezen daar toe eene Benoeming van een driedubbel getal, waar uit de Stadhouder gewoonlyk de ouden Achten kiest. Tot het vervaardigen van dit Getal worden de Gilden, als de tyd daar is, by

De *Goede Luiden van Achten* aldaar willen eene vrye verkiezing.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 366. 573.
(†) *Tegenwoordige Staat van Holland.* IV. D. bl. 346 VAN DE WALL *Handvesten* I Stuk bl. 333-378.

XVI. BOEK. 1783.

by den Voorzittenden Burgemeester genoodigd. Zints lang was het de gewoonte, hun door den Boode een Lystje te geeven met de naamen van vier en twintig verkiesbaare Leden, waar van de Dekens, naar goedvinden, gebruik konden maaken. Dan Burgemeester GEVAERTS, thans voorzittende, betuigde aan den ten zynen huize ontbodene en vriendlyk ontvangene Dekens, dat hy, een Voorſtander der Vryheid zynde, hun de volkomene vryheid liet om op 't Getal zodanige Perſoonen te ſtellen, als zy goedvonden, hun alleen beveelende, in het verkiezen der Perſoonen, agt te geeven op de vereischtens in het Concordaat van den Jaare MDCXLII vermeld. Begeerden zommige Dekens eenige Voorlichting, zy konden aan den Bode, naar ouder gewoonte, een Lystje vraagen; doch anders dit nalaaten, alzo zy hunne eigene vrye keuze hadden, en daar aan niet gebonden waren, als eene handleiding mogten zy 't zelve gebruiken. Veelen verzogten dus eene handleiding, dan eenigen oordeelden die niet te behoeven. De meesten waren voor de oude *Achten*, en de Perſoonen, op de handleiding genoemd; ſtaande het aan den Stadhouder, de Acht oude te benoemen of anderen uit het overig getal te kiezen. — Wanneer in 't loopend jaar een der *Achten* overleedt, prees, zints den Jaare MDCCXLVIII, de Stadhouder een nieuwen aan. Doch thans be-

1783.

begreepen de dienende *Achten*, dat zy geene Aanpryzing behoefden; en door eene vrye verkiezing, de openſtaande plaats vervullen moesten, gelyk zy deeden (*).

Drie Schutteryen, ſteeds van de Burgerwagten afgezonderd, en op een anderen voet, dan in veele andere Steden onzes Vaderlands, ingerigt, hadden, van ouden tyde her, in *Dordrecht* beſtaan; doch waren thans dermaate vervallen, dat 'er naauwlyks iets meer van overig was dan de Naamen van eenige Leden in de Heerenboekjes; welke Heeren *Schutmeesters*, ſteeds uit de aanzienlykſte Leden der Regeeringe gekoozen, gezegd mogten worden niet meer dan eene flaauwe ſchaduw der Schutteryen in ſtand te houden. Met den aanvang deezes Jaars ontvonkte hier, gelyk elders, de lust ter Wapenoefeninge. Getuigen hier van een ontworpen en voor de Burgers en Ingezetenen ter tekeninge gelegd Plan, waar by de Ondertekenaars verklaarden overeengekomen te zyn, om zich in den Wapenhandel te laaten onderwyzen; ten einde zich in ſtaat te ſtellen om, in tyden van nood, de Wapenen, zo ter afweeringe van uit- als inlands Geweld, behoorelyk en met gewenſchten uitſlag, te kunnen gebruiken. 't Zelve vondt voor- en tegenſtanders, aan- en afraaders. In-

De Wapenhandel te *Dordrecht* herleeft.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1867.

XVI. BOEK. 1783.

Intusſchen oefenden zich in den Wapenhandel een groot deel aanzienlyke Burgers en Kooplieden: en 't Exercitie-genootſchap, *de Vryheid* genaamd, werd gebooren.

Een gedeelte der Schutterÿ vuurt openlyk af, begeleid door 't Exercitie-genootſchap

De aloude en zo zeer bevoorregte Schutteryen begonnen tot nadenken op dit ſtuk te komen, en de hand tot herſtel aan 't werk te ſlaan. Dit geſchiedde met zo veel vrugts, dat de Schuttery van *St. Joris*, de eerſte in rang, in Wynmaand van nieuwe Geweeren voorzien, en eene nette eenpaarige kleeding aangenomen hebbende, in 't openbaar, op een Veld naby de Stad gelegen, de Wapenoefeningen verrigtte. De oudſte Schutheer, de voorzittende Burgemeester GEVAERTS, deedt aan de Schuttery, by de aankomst op het Veld eene gepaste Aanſpraak, als mede by de overgifte der twee nieuwe fraaye Vaandels. —— 't Gemelde Genootſchap, verwittigd dat deeze nieuwe vertooning, zo zeer inſtemmende, met deszelfs inzigten, zou plaats grypen, boodt der Schutterye aan, dezelve behulpzaam te weezen om te gemaklyker en onbelemmerder, de Krygsverrigtingen te kunnen volvoeren. Dit behaagde dan deeze en droeg de goedkeuring der Magiſtraat weg. A. B. STOOP, Schepen van *Dordrecht*, geleidde, onder goedvinden van de Regeering, met vliegend Vaandel en ſlaande Trommen, de Leden des Genootſchaps, als Capitein, na buiten, en omzette het Veld

Veld ter Burgerwapenoefening geſchikt, ontving de nieuws gewapende Schutters, die, onder een Veldmuzyk en de toejuiching van duizenden Aanſchouwers, derwaards trokken, en naa het toejuichend behandelen der Wapenen, zich na de *St. Joris Doele* begaven, ſluitende het Genootſchap agter hunne Broederen op. XVI. BOEK. 1783.

De eenſtemmigheid tusſchen de Schuttery en de Leden des Genootſchaps bevorderde beider bloei, en leedt het niet lang of de Leden des Genootſchaps vervoegden zich met een Verzoekſchrift by den Oudraad der Stad, om de Wettiging van 't zelve, en eene bekwaame plaats te vraagen, tot het onverhinderd voortzetten van den Wapenhandel hunner ſteeds toeneemende Bende; ten einde zy nevens de Schutteryen, de wettige Regeering, de Vrydommen en Voorregten, was het nood, konden beveiligen en verdeedigen tegen alle onverhoopte onrust, geweld of inbreuk, van binnen of buiten. Zy kreegen een allergunſtigst gehoor, eene volkomene Wettiging en voldoening aan hun verzoek. Waar op het Exercitiegenootſchap *de Vryheid* binnen *Dordrecht* eerlang, met veel luisters te voorſchyn tradt, en het Veld ter Wapenoefeninge hun toegeſtaan, voor de eerſte maal betrekkende, op haare beurt, het geleide der Schutterye genoot (*). Het Exercitie-Genootſchap aldaar gewettigd.

Eeni-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 174. 544. 1680. Voor 't Jaar 1784. bl. 37. *Vaderlandsch*

XVI. BOEK.

1783.

Een oud Beſluit omtrent den Eed te *Leyden* vernieuwd.

Eenige weinige gevallen uitgezonderd hadt de Regeering van *Leyden*, nimmer, niet tegenſtaande het weder invoeren der Stadhouderlyke Waardigheid, in het aanſtellen van Burgemeesteren, in het begeeven der Vroedſchapsplaatzen, als mede der Generaliteits en Provinciaale Commisſien, aan de beurte dier Stad ſtaande, de allerwege zo gebruiklyke Aanpryzingen des Stadhouders gevraagd. Thans zogt men dit volſtrekt te voorkomen. Om ter Vergaderinge van hun Hoog Mogenden tegen het aanſtaande Jaar zittinge te neemen moest *Leyden* een Perſoon benoemen. Te dier gelegenheid gaf een Lid der Regeeringe, eer men ter ſtemminge overging, aan de overige Leden in bedenking, of zekere Beſluiten van de voorige Eeuw, en in deeze Eeuw, doch vóór den Jaare MDCCXLVIII, nog in gebruik geweest, niet weder in zwang behoorden gebragt te worden. By dezelve werd bepaald, dat, gelyk niemand te *Leyden*, tot Vroedſchap, Schepen of Burgemeester wierd aangeſteld zonder vóór af by Eede verklaard te hebben, „ dat hy, om „ daar toe te komen, geen verzoek gedaan, „ of doen doen hadt, noch ook eenige „ Giften gegeeven of doen geeven." Nu viel de vraag of die Eed ook zou moeten gedaan worden, door allen die tot Com-

Woordenboek Art *Dordrecht* bl. 605. G. PAAPE geeft 'er in zyne *Geſchiedenis der Gewapende Corpſen in Nederland* alle byzonderheden van op.

Commisſien benoemd, of ook tot Hoogheemraad van *Rhynland*, van wegen *Leyden*, aangeſteld werden. —— Ingang vondt dit Voorſtel en 't gaf aanleiding, dat men deeze Beſluiten, hoe lang ook geſlaapen hebbende, weder wakker maakte, en met volkomene eenpaarigheid der aanweezende Leden, op één na voltallig, erkende. Elk nam plegtig aan op den Eed, by den aanvang zyner Bedieninge afgelegd, om die Beſluiten te helpen in ſtand houden, en zich by alle gelegenheden, daar volgens te gedraagen. Teffens ſtelde men vast, dat voortaan, ieder nieuw aankomend Lid der groote Vroedſchap dergelyk een Eed zou moeten zweeren. De Heer JOOST ROMSWINCKEL, Raad en Oudſchepen, thans tot de post beſtemd by welker begeeving de hernieuwing van dit oude gebruik voorviel, deedt dien Eed van Zuivering, te gelyk met de toen door de groote Vroedſchap verkoorene Burgemeesters, J. HUBRECHTS, C. CHASTELEIN, A. CRUCIUS, en S. DROLENVAUX (*).

Regeerings Perſoonen aldaar benoemd tot Onderzoek der zaaken de Vroedſchap raakende.

Ten deezen Jaare maakte de *Leydſche* Vroedſchap, ter weeringe van veel ingeſlopen misbruiks, de bepaaling dat, voortaan, tot onderzoek van alle zaaken, de Vroedſchap raakende, benoemd zouden worden de vier Regeerende en de twee oud-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1981.

XVI. BOEK. 1783.

oudſte Oud-burgemeesters; de twee oudſte Regeerende en twee oudſte Oud-ſchepenen; de twee Gedeputeerden ter dagvaard, en de twee oudſte Veertigen; dat alle Papieren tot de raadpleegingen behoorende aan alle de Leden vooraf ter onderzoekinge zouden gezonden worden (*).

Oneenigheid te *Leyden* tusſchen den Krygsraad en de Leden van het Vry-corps.

Heerschte 'er te *Dordrecht* eene zo voorbeeldlyke Eensgezindheid tusſchen de Schutteryen en het Exercitie-genootſchap, werd dit laatſte aldaar met zo veel goedkeurings, onverwyld, gewettigd, tusſchen eenige Voorſtanders van den Wapenhandel te *Leyden*, den Krygsraad en de Regeering, was die eenſtemmigheid wyd en verre te zoeken, en kwam de Wapenoefening dier Liefhebberen traaglyk tot ſtand. — Reeds in 't verloopen Jaar hadt de Krygsraad, daar de yver tot den Wapenhandel in andere *Hollandſche* Steden, met zo veel yvers glocide, een verzoek gedaan om de Schuttery in denzelven te oefenen op eene betere wyze dan, zints langen tyd, op de nagtwagt, zeer gebrekkig geſchiedde: men oordeelde, om verſcheide gewigtige redenen het geraaden, dit Verzoek, als ontydig, uit te ſtellen, of beleefdlyk af te ſlaan. Middelerwyl vielen zommigen der gegoedſte en aanzienlykſte *Leydſche* Ingezetenen, die veelvuldige zwaarigheden in de verbetering der geheele Schutte-

(*) *Grondw. Herſtelling* II. Deel bl. 75.

tery zagen, en misschien onkundig waren van het verzoek des Burger-Krygsraads, op de gedagten om hunne poogingen aan te wenden tot het oprigten van een *Vrycorps*, voornaamlyk bestaande uit Leden der Universiteit, die allen wagtvry zyn, als mede zodanige Burgers en Ingezetenen, die, uit hoofde hunner Bedieningen, geen wagten betrokken, of zich 's jaarlyks vrykogten. Binnen weinig dagen booden zich veelen tot Deelgenooten aan. Zy vervoegden zich by Stadsregeering met verzoek tot het oprigten van zodanig een Vrycorps op eigen kosten, buiten Stads bezwaar. Naauwlyks kreeg de Krygsraad hier van kennis of dezelve leverde by de Magistraat een Verzoek in om gemagtigd te worden dat zy zulken der Schutteren, die zich vrywillig daar toe aanbooden in den Wapenhandel zouden mogen oefenen,

Beide deeze Verzoeken hieldt de Regeering in overweeging, om aan de eene of andere zyde geen redenen tot misnoegen te geeven, of, door het ontydig toestaan van 't eene, het andere niet te leur te stellen, en de gemoederen, door een weinig uitstels tyd te schenken om te bekomen van den schok door deeze ongewoone en onverwagt opgekomene zaak; ten einde met meer bedaardheids en onpartydigheids het eindelyk besluit te kunnen afwagten. Het ontbrak niet aan Bedillers deezer twee Verzoeken;

XVI. BOEK. 1783.

ook niet aan Lieden, die zwaarigheid meenden te zien in het oprigten van een Vrycorps; noch aan die daar uit de grootſte nadeelen en verwarringen voorſpelden. Welhaast werd 'er een Verzoekſchrift aan de Regeering om het Vrycorps te weeren, niet alleen ter tekeninge gelegd; doch daar mede rond geloopen: dan 't zelve hadt den bedoelden opgang niet, en de Krygsraad zelve verzogt dat men niet zou voortvaaren om 'er op te laaten tekenen.

De Gecommitteerden van een aantal Burgers en Inwoonders, die zich in den Wapenhandel oefenden, de Heeren CORNELIS PIETER CHASTELEIN, PIETER VREDE en JAN VAN DER MEULEN, by afweezigheid van de Heer D. M. G. HELDEWIER, de nadeelige gerugten wegens hunne oogmerken verſpreid gehoord hebbende, zogten zich by een Vertoog des te verontſchuldigen, en drongen teffens hun Verzoek op 't ſterkſte aan. In 't breede betuigd hebbende, dat 'er by hun geen de minſte inzigten ten nadeele van den Krygsraad huisvestten, en dat zy gereed waren, tot het doen van zodanige Voorſtellen als met een onbevooroordeeld oog beſchouwd, blyken zouden, beide den *Krygsraad* en hun bedoeld *Vrycorps* ten nutte te ſtrekken; werden zy verzogt hunne gedagten breeder voor te draagen. Hier aan voldeeden zy met in handen van Burgemeesteren een *Concept-plan tot het eligeeren van*

een

gen Vrycorps uit de Burgers en Ingezetenen der Stad Leyden, over te geeven, met aanbod, om, ingevalle de Krygsraad, op zommige punten, zwaarigheid vondt, deswegen nadere voorſtellen te doen.

Dit *Concept-plan*, werd door Burgemeesteren den Burgerkrygsraad ten onderzoek ter hand geſteld; doch in ſtede van hunne verzogte aanmerkingen daar op in te leveren, ontwierpen zy een Verzoekſchrift aan de Regeering tegen het *Vrycorps*, gelyk dezelve 'er een van de Acht Compagnien Schutters ten zelfden einde ontving, 't geen met Achthonderd twee en zeventig onderſcheide Handen of Merken getekend was. —— De Gecommitteerden van de Wapenhandelende Burgers en Ingezetenen beklaagden zich in eene Aanſpraake by Burgemeesteren, over 't verwyl hunner zaake, over de tergende mishandelingen hun en hun Corps aangedaan, en wel byzonder over den Burgerkrygsraad, die, in ſtede van het *Plan* te onderzoeken, een Verzoekſchrift daar tegen ter tekeninge gelegd, en deeze tekening op allerlei wyzen bevorderd hadt.

Die van den Geregte deeden den Collonels des Burgergkrygsraads mondeling hun ongenoegen betuigen over 't Gedrag van den Krygsraad gehouden, terwyl men het Berigt op het *Concept-plan* inwagtte; eene betuiging nogm als ſchriftlyk

Beſluit der Regeeringe in dit geval.

XVI. BOEK. 1783.

lyk herhaald. Intusſchen viel het Beſluit „ om aan den Krygsraad het verzoek toe „ te ſtaan, om alle zodanige Schutteryen, „ en, welke lust en genegenheid zouden „ hebben om zich in den Wapenhandel te „ oefenen; mits niemand, onder welk „ een voorwendzel ook, daar toe te „ dwingen; als mede om aan het „ Gezelſchap of de Societeit binnen *Leyden* opgerigt om zich in den Wapenhandel te oefenen, zulks te vergunnen, waar dat Gezelſchap het zou goedvinden; mits verwyderd van zodanig eene plaats, waar de Stads Schutteryen, de Wapenen behandelden, met bepaaling van in de Stad niet te ſchieten, en niet optrekkender wyze, maar ieder afzonderlyk, na en van de plaats des Wapenhandels zich te vervoegen. Wyders mogten zy geene Perſoonen tot Medeleden aanneemen dan die vrywillig, zonder den minſten dwang, genegen waren Leden te worden. Die reeds Schutters waren ſtondt het vry zich tot Medeleden van die Societeit te laaten aanneemen; doch niet anders dan met dien verſtande, dat zy door dit Lidmaatſchap geenzins bevryd zouden zyn van, maar wel degelyk onderworpen blyven aan de verpligtinge by het XLVII. Art. der Ordonantie op het ſtuk der Schutterye en Nagtwagt bepaald."

Het ſtuk zo verre gebragt zynde gaf de

de Heer J. ROMSWINCKEL, die, in de *Leydſche Courant*, de goede Burgery verzogt hadt haar oordeel omtrent de al of niet betaamelykheid van het verzoek ter oprigting van een *Vrycorps* op te ſchorten, verſcheide Papieren, daar toe betrekkelyk in 't licht, „ Zommiger on„ wettig en ſpoorbyster gedrag," gelyk hy zich uitdrukte, „ met den eerbied, „ der wettige Overheid verſchuldigd, „ onbeſtaanbaar, ſchoon ook met het „ ſcherm van kommer voor de Regten „ der Burgerye bedekt, zommiger woel„ zieke poogingen, en anderer zo kwaad„ aartig ingeboezemde als listig verzon„ nen uitſtrooiſels, maakten deeze voor„ zorg noodzaaklyk." En liet hy 't aan het Oordeel zyner Medeburgeren over, om, naa deeze ſtukken met de vereiſchte aandagt geleezen en overwoogen te hebben, te beſlisſen, „ of deeze Lie„ den, hunne waardige Mede-ingezetenen, die zich in den Wapenhandel „ wilden oefenen, alleen om hunne wettige Regeering te ſtyven, en die voor „ hunne Belangens, voor de veiligheid „ hunner Goederen, Vrouwen en Kin„ deren, wanneer onverhoopt de nood „ zulks vorderde, wanneer de Regee„ ring hun daar toe mogt noodig heb„ ben, wenschten te waaken, in dier „ voege als geſchied was, door rustloze Lieden in verdenking konden ge„ bragt worden, zonder dat deezen hun„ ne

XVI. BOEK. 1783.

XVI. BOEK.

„ hunne veragting ter vergelding ontvin-
„ gen (*)."

1783.

Openbaare Wapenoefeningen van het Exercitie-gezelſchap.

Niet lang naa de bekomene vergunning oefende zich dit Gezelſchap van Burgers nu en dan te *Leyderdorp* agter het Regthuis in den Wapenhandel. Zy zetten deeze verrigtingen, in aantal toeneemende, voort: en, tot deszelfs groot genoegen, mogt het reeds in Zomermaand, even buiten de *Koepoort*, zyne Bedreevenheid daar in toonen, in tegenwoor-

(*) J. Le FRANCQ VAN BERKHEY gaf, om deezen tyd, een Boekje uit, onder den Tytel *Aan myne Medeburgeren* Over 't zelve vielen klagten, hy werd deswegen, door de Curatoren van *Leydens* Hoogeſchool, voor den tyd van zes weeken, in zynen dienst als *Lector in de Natuurlyke Hiſtorie*, opgeſchort, met inhouding van de daar aan verknogte voordeelen. Ook ondernam F A. VAN DER KEMP Leeraar der *Doopsgezinden* te *Leyden* als mede de Heeren C, P. CHASTELEIN, G. M. D. HELDEWIER en P. VREDE, wegens dit Boekje, een eisch van *Actie van Injurie*, voor de Univerſiteits Vierſchaar tegen den Lector BERKHEY, die zich by 's Lands Staaten vervoegde om verklaaring te mogen hebben, wegens de bevoegdheid van de Regtbank, voor welke hy in deezen zou moeten te regt ſtaan. Deeze verklaaring was geenzins naar des Lectors genoegen —— Onder de Schriften ſtrekkende om het zaad van onrust en tweedragt in de gemoederen der *Leydſche* Burgeren te zaaijen, rekende die van den Gergte, het Weekblad *de Post naar den Neder-Rhyn* genaamd, waarom zy het verkoopen van 't zelve, in de Stad en derzelver Regtsgebied, verboden. *N. Nederl. Jaarb*, 1783 bl. 1118. 1569. 1706. *Reſol. van Holl.* 3 July 1783.

woordigheid van Jonkheer J. D. VAN DER CAPELLEN TOT DE POL, dien ſterken Aanraader der Burgerwapeninge by de *Nederlanderen* (*), te deezer gelegenheid met Dichtregelen begroet door den Eerw. G. J. G. BACOT (†). XVI. BOEK. 1783.

De Krygsraad liet geenzins na zyn gehouden gedrag breedſpraakig te verantwoorden, gaf een Verdeedigſchrift in 't licht, ten ſlot betuigende, in de gemaakte ſchikkingen genoegen te neemen. Burgemeesters meenden dit eerst met ſtilzwygen, tot bevordering der ruste, voorby te gaan, den Krygsraad aanmaanende om zich ſtipt aan 't Beſluit der Regeeringe te houden; dan eerlang vondt de Vroedſchap zich genoopt om openlyk te toonen met welk een oog zy deeze Verantwoording beſchouwde. De Krygsraad, des gebelgd, nam een beſluit om een Wederantwoord op te ſtellen, en 't zelve door middel van een Nieuwspapier in de Wereld te brengen. Deeze ſtap mishaagde veelen uit de Vroedſchap ten hoogſten, en nam dezelve met meerderheid van ééne ſtem een ſtreng beſluit, waar tegen de minderheid zich in ſterke aantekeningen verzette (§). Nieuwe Oneenigheden tuſſchen de Regeering en den Krygsraad.

De

(*) Zie onze *Vaderl. Hiſt.* V. Deel bl. 101.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 840 en 1119.
(§) *Poſt van den Neder-Rhyn* III. D bl 1313. *Bylaagen* IV. ſtuk bl. 9 enz. Alle oorſpronglyke ſtukken, tot deeze veel gerugtsmaakende zaak behoorende, zyn geplaatst in de *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl 769—840. 1908. Voor 't Jaar 1784. bl. 730—782.

XVI. BOEK. 1783.

De Meerderheid der *Gornichemſche* Vroedſchap, het voorbeeld van andere *Hollandſche* Steden volgende, beſloot in Zomermaand, om voortaan, in het maaken van Benoemingen, en het begeeven van Posten, op geene Aanpryzingen van den Stadhouder agt te ſlaan. Een Verdrag des betreffende werd in Oogstmaand tot ſtand gebragt, en door alle de Leden der Vroedſchap ondertekend, uitgenomen de Oud-Burgemeester COLLOT D'ESCURY, die het aanbod, om 'er deel in te neemen, van de hand wees (*).

Te *Gornichem* beſluit men op geene Stadhouderlyke Aanpryzingen agt te ſlaan.

Te midden van zo veele Regeeringsveranderingen en woelingen om dezelve, zag men in *Amſterdam* hoe zeer veelen gehegt waren aan een oud Regent, zo om zyne hoogklimmende Jaaren, als wegens zyne veelvuldige dienſten aan die Stad beweezen, in blaakende agting by de Burgery. EGBERT DE VRY TEMMINCK bekleedde thans, zints Sprokkelmaand, de Burgemeesterlyke Waardigheid, en zou, naar gewoonte, in het volgend Jaar, als Voorzittend Burgemeester moeten aanblyven. Doch een drie en tachtig jaarige Ouderdom, ſchoon gezegend met het voorregt van Lichaamsgezondheid en 't volle gebruik der Zielsvermogens, deedt dien Grysaart opzien tegen deezen hoogwigtigen last. Van tyd tot tyd gaf hy zyn voorneemen te ken-

Burgemeester TEMMINCK bewilligt om te *Amſterdam* die post, ondanks zyne hooge Jaaren, te blyven bekleeden.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1052. 1439.

kennen om zyn post neder] te leggen. Zulks bleef niet onder den kring zyner Bekenden; doch 't werd rugtbaar onder de Burgery, en met eens ſtemde een goed aantal zamen tot het ontwerpen van een Adres, by 't welke zy dien Burgervader zouden verzoeken, van dit voorneemen af te zien, en zich, in deeze tyden, waar in braafheid van gevoelens, en geoefend doorzigt zo zeer vereischt werden, niet aan 't bewind van Stads- en Lands zaaken te onttrekken. — Eer het Geſchrift vervaardigd was ontving de oude Vader berigt van dit voorneemen; hy betuigde zeer gevoelig te zyn over de genegenheid dier Burgeren, en teffens zyne gereedheid om aan dien wensch te voldoen, mits het Adres, nu onnoodig, hem niet werd overgeleverd. Zyne Nederigheid wilde liever dit gerugtmaakend verzoek en betoon van agting der Burgerye, hoe aangenaam ook voor een waardig Regent, door haar ten wille te zyn, voorkomen (*). XVI. BOEK. 1783.

Schiedam, reeds in den voorleden Jaare, onder de eerſte Steden, die Aanpryzingen van zyne Hoogheid wraakten (†), kwam thans met een Voorſtel ter Vergadering van *Holland* 't geen niet weinig opziens baarde: te weeten, of men niet Voorſlag van *Schiedam* om de Politieke Ampten alleen aan Inboorelingen te begeeven.

(*) *Amſterdam in zyne Geſchiedenisſen &c. ten vervolge van* WAGENAAR XVIII. Stuk bl 250.

(†) Zie het V. Deel onzer *Vaderl. Hiſt.* bl. 83.

XVI. BOEK. 1783.

niet zou behooren te beſluiten, dat voortaan geene *Politieke Ampten* of *Bedieningen* aan Vreemdelingen of Uitlanders zouden mogen gegeeven worden; maar alleen aan Inboorelingen der *Zeven Vereenigde Gewesten*, *Generaliteits Landen en onderhoorige Plaatzen* (waar onder zeker de *Volkplantingen* van den Staat begreepen waren) (*). —— Een Voorſtel ingediend als ſpruitende uit waare Vaderlandsgezindheid, om dus allen vreemden en buitenlandſchen invloed met tak en wortel uit te rooijen, en het belang der Inboorelingen voor te ſtaan. Hoe zeer het veelen behaagde en grooten lof verwierf, was het by anderen niet buiten bedenking, of, zulk een Staatsbeſluit genomen zynde, geen nadeel zou kunnen baaren, door het weeren van Vreemdelingen, van byzondere kundigheden, die ten nutte van 't Vaderland konden verkooren en in dienſt geſteld worden. En ontbrak het deezen niet aan Voorbeelden, met welke aan te voeren zy de kragt hunner tegenbedenking oordeelden te wettigen.

't Voorſtel van zyne Hoogheid om zulks tot Leden der Gereformeerde Kerk te bepaalen, doet het agterblyven.

Maar dit Beſluit bleef agter, en werd dit agterblyven voor geen gering gedeelte toegeſchreeven aan een Voorſtel, 's volgenden daags, door den Erfſtadhouder by hun Ed. Groot Mogenden gedaan. Of naamlyk, by de Raadpleegingen over dit Voorſtel van *Schiedam*, niet zou

(*) *Reſol. van Holl.* 8 Oct. 1783.

zou kunnen beſloten worden, om alle *Politike Ampten en Bedieningen* 't zy dezelve ter beſchikkinge van hun Ed. Groot Mogenden, van Heeren Gecommitteerde Raaden in beide Kwartieren, de Provinciaale Rekenkamer, of Hoven van Juſtitie, ſtonden, geene anderen te benoemen, dan Ledemaaten van *de waare Gereformeerde Chriſtelyke Religie*, en die daar van voldingende bewyzen konden bybrengen. Met een verzoek hier toe wilde zyne Hoogheid, den door *Schiedam* voorgeſlaagen rondgaanden Brief aan de Bondgenooten verbreed, en by die gelegenheid beſlooten hebben, om Burgemeesters en Regeerders der ſtemmende Steden in *Holland*, als mede der andere Steden, *'s Gravenhaage* daar onder begreepen, van wegen hun Ed. Groot Mogenden aan te ſchryven om, in 't begeeven van Politieke Ampten en Bedieningen, de door hem opgegeevene bepaaling te volgen, en 'er geene mede te begiftigen, dan die, zo hun Inboorelingſchap, als hun Lidmaatſchap der Kerke, konden bewyzen: en hun tevens aan te pryzen, om, by voorkeuze, de Stedelyke Ampten te begeeven aan geboorene Burgers van hunne Steden, en die, van Ouders tot Ouders, 's Lands en Stads Lasten hadden helpen draagen (*) —— Niet weinig merkte men aan op dit naderbepaalend Voor-

XVI. BOEK. —— 1783.

(*) *Réſol. van Holl.* 9 Oct. 1783.

XVI. BOEK. 1783.

Voorſtel, zoo ylings naa de overlevering van het eerſte ingebragt. Veelen wraakten het ten hoogſten, en voeren 'er ſterk tegen uit; anderen konden 't zelve niet aanzien als op zich zelven aan den Stadhouder welgevallig; maar door Hem als een middel aangewend om ook de Verdraagzaamheid omtrent de Vreemdelingen te handhaaven (†).

De Wapenhandel aldaar voortgezet en begunſtigd.

Een aanzienlyk getal Burgers en Ingezetenen van *Schiedam* oordeelde het een gepast middel om van hunne agting voor en verkleefdheid aan de Regeeringe blyk te geeven, zich in een' welgeordenden Wapenhandel te oefenen, ten einde hier door, des noods, het Lichaam der Regeeringe te beſchermen, en de Stad hunner Inwooninge te beveiligen. Zy hadden, zints eenigen tyd, zodanig een Wapenhandel begonnen; doch zulks, by mangel van ondersteuning en aanmoediging, wegens de daar op loopende kosten, niet, naar genoegen, kunnen volvoeren. Dit bewoog hun, om, met voorkennis en goedkeuring der Regeeringe, een Vrywillig Corps op te rigten, 't geen, zonder van andere Stedelyke lasten, of van gewoone Burgerwagten, ontheven te worden zich in den Wapenhandel zou oefenen; waar op zy, by een ingediend Verzoekſchrift, de toeſtemming en beſcher-

(*) *Courier van Europa* I D. bl. 54. *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1697.

ſcherming der Regeeringe vroegen, en teffens eenigen onderſtand uit Stadskaſſe, om de benoodigde en begroote kosten, goed te maaken. —— Wanneer dit een gunſtigen ingang gevonden hadt, voelden de Schutters zich opgewekt, om door één belang gedreeven, en tot één en het zelfde doel medewerkende, by den Krygsraad, om den nieuwen Wapenhandel aan te houden. Terſtond werden eenige Capiteins der Schutterye benoemd om dit Verzoekſchrift te onderzoeken, en van de Regeering de voldoening aan dit oogmerk te verwerven, die gereedlyk aannam daar op te raadpleegen, en gunſtig beſloot (*). —— De groote Vroedſchap dier Stad, de verdienſten van den Penſionaris WILLEM JAGER op denzelfden prys ſtellende als die van *Dordrecht* de verdienſten van den Penſionaris DE GYZELAAR, (†) verhoogde diens gewoone Jaarwedde met eene Jaarlykſche toegifte van vyfhonderd Guldens (§).

Geſchil van *Schoonhoven* met den Stadhouder, wegens het vervullen van

Had *Schoonhoven*, in 't jongſtverloopen Jaar, geweigerd de Aanbevelings Brieven van zyne Hoogheid tot Ampten langer te erkennen (**), ten deezen Jaare vernietigde dezelve een Stadsbeſluit in den Jaare MDCCLXVII, genomen, wegens de Verkiezing van een Magiſtraatslid

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 457. 2102.
(†) Zie onze *Vaderl. Hiſtorie* V. Deel. bl. 67.
(§) *N Nederl. Jaarb.* 1783. 101.
(**) Zie onze *Vaderl Hiſtorie*, V D. bl. 81.

XVI. DEEL. 1784.

een tusschentyds openvallende Regeeringsplaatze.

de wanneer één derzelven tusschentyds gestorven was. Dit, in 't laatstgemelde Jaar 't geval zynde hadden de Kiezers van *Schoonhoven*, volgens de gewoonte dier Stad, een getal van twee Persoonen gemaakt, en lieten het den Erfstadhouder aanbieden, om 'er één van te verkiezen. Met eenpaarigheid van stemmen was zulks geschied. In de verwagting, dat zyne Hoogheid den bovenstaanden zou kiezen, gelyk hy niet onduidelyk aan den Heer, die de Benoeming tot hem bragt, hadt te kennen gegeeven, vonden zy zich te leur gesteld; dewyl die zelfde Heer, het gewoon affscheids bezoek by den Erfstadhouder afleggende, toen hy uit *'s Gravenhaage* stondt te vertrekken, deezen zeer te onvrede vondt over de hem aangebodene Benoeming, beweerende, dat de Kiezers te *Schoonhoven* hem in zyn Regt verkort hadden, door het aanbieden dier Benoeminge, even gelyk zy, staande zyne Minderjaarigheid, aan de Staaten van *Holland* gedaan hadden: want dat aan Hem, by zodanig eene tusschenkomende openvalling, de onmiddelyke Aanstelling van Burgemeesteren en Schepenen toekwam; een Regt waar van de Stadhouders, zyne Voorzaaten, menigmaalen hadden gebruik gemaakt. —— Dit berigt ingekomen zynde beweerde de Voorzittende Burgemeester, dat het Regt van Benoeming, by het openvallen van een Regeeringsampt, wel degelyk aan Kiezeren behoorde, gelyk aan zyne Hoogheid de Ver-

Verkiezing daar uit; maar geenzins de Aanſtelling buiten eenige Benoeming. Hier van, als mede van de gronden, waar op deze zyn raadſlag rustte, wilde hy, door eene Bezending, zyne Hoogheid berigt gegeeven en overtuigd hebben. Een Burgemeester en vier Kiezers ſtonden met hem in 't zelve gevoelen; doch hadt hy, met zyne Medeſtanders, het ongenoegen van te moeten zien, dat de overige tegenwoordig zynde Regeeringsleden en Kiezers, zonder eenige der door hem bygebragte redenen, te wederleggen, of eenige redenen voor hun gevoelen by te brengen, begreepen, dat men in het beweerde van zyne Hoogheid genoegen behoorde te neemen, en hem de daadlyke Aanſtelling te laaten doen: dat 'er eene Bezending moest afgevaardigd worden uit de Magiſtraat, om den Prins hier van kennis te geeven. Tegen deeze Meerderheid kon niets gedaan worden en de zaak kreeg haar beſlag. XVI. BOEK. 1783.

Zints dien tyd waren 'er verſcheide Kiezers aangekomen, omtrent de vordering van zyne Hoogheid van een geheel ander oordeel dan de Meerderheid, zo gereed om 'er genoegen in te neemen, en zommigen der Kiezeren, 'er voorheen in geſtemd hebbende, zagen thans de zaak met een ander oog in. 't Gevolg was dat, in deezen Jaare, de groote Meerderheid der Kiezeren zich bezwaard vondt, wegens de overhaastte beoordeeling des Jaars MDCCLXVII. Men nam dit ſtuk,

XVI. BOEK. 1783.

op nieuw, in overweeging, en begreep de Meerderheid, dat aan den Stadhouder het Regt van daadlyke Aanſtelling, in gemelden gevalle, niet toekwam; dat eenige Voorbeelden van het tegendeel, waar by vroegere Stadhouders zich dit Regt hadden aangemaatigd, geenzins het welgegrond Regt der Kiezeren hadden kunnen vernietigen; behalven dat men daar tegen kon ſtellen, dat de Souverain zelve, geduurende de Minderjaarigheid des tegenwoordigen Stadhouders, de Verkiezing hadt gedaan uit Benoemingen, en dat dit ook meermaalen was geſchied door de Stadhouders, byzonder door WILLEM DEN III, die dit gebruik zelfs gevolgd hadt toen de Magiſtraat, buitens tyds, op uitdruklyken last van den Souverain, veranderd werd; dat, derhalven, indien de Souverain zelve het Regt van daadlyke Aanſtelling niet bezat, deeze het den Stadhouder nooit hadt kunnen opdraagen; dat het aan deezen van Stads wege nooit overgegeeven was, of opgedraagen hadt kunnen worden; vermids het aan Kiezers niet ſtondt om over Stads Regten, welker handhaaving zy bezwooren hadden, en die, daar zy het eigendom der Burgeren zyn, door dezelve alleen hun ter bewaaringe toevertrouwd, naar welgevallen te beſtellen. Weshalven het Beſluit des Jaars MDCCLXVII onwettig was en van onwaarde, als beſtel doende over iets, waar over men geen Regt hadt, en daarom behoorde vernietigd

tigd te worden, gelyk thans geſchiede. —— Op deeze wyze verdeedigde *Schoonhoven* zich tegen de beſchuldiging, dat men in MDCCLXXXIII zyne Hoogheid niet hadt behooren een Regt te ontneemen, Hem, in den Jaare MDCCLXVII, by een Stads Beſluit, geſchonken. XVI. BOEK. —— 1783.

Van dit veranderd Beſluit gaf eene Bezending den Stadhouder kundſchap. Men hadt, ten dien tyde, ook geraadpleegd om de onmiddelyke Aanſtelling der Magiſtraatsperſoonen geheel aan zich te trekken; maar, by voorraad, goedgevonden dien ſtap, als nog, uit te ſtellen; doch de Bezending kreeg last zyne Hoogheid te verſtaan te geeven, dat het thans medegedeeld Beſluit genomen was, onverminderd het Regt, 't welk Kiezers, omtrent de Aanſtelling der Magiſtraatsperſoonen, meenden te hebben (*).

Geſchil der *Brielſche* Regeering, over de Aanpryzingen van zyne Hoogheid.

Korten tyd naa de Verheffing van WILLEM DEN IV. was by de Vroedſchap in den *Briel* beſlooten, om 's jaarlyks, vóór het maaken der Benoeming van Schepenen, door de Regeerende Burgemeesters, of oudſte Vroedſchappen, aan den Erfſtadhouder, en aan de volgende Stadhouders en Gouvernantes in den tyd, te doen vraagen, of *zy ook iemand tot die Benoeming hadden aan te pryzen*? —— Nader hadt die Vroedſchap, in den Jaare MDCCL, goedgevonden, *dat*

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 477 en 622.

XVI. BOEK. 1783.

dat voortaan aan den Erfſtadhouder zou worden opgedraagen de volkomen beſchikking over de jaarlykſche Verandering der Magiſtraat, over de Vroedſchapsplaatzen, als mede over alle de Ampten en Commisſien, welke in 't vervolg openvielen, en waar over het maaken eener Benoeming aan de Vroedſchap ſtondt, met overgave dat deeze Vroedſchap, zich, in de begeevinge van dezelve Ampten en Commisſien, volkomen naar 't genoegen van zyne Hoogheid zou gedraagen. —— Wel was, naa het overlyden van WILLEM DEN IV., in overweeging gebragt om aan de Gouvernante dezelfde opdragt te doen; maar de gevoelens liepen zo wyd uit een, dat men tot geen beſluit hadt kunnen komen. — Doch, toen WILLEM DE V. het Stadhouderſchap aanvaardde, droeg de Meerderheid aan dien Vorst dezelfde magt op als zyn Heer Vader bezeten hadt, die 't zelve niet in volle uitgeſtrektheid uitoefende, maar zich met de Aanpryzingen vergenoegde: ſchoon de Heeren, die zich toen tegen de Meerderheid verklaarden, en de reden van hun verſchillend begrip aan zyne Hoogheid ontvouwden, nooit eenig deel aan de Regeering kreegen.

De tegenwoordige Vroedſchap, uit twintig Leden beſtaande, nam dit ſtuk in overleg. Tien derzelven verbonden zich om aan zyne Hoogheid hun bezwaar te kennen te geeven over de Gewoonte, zints eenigen tyd door de Vroedſchap gevolgd, om 's jaarlyks, door eenige Afge-

gezondenen, den Stadhouder te vraagen, wie hy tot de Naamlyst van Schepenen en tot Verkiezing van Oudſchepenen, Burgemeesteren en Raaden der Stad geliefde aan te pryzen, als mede, om, by 't openvallen van Vroedſchapsplaatzen, Stadscommisſien, Ampten en Bedieningen, dergelyk eene Bezending aan zyne Hoogheid te doen, en naar dien Aanpryzing zich te gedraagen. 't Welk zy ſtrydig oordeelden met de Keuren, Octroyen, en Regten hunner Stadspoorteren, als mede tegen de laatere bevestiging dier Privilegien door Staaten van *Holland*, byzonder met het Octroy van den Jaare MDCL, en dus tegen hun Eed, by de aanvaarding van hun Vroedſchapsampt. De andere Tien ſtonden in een tegenovergeſteld gevoelen, en wilden zich houden aan de Gewoonte, zedert den Jaare MDCCLXVI, in agt genomen. Deeze gelykheid der ſtemmen verdween, door dien één der eerstgemelden betuigde van gedagten veranderd te zyn, en zyne gedaane tekening voor ongedaan te houden. De negen Vroedſchappen, ſchoon dus de Minderheid geworden, gaven, by eenen Brieve den Stadhouder het gemelde bezwaar te verſtaan, onder betuiging van waare hoogagting voor deszelfs Perſoon en Huis, hem ernſtig verzoekende het hun ten beste te willen duiden, „ dat zy verwagtten dat zyne „ Hoogheid zou gelieven op te houden „ met het doen dier Aanpryzingen."

XVI. BOEK. 1783.

Gelyk de Vroedſchap verdeeld was zo

was

XVI. BOEK. 1783.

was ook de *Brielſche* Burgery. By eenigen, der Minderheid toegedaan, was een Verzoekſchrift ontworpen en ter tekening gelegd, aandringende op het afſchaffen der Aanpryzingen, en 't herſtel der Privilegien. Om dit tegen te gaan liet de Vroedſchap eene Afkondiging doen, de Burgery vermaanende zich te onthouden van de Ondertekening. Een Afkondiging van eenige Regeeringsleden kragtig tegengeſprooken, en van geener waarde gehouden. Het aangeplakte zo zeer betwiste Vroedſchapsbeſluit werd op de meeste plaatzen afgeſcheurd, tegen welk bedryf eene nadere Afkondiging door die van den Geregte geſchiedde, onder belofte van twee honderd Guldens aan den Ontdekker van den Daader. 't Gemelde Verzoekſchrift was egter door honderd twee en twintig Burgers getekend en der Regeeringe overgeleverd, die een tegenovergeſteld Verzoekſchrift dat alles op den ouden voet mogt gelaaten worden, van tweehonderd drie en veertig Burgers ontving (*).

De Minderheid, die ze wilde afgeſchaft hebben, vervoegt zich by Staaten van *Holland.*

Te midden dezer woelingen hadt zyne Hoogheid Burgemeesteren en Vroedſchappen van den *Briel* geſchreeven, dat hy, om redenen, verkoor, nu tot de openſtaande Vroedſchapsplaats niemand voor te draagen, of aan te pryzen. De Ne-

(*) *Bylaagen tot den Post van den Neder-Rhyn* III. St. bl. 23. VII. St. bl. 1. *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 2105. Voor 't Jaar 1784. bl 186. 374–390.

Negen Heeren vervoegden zich by Staaten van *Holland* met verzoek, dat de Vroedſchaps Beſluiten, ſtrekkende tot opdragt van de Aanpryzingen of Regeeringsbeſtellingen aan zyne Hoogheid voor aanloopende tegen de Privilegien mogten verklaard en de Vroedſchap verpligt worden om zich naar de Handvesten te gedraagen: en dat inmiddels de vervulling van de openſtaande Vroedſchapsplaats zou opgeſchort blyven. Dit laatſte werd toegeſtemd, en het Verzoekſchrift in handen der Meerderheid van de *Brielſche* Regeering geſteld, die niet naliet hier op te berigten, dat zy het gedrag der Minderheid zeer vreemd en onbeſtaanbaar vonden; hoe het grootſte aantal der Burgerye met haar in één begrip ſtondt, en dat de uitgeſtelde vervulling der opengevallene plaats niet noodig was: dewyl zy bereid waren om, overeenkomſtig het ſchryven van zyne Hoogheid, tot die verkiezing, voor als nu, zonder Aanbeveeling toe te treeden. Hun Ed. Groot Mogenden vonden goed die opſchorting op te heffen.

Een Staatsbeſluit eenſtemmig met hun gevoelen.

Voorts werd de zaak der *Brielſche* Regeerings Meerderheid en Minderheid in Commisſie geſteld, en bragt de Meerderheid der Gecommitteerden van hun Ed. Groot Mogenden deezen Raadſlag uit, „ dat, vermids de Beſluiten der *Brielſche* „ Vroedſchap van den 7. July 1748. 18. „ Aug. 1750. en 3. Maart 1766, waar „ over

XVI. BOEK. 1783.

„ over de Minderheid der Leden van „ de Vroedſchap der Stad *Brielle* zich by „ hunne Ed. Groot Mogenden beklaagd „ hadt, in geenen deele overeen te „ brengen waren met den inhoud der „ Handvesten, Privilegien en Octroyen „ aan de Regeering der Stad gegeeven, „ deeze Beſluiten door hun Ed. Groot „ Mogenden zouden behooren vernietigd „ te worden; dat de Regeering zich zou „ hebben te houden en te gedraagen aan „ die Privilegien, in alle Plaats- en Ampt- „ begeevingen." Een Request eenige in een Staatsbeſluit veranderd (*).

Beſluit der Stad *Alkmaar*, om geene Aanpryzingen aan te neemen, en de Verkiezing den Stadhouder te ontzeggen.

Zagen wy de ſtappen, in den voorleden en deezen Jaare gedaan, door eenige Steden in het *Zuider-Kwartier* van *Holland* omtrent de Magiſtraatsbeſtellingen, thans deedt eene Stad in 't *Noorder-Kwartier* een veel grooter ſtap; een ſtap waar van geheel *Holland* waagde. Eene groote Meerderheid van Burgemeesteren en Vroedſchappen der Stad *Alkmaar*, nam, naa dat op 't Voorſtel van den Voorzittenden Burgemeester DE DIEU, het ſtuk, volgens laſt, door eenige Heeren van den Raad onderzogt was, op den achtentwintigſten van Sprokkelmaand, een Beſluit in deeze bewoordingen vervat; „ dat voortaan niet meer eenige „ No-

(*) *Reſol. van Holl.* 29 Jan. 5 Feb. 7 Oct. 30 Dec. 1784.

„ Nominatien tot de Begeeving van de
„ Ampten, van Burgemeesteren, Sche-
„ penen, Theſauriers of Vroedſchappen
„ dier Stad, zouden worden gemaakt,
„ om daar op de Electie van den Heer
„ Stadhouder deezer Provincie, of van
„ iemand anders, te verwagten, noch
„ dat men eenige Recommandatien tot
„ vervulling van Ampten en Commisſi-
„ en, ſtaande ter begeevinge of dispectie
„ der Stadsregeeringe, zou verzoeken
„ of ontvangen; maar dat de gemelde
„ Ampten, overeenkomſtig de Handves-
„ ten, Privilegien, en Octroyen der Stad
„ en derzelver Burgery, door de Re-
„ geeringsvergadering zelve, als repre-
„ ſenteerende de Burgery, by directe
„ Aanſtelling, zouden worden begeeven:
„ en dat ook, ter vervullinge van de
„ Commisſien, de begeevingen of dis-
„ pectien, ingevolge het onbetwistbaar
„ Regt, der Regeeringe, direct door
„ de Regeerings Vergadering zouden
„ geſchieden."

By eenen Brieve, door Afgevaardigden overgegeeven, deeden zy den Erfſtadhouder de weete van dit Stadsbeſluit. Die terſtond den Overleveraaren mondeling, op 't plegtigst betuigde, geenzins in die kennisgeeving te berusten; maar zich daar tegen ten ſterkſten te verklaaren. Vyf Leden der *Alkmaarſche* Regeering weigerden deel te neemen in deezen ſtap, en toonden zulks in eene Aantekening op

Zyne Hoogheid verklaart hier in niet te berusten.

XVI. BOEK. 1783.

op 't Beſluit der Meerderheid (*). Zyne Hoogheid was van begrip, dat zyn betoond ongenoegen aan de Afgevaardigden, en die Tegenverklaaring, de kragt zouden gehad hebben om de Meerderheid deeze zaak in nadere overweeginge te doen neemen, en verandering van maatregelen te wege te brengen: dan hier van was tot in Slachtmaand niets gekomen.

Brief van zyne Hoogheid aan de Regeering van *Alkmaar*.

Inmiddels overleedt de Heer JACOB VAN FOREEST, Hoofd-Officier van *Alkmaar*, en viel 'er, door diens dood, een Vroedſchapsplaats open. Dit zette den Stadhouder aan om Burgemeesteren en Regeerders van *Alkmaar* eenen Brief te zenden, waar in hy het Beſluit der Meerderheid beſchreef, „ als een al„ zins illegale, onbeſtaanbaare en weder„ regtlyke daad, waar door de Meerder„ heid eigener authoriteit en *via facti*, „ getragt hadt de Conſtitutie der Regee„ ringsvorm deezer Provincie, conform „ de

(*) De Meerderheid beſtondt uit de Burgemeesteren DE DIEU, en DU TOUR, benevens de Vroedſchappen, WINDER, VAN DER MIEDEN, KLOEK, JACOB VAN FOREEST, PALUDANUS, BAERT, DYL, DOMIS, DE DIEU, SCHOENMAAKER, DE CARPENTIER, KLAVER, VAN DER STRAATEN, WAERTS, DE KEMPENAAR, DRUIVESTEIN, en CORNELIS VAN FOREEST; de Minderheid maakte uit de regeerende Burgemeesters OUWENS en VAN WOUDENBERG, de Oudburgemeester RAS en de Vroedſchappen BINCKHORST en DARY.

„ de Handvesten, Privilegien en oude Ge- XVI.
„ bruiken, aldaar ſteeds plaats gehad heb- BOEK.
„ bende, te veranderen, en daarenboven
„ aan Hem, in zyne qualiteit van Erf- 1783.
„ ſtadhouder, te ontneemen de Electie
„ van Burgemeesteren, Schepenen, The-
„ ſauriers en Vroedſchappen, uit de No-
„ minatien daar toe, volgens de Hand-
„ vesten, Privilegien en oude Gebruiken,
„ geformeerd: waar toe hy, als Stad-
„ houder een onwederſpreekelyk en door
„ den Souverain van den Lande opge-
„ draagen Regt hadt; een Regt 't welk
„ niet alleen by de voorige Stadhouders
„ was genooten, en door Hem, en door
„ wylen zyn Vader, als mede door zy-
„ ne Vrouwe Moeder, als Gouvernante,
„ altoos, en zonder eenige de minſte we-
„ derſpraeke, was geoefend; maar ook,
„ geduurende zyne Minderjaarigheid,
„ door hun Ed. Groot Mogenden, als
„ Voogden, was te werk gelegd." ——
By gelegenheid der thans opengevallene Vroedſchapsplaatze betuigde hy niet te kunnen nalaaten dit alles hun nader onder 't oog te brengen, ten vriendlykſten en ten ernſtigſten aan te maanen, „ om
„ als nog dit Beſluit in te trekken en
„ van de daar by ondernomene nieuwig-
„ heid en inbreuk op de vastgeſtelde
„ Regeeringsvorm, en op zyne Regten,
„ af te zien. En geliefden zy, onver-
„ hoopt en tegen alle verwagting daar
„ toe niet te komen, dan verzogt hy
„ dat zy, by de tegenwoordig opengeval-

XVI. BOEK. 1783.

„ lene Vroedſchapsplaats zich zouden
„ onthouden van eenig gebruik te maa-
„ ken van 't bewuste Beſluit, en niet
„ voort te gaan tot eenigerlei aanſtelling
„ van een anderen Vroedſchap, zonder
„ eene voorafgaande aan hem overgele-
„ verde Nominatie, en daar uit door hem
„ gedaane wettige Electie, op den tot
„ hier toe gebruiklyken voet: maar deze
„ zaak, als dan te laaten in haar ge-
„ heel, tot hy dezelve, ter eerst aanſtaan-
„ de Vergadering van hun Ed. Groot
„ Mogenden, zou hebben gebragt." —
Vonden zy goed om ook aan dit laatſte verzoek niet te voldoen, gingen zy over tot de daadlyke aanſtelling van een nieuwen Vroedſchap, „ dan vondt hy zich
„ genoodzaakt, als Erfſtadhouder deezer
„ Provincie, en uit hoofde van zyn Pligt,
„ om als zodanig voor te ſtaan, te vor-
„ deren en te bewaaren, de Hoogheid,
„ Geregtigheid, Privilegien en welvaaren
„ van den Lande, Steden en Ingezete-
„ nen van dien, (vermids het overlyden
„ des Hoofd-Officiers,) aan den Eerſten
„ Burgemeester, of oudſten Vroedſchap,
„ of wie anders daar toe zou meenen
„ bevoegd en geregtigd te weezen, aan
„ te ſchryven, om, offchoon hy daar toe
„ verzogt en gemagtigd mogt worden zo-
„ danig een tot Vroedſchap aangeſteld Per-
„ ſoon niet te neemen in den Eed, noch te
„ ſtellen in het bezit van eene Bediening,
„ die hy niet anders dan geheel informeel
„ zou kunnen en moeten aanmerken."

Hadt

Hadt zyne Hoogheid zeven maanden laten verloopen eer hy over dit Stadsbesluit deezen Brief schreef, zeven dagen verliepen 'er nauwlyks of hy ontving een Antwoord, waar in de Meerderheid der *Alkmaarsche* Regeeringe schreef, wel te hunnen begrypen, dat haar Besluit by zyne Hoogheid verwondering, ja zelfs eenige bevreemding, veroorzaakte; doch dat zy, op haar beurt, verbaasd stonden, op 't vernemen hoe 't zyne Hoogheid hadt kunnen goed dunken de Wettigheid der wyze op welke dat Besluit genomen was tegen te spreeken: waar op zy, zich bevlytigd hebbende om de volstrekte Wettigheid daar van te toonen, regt meenden te hebben om de uitdrukkingen ten hunnen opzigte gebezigd heed te vinden, woordlyk deeze betuiging lasten volgen. „ Neen, Vorst! geene *eigene* „ *Authoriteit* en *via facti* zyn onze oog„ merken geweest; maar wel een wettig „ herstel van onze door trouwe diensten, „ ja door het goed en bloed onzer „ Voorouderen, verkreegene Voorregten, tot welken genot wy, volgens der„ zelver inhoud, bevoegd, en tot welker „ voorstand en bevestiging wy door on„ zen Eed verbonden zyn: geen oog„ merk tot verandering van de Con„ stitutie der Regeering; maar wel om „ dezelve Constitutie, zo als ze reeds in „ voorige Eeuwen is geoefend, en in de „ tegenwoordige weder is herstelt ge„ weest; doch van welke men was afge-

XVI. BOEK. 1783. Antwoord der *Alkmaarsche* Regeering.

XVI. BOEK. 1783.

„ gaan, te handhaaven. —— En wat de „ door uwe Hoogheid aangehaalde Re„ geeringsvorm deezer Provincie betreft, „ wy kunnen niet nagaan, welke betrek„ king ons Beſluit op dezelve Provinci„ aale Regeeringsvorm kan hebben, dan „ dat de Conſtitutioneele onafhangelyke „ Volksregeering daar door, ten opzigte „ van deeze Stad, verſterkt wordt. —— „ En hoe gaarne wy, wel verre van aan „ uwe Hoogheid eenige Regten, aan de„ zelve wettig toekomende, te willen „ ontneemen, in tegendeel, ter bewaa„ ring en handhaaving daar van, in„ gevolge onzer verpligting, het onze „ ook willen toebrengen, moeten wy nog„ thans betuigen, dat wy, ter goeder „ trouwe, tot nog in geen ander denk„ beeld zyn, dan dat het Regt van Elec„ tie tot Burgemeesteren, Schepenen, „ Theſauriers en Vroedſchappen deezer „ Stad, volgens de Handvesten en ande„ re Geregtigheden daar van, aan uwe „ Doorlugtige Hoogheid, onder reveren„ tie, niet kan worden toegekend." —— Het voorgenomen vervoegen zyner Hoogheid by hun Ed. Groot Mogenden zouden zy afwagten; en dewyl, volgens een Stadsbeſluit, in de voorgaande Eeuwe reeds genomen, en nog niet ingetrokken, de opengevallene Vroedſchapsplaats nog eenigen tyd onvervuld behoorde te blyven, konden zy zich, als nog, onthouden om over des Stadhouders, Aanſchryving, in eenig verſlag te treeden.

Staa-

Staaten van *Holland* ontvingen, ter naaste Vergadering, een Brief des Stadhouders, waar in hy zich over de *zeer groote Meerderheid* der *Alkmaarſche* Regeeringe beklaagde, zyn Regt beweerde, en boven al zich ſtiet, aan deeze, gelyk hy het noemt, *opmerkengswaardige woorden*, dat zy het genomen Beſluit voordroegen, als iets *het welk geene andere betrekking op deeze Provinciaale Regeeringsvorm zou kunnen hebben, dan dat daar door de Conſtitutioneele onafhangelyke Volks Regeering, ten opzigte van haare Stad, zou worden verſterkt.* „ Wy hebben," laat zyne Hoogheid hier op volgen, „ niet „ mogen nalaaten ons over eene zaak „ van dat gewigt en veruitzigt, aan U „ Ed. Groot Mogenden te vervoegen, „ ten einde Ons alzo te kwyten van den „ ſpecialen laſt, welke door Hoogstdeſelven aan Ons, by het aanvaarden „ van Onze Waardigheid als Erfſtadhouder deezen Provincie, is gegeeven, „ om naamlyk voor te ſtaan, te vorderen en te bewaaren de Hoogheid, Geregtigheid, Privilegien en Welvaaren „ van den Lande, Leden, Steden en Ingezetenen van dien, mitsgaders tot „ conſervatie van Onze en onzer Nakomelingen Regten en Preëminentien, „ als Erfſtadhouder, tegen eene Onderneeming, zo direct tegen dat alles „ inloopende, terwyl Wy egter van het „ notoir Onregt, 't welk ons door die „ Reſolutie wordt aangedaan, en van de

XVI. BOEK. 1783. Zyne Hoogheid brengt de zaak by hun Ed. Groot Mogenden.

XVI. BOEK. 1783.

„ hoogaande Lesie, welke door dezelve aan Onze gemelde Digniteit wordt „ toegebragt, zodanig zyn geconvinceerd, „ dat, by aldien U Ed. Groot Mogenden dien aangaande, eenigen den minsten twyfel zouden mogen hebben, 't „ geen wy nogthans niet kunnen veronderstellen, Wy, voor zo verre ons „ betreft, gaarne zouden mogen zien en „ lyden, dat de Cognitie daar over aan „ een der beide Hoven van Justitie deezer Provincie wierde gerenvoyeerd, „ en 't zelve point aldaar langs de ordinaire wegen van Justitie onderzogt, „ hoe zeer wy ook hebben gedificulteerd „ denzelven weg van Regten in te slaan, „ daar Wy hebben begreepen, dat deeze „ zaak niet slegts een Object van Justitie; maar ook wel voornamelyk als „ eene materie van Politie behoord te „ worden geconsidereerd, en daar by eerst „ de Regten en Hoogheden van U Ed. „ Groot Mogenden zelve ten allerniterssten zyn geintresseerd."

Deeze Brief ging vergezeld door een Afschrift van het Besluit der Meerderheid, als mede van de Tegenverklaaring der Minderheid, van de gewisselde Brieven tusschen zyne Hoogheid en de *Alkmaarsche* Regeering, en eindelyk van een nader Vertoog des Erfstadhouders zelve, tot verdediging zyner Grieven tegen het bekende Besluit; en eindigde met een Verzoek, op deeze gronden rustende, dat hun Ed. Groot Mogenden dat Besluit ge-

geliefden te niet te doen en buiten alle kragt te ſtellen, en Hem te handhaaven by het Regt, om, naar ouder gewoonte, uit eene Benoeming, de Verkiezing te doen. En dewyl 't zou kunnen gebeuren, dat, vóór hun Ed. Groot Mogenden tot een eindelyk Beſluit gekomen waren, de vervulling der opengevallene Vroedſchapsplaatze zou behooren te geſchieden, en de tyd der vernieuwinge van de Wet te *Alkmaar* naderde, kon zyne Hoogheid niet afzyn op 't nadruklykst aan te dringen op eene *Proviſioneele Voorzieninge*, om de zaaken op den ouden voet te laaten; ten einde dit ſtuk, door het daadlyk te werk ſtellen des Stadsbefluits, hangende de Overleggingen, niet buiten zyn geheel gebragt mogt worden (*).

Wanneer deeze Stukken ter Tafel van Staaten van *Holland* kwamen drong de Ridderſchap ſterk op de *Proviſioneele Voorzieninge*; doch ſtelden *Dordrecht*, *Haarlem*, *Leyden*, *Amſterdam*, *Gornichem* en *Purmerende* voor, om, hangende de Raadpleegingen der Staaten, de Regeering van *Alkmaar* te overreden, om de Naamlysten der Verkiezinge aan de Staaten toe te zenden, zonder dat daar door eenig agterdeel aan het beweerde Regt van den Heer Erfſtadhouder, noch van de Stad *Alkmaar* zou worden toegebragt. Verſchillend Gevoelen deswegen.

Tot

(*) Stukken raakende het Geſchil der Stad *Alkmaar* met den Prins Erfſtadhouder.

XVI. BOEK. 1783.

Tot welk gevoelen ook *Gouda*, *Rotterdam*, *Schiedam*, *Schoonhoven*, *Alkmaar* en *Monnikendam* overhelden. —— *Delft* deedt vervolgens een Voorſtel, „ om „ den Brief des Stadhouders met de Bylagen aan de Regeeringe van *Alkmaar* „ in handen te geeven, om hun Ed. „ Groot Mogenden te dienen van berigt; „ en dat inmiddels de opengevallene „ Vroedſchapsplaats niet zou vervuld „ worden; maar dat hun Ed. Groot Mogenden, *ex plenitudine poteſtatis*, de „ tegenwoordige Burgemeesters, Schepenen, en Theſauriers, zouden doen „ aanblyven, en voorts te beſluiten om „ de Onderhandelingen over de groote „ zaak, zo ſpoedig doenlyk, voort te „ zetten." —— Op aandrang der Ridderſchappe werd deeze Voorſlag van *Delft* overgenomen; doch den volgenden dag verklaarden de Afgezondenen van *Haarlem*, *Leyden*, *Amſterdam*, *Gouda*, *Gornichem*, *Schoonhoven*, *Alkmaar* en *Purmerende*, hunne uiterſte verwondering, dat men den voorigen dag die zaak buiten Beſluit hadt gelaaten, en dat zy nog ten ſterkſten moesten aandringen, dat 'er, ingevolge van de uitgebragte Raadſlagen eener groote Meerderheid, eene afkomst van deeze zaak mogt gemaakt worden. De Steden *Rotterdam*, *Schiedam* en *Monnikendam* oordeelden nogthans den bemiddelenden Voorſlag van *Delft* tot kennis hunner Lastigeren te moeten brengen.

De

De zaak ter afdoeninge weder op 't tapyt gebragt zynde, werd, met afwyzing van den *Delftſchen* Voorſlag, met twaalf ſtemmen beſlooten, „ dat Copie „ van de Misſive van zyne Hoogheid, „ met de Bylaagen daar toe ſpecteeren„ de, by Misſive zou gezonden worden „ aan Burgemeesteren en Regeerders der „ Stad *Alkmaar*, met verzoek, om daar „ op ten ſpoedigſten derzelver Conſide„ ratien en Berigt aan hun Ed. Groot „ Mogenden te laaten toekomen; en dat „ inmiddels, en hangende hunner Ed. „ Groot Mogenden Deliberatien, de op „ handen zynde Eelectien van Burge„ meesteren, Schepenen, en Theſauriers „ dier Stad, onverminderd het weder„ zydsch geſustineerde zo wel van zyne „ Hoogheid als van de Stad *Alkmaar*, „ en zonder daar aan de minſte atteinte „ te geeven, door hun Ed. Groot Mo„ genden, zouden worden gedaan." De Ridderſchap met de Steden *Delft*, *Brielle*, *Enkhuizen*, *Edam en Medemblik* verklaarden zich tegen dit Staatsbeſluit, *Hoorn* zag het aan (*).

XVI. BOEK. 1783. Staatsbeſluit om de Naamlysten en Verkiezingen aan Staaten van *Holland*, hangende dit Geſchil, te zenden.

Korten tyd daar naa leverde de Ridderſchap eene uitvoerige Tegenverklaaring in, beweerende, dat zyne Hoogheid, geduurende de Raadpleegingen over dit Onderwerp, niet, dan met het grootſte Onregt, kon beroofd worden van het doen der

Tegenaantekening der Ridderſchappe.

(*) *Reſol. van Holl.* 28 Nov. 10 en 16. 19 Dec. 1783.

XVI. BOEK. 1783.

der Verkiezinge op den ouden voet. Zy geloofde niet, dat in de Registers van hun Ed. Groot Mogenden eenig voorbeeld van dusdanig een Besluit als men onlangs ten opzigte van zyne Hoogheid, genomen hadt, zou worden gevonden. Niettegenstaande het voorbehoedzel, oordeelden zy, dat in de daadlyke ontneeming der uitoefening van het hem opgedraage Regt, reeds een *momentelyk grief* lag opgeslooten, 't welk, in 't vervolg gansch onherstelbaar zou kunnen zyn, en boven dien, door eene ontydige navolging van meer andere Steden zou kunnen strekken, om de hooge Waardigheden des Erfstadhouders merkelyk te verkleinen, en ten minsten zyne Hoogheid van het Regt der Verkiezinge te ontzetten. De twaalf Steden behielden 't aan zich deeze Tegenaantekening te beantwoorden (*).

Rondgaande Brief van zyne Hoogheid aan de Leden van *Holland*.

De Stadhouder, weinig te vrede over de maatregelen door de Meerderheid der Leden van *Hollands* Staatsvergadering genomen, zondt aan alle derzelver Leden een rondgaanden Brief; waar in hy de voorheen bygebragte redenen tegen de handelwyze der *Alkmaarsche* Regeering aandringt; en, onder andere, verklaart. „ Wy hebben het ongenoegen, „ dat onze bewyzen by de Meerderheid „ der Leden van de Vergadering niet „ zyn gejustificeerd, en vinden ons dus op „ ééns,

(*) *Resol. van Holl.* 7 Jan. 1784.

„ ééns, zonder eene plenaire kennisnee- XVI.
„ ming van zaaken, ontzet van de BOEK.
„ daadlyke Executie van een Regt, niet ——
„ alleen, zedert twee en een halve Eeuw, 1783.
„ in alle de Stadhouderlyke Epoques er-
„ kend en geoefend; maar ook wel ſpe-
„ ciaal, zedert de Herſtelling van het
„ Stadhouderſchap daar aan ſtandvastig
„ en ongeſtoord verknogt, zonder dat
„ wy ons kunnen verbeelden, dat het
„ grief, het welk ons, in ons voorzeide
„ Regt zal blyken te weezen aangebragt,
„ wanneer onze klagten, by een volledig
„ onderzoek, zo als wy vertrouwen, zul-
„ len weezen gewettigd, naderhand ooit of
„ ooit zal weezen reparabel. —— En
„ wat zekerheid zal 'er, naa deeze Pro-
„ viſioneele Ontzetting van het genot
„ van een der aanzienlykſte gedeeltens on-
„ zer Stadhouderlyke Preëminentien, ten
„ opzigte van *Alkmaar*, voor ons over-
„ blyven dat wy niet, op gelyke wyze,
„ van de Regeeringsbeſtellingen der ove-
„ rige groote en kleine Steden, zullen
„ kunnen worden gedeposſedeerd? indien
„ het genoeg is, onder allegatie en onder
„ pretext van oude Privilegien, zonder
„ in aanmerking te neemen den aart van
„ de tegenwoordige Regeeringsvorm, en
„ zonder aanzien van de beſtendigſte en
„ volledige poſesſie, eene Reſolutie te
„ neemen, om geene Nominatie aan de
„ Stadhouder te preſenteeren; maar alle
„ Aanſtelling van Regenten *via facti* zich
„ zelven aan te maatigen; en wanneer op

het

XVI. BOEK. 1783.

„ het Adres en de Klagten deswegen
„ aan hun Ed. Groot Mogenden, provi-
„ ſioneel de Exercitie van het Regt van
„ Electie van den Stadhouder zoude moe-
„ ten worden overgebragt tot Hoogstder-
„ zelver Vergadering, zonder zeker te
„ zyn of niet de deciſie der zaake zelve,
„ door verſcheide beletzelen en gebeurte-
„ nisſen, nog zeer lange zoude kunnen
„ worden opgehouden; waar in blyft dan
„ proviſioneel de Stadhouderlyke Waar-
„ digheid reſideeren? Wat zal 'er dan
„ worden van de werking van haare Pre-
„ ëminentien en Geregtigheden, en van
„ die aanzienlyke en gewigtige Relatie,
„ welke wy tot deeze Provincie bekomen
„ hebben? Eene Relatie, die de aange-
„ nomene Originaire Regeeringsvorm
„ characteriſeert, en zonder welke de
„ Staaten van den Lande, door de on-
„ dervinding overtuigd geworden, be-
„ greepen en op de allerſolemneelſte wy-
„ ze gedeclareerd hebben, dat noch de
„ Republiek, noch deeze Provincien be-
„ ſtaan konden; zonder te gewaagen van
„ de kleinagting, welke hier uit natuur-
„ lyk moet worden gebragt op die Waar-
„ digheid, waar in de hooge Regten van
„ hun Ed. Groot Mogenden zelve door
„ ons worden waargenomen, en de *Ma-*
„ *jeſtas Publica*, in hunne plaats, op
„ eene Erflyke overgifte bekleed.

„ Moeten wy niet met reden bedugt
„ zyn, dat deeze zaaken, op die wyze
„ voortgaande, en zommige Leden elkan-
ders

„ ders ſtedelyke en byzondere intreſſen, XVI.
„ door onderlinge onderſteuning en ver- BOEK.
„ eeniging, boven alles verheffende, wel- ——
„ haast niets anders dan de Naam van 1783.
„ Stadhouder deezer Provincie aan ons
„ zal worden overgelaaten, en dat de
„ effective werking, invloed en gezag, zo
„ onontbeerelyk ter bevordering van de al-
„ gemeene belangens, en zo plegtig voor
„ ons en onze Naakomelingen aan deeze on-
„ ze Waardigheid vastgemaakt, daar aan zal
„ worden onttrokken; terwyl de gevolgen,
„ welke hier uit moeten gebooren wor-
„ den, niets anders dan hoogstgevaarlyk
„ voor den Lande kunnen weezen. Ver-
„ breeking van alle banden van vereeni-
„ ging, eene geheele ophouding van alle
„ hoogstnoodige Communicatie en Ver-
„ ſtandhouding tuſchen de Leden der
„ Hooge Regeering en Ons, en vernie-
„ tiging van de Eer en Luister van die
„ zelfde Waardigheid, die wy voor den
„ Lande, voor Ons en onze Kinderen,
„ onder zo duure verpligting, en zorge
„ moeten custodieeren en beſchermen,
„ moeten de eerſte vrugten zyn van de
„ Werkloosheid onzer voorz. Geregtig-
„ heden en Pligten, welke wederom zul-
„ len zamengaan met allerleie toeneemen-
„ de Factien en Cabalen in de reſpective
„ Steden, zo dat, in plaatze van eene
„ goede orde te obſerveeren, en de Eer
„ der Magiſtrature, zo veel mogelyk,
„ in alle deszelfs Leden te doen reſpec-
„ teeren, eene groote of mindere Meer-

der-

XVI. BOEK. 1783.

„ derheid het beſtuur van alles, naar
„ haar welbehaagen, en ter uitbreiding
„ van haar gezag en authoriteit, zal na
„ zich trekken, hunne overige wettige
„ Medeleden, van allen invloed, aanzien
„ en voordeelen ontzetten, en door
„ eigendunklyke beſluiten zich eindelyk
„ aan alle erkentenis en werking der
„ Stadhouderlyke Regten, hoe welgefun-
„ deerd en onwederſprekelyk ook, ont-
„ trekken. Al het welk niet duister
„ doet zien dat het Erfſtadhouderſchap
„ zelve gevaar loopt om even daar door
„ van eene veel nadeeliger Conditie en
„ Natuur te worden, dan de ſtaat van
„ eenig Amptenaar, Burger of Inge-
„ zeten van de Republiek, die zich, tot
„ hier toe, op die Hoofdzuil onzer Vry-
„ heid en Veiligheid beroepen en verlaa-
„ ten hebben, dat niemand, hy zy wie
„ hy zy, hangende het Onderzoek en
„ de Deliberatien of van de Politieke
„ Hooge Overheid, of van de Regten,
„ over eenige Sustenu, bevoegdheid of
„ regt en daar aan toegebragten hinder
„ en turbatie, kan worden ontzet van
„ zyne Poſſeſſie, en zulks zo wel in
„ zaaken van Regten en Geregtigheden,
„ als in andere, voor en al eer ten diffiniti-
„ ve zal weezen gedecideerd dat een ander
„ een beter en ſterker Regt competeert."

De Regeering van *Alkmaar* ſchryft

Burgemeesters en Vroedſchappen der Stad *Alkmaar* ontvingen mede een Afſchrift van deezen Rondgaanden Brieve, verzeld van eenen byzonderen des Erfſtad-

stadhouders, waar in hy hun Besluit, 't welk aanleiding tot denzelven gegeeven hadt, gansch *nederregtelyk* en *eigendunkelyk* noemt. 't Gevolg hier van was een Rondgaande Brief van de Regeering dier Stad aan de Leden der Vergadering van hun Ed. Groot Mogenden. *Zy* geeven 'er hunne verwondering en bevreemding in te kennen, over den zonderlingen stap van zyne Hoogheid in het afvaardigen van eenen Rondgaanden Brief, „ dien „ zy niet anders konden aanmerken dan „ als een directe doleantie over het Be„ sluit van den Souverain, waar in zyne „ Hoogheid, nogthans, zo wel als zy ver„ pligt was te berusten." *Zy* konden de verbaasdheid niet verbergen, welke hun getroffen hadt, op het zien, dat zyne Hoogheid zyn Beklag voornaamlyk grondde op het zogenaamde langduurige Bezit, en Gebruik, van welke in de Commissie aan den Erfstadhouder niet gesprooken wordt; maar wel van het in agtneemen en handhaaven der Privilegien, „ 't geen door het voorwenden van lang„ duurige *Possessien* en *Gebruiken*, tegen „ die Geregtigheden regelregt aanloopen„ de, niet kon te wege gebragt worden; „ weshalven *zy* vermeenden, dat *zodani*„ *ge Possessien* en *Gebruiken*, geenen an„ deren naam verdienden dan van *Usur*„ *patien* van Regten en Preëminentien, „ door hunne Voorzaaten nimmer aan „ het Stadhouderschap gelegt of gedefe„ reerd."

XVI. BOEK. 1783. desgelyks een Rondgaanden Brief.

Tot

XVI. BOEK. 1783.

Tot het byzonder agt teſlaan op den Brief van zyne Hoogheid, en tot het ſchryven van deezen waren zy bewoogen, „ om dat „ de Brief des Erfſtadhouders, onder „ andere zigtbaarlyk aan de Leden der „ Hooge Vergaderinge geſchreeven was, „ om hun Stadsbeſluit in zulk een haat- „ lyk daglicht te doen voorkomen, als „ ware 't zelve eene enorme Leſie van „ de Hooge Regten van den Souverain „ zelve, mitsgaders van de wettige Reg- „ ten en Preëminentien van het Stadhou- „ derſchap; ja welke onvermydelyk naa „ zich zou ſleepen alle die gevolgen, „ welke in dien Brief van zyne Hoogheid „ in 't breede worden gevanteerd, en „ hoofdzaaklyk nederkomen op eene door „ zyne Hoogheid gevreesde vermindering „ en kleinagting van eene zogenaamde „ *Majeſtas Publica*, welke zyne Hoog- „ heid zegt dat door dezelve, in plaats „ van den Souverain, op eene Erflyke „ wyze bekleed wordt, en om, zo doende, „ waar het mogelyk, tegen Ons voor in „ te neemen de Raadpleegingen over „ deeze zaak te houden. — Hier door „ hadden zy zich onvermydelyk verpligt „ gevonden om de Leden der Hooge „ Vergadering op 't ernſtigst aan te maa- „ nen en te verzoeken, om, met ter zy- „ de ſtellinge van alle onverhooptlyk reeds „ verwekte vooroordeelen, mitsgaders „ van al dien ophef, waar mede, in meer „ gemelden Brieve, van de Sustenu van „ zyne Hoogheid werd geſprooken, met toe-

„ toegeeflykheid af te wagten, een ſtuk „ 't geen zy vervaardigden, tot weder- „ legging van alles wat tegen de wettig- „ heid van hun Stadsbeſluit was aange- „ voerd."

XVI. BOEK. 1783.

Zy beantwoordden den afzonderlyken Brief van zyne Hoogheid, en ſlooten in dit Antwoord hun Rondgaanden Brief in; gelyk zy ook aan de Heeren van de Ridderſchap, by den Brief voor de andere Staatsleden geſchikt, een afzonderlyken Brief lieten toekomen, ſlaande op de Tegenaantekening door de Ridderſchap ingeleverd (*), en, huns bedunkens, van zodanig een aart, dat het naauwlyks der moeite waardig ſcheen Heeren, reeds vervuld met zulke beſlisſende denkbeelden, over het Geſchilpunt, nader te ſchryven; doch dat zy van een Collegie, 't welk de voorſte ſtem hadt in de Souveraine Vergaderinge des Lands, niet wilden, of konden veronderſtellen, dat het reeds, wegens het Geſchilpunt, eene bepaaling gemaakt hadt, zonder te hooren wat zy van hunnen kant konden en zouden inbrengen.

En doen deeze den Stadhouder, als mede de Ridderſchap ter hand komen.

Eenige Steden gaven wederſchryvens op den *Alkmaarſchen* Brief, andere niet; en zyn de Brieven aan den Stadhouder en de Heeren van de Ridderſchap, voor zo verre wy weeten, onbeantwoord gebleeven.

Berigt van *Alkmaar*, ter beweering van dit Regt.

(*) Zie hier boven bl. 297.

XVI. BOEK. 1783.

bleeven. Hadt de Regeering van *Alkmaar* tyd begeerd om het gevorderd Berigt, op het Vertoog van zyne Hoogheid, in gereedheid brengen, 't liep aan tot den den derden van Wintermaand des Jaars MDCCLXXXIV eer zy 't zelve, met eenige Bylaagen, ter Staatsvergaderinge inleverden. Ten zelfden tyde vertoonden zy de *Origineele Handvest van Vrouwe* JACOBA VAN BEYEREN *van den Jaare* MCCCCXXVI, en de *Acte van approbatie en confirmatie van* PHILIPS VAN BOURGONDIE, *van den Jaare* MCCCCL, op welke zy zich beroepen hadden, en wier beſtaan, in 't Vertoog van zyne Hoogheid, in twyffel werd getrokken, die vervolgens den Heer Raadpenſionaris en Groot Zegelbewaarder van *Holland*, in bewaaringe gegeeven werden. —— In 't ſlot des uitgewerkten Berigts, tot wederlegging van 't gevoelen des Erfſtadhouders, door R. PALUDANUS opgeſteld, zegt de Regeering, „ Dat hun „ Ed. Groot Mogenden, overeenkomſtig „ met de Aloude Handvesten, Privilegi„ en en Octroyen aan de Stad *Alkmaar* „ en de Burgery, zo door de Graven en „ Gravinnen van *Holland* als door hun Ed. „ Groot Mogenden zelve gegeeven, zich „ te eenemaal onbezwaard zouden vinden, „ om het Verzoek van zyne Hoogheid, „ omtrent hun Stadsbeſluit, als volkomen „ ongegrond en ſtrydig met de Handves„ ten, Privilegien en Octroyen van de „ hand

„ hand te wyzen; en ook op te heffen het Staatsbeſluit dat, hangende de raadpleegingen op dit ſtuk, de Verkiezing door hun Ed. Groot Mogenden zou geſchieden. —— Met dus eenen uitſlag vleiden zy zich des te meer, om dat, aan den eenen kant, volgens de eigene verklaaring van hun Ed. Groot Mogenden (*), de oorſpronglyke en waarlyke en waaragtige Conſtitutie van Regeering der Steden van *Holland* en *West-Friesland* mede bragt; *dat het Collegie van Vroedſchappen in de Steden deezer Provincie het Regt en de Bevoegdheid hadt, om, in plaatze van de geenen, die ſterven, of hunne Poorterſchappen verlaaten, ten hunnen believen, anderen te kiezen uit het midden der Burgerye; en dat by deeze Collegien 's jaarlyks werden gekoozen de gewoone Magiſtraaten, te weeten vier, drie of twee Burgemeesters, en zeven of meer Schepenen, om te dienen voor één Jaar, geſchiedende deeze Electien, in zommige Steden, abſolutelyk en in zommigen,* (die daar toe geene Handvesten of Privilegien hadden,) *by Nominatie van een dubbel getal, waar uit dan by den Stadhouder de verkiezing van het gewoonlyk getal werd gedaan. —— Dat op dit* „ *Fun-*

XVI. BOEK. 1788.

(*) 't Plakaat van 18. Oct. 1587. *Groot Plakaatboek* I. D. bl. 43.

XVI. BOEK. 1783.

„ *Fundament van Regeeringe de Staat deezer Landen den tyd van vyf, zes en zevenhonderd Jaaren, ja zo lang de oudſte Monumenten verſtrekten, hadt berust; dat de Staat zich hier door, naast de hulpe van God Almagtig, in den gevaarlyken Oorlog tegen eenen zo magtigen Vyand hadt gehouden in goede Kloekmoedigheid en Eendragt, zodanig, dat, geduurende den toenmaaligen Oorlog, nooit eenig Lid van deeze Landen, anders dan met geweld was afgeſcheurd, nooit Burgeryen oproerig, en nooit muitineerende Soldaaten in Holland en Zeeland waren gezien.*" —— Aan den anderen kant ſtelden zy zich zulk eene afkomst van zaaken voor; „ om dat eene tegenovergeſtelde Verklaaring niet wel anders „ ſcheen te kunnen geſchieden dan met „ byzondere en uitdruklyke vernietiging „ van de aloude en wettig verkreegene „ Handvesten en Privilegien van Vrouw „ JACOBA en van PHILIPS VAN „ BOURGONDIEN, welke *Alkmaar ex titulo onoroſo*, uit hoofde van getrouwe „ dienſten, hadt verworven; hoedanig „ eene daad hun Ed. Groot Agtbaaren „ met fiducie vertrouwden, dat hun Ed. „ Groot Mogenden niet zullen toeſtaan, „ dat, tegen wil en dank der Stad en „ Burgery, door de *Graaven en Gravinnen deezer Landen*, te regt zou hebben „ kunnen geſchieden, en welke zy zich „ daarom eerbiedigst verzekerd hielden

„ dat

„ dat by hun Ed Groot Mogenden nooit „ in eenig bedenken zou worden genomen (*)."

XVI. BOEK.

Overeenkomſtig met het Beſluit van hun Ed. Groot Mogenden deeden zy, uit eene overgeleverde Naamlyst, in Sprokkelmaand des Jaars MDCCLXXXIV, eene Verkiezing van Regeeringsleden der Stad *Alkmaar*. Dan de Ridderſchap, als mede de Steden *Delft*, *Brielle*, *Enkhuizen* en *Medemblik*, lieten zich niet in tot de raadpleegingen over deeze zaak (*).

1783. De Verkiezing geſchiedt volgens het Staatsbeſluit.

De *Alkmaarſche* Schuttery was, te midden van dat alles, yverig bezig om zich uit haaren vervallen ſtaat op te beuren, en ſchikkingen tot een geregelde Wapenoefening te maaken. Vyfhonderd en drie en zeventig Burgers leverden een Verzoekſchrift by de Regeering in, om gelyke en beproefde Geweeren, ten einde den *Burger* tot een waar *Schutter* te maaken in *Noordhollands* Hoofdſtad, de eerſte, die in dit Kwartier den Wapenhandel beoefende. Om den Krygsgeest op te wekken werd JAN WAARDS, Raad in de Vroedſchap en regeerend Schepen, als mede Capitein van een der Bur-

De Wapenoefening in *Alkmaar* aangevangen, en voortgezet.

(*) Zie de oorſpronglyke Stukken geheel in de *Bylaagen tot den Post van den Neder-Rhyn* No. III. bl. 1 en No. IV. bl. 42. *Courier van Europa* II D. bl. 93—119 en *Bylaagen* bl. 1. en 4. *Grondwettige Herſtelling* II. D bl. 130.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1784. bl. 468.

XVI. BOEK. 1783.

Burgervaandelen, onder geleide van een gedeelte der Schutterye, met Krygseere ter aarde beſteld (*).

Purmerende ſchaft de Aanpryzingen af.

Purmerende volgde het voetſpoor der Steden, die den Stadhouder voor zyne Aanpryzingen tot Posten, welke ter begeevinge van de Stad ſtonden, bedankten; eene Meerderheid van dertien tegen twee ſtemmen ſtelde dit vaſt (†).

Heusden vordert haar Regt op de Magiſtraatsbeſtelling, en is op den Wapenhandel geſteld.

Onder de niet ſtemmende Steden in *Holland* was *Heusden* de eerſte, die aanſpraak maakte op het herſtel van haare Regten in de Aanſtelling der Magiſtraatsleden. Eenige Heeren vervoegden zich, met een Verzoekſchrift, door een aantal Burgers ondertekend, by de Regeering, tot verkryging van de ſchikking op de Magiſtraatsbeſtelling door Staaten van *Holland*, in den Jaare MDCLXX gemaakt (§), van welke zy beweerden dat men veele jaaren was afgeweeken, vermids de Regeerders der Stad, op eene daar mede ſtrydige wyze, Benoemingen gemaakt, en uit dezelve door den Stadhouder, naar deszelfs welgevallen, de Magiſtraatsperſoonen hadden doen kiezen. —— Een tweede Verzoekſchrift, door die zelfde Heeren

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 2112. Voor 't Jaar 1784 bl. 196.

(†) *N Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1726. *Grondwettige Herſtelling* II. D. bl. 150.

(§) *Tegenw. Staat* VII. D. bl. 264. *Grondwettige Herſtelling* II. D. bl. 155.

ren ingediend, behelsde de verklaarde begeerte eeniger Burgeren om, op de zelfde wyze als *Gouda*, den Wapenhandel te mogen oefenen (*).

Gouda ſteekt in het voortzetten des Wapenhandels boven andere uit.

Voorbeeldlyk was *Gouda* niet alleen geweest in het gereed inwilligen van 't verzoek eeniger Burgeren tot vryheid van Wapenoefening, en het aanwyzen van eene geſchikte Plaats ten dien einde; maar ook om de geheele Schuttery tot het verrigten van den Nieuwen Wapenhandel uit te noodigen, met aanbod van onderwys, buiten kosten der Burgeren: terwyl de Regeering, met het uiterſte genoegen, die toeneemende zugt en yver beſchouwende, betoonde niet ongenegen te zyn, om, tot onderſteuning daar van, en byzonder tot aankoop van de noodige Geweeren voor de Schutterye, mede te werken, twee Kisten te te laaten plaatzen, waar in het ieder zou vryſtaan, tot dat oogmerk, zodanig eene gifte te brengen, „ als hy," gelyk zy zich uitdrukten, „ overeenkomſtig zyne „ Stads- en Vaderlandsliefde oordeelde." — De vordering der *Goudaſche* Burgeren was geëvenredigd aan hunnen yver; reeds in Slachtmaand geſchiedde 'er eene openbaare Afvuuring buiten de Stad, in tegenwoordigheid der Magiſtraat. De Hoofd-officier bedankte, uit derzelver naam, in 't oefenveld, den Krygsraad en de Burgers.

De

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1970—1974.

XVI. BOEK. 1783.

De Regeering, de Krygsraad en de Burgers, hielden dien avond, in afzonderlyke Vertrekken van de *St. Joris* Doelen eenen maaltyd. De aan tafel zittende Burgers kreegen een bezoek van de Regeeringsleden en den Secretaris, vergezeld van hunne Bodens; eenigen van de Burgery ontvingen hun plegtig. De Hoofdofficier hunne begroeting beantwoord hebbende, ging, onder een Vreugdegeroep, een glas op de gezondheid der Regeering rond; en wenschte deeze het welzyn en den bloei van *Goudas* Schuttery. De Collonels en twee Capiteins van den Krygsraad lagen een dergelyk bezoek af in het vertrek der Burgeren (*).

Een Vrycorps te *Rotterdam* opgerigt, en de Burgerwapenoefening hersteld.

De hevige beweegingen in het nabuurig *Rotterdam*, op den Jaardag des Erfſtadhouders voorgevallen, wekten veele Burgers en Ingezetenen op om zich by de Regeering te vervoegen met een Verzoekſchrift ter oprigting van een Bende Vrywillige Schutters, ten getale van omtrent vier honderd man, op hunne eigene kosten, met oogmerk om dezelve voornaamlyk, zo niet éénigiyk, te doen dienen tot voorkoming van alle beweeging en onrust, die 'er onverhoopt in de Stad zouden mogen ontſtaan, en mede te helpen weeren, allen overlast, geweld, daadlykheid en ongehoorzaamheid.

Dit

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1050. 1413. 1581. 1939.

Dit Verzoekſchrift niet zonder tegenkanting toegeſtaan zynde (*), maakte het Vrycorps zo veel opgangs, dat, in Slachtmaand, een gedeelte van 't zelve, op de Buitenplaats van den Heer HAVART, de Wapenoefening verrigtte en afvuurde. De Beſtuurders deezer nieuwe onderneeminge hadden verzogt dat eenige Heeren uit de Wet dezelve wilde bywoonen; aan welk verlangen voldaan werd. —— De Regeering, by welke, uit hoofde van de wydverſchillende inzigten op de Staatsbelangen, het herſtel van der Burgeren Wapeninge niet dan met veel tegenſtribbelens toeging (†), hadt, in Grasmaand, eene nieuwe ſchikking op de Burgerwagt afgekondigd. Ingevolge van dezelve was de eerſte van Oogstmaand bepaald om over alle de Burger-Compagnien der Stad, ten overſtaan der Heeren van de Wet, een openbaare algemeene Wapenſchouw te doen, welke ook op dien dag geſchiedde, onder den toeloop eener groote menigte toekykeren: en dewyl veelen der Burgerye, zedert de afkondiging der nieuwe Beraaminge op de Burgerwagt, zich vrywillig in den Wapenhandel hadden geoefend beantwoordde dit bedryf, zelfs de eerſte maal, aan de verwagting (§).

XVI. BOEK. —— 1783.

In

(*) *Rapport der Commiſſie te Rotterdam* bl. 65. enz. *Poſt van den Neder-Rhyn* IV. D. bl. 278.
(†) *Rapport der Commiſſie te Rotterdam* bl. 57.
(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 584. 1421. 1950.

XVI. BOEK. 1783.

In *Woerden* was men mede bedagt en werkzaam om de diep vervallene Burger-Compagnien weder in ſtand te brengen. Men wilde zich by de Regeering vervoegen; doch, het Voorſtel van een Lid der Regeeringe vondt zo veel ingangs, dat men de Burgers voorkwam met een Stadsbeſluit overeenkomſtig met hunne begeerte. En wanneer een aantal Burgers, bemoedigd door deezen ſtap der Magiſtraat, met een Verzoekſchrift by dezelve aanhieldt tot het koopen en afgeeven van gelyke Geweeren uit Stadskaſſe, bewilligde daar in terſtondt eene groote Meerderheid (*).

Hoe traaglyk het in *Enkhuizen* toeging.

Geheel anders droeg het zich in *Enkhuizen* toe. Reeds een geruimen tyd geleeden, hadden eenige Burgers hunne zugt tot een gezette oefening in den Wapenhandel aan de Regeering te kennen gegeeven, en om eene Plaats verzogt. Terwyl men met het vergunnen hier van draalde, hadden de Regenten van het oude Mannen- en Vrouwenhuis, een zaal van 't zelve, die geheel ledig ſtondt, den Liefhebberen van den Wapenhandel ten gebruike vergund. Met hoe veel ongenoegen de Regeeringe dit zag bleek uit een eisch aan Regenten van dit Godshuis, om, binnen acht dagen, een ſchriftlyk berigt te geeven van de redenen waarom zy

(*) N. *Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1439. 1582. 1974.

zy hun zulks vergund hadden, buiten kennis van Burgemeesteren? Op welke Voorwaarden dit was toegeſtaan? Wie het Vuur en Licht verſchafte en betaalde? en of het Wapenoefenend Gezelſchap, ten voordeele van dit Godshuis, voor 't gebruik der Zaale iets betaalde, en, zo ja, hoe veel? — De Regenten bleeven niet in gebreke om hier op te antwoorden, en, onder andere, te verſtaan te geeven, „ dat het Gezelſchap geen hoop Muiters „ was; (gelyk een Lasteraar gezegd werd „ hun te noemen;) maar, in tegendeel, „ een Gezelſchap van braave Burgers, „ (en daar onder vier van de zes Regen- „ ten van het Godshuis zelve,) die het „ eene eere rekenden, zich te oefenen in „ den Wapenhandel ter beſcherming (des „ noods) van Vaderland en Vryheid van „ de Privilegien der wel eer voortreflyke „ Stad *Enkhuizen* en van de eerlyke en „ braave Regenten in dezelve: weshalven „ van dit Gezelſchap geen de minſte „ ſchade of overlast te wagten was." — Gelyk zy ook, in geenerlei opzigte, tot last van 't Godshuis, iets genooten hadden; en dusdanige kleinigheden van zulk een Geſticht niet behoefden: terwyl Regenten, die eigenlyk geen Verdrag met het Wapenoefenend Gezelſchap hadden aangegaan, het ook beneden zich zouden geagt hebben, winst te doen met eene zaak van zo luttel betekenisſe als het gebruik voor weinig uuren van eene anders ledig ſtaande Zaal, tot een einde

XVI. BOEK. 1783.

dat

XVI. BOEK. 1783.

dat veel eer alle aanmoediging verdiende, dan dat het door vuige hebzugt zou worden gedwarsboomd. Te meer daar zo veele Regeeringen van byzondere Steden, geene Gronden ter Wapenhandel verhuurd; maar in tegendeel hunnen braave Burgeren aangeboden hadden (*).

Beginzels van ongenoegen te *Utrecht.*

Was in *Gelderland* en *Holland* zo veel omtrent de Magiſtraatsbeſtellingen en de Burgerwapening voorgevallen, in 't *Sticht* gebeurde, ten dien opzigte, veel meer, en werden daar de grondſlagen gelegd tot eene zeer groote Gebeurtenis. Klein waren de beginzels, en ſcheenen geene gevolgen te zullen hebben. Een Voorſtel in de Vergadering der Vroedſchap te *Utrecht* om Burgemeesters te verzoeken van, in 't aanpryzen tot kleine Stadsampten, meerder agts te ſlaan op Perſoonen wier Voorouders, en zy zelve, als Burgers, binnen *Utrecht* ſchot en lot betaald hadden, vondt by de Leden gereeden ingang. Zyne Hoogheid, hier van kennis krygende, hadt deswegen eene zwaarigheid aan eenige *Utrechtſche* Heeren voorgeſteld; dan deeze, uit een verkeerd verſtaan ſpruitende, werd door eene nadere onderrigting weggenomen, zo als hy zelve in eenen Brieve aan de Vroedſchap betuigde, en zyn genoegen in die ſchikking te verſtaan gaf, met vermaan om, te deezer gelegenheid, op nieuws vast te

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 2112.

te ſtellen, dat ieder Amptenaar zyne Bedieningzelve zou bekleeden, zonder die door een ander te laaten waarneemen; in 't ſlot verzoekende, dat de Leden der Vroedſchap zich verzekerd zouden houden, „ dat hy niets meer verlangde dan „ om onwederſpreekelyke blyken te kun„ nen geeven, van zyne zonderlinge ge„ negenheid voor de Stad *Utrecht*, „ derzelver Burgerye, en goede Ingezete„ nen, welker waare belangens hem al„ toos zeer naauw ter harte zouden gaan." Het Voorſtel werd, met byvoeging van het aangeraadene door zyne Hoogheid, in een Stadsbeſluit veranderd, en hem deswegen kundſchap gezonden, die hy, met betoon van genoegen, beantwoordde (*). XVI. BOEK. 1783.

Van korten duur was deeze eenſtemmigheid tuſſchen den Stadhouder en de Leden der Stadsregeeringe van *Utrecht*. Twee Verzoekſchriften, ten zelfden tyde, op de eerſten van Oogstmaand, ingeleverd, deeden de zaak geheel van gedaante veranderen. Het een betrof een Regeeringslid; het ander de Aanpryzingen tot Ampten. Van beide moeten wy afzonderlyk ſpreeken.

Een Verzoekſchrift tegen R. M. VAN GOENS ingeleverd.

In het Verzoekſchrift, ingerigt tegen den Vroedſchap RYKLOF MICHAËL VAN GOENS, beklaagden zich driehonderd en vier Perſoonen, dat de Vroedſchaps Vergadering, tot hun leedweezen, zedert byna

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 489—494.

XVI. BOEK. 1783.

na twee jaaren lang, by aanhoudenheid, door hem zeer ontluisterd was geworden: naardemaal hy, in verscheide Schriften, voorkwam de Schryver te zyn van het zo zeer berugte Geschrift, *'t Politiek Vertoog, over 't waare Systhema der Stad Amsterdam* (*), den *Geest* of *een Uittrekzel van 't zelve*, en andere Geschriften, waar van den Tegenschryvers den Naam en het Character deezes Mans, zodanig voorstelden, dat zy vermeenden, als Burgers, het niet langer te kunnen aanzien, dat aan hem, als een mede Representant van het Lichaam der Stads Burgerye, Zitting in de Vroedschaps Vergadering werd toegestaan. —— Zy beschuldigden hem verder van een onbetaamelyk gedrag tegen twee Burgers gehouden, als mede van het strooyen van Liedjes langs de straaten der Stad, op den zevenden van Lentemaand, strekkende om de rust te verstooren en oproer te verwekken, waar door alleen hy zich onwaardig gemaakt hadt om langer als Regent aan te blyven. Van alle die grieven hadt hy zich op geenerlei wyze gezuiverd; maar in tegendeel zich op zulk eene wyze gedraagen, dat hy, wel verre van die Waardigheid te beschermen, welke het Charakter door hem bekleed vorderde, de veragting van ge-

(*) In den loop deezes Werks hebben wy 't zelve meermaalen, en geenzints met lof, aangehaald; 't zelve wordt in de bekende *Brieven van Candidus* wederlegd.

geheel *Nederland* geworden was, en door die gedraagingen, zo niet rechtſtreeks, ten minſten zydelings, genoegzaam het zegel gezet hadt op alle die hem openbaar aangewreevene Beſchuldigingen, en daar door zich de plaats van Regent onwaardig gemaakt; weshalven zy verzogten, dat dien Heer voortaan de Zitting in de Vroedſchaps Vergadering mogt geweigerd en met hem over geene zaaken, de Politie van *Utrecht* betreffende, in onderhandelingen getreeden worden; doch in tegendeel daar en zo het behoord, te bewerken, dat hy als Raad werd ontſlaagen. En, zo dit, onverhoopt, niet mogt volgen, dat hun Ed. Groot Agtbaaren, ter voldoeninge aan hunne billyke begeerte, hem voortaan van alle Commisſien, 't zy ze by benoeminge begeeven werden, of ter rechtſtreekſche beſchikkinge des Raads ſtonden, zouden uitſluiten, en voorby gaan, op dat de Regeering van *Utrecht* eenmaal ontheven mogt worden van hem, die dezelve zo zeer ontluisterde. 1783.

By een zeer groote Meerderheid der *Utrechtſche* Regeeringe bleek dit Verzoekſchrift, door zulk een aantal *voornaame Burgers* ingeleverd, welkom te weezen: weshalven zy een Affchrift daar van aan zyne Hoogheid zonden, begeleid door eenen Brieve, die de gedaane aanklagte dier Burgeren ondersteunde, en ophaalde de by alle weldenkenden verfoeide gedraagingen van VAN GOENS in poogingen te doen om een Burger te misleiden, ten

't Zelve, met een ondersteunenden Brief, aan zyne Hoogheid gezonden.

XVI. BOEK. 1783.

ten einde denzelven tot de overtreeding van een zwaar beboetende Wet te brengen; daar hy, ten dien tyde Schepen zynde, als Regter in die zaak moest zitten, zonder dat hy, voor zo verre deeze mislukte zaak voor den Regter was gekomen, den perſoon en hoedanigheid van Regter hadt afgelegd. Eene zaak zo klaar gebleeken dat hy dezelve openlyk in 't Gerecht hadt toegeſtaan: terwyl veele andere feitlykheden, verkeerdheden en gedraagingen hem openlyk waren aangeteigd, zonder dat hy zich van die blaam hadt gezuiverd, gelyk hy, de aantygingen onwaar zynde, overlange hadt kunnen doen. Zy konden niet ontveinzen, dat het vertrouwen, 't geen zy in zyne Hoogheid ſtelden hun, tot hier toe, hadt wederhouden om eenen ſtap te doen, waar toe het Verzoekſchrift dier Burgeren was ingerigt. Steeds hadden zy zich ook gevleid, dat die Heer, op deeze of geene wyze, hunne Vergadering zou verlaaten; voor al daar zy van zyne Eigenliefde verwagtten, dat het hem, aan wien de zo groote veragting en verguizing zyner Medeburgeren niet onbekend kon zyn, volſtrekt onmogelyk zou geweest hebben, langer te *Utrecht* te verblyven. Dewyl het nu ſcheen, dat de uitkomſt aan deeze hunne verwagting niet zou beantwoorden oordeelden zy 't aan zich zelven verſchuldigd, zyne Hoogheid te verzoeken in overweeging te neemen, hoe allerongenaamſt het ware voor *Utrechts* Re-

Regenten in hunne zo aanzienlyke Vergadering te moeten zitten en te raadpleegen met een Perſoon, wien zelfs de geringſte Burger veragtte, en die van overlange uit alle Gezelſchappen daar ter Stede was uitgeſlooten. —— Waarom zy zyne Hoogheid verzogten den Heer VAN GOENS, tegen den twaalfden van Wynmaand, in het doen aanblyven der Raaden, voorby te gaan. XVI. BOEK. 1783.

Hoe weinig dit Verzoekſchrift, op die wyze onderſteund, den Stadhouder ſmaakte bleek uit diens Antwoord. „ Nimmer" ſchreef hy, „ zouden wy het van ons „ hebben kunnen verkrygen aan een dergelyk verzoek, zonder behoorelyke verdediging van den aangeklaagden te de„ fereeren; daar wy, naa dat de Heer „ VAN GOENS van verſcheide *voor zyne* „ *Eer nadeelige zaaken, zonder eenig vol*„ *doenend bewys, werd beſchuldigd*, en daar „ op zyn ontſlag uit de Regeering ge„ eiſcht, hem niet konden discontunieeren, zonder hem alvoorens gelegenheid „ te geeven om zich te exculpeeren: en „ dat zulks, eene Materie zynde van *Ju„ ſtitie*, niet door eene *Politieke Diſpoſi„ tie* van ons kon worden afgedaan, zonder hem eene verregaande ongeregtigheid aan te doen. Het is daarom dat „ wy geoordeeld hadden, by *proviſie, geen* „ *antwoord te geeven*; dan de Heer VAN „ GOENS, verneemende dat de Meerderheid van UE. hadt kunnen goedvinden, om het Verzoekſchrift tegen „ zyn

Antwoord van zyn Hoogheid, kennis geevende dat VAN GOENS zyn Ampt hadt nedergelegd.

XVI. BOEK. 1783.

„ zyn Perſoon ingerigt te appuyeeren, „ heeft geoordeeld *niet langer met ge-* „ *noegen in eene Regeering te kunnen zit-* „ *ten, waar door hy op zodanig eene wyze* „ *is behandeld*, en heeft ons verzogt zy- „ ne plaats, als Raad der Stad *Utrecht*, „ te mogen nederleggen, en dat wy hem „ zyne demisſie in die Qualiteit wilden „ verleenen. Wy hebben gemeend dit „ verzoek te moeten accordeeren, en „ kunnen niet afzyn aan UE. te reſcri- „ beeren, dat wy, *alleen in aanmerking* „ *van het voorſchreeve Verzoek, den Heer* „ VAN GOENS *zyne Demisſie, als Raad* „ *van uwe Stad, hebben verleend*, en daar „ by te voegen, dat wy oordeelen geen „ regard te moeten ſlaan op accuſatien „ en inſinulatien, tegen wien zy ook zyn „ mogen, tot dat aan ons beweezen is, „ dat de beſchuldigde Perſoon waarlyk „ ſchuldig is aan 't geen hem ten laste „ word gelegd." —— Veelen oordeel- den dit voorgenomen uitſtel van Antwoor- den, zeer onvoeglyk, en dat de Brief der Vroedſchap eene beweezene Beſchul- diging behelsde, in het gansch niet onduis- ter aangeduidde geval met eenen Bur- ger (*).

Juist

(*) Burgemeesters en Regeerders van *Utrecht* zagen het zo in, waarom zy, in eenen Brieve van 6. Oct. 1783, den Stadhouder ſchreeven, „ dat Mr. R. M. VAN GOENS, in den jaare „ 1781. Schepen zynde, geene zwaarigheid ge- „ maakt hadt, om in het byzyn, en ten aanhooren „ van

XVI. BOEK. 1783.

VAN GOENS ontſlaagen.

Juist op dien tyd, dat het Wederſchryven van zyne Hoogheid, zo weinig geſchikt om *Utrechts* Burgery en der Meerderheid haarer Regeeringe genoegen te geeven, kon aangekomen zyn, zondt VAN GOENS aan den Voorzittenden Burgemeester een Brief, met verzoek, om, ingevolge der aanſchryvinge van den Erfſtadhouder, den Raad te berigten, dat hy zich, van nu af aan, ontſlaagen hieldt als Raad van *Utrecht* met alles wat daar aan vast was. Het geſchiedde, en werd hy van Post en Eed als Raad ontſlaagen, door de Vroedſchap, die deswegen een kort berigt aan den Stadhouder zondt, met kennisgeeving van de ontvangst des Briefs het toeſtaan des Verzoeks van den Heer VAN GOENS behelzende. Schoon niet

„ van allen, die toen in het Geregt tegenwoordig waren, openlyk te avoueeren en te detailleeren de linkſche wyze op welke hy getragt „ hadt een Burger, Boekverkooper zynde, in „ de grootſte ongelegenheid te brengen; door „ te gelyk de rol van *Verleider*, *Verklikker*, „ *Aanklaager* en *Regter* te ſpeelen: eene daad, „ welke de Regeering zo ſchandelyk, en door „ deszelfs kenbaarheid, zo zeer boven allen Regterlyk onderzoek en bewys geſteld hadt geagt, „ dat zy geoordeeld hadden dezelve, zonder „ zwaarigheid onder 't oog van den Stadhouder „ te kunnen brengen, gelyk zy dan ook van dit „ *fait* gebruik gemaakt hadden tot Appuy van „ het Request hunner Burgeren." Zie deezen Brief in de *Utrechtſche Courant* 1783. No. 128.

XVI. BOEK.

1783.

niet naar wensch hadden zy, met veele Burgers hunnen wil (*).

Een tweede Verzoekschrift, vorderende de onafhanglykheid der Regeeringe van de Aanpryzingen des Stadhouders.

Het andere Verzoekschrift, door een gelyk getal Burgeren getekend, betrof eene zaak van verder uitzigt en grooter naasleep. Zy beriepen zich op de onlangs gedaane betuiging der bereidvaardigheid van zyne Hoogheid om *Utrechts* Stad en Burgery, de onwederspeekelyke blyken van zyne zonderlinge toegenegenheid te schenken (†); eene betuiging die zy als te duidelyk nedergesteld aanmerkten om dezelve voor eene *bloote Pligtpleeging* te kunnen beschouwen; weshalven zy dan ook, buiten het Regt, 't welk zy daarenboven hier toe hadden, van zyne Hoogheid, mogten vorderen, dat de Magistraat hunner Stad by deszelfs Regten en Privilegien wierd bewaard: waar toe, in de eerste plaats, behoorde, de bestelling in het jaarlyks beleid van de Regeering hunner Stad. Hier mede strydig hadt hunne Stad, zints lang, niet genooten het maaken eener vrye Benoeming van Burgemeesteren en Schepenen, noch de vrye Begeeving van de verdere Stads-Commisien; maar de Magistraat, in tegendeel zich gedrongen gezien vóóraf te moeten verneemen, wien het de Stadhouder goeddagt, dat op de Benoeming van Burgemeesteren zou gesteld worden, en voorts

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1603—1612. *Courier van Europa.* I. D. bl. 15. 69—72.

(†) Zie hier boven, bl. 316.

voorts het geheele beleid der Regeeringe te moeten ſchikken naar en overeenkomſtig met die Aanpryzing, welke zyne Hoogheid kon goedvinden daar by over alle Regeerings-Commisſien te doen. Dat, hoe zeer het, aan de eene zyde, billyk was dat de Stadhouder genot hadt van de Regten, hem zonder krenking der Privilegien opgedraagen, het egter niet min billyk en behoorelyk was, dat de Magiſtraat, als de Plaatsbekleeders van de Burgery en Inwoonders, en als Bewaarders van derzelver Regten, ook genot trokken van het Regt aan dezelve in die hoedanigheid toekomende; waar toe vooral behoorde het maaken eener vrye Benoeming van Burgemeesteren en Schepenen, zo wel als de vrye Begeeving van andere Stads-Commisſien, zonder daar in van eenige Aanbevelingen afhangelyk te zyn: weshalven zy ook verzogten, dat de Regeering, dit zo onwederſpreekelyk Regt der Stad en Burgerye zou handhaaven, en mitsdien, in de beſtelling der Commisſien voor de Regeering, tegen den twaalfden van Wynmaand deezes Jaars, en vervolgens alle jaaren, te handelen overeenkomſtig met de Regten aan hunne Stad toebehoorende; en dat niet alleen in het opdraagen der genoemde Stads-Commisſien; maar even zeer in het benoemen van Perſoonen tot het waarneemen van alle Generaliteits en andere drie of zesjaarige Commisſien, Dykgraaf- en Heemraadſchappen, als mede in het aanſtellen

XVI. BOEK. 1783.

XVI. BOEK. 1783.

van Raaden, Procureur Generaal en Griffier van den Hove, en voorts in de begeeving van eenige Bedieningen, hoe ook genaamd: welk laatſte zy vertrouwden te mogen verzoeken, overeenkomſtig met die Regeerings Adminiſtratien, welke aan de Leden ter Vergadering van Staaten gezonden als Leden van de Vroedſchap waren aanbetrouwd. —— Zy eindigden hun Verzoek met de opregtſte en gevoeligſte verzekering van hunne volkomene bereidvaardigheid om hunne wettige Magiſtraat houw en getrouw te zyn, en allen geweld tegen dezelve, of ook tegen de goede Burgery en Ingezetenen hunner Stad, of tegen de Voorregten en Privilegien van dezelve ondernomen, met goed en bloed te zullen helpen afweeren.

Gunſtig by de Meerderheid ontvangen, en daar overeenkomſtig mede beſlooten.

Gereeden ingang vondt dit Verzoek by de Meerderheid der *Utrechtſche* Vroedſchap, welke beſloot aan 't zelve geheel te voldoen. Op den ingeleverden Voorſlag van één der Leden, dat men vóóraf een vasten Regel moest bepaalen naar welken vervolgens de Commisſien en Ampten, door de Vroedſchap zouden begeeven worden, ontwierp men ten dien zelfden dage daar toe een Plan, en beſloot tot eene beſchryving der volle Vroedſchap om des nader te raadpleegen. In deeze Vergadering werd zulks bepaald.

Kennisgeeving aan den Stadhouder, en

Eene Bezending van vier Leden der Regeeringe, met den oudſten Secretaris, vertrok na *'s Gravenhaage* om van dit Stadsbeſluit zyne Hoogheid, by monde en ge-

geſchrifte, kennis te geeven. Burgemeester VAN BEEK het woord gevoerd en den Brief aan den Prins ter hand geſteld hebbende, antwoordde deeze, „ dat hy „ de Boodſchap, welke zy Heeren aan hem „ bragten, niet wel begreep: dewyl hy nooit „ om het geeven van Recommandatien hadt „ gevraagd, noch immer eenige Recommandatie tot de Nominatie van het Conſulaat, of andere Commisſien hadt gegeeven, dan op voorafgaand verzoek „ van de Vroedſchap, gelyk zulks ook „ geſchied was in het geval der Heeren, „ die aan hem deezen Brief kwamen overhandigen, en ook van hunnen Secretaris." — Verder voorſtellende, „ of de „ Vroedſchap dan nu voortaan zou ophouden met het vraagen der Recommandatien?" De Heer VAN BEEK verklaarde, „ dat dit vraagen, volgens „ het Vroedſchaps Beſluit, zou ophouden." Zyne Hoogheid gaf daar op te verſtaan, „ als dan te verwagten, dat „ de Vroedſchap zodanige ſchikkingen „ zou maaken, als regt en billyk waren, „ en dus geen andere Perſoonen op de „ Nominatie brengen, dan die elegibel waren; dewyl aan hem de Electie uit de „ Nominatie competeerde; verder verwagtende, dat hy by zyne Regten zou „ worden geconſerveerd." Waar op de Gelastigden betuigden, „ dat zulks de bedoeling van de Vroedſchap was en „ altoos was geweest."

XVI. BOEK. 1783. Onderhoud met hem.

Zyne Hoogheid, in 't begrip gekomen, Brief van

XVI. BOEK. 1783.

dat zyn gegeeven Antwoord niet wel begreepen, of gebrekkig overgebragt moest weezen, vaardigde een Brief aan de *Utrechtſche* Vroedſchap af, waar in hy zyn Antwoord aan de Afgevaardigden in deezer voege opgaf; „ dat hy nimmer, als „ een Regt gepretendeerd hadt, dat aan „ zyne Recommandatien tot Ampten of „ Commisſien, te hunner diſpoſitie ſtaande, wierd gedefereerd, en dat aan die „ Heeren, zo wel als de andere Leden „ bekend was, dat hy nooit, uit eigene „ beweeging, maar altoos op verzoek, „ Recommandatie Brieven verleend hadt, „ en welk verzoek hy altoos, als een „ blyk van Vriendſchap, hadt geconſideereerd: dan dat hy, op 't ernſtigst verlangde dat hun Edelen zich ſtiptelyk „ zouden houden aan het Voorſchrift „ van het Reglement van den Jaare „ MDCLXXIV, 't welk in den Jaare „ MDCCXLVII, door alle de Staatsleden aangenomen en bezwooren was, „ en op den voet van 't welke hy het „ Stadhouderſchap hadt aanvaard, en dat „ derhalven, op de Nominatien tot Burgemeesteren en Schepenen van de Stad „ *Utrecht* geene andere dan eligibele Perſoonen zouden gebragt worden; op dat „ door het nomineeren van niet eligibele Perſoonen geen atteinte mogt worden „ toegebragt aanhet Regt van vrye Electie „ hem wettiglyk competeerende." By dit ſchriftlyk herhaalen voegde zyne Hoogheid, tot nader verſtand zyner meeninge,

Hoogheid over dat Onderhoud.

ge, „ vast gereſolveerd te zyn om de „ tegenwoordige Conſtitutie te maintineeren, en niet te dulden, dat op de „ wettige Regten aan het Stadhouderſchap „ verknogt, eenige inbreuk gedaan wierde." —— Een ſchryven dat niet onbeantwoord bleef. De Vroedſchap ſtelde een Affchrift van 't Verſlag der Afgevaardigden aan zyne Hoogheid ter hand, met verzekering, dat alle de Heeren éénpaarig zulks voor het bekomene Antwoord van zyne Hoogheid hielden; daar het ook in 't weezen der zaake overeen kwam met het *nader* en wat *uitgebreider* Antwoord in den Brief. Voorts by herhaaling verzekerende geen ander oogmerk te hebben dan om de Regten van zyne Hoogheid, als Stadhouder in *Utrecht*, te bewaaren.

Tegenverklaaring van WIELING en JONGHEERE.

Anders dagt hier over een Lid der *Utrechtſche* Vroedſchappe de Heer CAREL BALTHAZAR WIELING, thans wegens *Utrecht* zitting hebbende in de Algemeene Staaten, die, uitgenoodigd tot het bywoonen der Vroedſchaps Vergadering, waar men de laatſte hand zou leggen aan het zo veel gerugtsmaakend Stadsbeſluit, in eenen Brief, niet onduidelyk te verſtaan gaf, hoe hy dien ſtap wraakte, als ſtrekkende tot merkelyk nadeel der Stadhouderen, en ſtrydig met het oude Gebruik; waarom hy dien voor rekening liet der Leden, die daar toe beſlobten, 't aan zich behoudende om zyne gedagten daar over in de Vroedſchaps

XVI. BOEK. 1783.

Aantekeningen te doen boeken. Deeze Aantekening als mede die van den Heer DE JONCHEERE, volgden welhaast; waar op de Meerderheid, als mede op den Brief, met klem antwoordde.

Verzoekſchrift van een aantal Burgeren omtrent den Heer WIELING.

Een aantal van niet minder dan *veertien honderd veertien Utrechtſche* Burgers, die de Aantekening van den Heer WIELING zo *uitgebreid* als *hoonende* oordeelden, vervoegden zich met een Verzoekſchrift by de Regeering, klaagende, dat die Heer hunne vorderingen, omtrent het niet vraagen der Aanpryzingen, hieldt voor *onbevoegd*, en aanmerkte, *als zaaken met welken zy niet te doen hadden*, en als *nieuwigheden*, hun affchilderende als *misleide en verbysterde Medeburgers, vergiftigd door de ſinisterlyke en ſophistiſche drog-gronden van een woelzieken Engelschman*, (den Heer RICHARD PRICE) en als niet weetende waar in de *Subordinatie*, naar het begrip onzer Vooronderen, zou beſtaan: terwyl hy de handelingen van hun Ed. Groot Agtb. als *informeel en niet overeenkomende met het but en waar belang van Stad en Burgery* afmaalde. —— Deeze Voordragt en Aantekening van den Heer WIELING erkenden zy niet anders te kunnen beſchouwen, dan als zeer gevaarlyk, en van verren uitzigte, ingerigt om de regtmaatige poogingen der Burgerye en de wettige Beſluiten van hun Ed. Groot Agtb., tot herſtel van het Regt der Regeeringe, te verydelen. Waarom zy de vryheid namen

men om, by herhaaling, aan te dringen op het doen doorgaan en ſtaande houden des Stadsbeſluits, en teffens te verzoeken, dat de Heer WIELING, de Burgery en hun Ed. Groot Agtb. door zyne Aantekening op eene verregaande wyze beledigd hebbende, mogt genoodzaakt worden, zulks op eene voldoende wyze te beteren, en dat hy, by weigering hier van, in de op handen zynde Verandering van Regeering, immers by proviſie, in alle Commisſien als mede in die van het Conſulaat, werd voorbygegaan, tot tyd en wyle deeze Beledigingen genoeg zouden zyn weggenomen (*). XVI. BOEK. 1783.

Van dit Verzoek der Burgeren deedt men kundſchap aan den Heer WIELING, die, by eenen Brieve, de Vroedſchap aan was om de Verzoekers uit hunne dwaalende opvatting te brengen. De Vroedſchap gaf den Burgeren te verſtaan het ge- Het Beſluit daar op.

(*) Op den kant van het oorſpronglyk Adres ſtondt aangetekend eene berekening van het groot verſchil tuſſchen het aantal der Ondertekenaaren van het onlangs ingeleverde Adres ter affchaffinge van de Aanpryzingen, als mede van het Request van den Jaare MDCLXXIII, waar uit blykt, dat het getal der Ondertekenaaren van het tegenwoordige Adres 1100 meer bedraagt dan het aantal der Ondertekenaaren van het laatst voorgaande, te weten 314, en 1356 meer dan het getal der Tekenaaren van het Request des Jaars MCCLXXIII, 't welk maar 58 bedroeg. Men zie over dit laatſte Request de *Nederduitſche Naavolging van* CERISIER *Tafereel der Algemeene Geſchiedenisſen der Vereenigde Nederlanden.* VII. D. bl. 474. en de daar aan getoogene Schryvers.

XVI. BOEK. 1783.

gevraagde omtrent den Heer WIELING, een ſtuk van zo veel belangs te rekenen, dat zy 't zelve, daar hy ook hunne tusſchenſpraak verzogt hadt, oordeelden in overweeging te moeten houden. Eerlang gaven zy hun te kennen, dat zy, uit hoofde der in alles doorſlaande loflyke en gemaatigde gevoelens van *Utrechts* Burgery en Ingezetenen, zich verzekerd hielden, dat zy met een waar betrouwen op het goede oogmerk en doorzigt van hun Ed. Groot Agtb. gaarne zouden berusten in zodanige beſluiten als hun Ed. Groot Agtb. dien aangaande volgens het Regt, vloeiende uit de Conſtitutie en Forme der Regeeringe, in gemoede zouden oordeelen te moeten neemen. (*).

Nieuw Geſchil met zyne Hoogheid, over 't weglaaten van een gedeelte des Eeds.

De ſchikking door de Regeering, by het affchaffen der Aanpryzingen gemaakt, om ieder Regent van zelve, op zyne beurt, naar den rang des tyds zyner Regeeringe, te verzekeren van benoemd te zullen worden tot en het verkrygen van zodanige Commisſien, als hem uit dien hoofde, naar redelykheid, toekwamen, deedt een gedeelte des Eeds, by het aanſtellen van nieuwe of het aanblyven van oude Raaden, volſtrekt overtollig en onbeſtaanbaar worden. Van het agterwege laaten deezes deels van den Eed, verwittigden zy zyne Hoogheid, op dat hy den Hoofd-Officier, by de aanſtaande Beëediging, des zou onderrigten. De Stadhou-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1600, 1994. *Courier van Europa* I. D. bl. 75—93.

houder, die noch deeze Verandering, noch den grond op welken dezelve ſteunde, goedkeurde, wilde den Hoofd Officier toelaaten *Proviſioneel* dat gedeelte des Eeds niet af te neemen. Hier op kreeg hy ten beſcheid, dat de Vroedſchap de Bedenkingen van zyne Hoogheid op dit ſtuk niet gevraagd; maar hem alleen berigt gegeeven hadt van eene louter Huishoudelyke Inrigting, die geheel te haarer beſchikkinge ſtondt. Wanneer de Stadhouder daar op, by het overzenden van de Lyst der Vroedſchappen, die hy goed vondt voor den aanſtaanden Jaare te doen aanblyven, ſchreef *voor dit maal*, den Hoofd-Officier toe te laaten het gedeelte van den Eed, 't geen de Raad 'er uit wilde geligt hebben, niet af te vorderen, deeden de meesten den Eed, overeenkomſtig met het vastgeſtelde by de gemaakte ſchikking in den Raad, en *zonder te treeden in het geſtelde van den Stadhouder omtrent deezen Eed*: eenigen, overeenkomſtig met dit aanſchryven, *alleen voor dit Jaar:* en één, zonder 'er iets by te voegen, verklaarde dien af te leggen, zo als dezelve by 't Raadsbeſluit was vastgeſteld (*).

XVI. BOEK. 1783.

Eer dit Jaar ten einde liep deedt de aanſtelling van een Lid der Vroedſchap tot Secretaris, eene Vroedſchapsplaats openvallen. Tot nog hadt de Stadhouder over dusdanige tusſchentyds ontruimde

Verzoekſchrift eeniger Burgeren, dat een tusſchentyds o-

(*) *N. Nederl. Jaarb* 1783. bl. 2000. *Courier van Europa* I. D. 93. 94.

XVI. BOEK. 1783.

de Vroedſchapsplaatzen beſtelling gedaan. Dan een aantal van *zevenhonderd en vyf en twintig* Burgers lieten aan den Voorzittenden Burgemeester een Verzoekſchrift overleveren, om ter Vroedſchaps Vergaderinge ingebragt te worden. In 't zelve beweerden zy, dat alle binnentyds openvallende plaatzen in den Raad ter begeevinge ſtonden van hun Ed. Groot Agtb. als vertegenwoordigende de Gemeene Gilden en Burgery der Stad, en geenzins behoorden aan zyne Hoogheid als Erfſtadhouder, aan wien zodanig een Regt, noch by het Regeerings Reglement, noch op eenige wyze, was afgeſtaan en opgedraagen. Zy verzogten deswegen, dat de Regeering die Aanſtelling zou doen, en, zo het onverhoopt mogt gebeuren, dat zyne Hoogheid, over die plaats beſchikking maakte, de benoemde Perſoon, noch tot het doen van den Eed, mogt toegelaaten, noch Zitting in den Raad vergund worden.

penge-vallen Vroed-ſchaps-plaats door de Regeering zelve, mogt vervuld worden.

Terwyl dit Verzoekſchrift by de *Utrechtſche* Regeering in overweegiug genomen werd, was het ook door dezelve aan zyne Hoogheid gezonden, die zyne verwondering en bevreemding over 't zelve te verſtaan gaf, en teffens hoe hy, in vertrouwen, dat de Regeering van *Utrecht* niet vergeeten zou zyn op welken voet zyn Heer Vader, de aangebodene Stadhouderlyke Waardigheid over *Utrecht* aanvaard hadt, en dat vervolgens die Waardigheid Erflyk op hem was neder-

Ant-woord van zyne Hoogheid op dit hem me-degedeelt Verzoek-ſchrift.

ge-

gedaald, met dezelfde voorregten, binnen korte dagen, volgens de onafgebroke Uſantie, zedert het Reglement des Jaars MDCLXXIV, kennis zou geeven van de opengevallene Raadsplaats; ten einde hy daar over beſchikte, zo als hy, overeenkomſtig met de Conſtitutie en Orde van Regeering, zou oordeelen te behooren.

't Verzoekſchrift werd by lange na in *Utrechts* Vroedſchap niet met het zelfde oog ingezien, en de Brief des Stadhouders zeer verſchillend beoordeeld. Dan eene Meerderheid van zes en twintig tegen twaalf ſtemmen, was voor het voldoen van de begeerte der Burgeren, in het tegenwoordige geval niet alleen; maar ook om vervolgens over alle tuſſchen de tyden der gewoone Regeeringsverandering openvallende Raadsplaatzen, zelve te beſchikken. Men liet van dit Stadsbeſluit den Stadhouder de weete toekomen in eenen Brieve, teffens dienende ter beantwoording des laatst ontvangenen van zyne Hoogheid. Zy ſchreeven „ overtuigend bevonden te hebben, dat „ in het Regeerings Reglement niet „ beſchikt was over de begeeving der „ tuſſchentyds openvallende Raadsplaat„ zen, en dat, dienvolgens het Regt „ om dezelve te begeeven, in den boe„ zem der Burgerye was blyven berus„ ten, en alzo door de Vroedſchap, als „ dezelve vertoonende, moest worden „ uitgeoefend, in dier voege als zulks, „ ter

De Meerderheid ſtemt het Verzoekſchrift toe; en ſchryft den Stadhouder.

XVI. BOEK. 1783.

„ ten tyde der invoeringe van dat Reglement aan de Vroedſchap ſtondt, en door dezelve was geſchied: gelyk ook uit den inhoud van den Eed, ten tyde der invoeringe van dat Reglement vastgeſteld, en door de Raaden gedaan, bleek, dat die begeeving aan de Vroedſchap was gelaaten." —— Zy merkten wyders op, dat dit Regt van begeeving door de Vroedſchap aan de Heeren Stadhouderen nooit formeel was overgegeeven, of in dier voege ooit, zonder toeſtemming der Burgerye, hadt kunnen overgegeeven worden. Een langduurig Gebruik kon hier niets afdoen. Wel wilden zy bekennen, met deezen ronden voordragt van hun gevoelen niet te veronderſtellen, dat zyne Hoogheid, door de gedaane begeeving der tusſchentyds openvallende Raadsplaatzen, een oogmerk gehad hadt om aan het Regt van *Utrechts* Burgery eenig nadeel toe te brengen; maar te vertrouwen dat hy, ter goeder trouwe, in het denkbeeld van dat Regt geſtaan hadt, en door 't beſtendig Gebruik in het dwaalend denkbeeld gebragt was, dat het hem met de daad, volgens het Regeerings Reglement, toekwam. Zy zelve hadden dus lang in dat dwaalend begrip verkeerd; doch waren thans van het tegendeel overtuigd. (*),

Op

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1784. bl. 203–223.

1783.

Op het voorſtel van den Heer C. J. SMISSAART ter *Utrechtſche* Vroedſchaps Vergaderinge, om al zulke Bedieningen, tot welken de alleen vastgeſtelde Godsdienst geen noodwendig vereischte was, en die op de Staats- of Stadsregeering geene regtſtreekſche betrekking hadden, vervolgens ook voor Leden van andere Gezindheden, gebooren Burgers, of eenige jaaren gezeten Inwoonders, verkrygbaar te ſtellen, werd ten aanziene van verſcheidene Bedieningen, een toeſtemmend Beſluit genomen; en ten opzigte van eenige in overweeging gehouden (*). Zodanig een Beſluit baarde by veelen ongenoegen: zulks duidende als een veragting en vernedering van den heerſchenden Godsdienst: ja men ſtrooide het zo ongegrond als dwaas en ongerymd gerugt, dat de *Roomschgezinden* twee Kerken der *Gereformeerden* voor zich zouden begeeren (†).

Eenige Bedieningen verkrygbaar geſteld voor Burgers van allerlei Gezindheden.

Niet min dan elders in de *Vereenigde Gewesten* ſloeg *Utrecht* de hand aan den Wapenhandel. Een der Burgerbenden ging alle de andere hier in voor. Ruim zes honderd Burgers verzogten by de Regeering, het oprigten van eene geregelde Schuttery, en leverden een Plan over het ontwerp van dit herſtel behelzende. Dit verzoek, dit Plan, droeg, naa verzogt en ingebragt berigt van Collonel en Hoofd-

De Schuttery in *Utrecht* herſteld, en in den Wapenhandel geoefend.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 2003. 2126.
(†) *Post van den Neder-Rhyn* V. D. bl. 535.

XVI. BOEK. 1783.

Hoofdmannen, de toeſtemming der Regeering weg, en ſloeg dezelve geen agt op een Tegenverzoekſchrift, door vier en dertig Perſoonen getekend, die zich *ſtille Burgers* noemden, zeer te vrede met de beſchikking der zaaken, waar mede zy zich niet bemoeiden, en althans aan hunne Regeerders geene nieuwe Plans wilden voorſchryven: een klein aantal, waar van nog de meesten betoonden berouw van hunne Tekening, of betuigden dezelve niet gedaan, te hebben.

Welhaast was een deel der Schutterye verre genoeg gevorderd om in 't openbaar de Wapenoefening te verrigten, en 't oog der Voorſtanderen van dit Burgerkrygsbedryf VAN DER CAPELLEN TOT DE POLL en VAN PALLANDT TOT ZUITHEM, daar op te onthaalen. —— De Regeering hieldt drukke raadpleegingen tot het vormen van een geſchikt Plan om de Schuttery uit den vervallen ſtaat weder op te regten, en beraamde eene ſchikking op den Burger-Krygsraad. Tot het bevorderen eener ſpoedige gelyke Wapening werden de Leden van den Krygsraad verzogt en gemagtigd eene Inſchryving te openen, by welke ieder Liefhebber des Vaderlands gelegenheid gegeeven werd om voor zo veel Gelds, of voor zo veel ſtuks Wapenen, in te tekenen als hy zou goedvinden: ook ſtondt op 't Stadhuis een geſloote Kist ter inzamelinge van de gaven der geenen, die liever eene onbekende gifte, ten dien einde, wilden uitſtor-

ſtorten. Een nieuw Reglement omtrent de Schuttery en Schutterswagten, nevens een Lastbrief voor den Rentmeester der Kaſſe van den Burger-Krygsraad, werd in gereedheid gebragt en afgekondigd. Men verzuimde niets 't geen ſtrekken kon om de Wapenhandelende Burgery onverhinderd te laaten optrekken, en de Wapenen, in 't openbaar, te doen oefenen (*). XVI. BOEK. —— 1783.

By het herſtel der Schutterye liet de aangevuurde zugt ten Wapenhandel in *Utrechts* muuren het niet berusten. Eenigen by uitſtek daar door gedreevene Schutters kwamen in de *Weeskerk* by een, om vaardigheid in 't behandelen des Geweers te krygen: by deezen vervoegden zich veele Wagt- en Tochtvryen. Hier uit ontſtond een Genootſchap of *Vry-corps*, onder de Zinſpreuk *Pro Patria & Libertate*, in Lentemaand door de Vroedſchap goedgekeurd. 't Zelve zou beſtaan uit een bepaald aantal Schutters, uit alle de Compagnien, zonder onderſcheid, en uit Wagtvryen; een Opperbevelhebber, met het noodige getal Officieren, zou dit *Vry-corps* beſtuuren, en 't zelve in de vier Zomermaanden alle weeken, en voorts maandlyks Wapenoefening houden, de Wagtvrye Leden des Genootſchaps, zouden zich vrywilliig verbinden om, by onverhoopten algemeenen nood, uitgezonderd

't Vry-corps *Pro Patria & Libertate* aldaar opgerigt.

(†) *N. Nederl Jaarb.* 1783. bl. 115. 285. 485. 584. 1162—1198.

XVI. BOEK. 1783.

derd Brand, zich by die Compagnien te begeeven, onder welke zy woonagtig waren. Men beraamde een eenvormige Kleeding voor Officieren, Grenadiers en Gemeenen, en nam twee Vaandels aan het een *Wit* het ander *Rood* van grond, ſlaande op de kleuren van Stadswapen. Het een hadt de acht Vaandels van de Burger-Compagnien veréénigd in een Schild verbeeldende het Wapen der Stad, met een Lauwerkrans omvlogten, voerende de Zinſpreuk des Genootſchaps, zinſpeelende die vereeniging der Stadsvaandelen op het oogmerk van 't Genootſchap, om met alle de Compagnien, zonder onderſcheid, ten beste der Stad, te werk te gaan: het andere Vaandel voerde een Arm met een Olyftak en agter denzelven een zwaard in de vuist, met het byſchrift *Ad utrumque paratus.*

Openbaare Wapenhandel van 't zelve. Gedenkpenning diens Genootſchaps.

Het zo zogenaamde *Biſchops Hof* diende, in den aanvange, dit Genootſchap ter plaatze des Wapenhandels; doch het ruime Veldplein *'t Starrebosch*, ten dien einde van de Regeering verzogt, werd gereedlyk vergund, en in Zomermaand met ontrolde Vaandels, onder een fraay Veldmuzyk en Trommelſlag, betrokken. Eerlang noodigde het Genootſchap Jonkheer VAN DER CAPELLEN TOT DE POLL om de Wapenoefeningen te dier plaatze te komen zien: die dezelve bywoonde, en van wegen het Genootſchap beſchonken werd met een Gouden Gedenkpenning, ter gedagtenisſe van de Oprigting des Genoot-

nootſchaps vervaardigd, en juist dien eigen dag in gereedheid gekomen (*). XVI. BOEK.

Dit *Starrebosch*, waar, van tyd tot tyd, onder den toevloed eener groote menigte Aanſchouweren, het Genootſchap en de Stads Schuttery, den openlyken Wapenhandel voortzetten, ſtrekte tweemaal tot een tooneel van balddaadigheid en moedwil. De *Rotterdamſche* Hoogleeraar PETRUS HOFSTEDE, alom bekend als geen Voorſtander der Burgerwapenoefeninge, vervoegt zich te dier plaatze. Zyne tegenwoordigheid was haatlyk in 't oog van een der omſtanderen, die hem kende, en met luider ſtemme hem verwyten deedt, zo zommigen willen, daar toe bewoogen doordien de Hoogleeraar zich tegen de Wapenoefening uitliet. Een ander voegt hem harde woorden toe, welhaast van klappen en ſtooten gevolgd On- 1783. Mishandeling van P. HOFSTEDE.

(*) Op deeze Gedenkpenning ziet men aan de eene zyde het Stads Wapen, en om 't zelve kruiswyze de Vaandels der acht Burger-Compagnien. Om het Stads Wapen ſtaat de Spreuk des Genootſchap *Pro Patria & Libertate* (*Voor Vaderland en Vryheid*) onder het Wapen *Incipe Mars! Patriæ felecia fata reduce!* (*Begin ô Mars! en breng de gelukkige tyden aan het Vaderland weder!*) Aan de andere zyde vertoont zich een ontbloote Arm uit de Wolken houdende een Zwaard en een Olyftak in de hand. Boven denzelven leest men *Ad utrumque paratus* (*Tot beide gereed*); onder aan *Brachii fortitudo ſolidæ pacis cuſtos.* (*De Dapperheid des Arms is de bewaarſter van beſtendigen Vrede.*)

XVI. BOEK. 1783.

Onder het vlugten wordt hy getrapt, geſchopt, en hem de Kleederen van 't lyf geſcheurd. Een Schuilplaats in een Pannenſchuur moest hy welhaast verlaaten: te vergeefsch riep hy de hulp van een Onderſchout en Geregtsdienaar, die, bevreesd voor de bedreiging van eerst vermoord te zullen worden, den Hoogleeraar aan 't aanhoudend mishandelend geweld ten prooye lieten. Het Huis eens Grutters, waar in hy zich borg, dreigde men met plundering; hy vertliet het; verviel, op nieuw in de handen zyner doldriftige Vervolgeren, en liep gevaar zyns leevens, tot hy in een Herberg gevlugt, door drie Heeren der Regeeringe, en twee Burger Officieren, ontzet werd, die de meenigte baden, het leeven van den Hoogleeraar te ſpaaren. Volgens zyn verzoek werd hy na 't Stadhuis gebragt, en verliet in den nagt *Utrecht* met zyn Neef, een Proponent, die meer of min in de rampen zyns Ooms gedeeld hadt. De geſcheurde brokken van den overrok des Hoogleeraars verkogt men om ze ter gedagtenisſe te bewaaren.

Van H. VAN EE.

Een *Utrechts* Koopman, HUIBERT VAN EE, waagde zich, kort daar op, te dier gevaarlyke plaatze voor Lieden, die der Burgerwapenoefeninge geen goed hart toedroegen, en onderging dergelyk eene mishandeling; doch werd tydig, door eenige Heeren van de Regeering en Burger-Officieren ontzet, en na huis geleid. De zamengeſchoolde menigte voor

't zel-

't zelve blyvende was men voor plunde- XVI.
ring bedugt; maar een Burger-Compag- BOEK.
nie, in de Wapenen gebragt, bleef, tot
de menigte was afgetrokken, dit huis be- 1783.
waaken.

Eenige dagen vóór dat deeze twee van alle bedagtzamen hoogstafgekeurde mishandelingen, in *'t Starrebosch*, voorvielen, was de bekende *Leydſche* Advocaat, ELIAS LUSAC eerst in de Maliebaan, en vervolgens in een Herberg, geſtooten, en deerlyk gehavend. Van E. LUSAC.

Deeze drie gevallen, heillooze gevolgen van de hooggaande verbittering, uit Burgertwisten ontſtaande, deeden eene ſcherpe Afkondiging der *Utrechtſche* Regeering tegen het pleegen van Moedwilligheden, en het houden van oproerige Geſprekken gebooren worden. —— Drie Heeren in de *Kleefſche Franſche Courant* (*) vermeld, als die zich beroemd hadden den Hoogleeraar de eerſte ſlagen te hebben toegebragt, daagden de Stellers van dat berigt uit om des bewyzen op te leveren aan den Geregte van *Utrecht*, op dat zy zich van die blaam zouden kunnen zuiveren. Afkondiging tegen het pleegen van Moedwil

Zo de Burger-compagnien als het Genootſchap zetten het werk des Wapenhandels met onvermoeiden yver voort. Het laatſte, zogt door de gemeenmaaking van een Plan zich uit te breiden, en de zodanigen, wier gelegenheid niet toeliet om zich op de daadlyke be- 'tGenootſchap breidt zich uit.

(*) *Courier du Bas-Rhin* No. 77.

XVI. BOEK. 1783.

beoefening van den Wapenhandel toe te leggen, tot medewerking van 't zelfde heilzaam oogmerk uit te noodigen, en Leden van verſcheidenerlei ſoort aan te winnen, die door toelagen de Beſtuurders in ſtaat ſtelden om beloofde Eerpryzen op Schutterlyke verrigtingen te betaalen. Ook bekwam het van de Vroedſchap 't verzogte verlof om een der afgeſtorvene Leden naar de wyze der Krygslieden te begraaven (*).

De Studenten doen een Gifte tot aankoop van Wapenen. 't Voorgevallene deswegen.

De Academiejeugd, goeddeels met denzelfden Krygsgeest bezield, ſtelde ruim vyfhonderd Guldens aan den Krygsraad ter hand, onder de Studenten opgezameld om het haare toe te brengen tot goedmaaking der groote kosten aan de Wapening der Burgeren beſteed. Dit geſchenk verwierf den dank zo van den Krygsraad als van Burgemeesteren, en de Vroedſchap; doch de openlyke bekendmaaking van deezen dubbelden dank in de Gehoorzaal der Academie, door een der Overleveraaren, den Heer VAN LITH DE JEUDE, gepaard met eenige opwekkende aanmerkingen, verwekte veel bewegenis tusſchen Hoogleeraaren en Studenten, aangeſtookt door vergroote en valſche overbrengingen; een geſchil, tot die hoogte loopende, dat de Vroedſchap zich 't zelve aantrok, en den ſtraks ge-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1162—1198. 1612. 1621. 2002.

genoemden Student; op wien 't voornaamlyk gemunt was, in zyne Eer herſtelde (*).

1783.

In eene Stad, waar de Burgers zo algemeen de Wapenoefening aanvaard, en, op het nieuw Schuttersplan, onlangs den plegtigen Eed ter bewaaring en behoud der Stad afgelegd hadden, kon de maare des invoers van meerder Krygsvolks dan 'er gewoonlyk in bezetting legt, niet dan eene merkelyke aandoening en ongerustheid baaren. Het gerugt dat by de tegenwoordige Bezetting nog één Battaillon, zo niet meer, zou gevoegd worden, verſpreidde zich door de geheele Stad.

Ongenoegen der Burgery over eene gevreesde vermeerdering des Krygsvolks.

De Oud-Burgemeester H. VERBEEK maakte dit in de Vroedſchap bekend, met byvoeging van zyne vrees, dat, wanneer 'er nieuw Krygsvolk in de Stad mogt komen, alvoorens het oude was uitgetrokken, ſchoon het voor den korten tyd van ſlegts één nagt mogt weezen, zulks het opgevat vermoeden der Burgerye zodanig zou kunnen vermeerderen, dat 'er eenige beweeging of opſchudding uit ontſtondt, welker gevolgen men vooraf niet kon berekenen. Om dit gemaklyk en zonder iemands bekortinge te voorkomen dagt hy het raadzaam zyne Hoogheid by eenen Brieve te verzoeken, om, indien hy

Voorſlag om dit te voorkomen.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 2129. 2224. Voor 't Jaar 1784. bl 644. En *Bylaagen tot den Put van den Neder-Rhyn* V. St. bl. 64. enz.

XVI. BOEK. 1783.

hy het mogt goedvinden de Stadsbezetting door eene andere te laaten vervangen, voor deeze reis, te bezorgen, dat zulks niet geſchiedde dan naa dat het tegenwoordige Bataillon, alvoorens zou zyn uitgetrokken, en dat ook de te zendene Bezetting niet merkelyk ſterker mogt zyn dan men in *Utrecht* gewoon was.

Briefwisſeling deswegen met zyne Hoogheid

Een Brief, overeenkomſtig dien Voorſlag, werd aan den Stadhouder door de Vroedſchap, afgevaardigd. Het antwoord hieldt in eene betuiging van de uiterſte verwondering, en vorderde eene nadere verklaaring. De Burgery hadt de weet niet van het voorſtel des Oud-Burgemeesters en den daar op afgezondenen Brief, of dezelfde Veertienhonderd en veertien Burgers, die een Verzoekſchrift tegen den Heer WIELING inleverden (*), betuigden hunnen dank voor dit blyk van vertrouwen, 't welk de Regeering op de Burgery en Ingezetenen ſtelde; gepaard met een verzoek, dat by Staaten van *Utrecht* mogt uitgewerkt worden, om geen Attache te verleenen op een Patent, of Patenten, die dit Gewest, of de Stad *Utrecht*, met meerder Krygsvolks zouden belasten, dan 'er zich tegenwoordig in bevondt. —— Welgevallig was deeze dankbetuiging en dit verzoek aan de Vroedſchap, die in 't breede aan den Stadhouder de redenen ontvouwde, waar op

(*) Zie hier boven bl. 330.

op haar eerst gezonden Brief ſteunde. XVI.
Staaten van *Utrecht* verſterkten dit verzoek BOEK.
aan den Stadhouder. Deeze gaf te verſtaan ——
welk eene ſchikking hy op het Krygsvolk 1783.
zou maaken; met byvoeging, van zyn
ongenoegen over het mistrouwen op
's Lands Krygsvolk in *Utrecht* geſteld, en
en dat men het gevaarlyk oordeelde meer
dan 't gewoone getal te gelyk in die
Stad toe te laaten, welk vermoeden en
vrees hy zo ongegrond hieldt, dat hy de
aanleidende oorzaaken niet kon begrypen.
Ten deezen opzigte ſchreeven hun Edel
Mogenden, „ Te eenemaal onbewust te
„ zyn, dat, van wegen de Militairen
„ ſtand eenige wettige reden tot zodanig
„ eene bekommering gegeeven was: dan
„ dat zy vermoeden, dat de billyke yver
„ der Burgeren en Ingezetenen, om
„ zich, op het voetſpoor hunner braave
„ Voorvaderen, in den Wapenhandel te
„ oefenen, waar in vooral de Burgery
„ der Hoofdſtad, aanmerkelyke vorderin-
„ gen gemaakt hadt, misſchien aanleiding
„ kon gegeeven hebben, om bekommerd
„ te zyn, dat, by eene buitengewoone
„ verſterking van 't Krygsvolk in hun
„ Gewest, in deezen tyd, en zo lang de
„ bovengemelde Exercitien niet tot vol-
„ komenheid zouden gebragt weezen,
„ gelegenheid zou kunnen gegeeven wor-
„ den tot jalouſy tuſſchen den Militairen
„ en Burgerſtand, en daar uit onaangenaam-
„ heden ontſtaan, welke de Regeering
„ van *Utrecht* zich verpligt gerekend
hadt,

XVI. BOEK. „ hadt, gelyk dezelve ook waarlyk ver-
„ pligt was, op alle mogelyke wyze, te
„ voorkomen (*)."

1783. In *Amersfoort* hadt de Regeering geen uitdruklyk beſluit ter affchaffing van de Aanpryzingen genomen, maar daadlyk, zonder nadezelve te vraagen, de Naamlysten van Burgemeesteren en Schepenen vervaardigd, en aan den Stadhouder toegezonden om 'er, overeenkomſtig met het Regeerings Reglement, verkiezingen uit te doen. —— De Burgery dier Stad verzogt en verkreeg van de Regeering, even als die van *Utrecht*, eene nieuwe Wapenrusting, en verrigtte den Wapenhandel ter plaatze waar de Krygslieden zulks anders gewoon waren. De Schuttery zou vergroot en daar aan, tot meerder luisters, Grenadiers toegevoegd worden; terwyl men daar en boven werklyk bezig was met een Vrycorps te vormen, en, onder goedkeuring der Magiſtraat, zodanig in te rigten, dat het de Burger-compagnie niet tegen maar medewrogt om dezelve van bekwaame Schutters te voorzien (†).

In *Amersfoort* gaat men de Aanpryzingen voorby. Wapenhandel aldaar.

Op een Verzoekſchrift van tweehonderd één en zeventig Burgeren vondt de Regeering van *Montfoort* goed de Stadhouderlyke Aanpryzingen te vernietigen: behal-

Te *Montfoort* de Aanpryzingen vernietigd en de Burgery gewapend.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1992. Deeze ganſche Briefwisſeling deelt ons de *Courier van Europa* mede I. D. bl. 99—104.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 2006, en voor 't Jaar 1784. bl. 421.

halven de ſtem des Voorzittenden Burgemeesters, geſchiedde zulks met éénpaarigheid van alle de tegenwoordig zynde Leden. —— Zy bragt desgelyks een nieuw en verbeterd Reglement voor de gewapende Burgery tot ſtand (*).

'tVoorgevallene te *Wyk by Duurſtede* over de Wapening.

Meer tegenſtribbelens dan elders, in *'t Sticht* ontmoette te *Wyk by Duurſtede* de Burgerwapenhandel. Men begon, in ſtilte, hier en daar, eenige Geſchriften aan te plakken tot opwekking der Burgerye, om, op 't voetſpoor der Hoofdſtad van dat Gewest, en van *Montfoort*, de Schuttery te herſtellen. Dit maakte indruk op de gemoederen; maar verwekte mishaagen by eenige Leden der Regeering, die zich van de afweezigheid zommiger Leden bedienden, om eene Vergadering te beleggen, met voorneemen om 'er te beſluiten het tekenen van Verzoekſchriften der Burgeren om zich in de Wapenen te mogen oefenen, te verbieden. De Voorzittende Burgemeester kwam, den Raad vergaderd zynde, in de Stad, begaf zich terſtond ter Raadzaale, en verhinderde, door zyne tegenverklaaring, het doorgaan van 't genomene beſluit, terwyl men nogthans eene afkondiging liet doen tegen het aanplakken, ſtrooyen en verſpreiden van eenigerlei Geſchriften, ſtrekkende om de Burgers tot ruſtſtoorende bedry-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 2135. en voor 't Jaar 1784. bl. 424.

XVI. BOEK. 1783.

dryven aan te zetten. —— Vervolgens ſchikte men, buiten weeten eeniger Regeeringsleden, eene Bezending na den Stadhouder, met verzoek dat het hem behaagen mogt, eenig Krygsvolk binnen hunne Stad in bezetting te leggen: by het doen des Verſlags bevonden zich zommige Regeeringsleden tegenwoordig, die zich ten ſterkſten verklaarden tegen het Beſluit en de Bezending buiten hunne kennis en voorweeten vastgeſteld. — Ook ontvingen de Staaten van *Utrecht* eerlang, van wegen deeze Stad, een geheel ander verzoek, te weeten om geen Attache te verleenen op eenig Patent aan Troepen daar in Bezetting te brengen.

De Begeerte der Burgery daar toegeſtemd.

Welhaast vervaardigde een aantal Burgers een Verzoekſchrift tot herſtel der Schuttery en om zich in den Wapenhandel te mogen oefenen. De Collonel en twee Officiers van den Burgerkrygsraad dienden het by de Vroedſchap in. Wanneer deeze te lang marde met het uitbrengen des beſluits naar den zin der Ondertekenaaren, die zich voor 't grootſte gedeelte, onverduldig om den uitſlag te hooren, na het Stadhuis begeeven hadden, vervoegden zich eenigen hunner daadlyk in dat Gebouw, buiten twyfel met oogmerk om de redenen van dit uitſtel te verneemen. Een der Vroedſchapsleden kwam daar op buiten en verzekerde de menigte van een gunſtig antwoord, 't geen binnen kort volgde, en openlyk werd afgeleezen. —— Dit welgelukken moedigde de Bur-

Burgers aan om zich, wegens twee andere ſtukken, by de Regeering te vervoegen. In de eerſte plaats verzogten zy, dat dezelve vervolgens geene Aanbevelingen van den Stadhouder, of van wien het ook zou mogen zyn, zou gelieven aan te neemen; in de tweede, dat 'er eene vastſtelling mogt gemaakt worden, die de Inwooning der Regenten binnen de Stad bepaalde. Niet min gunſtig dan het andere Verzoek, werden deeze twee aangenomen, en eene Bezending verwittigde den Stadhouder van deeze Beſluiten. Overeenkomſtig hier mede werd, by 't veranderen der Wethouderſchap, de Benoeming, *zonder eenige Aanpryzing* vervaardigd, aan zyne Hoogheid ter Verkiezing gezonden. Op deeze Naamlyst was de Burgemeester ARNOLD DE JONCHEERE, niet geſteld, en hier mede voldaan aan 't verzoek van een aantal Burgeren, die hunne bezwaaren tegen dien Heer hadden ingeleverd. —— Desgelyks gaven zy, vervolgens, den Stadhouder te verſtaan op de ſterke en regtmaatige klagten hunner braave Ingezetenen, bepaald te hebben, dat zodanige Regenten, die zich buiten de Stad woonagtig mogten bevinden zich daar ter woon zouden moeten vervoegen, of verſtoken zyn van hunne Raadsplaatzen. Hem verzoekende hier op agt te geeven, en de Regenten, die daar aan niet voldeeden, niet langer als Raaden te doen aanblyven. In deeze

hoop

XVI. BOEK. 1783.

hoop en verwagting zich te leur geſteld vindende beſlooten zy, op naderen aandrang der Burgeren, twee Heeren, die zich in dit geval bevonden, aan te ſchryven, om vóór den eerſten van Wintermaand, *Wyk by Duurſtede* ter vaste Woonplaatze te verkiezen, of dat zy anderzins zodanige maatregelen zouden neemen, als zy best oordeelden tot genoegen der Burgerye, en het bewaaren der rust (*).

De Burgerwapening in *Friesland* voortgezet, en door de Staaten begunſtigd.

Ons Geſchiedblad heeft reeds opgetekend hoe groote veranderingen omtrent de Regeeringsbeſtellingen en den Burgerwapenhandel in *Friesland*, in den voorleden Jaare aangevangen en in dit Jaar voortgezet waren (†). Wy hebben 'er alleen by te voegen, dat, op 't verzoek der Ingezetenen, de Staaten, dien Wapenhandel openlyk goedkeurden en begunſtigden (§), als mede dat zo te *Leeuwaarden*, als te *Dokkum*, door de Burgers en Ingezetenen Verzoekſchriften aan de Regeering werden ingeleverd, om zich in den Wapenhandel niet alleen te oefenen; doch dat ook de daar toe gemaakte Reglementen, door de Regeering, mogten bekragtigd worden. De Bende Vrywilligers in *Friesłands* Hoofdſtad kreeg van de Staaten

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1622. 2136. Voor 't Jaar 1784. bl. 417. 418. *De Staatsman* 1783. October, en de *Courier van Europa* I. D. bl. 96–98.

(†) Zie onze *Vaderl. Hiſtorie*, V D. bl. 89.

(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1769. 2151.

ten, uit 's Lands Magazyn vierhonderd ſtuks Wapenen, om ze ten minſten een half Jaar, en tot zy zich eigene konden aanſchaffen, te gebruiken. Aan dezelve werd een openbaare plaats ten Wapenhandel aangeweezen, en ontving de Krygsbezetting bevel om aan die Burgerkrygsbende alle Krygseer te bewyzen. Terwyl 's Lands Staaten der Burgeren yver om zich in den Wapenhandel te oefenen alzins preezen, en betuigden hoe 't hun aangenaam zou zyn, als zy, by aanhoudenheid, daar in voortgingen: verders een ieder gelastende hun in deze oefening niet te ſtooren; maar veeleer, in allen deele de behulpzaame hand te bieden (*).

De Drostendienſten in *Overyſſel* openlyk afgeſchaft.

Het laatſte Gewest, 't welk in de meergenoemde veranderingen, ten deezen tyde, een ruim aandeel hadt was *Overyſſel*. Aan de Affchaffing der *Drostendienſten* in dit Gewest, waar van wy zo dikmaal hebben moeten ſpreeken, ontbrak nog de openlyke Afkondiging (†); doch bleef dezelve niet langer dan tot den drie en twintigſten van Sprokkelmeand deezes Jaars agter; wanneer de Steden, ondersteund door PALLANDT TOT ZUITHEM Drost van *Yſſelmuiden*, en de Heer VAN DER CAPELLEN TOT DEN POL zo ern-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 297. 1231, 1775. Voor 't Jaar 1784 bl. 230.

(†) Zie onze *Vaderl. Hiſt.* V. Deel bl. 69. 70.

XVI. BOEK. 1783.

ernſtig toonden haar Beſluit omtrent de Drostendienſten te zullen doen gelden, dat nog acht andere Leden, ſchoon met byvoeging, dat dit uit enkele Toegeevenheid, en niet uit overtuiging van de Onwettigheid dier Dienſten, voortkwam, hunne toeſtemming tot de zo lang wederhoudene Afkondiging gaven; terwyl acht anderen hunne Aantekening daar tegen te boek lieten brengen. De Edelen dus toegegeeven, en zich deezer wyze verdeeld hebbende, dat meer dan een derde gedeelte der aanweezigen de Steden byviel, kreeg dit ſtuk eindelyk een volkomen beſlag, tot onuitſpreekelyke vreugde der Landlieden (*). Terwyl de Ridderſchap, in de zaak met den Heer VAN DER CAPELLEN, en in 't ſtuk der Drostendienſten, moetende bukken, beſloot eene *Juſtificatoire Deductie* deswegen in 't licht te zenden, om, ware het mogelyk, de blaam dat Lichaam, by naamlooze Geſchriften, als anderzins, aangewreeven, en niet alleen in *Overyſſel*, maar ook in andere Gewesten, verſpreid, af te wiſchen. Van welk Vertoog zy aan Staaten van *Holland* eenige Afdrukken zonden (†).

Gedagtenis door de Landlieden in *Twente* aan CAPPELLEN geſchonken.

De Landlieden, wilden aan den herſtelden Ridder, CAPELLEN TOT DEN POL, een blyk hunner gedagtenisſe ſchenken,

(*) *Tegenwoordige Staat van Overyſſel* bl. 309. *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1263.

(†) *Reſol. van Holl.* 11 Dec. 1783.

ken, en gaven ongevergd daar van een betoon, 't geen, zo verre wy weeten, éénig in zyne ſoort is in de Geſchiedenisſen van ons Vaderland, en daar om eene byzondere melding verdient. Zy hadden, door het vindingryk vernuft en de kunſtryke hand van den Heer HOLTZHEY, een Gouden Eerpenning doen vervaardigen. Aan een Gouden Ketting, waar aan de Eerpenning hing, was een Pergamenten Rol gehegt, waar op geſchreeven ſtondt: *Ter eeuwige en onſterflyke Gedagtenis van den Edelmoedigſten Ridder* JOHAN DERK, BARON VAN DER CAPELLEN *Heer van den Pol, Apeltern, Altforst, Hagen enz. Beſchreeven in de Ridderſchap van Overyſſel enz., enz., enz.* — „ Die, „ in naavolging der aloude waare Ridderen, den onderdrukten byſtand biedende, door wys beleid, onvermoeiden „ vlyt, ſtandvastige verduuring, veragting en overwinning veeler wederwaardigheden, zonder dat zyn groote Geest „ bezweek, de Vryheid van den Landman in *Overyſſel*, tegen het ſlaaffche „ juk der Drostendienſten, met GODS „ hulp, heeft verdeedigd.

„ Die ook, door regtvaardige uitſpraak „ der Edel Mog. Heeren Staaten deezer „ Provincie, Beſchermers van Regt en Vryheid, het wit zyner loflyke poogingen, „ in de geheele Uitrooijing van de harde „ en veragtelyke Dienstbaarheid heeft bereikt.

„ Voor deezen regtgeaarten Ridder,

XVI. BOEK. 1783.

XVI. BOEK. 1783.

„ den Roem onzer Edelen, hebben wy „ Huislieden van *Twente*, met algemeene „ toejuiching, deezen Brief, als een Ge„ denkteken onzer Dankbaarheid voor „ zulke voortreffelyke daaden opgerigt.

„ Zyne Edelmoedigheid, die onze voor„ genomene dubbelverſchuldigde kostbaar„ der Vereering heeft afgeſlaagen, kan „ ons niet weigeren, dat wy hem hier „ by tevens een regt van altoosduurend „ verblyf in onze dankbaare harten op„ offeren; eene Dienstbaarheid, dien wy „ aan braave Regenten, welke alle ſlaaf„ ſche Dienſten van een vrygevogten „ Volk verfoeijen, toekennen.

„ Wy wenſchen, dat dit Gedenkteken „ by zyn later Naageſlacht eeuw uit eeuw „ in gezien, en onze erkentenis daar door „ vereeuwigd worde.

„ Wy hebben deezen door de Boer„ rigters uit elke Boerſchap doen onder„ tekenen, en, om dat wy geen Zegel „ gebruiken, een Gouden Gedenkpenning, „ met dit opſchrift

De wyvre Landman juicht, zyn Vryheid is herſteld!
CAPELLEN *zegepraalt op Baatzugt en Geweld!*

„ aan een Keten van hetzelfde metaal „ hier aan doen hangen (*). —— *Al-*

dus

(*) Op de Voorzyde van den Penning ziet men het Borstbeeld van den Ridder, met dit omſchrift,

JOH.

dus gedaan in Twente', in het Jaar onzes Heeren MDCCLXXXIII, *op den* 25. *September.* XVI. BOEK.

Ge- 1783.

JOH. DERK VAN DER CAPELLEN TOT DEN POL, BESCHR. IN DE RIDDERSCHAP VAN OVERYSSEL.

Op de tegenzyde, onder het gemelde tweeregelig Versje, leest men 1 Nov. 1782. Boven ziet men de Zon der Vryheid, beschynende het Wapen van den Ridder, door een Eikenkrans omgeeven, en onder aan eenige Bouwmans Gereedschappen, benevens den Hoorn des Overvloeds —— Te gelykfoortig en te gelyktydig om het onopgetekend te laaten is eene Gedagtenis van eene Vryverklaaring der Landlieden in *Deenemarken*, door den overleden Graaf BERNSTORFF. De Boeren, door deeze weldaad getroffen, deeden een Kolom van *Noorweegsch* Marmer oprigten, vercierd met een Koornschoof, een Spade en Hooivork, Zinnebeelden des Landbouws. Op den Pylaar staat een *Latynsch* en *Deensch* Opschrift. Het eerste luidt *Piis manibus* JOH. HARTVICI ERNESTI, *Comitis* DE BERNSTORFF, *qui arva discreta immunia hereditaria largiendo industriam opes omnia impertit in exemplum posteritati* MDCCLXVII. *P. S. S. grati Coloni* MDCCLXXXIII. 't Welk op deezen zin uitloopt. *Ter dierbaare Gedagtenisse van* JOH. HARTVIC. ERNEST *Graaf van* BERNSTORFF, *die, in den Jaare* 1767 *zyne Erfelyke Landgoederen vry maakte, en daar door Vlytbetoon, Rykdom, en alle Zegeningen schonk, ten voorbeelde van de Naakomelingschap. Opgerigt door zyne dankbaare Boeren* 1783 *Travels into Poland, Russia, Sweden and Denmark, by* WILLIAM COXE.' Vol. III. p. 21. Met regt voegt 'er de de Eerw. COXE by „ 't Is zeer te be„ jammeren, dat weinigen in *Denemarken*, het „ voorbeeld des Graaven van BERNSTORFF ge„ volgd hebben!" —— Naderhand heeft de Kroon-Prins Vryheid aan de Boeren der Kroon geschonken. Zie Ald. p. 22.

XVI. BOEK. 1783.

Hoe door den Ridder aangenomen

Gevoelig was de aandoening des Ridders, over dit Gedagtenisteken. Zyn geheele Brief van dankzegging draagt 'er blyk van. Wy kunnen 'er niets uit overneemen dan deeze weinige trekken. Naa betuigd te hebben, dat hy, in de voldoening van zyn éénigst gezogte Pligt, zyne Belooning vondt, ſchryft hy; „ Dan, myne „ Vrienden, ſchoon ik in myn binnenſte „ eenen afkeer voede, zo wel van de Giften „ van Particulieren, als van de verleiden„ de Gunſten der Grooten: waar van ik „ de eerſte, door GODS Goedheid, niet „ behoeve, terwyl ik de andere verſmaade, en aan myne Vyanden niet misgunne — zo oordeel ik, nogthans, dat „ het door ulieden, naamens de Ingezetenen van ulieder reſpective Boerſchappen, „ aan my overhandigd Blyk van Goedkeuring van myn gedrag in 't ſtuk van „ Regeeringe, byzonderlyk met betrekking tot ulieder belangen, my zeer „ aangenaam is geweest. Het zou dit, „ egter, nog meer geweest zyn, indien „ gylieden hadt kunnen goedvinden van „ u, op myn herhaald verzoek, tot een „ gansch onkostbaar Getuigſchrift op Pergament te bepaalen, het welk toch de „ gevoelens van ulieder hart my waards „ even zo wel aan de volgende Geſlachten hadt kunnen overbrengen, als het „ kostbaarst Metaal dit kan doen. —— „ Dewyl, nogthans, ulieder verkiezing „ aldus is geweest — dewyl gylieden my „ deezen vriendlyken dwang hebt willen

„ aan-

„ aandoen, zo ontvang ik dit Eerteken
„ met die gewaarwordingen, die 't zelve
„ moet verwekken in eene Ziele, die
„ zich ongelukkig zou agten; die een
„ walg van haar aanweezen zou hebben,
„ indien zy, boven die gebreken, daar
„ zy reeds over bloost, nog dit in haar
„ moest ontdekken, dat Eigenbelang —
„ dat eene begeerte na ydelen Roem —
„ dat eene buitenſpoorige Regeerzugt,
„ de dryfveer haarer daaden in de ſtaat-
„ kundige Wereld zou zyn geweest (*).

Burger. Gecommitteerden te *Deventer* aangeſteld. Men ſlaagt 'er in 't verzoek over de Stads-Ampten.

Door de openbaare Bekendmaaking van het afſchaffen der Drostendienſten was voldaan aan de langgerekte begeerte der *Deventerſche* Burgery, die, tot verdere bevordering van 't geen zy Stads- en Staatsbelangen oordeelden, in 't laatst des afgeloopen Jaars, een Twaalftal Gecommitteerden aanſtelden (†). Reeds waren de Burgers geſlaagd in de hun eerst met ſtilzwygen voorbygegaan verzoek, dat de Regeering eenige Leden mogt benoemen om het ganſche Beſtuur der zaaken van 't Gewest en de Stad na te zien, de grootſte misbruiken en afwykingen aan te tekenen, en tot kennis zo der Gemeente als der Burgerye te brengen. —— De daar

(*) *Hiſt. der Admiſſie van Jr.* J. D. VAN DER CAPELLEN TOT DEN POL bl. 237—145. *N. Nederl. Jaarb.* 1784. bl. 894. 1061.

(†) Van dezelfden aart als wy bl. 229. hier boven beſchreeven hebben. *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 140.

XVI. BOEK. 1783.

daar toe benoemde Heeren, deeden een voorſtel, 't vervullen van eenige Stadsampten betreffende, thans op eenen voet ingerigt niet overeenkomſtig de bezwoorene Conſtitutie. De Magiſtraat nam 't zelve aan, de Gezwoore Gemeente keurde het goed, onder deeze uitdruklyke voorwaarde; „ dat geen Burgemeester „ zich met een der Ampten zou mogen „ begunſtigen, of daar mede door een „ ander begunſtigd worden, ten zy hy „ vooraf van zyne Burgemeesters-plaats „ afſtand deedt." Hier in toegeſtemd zynde kreeg eene zaak, van zo veel invloeds op de Onafhangelykheid der Stads-amptenaaren, haar volle beſlag, en werd in eene eeuwige alzins verbindende Stads-wet veranderd. Naardemaal zyne Hoogheid gewoon was voor alle deeze Ampten (*) Aanpryzingen te zenden, deelde de Magiſtraat de gemaakte ſchikking in een beleefden Brieve aan den Stadhouder mede (†).

De Aanpryzingen des Stadhouders gewraakt.

De Burgery, aangemoedigd door dit welgelukken, was de Gezwoore Gemeente met een ander Verzoekſchrift aan, waar in zy betuigde, „ zints langen tyd, „ met innerlyk leedweezen gezien te hebben,

(*) De Ampten, waar over dit liep, waren verſcheide aanmerkelyke Rentampten, vier Secretariaten, de Post- en Serviesmeesters plaats, Amptman van het *Kapittel Lebuni*, en de Ontvangst van het Vuurſteden-geld.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 505–510.

„ ben, hoe door den ſchadelyken en langs hoe meer inkruipenden invloed der Hee- ren Drosten, by elke openvallende plaats, zo in den Raad, als in de Gezwoore Gemeente, telkens Perſoonen met Aanbevelingen van zyne Hoogheid zich opdeeden, waar door de vrye keuze hun Ed. Agtb., zedert onheuglyke tyden toekomende, te eenemaal werd belemmerd, en in het verkiezen van de Vroomſten, Besten en Welgegoedſten dikwyls verhinderd: terwyl het onmogelyk was dat de Drosten, of zyne Hoogheid, zodanig eene kennis van het lichaam der Burgerye van de Stad zouden hebben, dat dezelve met eenige geſchiktheid konden oordeelen in welke Burgers, de drie gemelde hoedanigheden voor 't welzyn der Stad volmaakt zamenliepen; daar ook, door dien invloed, verdienstlyke Regenten, zonder eenige deugdlyke reden, uit hun wettigen rang gedrongen waren. Zy konden, over zulks, niet nalaaten te verzoeken, dat de Gezwoore Gemeente, in 't vervolg, nimmer op eenige Aanpryzingen, agt zou ſlaan; maar, overeenkomſtig met hun Eed, de opengevallene plaatzen altoos aanvullen met de Wysſten, Nutſten en Besten, en by de eerstkomende keur, uit te werken dat de beledigde Heeren in hun natuurlyken en wettigen rang herſteld wierden." —— Dit Verzoek vondt een gereeden ingang by de Gezwoore Ge-

XVI. BOEK. —— 1783.

XVI. BOER. 1783.

meente, die éénpaarig beſloot, op den eerstkomenden Keurdag, en vervolgens altoos, vry ter keuze te zullen gaan, zonder eenigzins agt te geeven op eenige Aanpryzingen, van wien ze ook mogten worden toegezonden. Van dit beſluit gaven zy den Erfſtadhouder, even als van het voorgaande kennis.

Geſchil met den Stadhouder over de Verkiezing van Regeeringsleden.

Op den Keurdag ging de Gezwoore Gemeente, overeenkomſtig met dit beſluit, te werk, en zondt de gemaakte keur van twee Burgemeesteren en vier Gemeensmannen ter goedkeuringe aan zyne Hoogheid. Het draalen des antwoords baarde kommer, dat de keuze den Erfſtadhouder niet mogt behaagen, en hy het misſchien zou goedvinden daar in veranderingen te maaken. De gegrondheid van deeze vrees bleek: dewyl hy twee Burgemeesters, te vooren boven hun rang geplaatst, doch by de keure weder in den voorigen rang gebragt, op nieuws in dien voorigen rang herſtelde; doch de twee andere Burgemeesters, zonder Aanbeveeling benoemd, goedkeurde; twee der gekoozene Gemeensmannen wraakte hy, en benoemde twee anderen in hunne plaats, laatende de twee overige, desgelyks zonder Aanpryzing benoemd, blyven. —— Groot misnoegen rees 'er op het bekend worden deezer veranderingen. Vier der Gecommitteerden uit de Burgery vervoegden zich by de twee door zyne Hoogheid aangeſtelde Gemeenslieden, die, op hun aanzoek, by een ſchriftlyke ver-

verklaaring, aan de Regeering ingeleverd, afſtand deeden van deeze inplaatsſtelling. Naauwlyks was de Magiſtraat en de Gezwoore Gemeente op het Stadhuis vergaderd, of de Twaalf Gecommitteerden der Burgery verſcheenen aldaar, met verzoek, om tot het doen van een voorſtel aan de Gezwoorene Gemeente, in derzelver Vergadering te mogen toegelaaten worden. Minzaam en ſtaatlyk was de bejegening hun aangedaan. Een der Heeren las een Vertoog voor van 't geen de Burgery, met betrekking tot de te rug gezondene Keur ter oore gekomen was, gepaard met eene herinnering van het Beſluit, door de Gezwoore Gemeente, op 't verzoek der Burgery, over de Regeeringsbeſtelling genomen; 't zelve behelsde een berigt hoe de twee door zyne Hoogheid aangeſtelde Gemeensmannen van die post afgezien hadden; en gaven zy te kennen niet te twyfelen of hun Wel Ed. Agtb. zouden, met alle minzaamheid, de twee Heeren, in rang door zyne Hoogheid weder boven anderen geſteld, wel weeten over te haalen, om dien rang aan de twee andere wederom af te ſtaan. XVI. BOEK. 1783.

De Gezwoore Gemeente onderrigte de Schepenen en Raad van de Bezending door Burger-gecommitteerden aan hun gedaan, en verzogten dat 'er geen aanſtalte, noch tot het na de Kerk gaan (*), of

(*) Volgens een oud Gebruik zyn Burgemeesteren gewoon, op den dag der Goedkeuring, ſtaat-

XVI. BOEK. 1783.

of tot het afneemen van den Eed, mogt gemaakt worden, eer zy nader over het ſtuk geraadpleegd hadden. Deezen verklaarden zo lang vergaderd te zullen blyven, en ontvingen, welhaast, by de overgifte van het Vertoog der Burger-gecommitteerden, de boodſchap, dat de Gezwoore Gemeente, voor en aleer ergens verder toe te kunnen komen, de twee Regenten, in 't Vertoog vermeld, een duidelyk en rondborſtig antwoord af te vraagen, of zy al of niet konden en wilden voldoen aan het verzoek, door de braave Burgery ten hunnen opzigte gedaan, ten einde zy, dit vooraf gegaan zynde, nader zouden kunnen overleggen wat hun vervolgens te doen ſtondt.

Geen zwaarigheid altoos hadt het in, om, daar de twee door zyne Hoogheid aangeſtelde Gemeenslieden bedankt hadden, de twee door den Prins afgekeurden opnieuws, tot Medeleden der Gezwoore Gemeente te kiezen; maar de twee boven hun rang geſtelde Burgemeesters moesten ook overreed worden, om daar van afſtand te doen. By den eenen ging het vry gemaklyk; by den ander vondt het meer werks, als die op het maaken van zekere ſchikkingen aandrong; doch tot welke de Gemeenslieden van zyn Straat

ſtaatlyk na de Kerk te gaan, om 's Hemels Zegen over het welzyn van Stad en Lande af te ſmeeken. *Vaderlandsch Woordenboek* Art. *Deventer* bl. 317.

Straat zich weigerden in te laaten. Het Beſluit der Gezwoore Gemeente aangenomen en goedgekeurd door de Magiſtraat, was de Stadhouder nader te ſchryven, en tot het bekomen van wederantwoord, de gewoone Plegtigheden by de jaarlykſche Verandering der Regeering, en het afleggen van den Eed, op te ſchorten. XVI. BOEK. 1783.

Onder alle deeze onderhandelingen, meest ſchriftlyk voortgezet, was het avond geworden eer de Burger-gecommitteerden, van alles een hun voldoend verſlag kreegen. Geduurende de drukke verrigtingen op dien Dag was de toeloop der nieuwsgierigen na den uitſlag, op en omtrent het Raadhuis, zeer groot; ſchoon alles volmaakt ſtil bleef, en geen zweemzel van onbetaamlykheid zich vertoonde. Zo de Magiſtraat als de Gezwoore Gemeente ſchreef zyne Hoogheid met kennisgeeving van al het verrigtte, en verzoek dat het hem behaagen mogt, de keuze, zo als die voorheen gemaakt was, te bekragtigen. Eene volledige goedkeuring volgde eerlang, en daar op ook de Beëediging.

Dan, vermids de Erfſtadhouder, in deezen bewilligenden Brief, gewaagde van het handhaaven zyner wettige Regten, en hoe hy, in het tegenwoordige geval, terſtond zou kunnen vorderen de Toepaſſing van het Stadsregt, op de door zyne goedkeuring aangeſtelde Gemeenslieden; en ook gebruik maaken van zyn Regt omtrent den rang der Magiſtraatsperſoo-

XVI. BOEK. 1783.

ſoonen in verſchil, bleeven noch de Regeering, noch de Gezwoore Gemeente, in gebreke om, by nader ſchryven, hem, het wanbegrip, waar in hy, huns agtens, ſtondt onder 't ooge te brengen (*).

F. A. v. D. MARCK tot Hoogleeraarte *Deventer* beroepen

Was, voor eenige Jaaren, de Hoogleeraar FREDERIK ADOLPH VAN DER MARCK, op eene wyze, zo als wy verhaald hebben, van zyn Hoogleeraarampt op de Hoogeſchool van *Stad en Lande* afgezet; hadt hy vervolgens te *Lingen* die post bekleed (†), thans vonden de Beſtuurders en Bezorgers der Doorlugtige Schoole te *Deventer* goed, by eene groote meerderheid van ſtemmen, dien Vryheidsvoorſtander, tot Hoogleeraar in het Natuurlyke en Burgerlyke zo wel als het Vaderlandſche en Romeinſche Regt, te beroepen, en het groot Burgerſchap aan te bieden. Geen vooruitzigt van ruimer inkomſten te *Lingen*, geen hem voorgeſlaagene verplaatzing op eene andere Hoogeſchool, onder het Gebied des Konings van *Pruiſen*, kon hem terugge houden om, naa bekomen verlof van dien Monarch, *Lingen* te verlaaten, en het Beroep te *Deventer*, onder het betoon van uiterst genoegen, te aanvaarden (§). By

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 505—514. 1799—1823.

(†) Zie onze *Vaderl. Hiſtorie, ten onmiddelyken Vervolge op* WAGENAARS *Vaderl. Hiſt.* XXIV. D. bl. 337—351.

(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 662. 1268. en F. A. v. D. MARCKS vertaalde *Redenv. over*

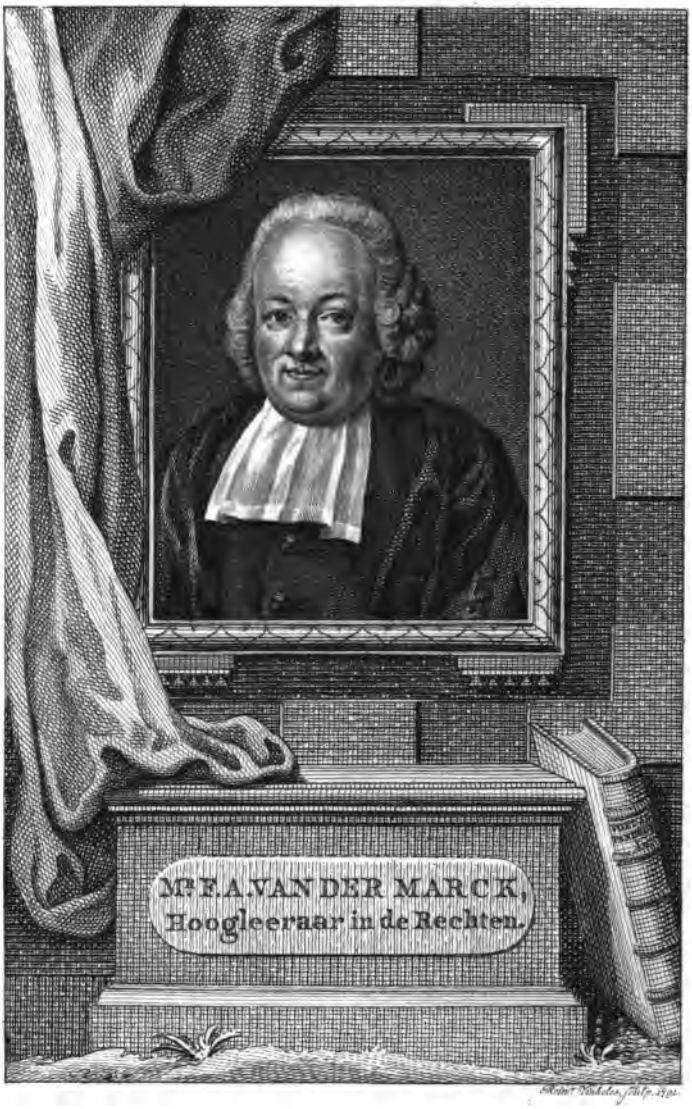
Mr F. A. VAN DER MARCK,
Hoogleeraar in de Rechten.

Burgerwapening en Vrycorps.

By eene Regeering, zo gereed om de Verzoeken der Burgeren in te willigen, by eene Regeering, die de Jeugd naar de beginzelen van eenen VAN DER MARCK wilde onderweezen hebben, kon de begeerte eener Bende Vrywillige Burgeren om zich in den Wapenhandel te oefenen, geen tegenſtand vinden. Zy keurde het daar toe ingeleverd plan goed. Vryheid, Veiligheid en Rust, als het 'er op aankwam, gewapender hand te verdeedigen, betuigden deeze Burgers hun doel te zyn; ten blyke daar van, en teffens van hun volkomen betrouwen op hunne waardige Regenten, beloofden zy, by de ondertekening van dit Plan, de Wapenen tegen niemand daadlyk te zullen gebruiken, dan op ingekomen last of verkreegene toeſtemming van de wettige Regeering der Stad. Deeze vorderde, by het goedkeuren des Plans van de Officieren der *Vrye Burger Militie*, by 't aanvaarden hunner Posten, op het Stadhuis by handtastinge aan de Voorzitters hulde en trouwe te moeten belooven aan de Magiſtraat, en geene Wapenen daadlyk tegen iemand te zullen doen gebruiken dan op derzelver byzonderen last, of daar toe verkreegen verlof. —— Ook beſloot de Stadsregeering de ganſche Burgery van gelyke Wapenen te voorzien. Op den achtſten van

de Liefde tot het Vaderland, te Deventer uitgeſprooken den 25. van Herfſtmaand 1783.

XVI. BOEK. 1783.

van Lentemaand viel 'er eene kleinigheid voor, die ten betoon ſtrekte van de toen heerſchende denkwyze te dier Stede. Het gebruik bragt mede, dat het Burgervaandel, op den Verjaardag des Stadhouders de wagt hebbende, met Oranje ſtrikken aan den hoed optrok. De Vaandrig, wiens beurt het thans was, liet zyne Manſchap aanzeggen, om, zonder dit Vercierzel, te verſchynen. De Hopman ſtondt in een ander begrip, en vervoegde zich deswegen by de Magiſtraat, hy kreeg geen voldoenend antwoord, en de Burgers verſcheenen zonder Oranje ſtrikken (*).

Zwolle volgt *Deventer* in het aanſtellen eener Burger-Commisſie, en den Wapenhandel.

Naauwlyks hadden die van *Deventer* Twaalf Burger-gecommitteerden aangeſteld (†) of zy gaven des een omſtandig berigt aan de Gilden der Stad *Zwolle*, dezelve aanſpoorende om dit hun voorbeeld te volgen. In eene Vergadering der voorzittende en naastvoorzittende Leden werd de Brief geopend, geleezen, en daar over geraadpleegd; men vondt goed zes Perſoonen uit de Gilden te benoemen, om met zes anderen uit de Burgery, deezen Brief ryplyk te overweegen, en hunne gevoelens daaromtrent aan de Gilden en verdere Burgeren mede te deelen. Dit Twaalftal oordeelde het noodig en zeer dienſtig om in *Zwolle*, even als in

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1267. 1449-1459.

(†) Zie hier boven bl. 359.

in *Deventer*, een Burger-commisſie te maaken. Kort hier op werden 'er zeven uit de Gilden, en zeven uit de overige Burgerye, zonder onderſcheid van Godsdienstgezindheid, tot die Waardigheid aangeſteld; van welke gebeurtenis zy niet nalieten die van *Deventer* berigt te zenden, met aanbod van eene vriendnabuurlyke Verſtandhouding. Welhaast was dit Lichaam in werkzaamheid en leverde een Verzoekſchrift over, wegens de Drostendienſten, het Regt van de Jagt, en de Militaire Jurisdictie, en het afſchaffen der Aanpryzingen. Gelyk ook de Gemeente den Erfſtadhouder eerlang voor dezelve bedankte. —— Drukten zy in dit opzigt de voetſtappen der *Deventerſchen*; niet min deeden zy zulks, zo in een Vrycorps, als een Leerſchool in Krygskunde, op te rigten, en de geregelde Wapenoefening der Burgery tot ſtand te brengen (*).

In *Kampen*, door *Deventer* en *Zwolle* beide aangemoedigd om dergelyk eene Burger-commisſie te benoemen, en in die ſtedelyke Verſtandhouding te treeden, ging dit niet dan marrende toe. Vóór 't einde des Jaars, nogthans, beſtondt 'er een; acht Kooplieden uit de Gildens, en twee uit de Burgers maakten dit Lichaam uit;

In *Kampen* komt ook de Burgercommisſie tot ſtand.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 663—691, 1460. 2183.

XVI. BOEK. 1783.

uit; ook bedankte men zyne Hoogheid voor de Aanbevelingen (*).

De kleine Steden in *Overysſel*, wier invloed ter Staatsvergadering, op verſchillende tyden, zo ongelyk was (†), zaten thans niet ſtil, omtrent 't geen zy haar en haarer Burgeren Regt en Belang rekenden. —— Uit *Steenwyk* ſchreeven Keurmeesters, wanneer zyne Hoogheid tot de jaarlykſche verkiezing van Regeerders twee Heeren hadt aanbevolen, hem eenen Brieve, waar by zy, uit hoofde van hunnen gedaanen Eed, betuigden die Aanbevelingen niet te kunnen volgen, en anderen verkoozen te hebben; dan de Erfſtadhouder vondt goed die keur te wraaken en de aanbevolene Perſoonen op 't kuſen te plaatzen (§). —— Te *Ootmarſum* waren vier Burger-gecommitteerden aangeſteld, die, de Stadsbelangen yverig voorgeſtaan hebbende, de Dankzegging van een aantal Burgeren in ondertekenden Geſchrifte wegdroegen; met verder verzoek om daar in te volharden; en inzonderheid, om, ter Inſtandhouding van de vereeniging en goede eensgezindheid tuſſchen de *Twentſche* Steden, derzelver Vergadering, naamens de Burgery, by te woonen, daar op het noodige te helpen beraamen en vaſtteſtellen, en

De kleine Steden in *Overysſel* volgen de groote.

(*) *Bylaagen tot den Post van den Neder-Rhyn* IV. St bl. 39——44. *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1460

(†) *Tegenw. Staat van Overysſel* bl. 263.

(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1271.

en vooral ook om op het doen in ſtand blyven van het aloude Verbond met de groote Steden *Deventer*, *Kampen* en *Zwolle*, tot verdeediging der Regten en Vryheden, ingegaan, ernſtig aan te dringen: met betuiging dat zy zich altoos verpligt en gehouden zouden agten om de groote Steden, met alle hunne Magt, ja; des noods, met Lyf en Goed, kragtdaadig te ondersteunen. —— In *Enſchede* ontvingen Burgemeesters en Gemeenslieden, door eenige Benoemden uit de Burgery eene ondertekende Dankerkentenis voor dergelyke dienſten, met verzoek tot het voortzetten hunner poogingen. —— Dit was ook het geval te *Delden*. —— Byzonder geviel het de kleine Steden, dat, naa zo veel woelens over 't Jagtregt, door de groote Steden, met bykoming van de Jonkheeren VAN DER CAPELLEN TOT DEN POL, en PALLANDT TOT ZUITHEM, tegen de overige Ridderſchap, was vastgeſteld, dat de Burgers der drie groote Steden, door geheel *Overyſſel*, de vrye Jagt zouden genieten, en de Burgers der kleine Steden, binnen de paalen van ieder Drost-ampt, tot welke zy behoorden (*).

XVI. BOEK. 1783.

CA-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 327. 525. 1272. 1628. 2171. *Verzameling van alle de voorgevallene Handelingen, omtrent de Verſchillen over het Stuk van de Jagt tuſſchen de Ridderſchap en de Steden van Overyſſel in den Jaare* 1783. *Te Deventer*, by L. A. KARSSENBERG.

XVI. BOEK. 1783.

Wapenhandel in de kleine Steden.

CAPELLEN TOT DEN POL, een der yverigſte voorſtanderen van de vrye Jagt, welker Regt hy voor een gevolg van *Eigendom* en geenzins van *Privilegien* hieldt, merkte ook dezelve aan als, in de onbelemmerde uitoefening, van heilzaamen invloed op den Wapenhandel, door hem gehouden voor het beſchermmiddel der Vryheid, van welke de Burgers de natuurlyke Lyfwagt zyn. „ Haar," zegt hy, „ in 't midden van een ongewapend „ weerloos of verwyfd Volk, eenen ze„ tel willen ſtichten, is een harſenſchim, „ eene ydele droom." —— Zagen wy den Wapenhandel in de groote Steden, van *Overyſſel* den reeds gemelden opgang neemen, in de kleine Steden was men desgelyks bezig om Vrybenden tot ſtand te brengen. *Oldenzeel* ſtak hier in boven anderen uit. De Officieren van het Vrycorps, rondgaande tot ophaaling van geld voor Geweeren en Wapenen, vonden zich met omtrent veertienhonderd Guldens begiftigd: eene aanzienlyke ſom voor eene zo kleine Plaats; de jonge Juffrouwen aldaar booden aan de Vaandels te bekoſtigen (*).

Dusdanig waren de Bemoeyingen omtrent de Regeeringsbeſtellingen en de Ampten in de vyf Gewesten, *Gelderland*, *Holland*, *Utrecht*, *Friesland en Overyſſel*, zo

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1629. 2007. 2008.

zo ging 'er de Burgerwapenhandel bykans overal mede gepaard: en ſchoon, ten aanziene van beide deeze byzonderheden, te opgemelder Plaatzen en elders, binnen kort, nog meer gebeurde, en wyder ſtappen gedaan wierden, kunnen wy, zonder de Tydorde te verwarren, tot het Verhaal niet toetreeden; maar moeten hier afbreeken.

Aanzienlyke Zamenkomst van Regenten uit verſcheide Gewesten te *Amſterdam*.

Dan de Tydorde gebiedt ons nog te gewaagen van eene talryke Zamenkomst, te *Amſterdam*, die veel opziens baarde. De aanzienlyke Gasten, die den Maaltyd, ter Gedagtenisſe der Herſtellinge van den Ridder CAPELLEN TOT DEN POL, in Grasmaand, met hunne tegenwoordigheid vereerd en op dien Dag de grondſlaagen eener naauwere Verbindtenisſe gelegd hadden (*); kwamen, althans voor een groot gedeelte, in 't Najaar, weder by een; en hielden, naa drukke raadpleegingen over 's Lands zaaken, van 's morgens ten tien tot 's naamiddags ten vier uuren, weder eenen Maaltyd.

Uit de vyf Gewesten, welker inwendige geſteltenisſe wy beſchouwd hebben, kwamen deeze Heeren, volgens de medegedeelde berigten, zamen. — Uit *Gelderland* de Baron VAN NYVENHEIM, Heer van *Eck* en *Wiel*, Lid der Ridderſchap van *Nymegen*; de Baron VAN DER CAPELLEN TOT DE MARSCH, Lid der

(*) Zie onze *Vaderl. Hiſt.* V. Deel bl. 75.

XVI. BOEK. 1783.

der Ridderſchap van *Zutphen*; de Baron VAN LYNDEN, Heer van *Oldenaller*; en de Baron J. H. ZUILEN VAN NYEVELDT, beide Leden der Ridderſchap van de *Veluwe*. —— Uit *Holland* de Heeren DE GYZELAAR, Penſionaris van *Dordrecht*; VREDENBURG, Raad in de Vroedſchap van *Delft*; VAN HALTEREN, ROMSWINKEL, BLOK en VAN DER BURGH, Raaden in de Vroedſchap van *Leyden*; HOOFD VAN VREELAND, P. VAN LEYDEN, B. E. ABBEMA, L. HOVY, B. BIKKER en C. VAN DER HOOP, Raaden in de Vroedſchap van *Amſterdam*; HORBACH, Raad in de Vroedſchap te *Schoonhoven*; VAN DER MIEDEN, PALUDANUS en VAN FOREEST, Raaden in de Vroedſchap te *Alkmaar*, als mede de Secretariſen dier Stad RYZER en NANNING DU TOUR; EBBENHOUT, Raad in de Vroedſchap en BLOK, Secretaris van *Enkhuizen*. — Uit *Utrecht* de Baron VAN DER CAPELLEN, Heer van *Schonauwen*. —— Uit *Friesland* de Baron S. VAN AYLVA, Grietman over *Westdongeradeel*; E. VAN AYLVA, Grietman over *Baarderadeel*; Jr. J. VAN YSINGA, Grietman over *Doniawerſtal*; R. L. ANDRINGA DE KEMPENAAR, Grietman over *Lemſterland*, en J. C. BERGSMA, Volmagt van *Oostdongeradeel*. —— Uit *Overyſſel*, de Baronnen PALLANDT TOT ZUITHEM, en VAN DER CAPELLEN TOT DEN POL. — Eenigen dier Heeren waren, zo men wil,

wil, voorzien met blyken van goedkeuring, wegens de maatregelen, welke genomen ſtonden te worden, van zommigen, die in *Zeeland* en *Stad en Lande* met hun de zelfde gevoelens over 's Lands belangen aankleefden (*).

Verſchillende Oordeelvellingen over dezelve.

Met een zeer verſchillend oog werd deeze Vergadering, die men verzekerde dat eerlang van eene andere zou gevolgd worden, beſchouwd. Veelen verheugden zich, dat 'er, in 's Lands zo neteligen toeſtand, nog zulk een aantal van wakkere en braave Regenten gevonden wierd, die moeite noch arbeid ontzagen, om 't zelve, in den hooggaanden nood, te hulp te komen, die, zonder eigenbelang, op eigen kosten, nu en dan, uit verſcheide Gewesten des Bondgenootſchaps, zamen kwamen, om door onderlinge mededeeling en onderrigtingen, niet alleen hunne kundigheden te vermeerderen; maar de weezenlyke belangen van het Vaderland, en de gronden waar op dezelve ſteunden, meer en meer, te leeren kennen; ten einde zich beter in ſtaat te ſtellen, om ieder, in de post hem toevertrouwd, zyn Gewest, of Stad, van heilzaamen raad te kunnen dienen, en alle gebreken, des noods, te helpen weeren. —— Anderen hoorden de maare deezer Byeenkomst niet zonder deswegen eene blykbaare

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1717.

XVI. BOEK. 1783.

baare ongerustheid, en een hooggaand misnoegen te betoonen, dugtende, dat zodanige herhaalde Vergaderingen van Mannen, die niet alleen aanzienlyk waren; maar ook meerendeels voor kundige, schrandere, en moedige Regenten bekend stonden, verëénigd de veelvermogende hand zouden bieden aan de beweegenisſen, huns inziens, ten nadeele van het Stadhouderlyk Gezag strekkende. —— Wy zullen ons Geschiedblad zo min vervullen met de hoogklimmende loftuitingen deeze Heeren toegezwaaid, als met de schamperheden op hun afgegeeven. Die uitbozemingen van heete Partyschappe doen, in geen der beide gevallen, iets af. De daaden moeten spreeken, en zullen deeze, in 't vervolg onzer Geschiedenisse, van zelve voorkomen.

't Voorgevallene omtrent de *Post naar den Neder-Rhyn.*

In een Tydperk, zo vol woelings en Partyschaps kon het niet uitblyven, dat de Drukpers zweette van Schriften door de strydende Partyen uitgegeeven, en het misbruik der Vryheid is hier, of geen, of zeer bezwaarlyk paal te stellen, zonder gevaar van weezenlyke verkorting der Vryheid zelve te loopen. De opgave van alles, 't geen, ten deezen Jaare, hier omtrent voorviel zou lang en verveelend vallen; doch een kort verslag van 't voornaamste zal ons de Geestneiging des tyds, en de denkwyze van eenige Regeeringen in een helder licht stellen. Hoe veel opgangs en gerugts een Weekblad de *Post van den Neder-Rhyn* getyteld maakte, en

wat

wat deswegen te *Utrecht* te doen viel, hebben wy vroeger vermeld (*). Thans zag een ander Weekblad, van een bykans gelyken Tytel, de *Post naar den Neder-Rhyn*, doch van een geheel tegenovergeſtelden inhoud, in *'s Gravenhaage*, het licht. Het drukken van het laatſte, en 't verkoopen van het eerſte werd in deeze Hofplaats verboden. De Boekhandelaars leverden by de Regeering een betoogend Verzoekſchrift in; wegens het onbillyk drukkend bezwaar huns Handels, uit het verbod der verkoopinge van den *Post van den Neder-Rhyn* voortvloeiende. 't Zelve werd ingetrokken. Doch de Boekverkooper en Drukker van de andere *Post*, in hegtenis genomen zynde, werden zy ieder in eene boete van drie duizend Guldens verweezen, met verbod aan den Boekverkooper om in den tyd van zes weeken, zyn Winkel te openen, en aan den Drukker om, in dien zelfden tyd, te drukken. Naa het betaalen der Geldboeten herkreegen zy hunne Vryheid; doch de Schryver PHILIPPUS VERBRUGGE, eertyds Predikant te *Koedyk* (†), werd, wegens dit Week-

XVI. BOEK. 1783.

(*) Zie onze *Vaderl. Hiſt.* V D. bl. 288.

(†) Een Man, wiens Character men kan opmaaken, uit de *Copien van egte Stukken betrekkelyk zekere onderhandeling, tuſſchen* WILLEM DEN V. *Prins van Oranje en* PHILIPPUS VERBRUGGE, *geweezen Predikant te Koedyk*, in den Jaare 1787. uitgegeeven.

XVI. BOEK. 1783.

Weekblad gedagvaard, te *Delft* gevat en in hegtenis gezet. Deeze Regtsvorderingen hadden haaren grond in klagten der Regeeringen van *Leyden* en *Gouda*, die zich in een dier Weekbladen gehoond rekenden, en dezelve over 't algemeen beſchouwden als voorbedagtlyk geſchreeven om het zaad van Oneenigheid en Tweedragt te zaaijen, en de Ingezetenen, door gansch verkeerde en tegen de waarheid aandruiſchende inboezemingen te misleiden, en tegen derzelver wettige Overheden op te ruijen (*).

't Voorgevallene met den Titelplaat van den *Politieken Kruyer.*

Een Weekblad, onder den tytel van *Politieke Kruyer*, te *Amſterdam* uitgegeeven, hadt geweldigen aftrek. Schoon 't zelve, op verre na niet altoos, op een beſchaafde wyze, over Regeeringsperſoonen, en Staatszaaken ſchreef, en greetig veele loopende Vertellingen voor zekere Waarheden opgaf. Het aantal groot genoeg zynde om een bekwaam Boekdeel uit te maaken, werd men te raade een zinnebeeldige Tytelplaat te doen graveeren, die niet min opziens baarde dan veele Vertoogen gedaan hadden. Men zag op een Burgt, onder de gedaante van eene Vrouw, de Vryheid, houdende in haare ſlinker hand een Schild, in de regter hand een Speer, met deezen ſteekt zy, ter afweering, na een gewapend Krygsman, die,

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1084 1116. 1117. 1390. Voor 't jaar 1784. bl. 172.

die, in eene gewelddaadige houding, den Burgt opklimt, als of hy de Vryheid wilde beſtryden, hebbende in zyn dreigende regter hand een Zwaard, en in de ſlinker een Speer, met een Vaandel daar aan, waar in een Appel verbeeldt wordt; een Slang van achteren ſchynt deezen gewapenden aan te blaazen. De naamen des Tekenaars en Plaatſnyders ſtaan 'er onder, en ter opheldering waren 'er bygevoegd, deeze vier Dichtregels, met den naam van J. C. HESPE, als Dichter, XVI. BOEK. 1783.

Ziet, hoe 't heerschzugtig hoofd, de Vryheid wil verdelgen,
En ſtout ten Zetel ſteigt — dies wapent u, ô Belgen!
Red haar, uw eigendom, en 't wankelend Vaderland
En veld dat Wangedrocht, eer het zyn Standaard plant.

Veelen vonden grooten ſmaak in dit Stukje en zagen 't aan als zinryk uitdrukkende, wat de voornaame inhoud was van 't Werk tot welks verciering het moest dienen: anderen ergerden zich ten hoogſten aan 't zelve; en niet weinigen keurden het af als een middel om de verdeeldheid der gemoederen nog te vergrooten: uit dit oogpunt beſchouwden het Burgemeesters van *Amſterdam*, die den Boekverkooperen lieten aanzeggen deeze Tytelplaat niet te verkoopen; ook, in 't vervolg, geene Paskwillen, en

XVI. BOEK. 1783.

en Geſchriften, waar door de rust kon verſtoord worden, of waar in men zyne Hoogheid, of eenig ander Lid der Regeeringe, lasterde of ten toon ſtelde, te drukken, of te verſpreiden. Op last des Hoofd-Officiers A. CALKOEN werd de Tytelplaat opgehaald, die ook tegen den Drukker VERLEM en den Schryver HESPE, den Tekenaar P. WAGENAAR *Junior* en den Plaatſnyder Th. KONING, ter Schoutenrolle geregtlyke indaagingen deedt.

Schoon niemand aan de bedoeling der Zinnebeelden, noch aan den beoogden zin der Dichtregelen, twyfelde, wist men egter, om gedreigde onaangenaamheden af te weeren, aan beide eene beduidenis te hegten, die onder de gedwongene Uitleggingen eene plaats verdient „ Ziet," (in deezen zin deedt men, by wyze van uitbreiding, den Dichter ſpreeken,) ziet „ hoe 't heerschzugtig *Engeland*, (of de „ Koning,) de Vryheid der Zee zoekt „ te overmeesteren, en ſtout den Zetel „ der Heerſchappye over de Oceaan al„ leen zoekt te bemagtigen, en de *Hol„ landſche* Maagd, die even veel Regt „ daar toe heeft, van boven na beneden „ zoekt te ploffen. Dies wapent u, ô „ *Nederlanders!* beſchermt de Vryheid der „ Zee, die uw eigendom mede is; red het „ Vaderland, 't geen reeds aan 't wan„ kelen is, en door 't verlies van die „ Vryheid geheel zou verlooren gaan; „ veld dat Monſterdier, eer het zich van

„ de

„ de Heerſchappy over de Zee geheel „ meester maakt (*)." —— 'Er werd eene pooging te *Utrecht* gedaan om het Weekblad, welks Tytelplaat zo veel beweegings maakte te verbieden; doch vrugtloos (†). XVI. BOEK. —— 1783.

Onder de veelvuldige Spotprenten was 'er eene zeer tot hoon ſtrekkende van voornaame Perſonaadien. De Boekverkooper ESSCHERS, in *'s Gravenhaage*, viel in ſterk vermoeden wegens de Uitgave en Verſpreiding. De Regeering dier Stede nam hem in hegtenisſe, en werd hy eerlang by vonnis, voor altoos uit den Lande gebannen, en daarenboven in eene boete van drieduizend Guldens verweezen. De twee Plaatſnyders STECHWEY, Vader en Zoon, moesten desgelyks, by banvonnis, het land ruimen (§). ESSCHERS en de STECHWEY's gebannen.

Het regende, om zo te ſpreeken, in deeze dagen, Nieuwspapieren, en ſtoutheid in 't ſchryven was eene verzekering van aftrek; in allerlei Tydingen te verſpreiden, en veelgewaagde Aanmerkingen muntte boven alle uit de *Diemer- of Watergraftmeerſche Courant*; in gevolge hier van werd dezelve meer dan eenig Papier van die ſoort gezogt. Veelen liep dit in 't ooge, en zy zelve, die van des Schryvers denkwyze niet afkeerig waren, konden 'tGebeurde met de *Diemer- of Watergraftmeerſche Courant.*

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1131. 2089. Voor 't Jaar 1784. bl. 172.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1594.
(§) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 87. 215.

XVI. BOEK. 1783.

den niet nalaaten te dugten dat hy, op dien voet voortgaande, en langs hoe meer in ſterkte van taal toeneemende, zou geſtuit worden. De uitkomst ſtaafde welhaast deeze verwagting. De Schryver THEODOOR VAN BRUSSEL en de Drukker HERMAN KONING werden door den Fiscaal van 't Hof van Juſtitie, in *'s Gravenhaage* gedagvaard. Doch zo de Regeering van *Amſterdam*, als die van de *Diemermeer*, waar de Drukkery was, kanten zich aan tegen deeze dagvaarding; zich beroepende op het Voorregt, waar volgens niemand der Ingezetenen deezer Landen van zyn dagelykſchen en bevoegden Regter mag worden afgetrokken. Hoewel deeze Overdaaging van geene Uitwerking was ten aanziene van de gemelde Perſoonen, beſloot de Regeering van *Amſterdam* dit Nieuwspapier te verbieden. Welhaast verſcheen het onder den naam van de *Nederlandſche Courant*. Dan het Geregt van den *Diemer- of Watergraft-meer* dit verneemende verboodt het drukken van eenig Nieuwspapier op zyn grondgebied: men voer egter voort en zogt het, daar de Kar 'er mede beladen in de poort te *Amſterdam* werd aangehouden, door *Diemermeerſche* Boeren, ter Stad in te helpen, tot dat de Drukkery geregtlyk geſlooten werd, en hier mede dit Nieuwsblad een einde nam. Welhaast kwamen 'er twee, als uit deszelfs aſſche herbooren, te voorſchyn, die een Couranten Oorlog veroorzaakten, niet

niet gewigtig genoeg om hier te vermelden; alleen oordeelden wy deeze byzonderheden, de Drukpers betreffende, tot een kenſchets der tyden niet te mogen verzwygen. 't Zyn die kleinigheden welke de geaartheid van dezelve het duidlyk merktekenen (*). XVI. BOEK. 1783.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1783. bl. 1135. 1402. 1935.

Einde des Zesden Deels.

* * *

BLAD-

BLADWYZER

DER

VOORNAAMSTE ZAAKEN.

A.

Admiraliteit (Een) in *Holland* doet afdankingen van Zeevolk, onderzoek deswegen by Staaten van *Holland* 123. Die van *Amſterdam* geeft een Algemeen Antwoord, 124. Nader aangeſchreeven, 125. Antwoord van de Admiraliteit op de *Maaze*, *Ald.* Van die van *West-Friesland* en 't *Noorder-Kwartier*, 126. Nader Antwoord van *Amſterdam*, *Ald.*

——— op de *Maaze* antwoordt op den eisch van opening aangaande de zaak van *Brest*, 163. Ook die van *Amſterdam*, 165. Het Onderzoek by de Admiraliteits Collegien weder aangepreezen, 167. Zie verder *Brest*.

Alkmaar. Beſluit te dier Stede om geene Aanpryzingen van zyne Hoogheid aan te neemen, en de Verkiezing zyne Hoogheid te ontzeggen, 286. Zyne Hoogheid verklaart hier in niet te berusten, 287. Opgave van de Meerderheid en de Minderheid, 288. Antwoord der *Alkmaarſche* Regeering, 291. Zyne Hoogheid brengt de zaak by hun Ed. Groot Mogenden, 293. Verſchillende gevoelens deswegen, 295. Staatsbeſluit om de Naamlysten en Verkiezingen aan Staaten van *Holland*, hangende dit Geſchil te zenden, 297. Tegenaantekening der Ridderſchappe, *Ald.* Rondgaande Brief van zyne Hoogheid aan de Leden van *Holland*, 298. De Regeering van *Alkmaar* ſchryft desgelyks een Rondgaanden Brief, 302. Zy doen deeze den Stadhouder, als mede de Ridderſchap ter hand komen, 305. Berigt van *Alkmaar* tot beweering van dit Regt, *Ald.* De Verkiezing geſchiedt volgens het Staatsbeſluit,

309. De Wapenoefening aangevangen en voortgezet, 309.

Amersfoort (In) gaat men de Aanpryzingen des Stadbouders voorby. Wapenhandel aldaar, 348.

Amſterdam (Aanzienlyke zamenkomst te) van Regenten uit onderſcheide Gewesten, 373. Wie deeze Perſoonen waren, *Ald.* Verſchillende oordeelvellingen over deeze Vergadering, 375.

Arnhem. (Geſchil tusſchen de Gezwoore Gemeente en de Magiſtraat te) 210. De *Arnhemſche* Burgery oefent zich in den Wapenhandel en vuurt af, 211. Gezondheden te dier gelegenheid gedronken, 212. Ongenoegen daar gereezen, over het verplaatzen van een Kerkhof, 212. De Gezwoore Gemeente wil het bevel der Begraavinge op 't zelve ingetrokken hebben. Gereezen oploop, 213. Balddaadigheden aan het nieuwe Kerkhof en elders gepleegd, 215. Ongerustheid over het gerugt van naderend Krygsvolk, 216. Beſluit des Hofs tegen oproerige beweegingen, 217. Aanmerkingen van CAPELLEN TOT DE MARSCH tegen dit Beſluit, 219. J. H. ZUILEN VAN NYEVELDT kant 'er zich mede tegen aan 220. Een aantal Burgers wil de Jagt in de *Veluwe*, 225. Handelingen daar over met zyne Hoogheid, 226. Nadere aandrang der Burgeren, en Plakaat daar tegen, 227. Wat deswegen ten Landsdage voorviel, 228.

B.

BERCKEL (VAN) benoemd tot het Onderzoek der zaak van *Brest*, 170.

BERCKHEY (J. L. F. v.) geeft een Boekje uit *Aan myne Medeburgeren*, wat daar over te doen viel, 270.

BEVEREN (De Heer DE) wegens *Zeeland* tot het Onderzoek der zaake van *Brest* benoemd, 176.

BLOK (F. G.) Vroedſchap te *Leyden*, laat zich ſterk uit over de Vrede met *Engeland*, 110.

BRAAM (Capitein VAN) zeilt na *Oost-Indien*, en zal daar gekomen den Tytel van *zyn Edelheid* voeren en Zitting in den Raad hebben, 140.

BRANTSEN, eertyds Gevolmagtigde, thans tot Ambassadeur benoemd, 25.

Brest (Voorſlag om de zaak van) by de Admiraliteits Collegien daar in betrokken, te onderzoeken, 155. *Holland* wil eene Commiſſie benoemd hebben, Beſluit daar toe, 157. Vrugtlooze poogingen der Bezendinge by zyne Hoogheid, wegens de Tocht na *Brest* ten opzigte van den Vice-Admiraal HARTSINCK, 159. Ten opzigte van den Vice-Ad-

Admiraal, Graave VAN BYLANDT, 160. Antwoord van de Admiraliteit op de *Maaze*, op den gedaanen eisch, 163. Antwoord van *Zeelands* Zeeraad, 164. Van de Admiraliteit te *Amſterdam*, 165. Het Onderzoek by de Admiraliteits Collegien weder aangepreezen, 166. Staaten van *Holland* weigeren dit, en doen een naderen Voorſlag, 167. Op welk eene wyze goedgekeurd, 169. Op welke voorwaarden *Holland* toeſtemt en Gelastigden benoemt, 170. Wat 'er ten *Gelderſchen* Landsdage voorviel over het benoemen van Perſoonen tot dit Onderzoek, *Ald.* Verzoek der *Zutphenſche* Burgeren deswegen van de hand geweezen, 172 De *Deventerſche* Burgery wil J. D. v. D. CAPPELLEN TOT DEN POL benoemd hebben, 173. Staaten van *Utrecht* benoemen een Gelastigden, 174 Zyne Hoogheid verzogt van geen der Vlag-Officieren of Capiteinen na *Brest* beſtemd buiten 's Lands te laaten trekken. Zyn Antwoord, 175. Waar zich het meerendeel derzelver bevondt, *Ald.* *Zeeland*, *Friesland* en *Stad en Lande* benoemen hunne Gelastigden, 176. Verſlag deezes Onderzoeks, 177. Zyne Hoogheid beſchuldigd, wegens het geeven van Orders, ſtrydig met die van hun Hoog Mogenden, in de zaak van *Brest*, 182 Deswegen vrygeſproken, 183. Aanmerkingen der Gelastigden over zaaken het Zeeweezen betreffende, die medewerkende redenen, voor het niet uitvoeren der Bevelen opleverden, 185.

Briel Geſchil der Regeeringe dier Stad over de Aanpryzingen aan zyne Hoogheid, 281. Wat daar voorheen bepaald was, *Ald.* Verdeeldheid der Regeeringe, 282. Der Burgerye, 283. De Minderheid wilde ze afgeſchaft hebben, en vervoegt zich by Staaten van *Holland*, 284. Een Staatsbeſluit overeenkomſtig met hun gevoelen, 285.

BYLAND (C. F. S. Graave VAN) ontmoeting tuſſchen hem en GEELVINCK van *Caſtricum*, 138. Wegens zyn gedrag in den *Haage* kort voor den Tocht na *Breſt*. 160. Zyn oordeel over den Voorſlag van *Holland* tot Onderzoek dier zaake, 168.

C.

CAPELLEN TOT DEN POL diens verklaaring omtrent de Vredes voorwaarden, 66. De *Deventerſche* Burgery wil hem tot het Onderzoek der zaake van *Breſt* benoemd hebben, 173. Te *Utrecht* met een Gedenkpenning des Genootſchaps van

van Wapenhandel vereerd, 340. Gedagtenis door de Landlieden in *Twente* hem voor de Ontheffing der *Drostendienſten* geſchonken, 354. Hoe hy dezelve aanvaarde, 358. Een voorſtander van de vrye Jagt als een hulpmiddel ter Wapenoefening, 372.

CAPELLEN (*Capitein* VAN DER) bykans verongelukt, in een zwaaren ſtorm hem bejegend, 149.

CAPELLEN TOT DE MARSCH, by de Afvuuring der Gewapende *Arnhemſche* Burgeren tegenwoordig, 211. Maakt aanmerkingen op het Beſluit des Hofs van *Gelderland* tegen oproerige beweegingen, 219 en 223, Op het Beſluit wegens de Jagt in de *Veluwe*, 228.

CAPELLEN TOT RYSSELT helpt in de Burgery te *Zutphen* van nieuwe Geweeren te voorzien, 244. Verzoekt om eene plaats ter Wapenoefening, en wat daar over voorvalt, 245.

Courant (Het voorgevallene met de Diemer- of Watergraftsmeerſche) 381.

D.

Dank- Vast- en Bededag in den Jaare 1783 niet gehouden, 9.

Deventer de Burgery wil CAPELLEN TOT DEN POL benoemd hebben in de zaak van *Brest*, 173. De Regeering van *Deventer* wegens een Brief door die van *Zutphen* aangeſchreeven, 240. Antwoord daar op, 241. Burger-gecommitteerden aldaar aangeſteld 359. Men ſlaagt 'er in 't verzoek over de Stadsampten, *Ald.* De Aanpryzingen des Stadhouders gewraakt, 360. Geſchil met den Stadhouder over de verkiezing van Regeeringsleden, 362. F. A. v. D. MARCK aldaar tot tot Hoogleeraar beroepen, 366. Burgerwapening en Vrycorps, 367.

Dordrecht de Ridderſchap van *Holland* beklaagt zich te *Dordrecht* over den Penſionaris DE GYZELAAR, 97. Deeze verdeedigt zich, *Ald.* De Regeering keurt zyn gedrag goed, 100. Eenige Burgers willen, met een Adres de Regeering deswegen bedanken, 102. Dit werd afgeſlaagen, doch de de zaak gevonden, 103. Sterke taal van een Luitenant der Burgery te dier gelegenheid, *Ald.*

——— (Voorſtel van) wegens een Onderzoek van het Regt zyner Hoogheid tot Aanſtelling der Vlag-Officieren, 136. Gevolgen daar van, *Ald.* Geſchil van *Dordrecht* met zyne Hoogheid over de verkiezing van Burgemeesteren, 255. De *Goede Luiden van Achten* willen eene vrye verkiezing, 257. De Wapenhandel aldaar herleeft, 259.

259. Een gedeelte der Schuttery vuurt openlyk af, begeleid door het Exercitie genootſchap, 260. Het Exercitie genootſchap de *Vryheid* gewettigd, 261.

Drostendienſten (De Landlieden in *Gelderland* willen de) afgeſchaft hebben. Voor- en tegenwerkingen, 252. Beſluit der Staaten daar tegen, 353.

——— in *Overyſſel* openlyk afgeſchaft, 253.

Drukpers (Eene en andere byzonderheid de Vryheid en Belemmering van de) betreffende, 376. *enz.*

E.

Engeland (Voorſlag van) om den Vrede te *Londen* of in *'s Gravenhaage* te ſluiten, 91. Voorloopige Raadſlag van *Holland* om dit af te ſlaan 93. Door zes Gewesten afgeweezen, 104. Doet een Voorſtel om een Gezant na *'s Haage* te zenden, 105. Vrede met *Engeland* getekend, 107.

Enkhuizen, Voorſlag om aldaar een Hospitaal te vervaardigen, 154. Hoe traaglyk het aldaar met de Wapenoefening toeging, 314.

Enſchede werkt mede tot de Grondwettige Herſtelling, 371.

F.

Frankryk herhaalt en bekragtigt de toezegging van wegdergave der heroverde Volkplantingen, 84. Hoe door de Algemeenen Staaten eerst beantwoord, 86. *Holland* dringt aan op een nader Antwoord, 't welk gedaan wordt, 87.

Friesland (Raadſlag van) wegens de Vredes Voorwaarden, 51. 't Gevoelen van dat Gewest over de verplaatzing der Vredehandelingen met *Engeland*, 104. Is door gebrek aan tydige berigten buiten ſtaat om een Raadſlag uit te brengen, 134. Benoemt de Heer REGNERUS LIVIUS VAN ANDRINGA DE KEMPENAAR tot Onderzoek der zaake van *Brest*, 176.

——— (De Burgerwapening in) voortgezet en door de Staaten begunſtigd, 352.

G.

GEELVINCK van *Castricum*, ontmoeting tusſchen hem en den Capitein F. S Graave VAN BYLANDT, 138.

Gelderland (Betuigingen van eenige Edellieden in) over de Vredes voorwaarden, 55. Wat daar voorvalt over het benoemen van een Perſoon tot Onderzoek wegens den Tocht na *Brest*, 170 Benoemt den Heer PIEK, 173. Beſluit des Hofs tegen Oproerige Beweegingen, 217. Aanmerkingen van CAPELLEN TOT DE MARSCH tegen dat Beſluit, 219. J. H. ZUILEN VAN NYEVELDT kant 'er zich mede tegen aan, 220. De Af-

Afkondiging des Beſluits geſchiedt, 223. Aanmerking van CAPELLEN TOT DE MARSCH op dit Beſluit, 223. Beſluit der Staaten over de Jagt in *de Veluwe*, 228. Aanmerking daar tegen door CAPELLEN TOT DE MARSCH en ZUILEN VAN NYEVELDT, *Ald.* Hoe laatstgemelde zich liet hooren over het begeeven der Commisſien van zyne Hoogheid, 248. De Landlieden in *Gelderland* willen de Drostendienſten afgeſchaft hebben. Voor- en tegenwerkingen, 252. Beſluit der Staaten daar tegen; 253.

GOENS (R. M. VAN) Verzoekſchrift tegen hem ingeleverd, 317. 't Zelve met een ondersteunenden Brief, aan zyne Hoogheid gezonden, 319. Antwoord van zyne Hoogheid, kennis geevende dat VAN GOENS zyn Ampt had nedergelegd, 321. Ontſlaagen, 323

Gornichem beſluit op de Stadhouderlyke Aanpryzingen geen agt te ſlaan, 272.

Gouda (Voorſlag van) om meer Oorlogſchepen na de *Oost-Indien* te zenden, 141. Beſluit deswegen genomen, 144. Steekt, in het voortzetten des Wapenhandels, boven anderen Steden uit, 311.

GYZELAAR (DE) door de Ridderſchap verklaagd by de Regeering van *Dordrecht*, 97. Zyne Verantwoording; *Ald.* Zyn Gedrag door de Regeering van *Dordrecht* goedgekeurd, 100. Geneigdder Burgery voor dien Penſionaris, 102.

H.

Harderwyk (In) wil men eene Schepensplaats, overeenkomſtig met de Stadsvoorregten, begeeven hebben, 247.

HARINGMAN (Capitein) verzielt zyn Schip, 148.

HARTSINCK (De Vice-Admiraal) zyn dienst nedergelegd hebbende, wordt de Vice-Admiraal REYNST het Opperbevel over 's Lands Zeemagt in handen geſteld, 135. Vrugtlooze pogingen eener Bezendinge by zyne Hoogheid wegens de Tocht na *Brest*, ten opzigte van deezen Vice-Admiraal, 159.

HEECKEREN VAN ZUIDERAS wat hy wegens het ſtorten van Burgerbloed te *Zutphen* zou gezegd hebben, 244.

Helvoetſluis Voorſlag van het verbeteren des Hospitaals aldaar, 154.

Herſtelling (Aanleidende omſtandigheden om hier te Lande eene Grondwettige) te wege te brengen, 196.

HESPE (J. C.) het voorgevallene wegens zyn Vers op de Tytelplaat van den *Politieke Kruyer*, 378.

Heusden vordert haar Regt

BLADWYZER.

op de Magiſtraatsbeſtelling, en is op den Wapenhandel geſteld, 310.

HEYDEN VAN REYNESTEIN, door zyne Hoogheid na het *Franſche* Hof gezonden, 23. Wat men van zyne Boodſchap voorgaf wederſprooken, *Ald.*

HORSTEDE (P.) te *Utrecht* misbandeld, 341.

Holland (Staaten van) dringen ſterk aan op een nader en voldoender Antwoord aan den Koning van *Frankryk*, wegens de beloofde wedergave der herwonnene Volkplantingen, 87. Zy verwerven 't zelve, 91. Voorloopige Raadſlag om het Voorſtel van *Engeland*, ter verlegging van de plaats der Vredehandelinge, af te ſlaan, 93.

——— (Onderzoek by) wegens de Afdanking van Zeevolk by een der Admiraliteiten in *Holland*, 123 Die van *Amſterdam* geeven een algemeen Antwoord, 124. Nader aangeſchreeven, 125. Antwoord van de Admiraliteit op de *Maaze*, *Ald.* Van die van *West-Friesland*, 126. Nader Antwoord van *Amſterdam*, *Ald.* Wil eene Commisſie tot het Onderzoek van den mislukten Tocht na *Brest* benoemd hebben, 157. Weigeren dat dit Onderzoek by de Admiraliteiten geſchiedde, en doen een Voorſlag om 't zelve op eene *politique en extrajudicieele wyze* te laaten onderzoeken, 167. Op welk eene wyze goedgekeurd, 169. Benoemen daar toe VAN ZEEBERGH en VAN BERCKEL.

J.

JAGER (WILLEM) Penſionaris te *Schiedam* dienſ Jaarwedde verhoogd, 277.

JARRY (De Kaper Capitein) ſneuvelt, 138.

K.

Kampen (In) komt een Burger-commisſie tot ſtand, 369. Men bedankt zyne Hoogheid voor de Aanbevelingen, 370

KEMPENAAR (REGNERUS LIVIUS VAN ANDRINGA DE) wegens *Friesland* tot het Onderzoek der zaak van *Brest* benoemd, 176.

Kruyer (*Politieke*) 't voorgevallene te *Amſterdam*, wegens den Tytelplaat van dit Weekblad,

Krygstoerustingen hier te Lande geſtaakt, 83.

L.

Leyden (Een oud beſluit omtrent den Eed te) vernieuwd, 262. Regeerings Perſoonen aldaar benoemd tot onderzoek der zaaken de Vroedſchap raakende, 263. Oneenigheid tuſſchen den Krygsraad en het Vrycorps, 264. Openbaare Wapenoefeningen van het Exercitie Gezelſchap, 270. Nieuwe

On-

BLADWYZER.

Oneenigheid tusschen de Regeering en den Krygsraad, 271.

LYNDEN (D. W. VAN) door *Zeeland* als Gezant na *Engeland* voorgeslaagen, 107.

M.

Maatschappy (*Oost-Indische*) beklaagt zich over de Vorderingen der *Engelschen* in 't Oosten by de Vredehandel, 13.

MARCK (F. A. VAN DER) tot Hoogleeraar te *Deventer* beroepen, 366.

Montfoort (De Aanpryzingen te) vernietigd en de Burgery gewapend, 348.

N.

NYEVELD (J. H. ZUILEN VAN) kant zich aan tegen het Besluit des Hofs van *Gelderland* tegen oproerige Beweegingen, 220. Tegen dat omtrent de Jagt in de *Veluwe*, 228. Zyn taal ten *Gelderschen* Landsdage, over het begeeven der Commissien door zyne Hoogheid, 248.

Nymegen (De Gemeenslieden te) willen ouder gewoonte vergaderen, 203. Geschil met de Regeering deswegen ontstaan, *Ald.* De Gemeenslieden eischen dit als een Regt, 204. De Raad weigert dit te erkennen. De Gemeenslieden zetten hun eisch voort, 205. Zy vorderen te vergeefsch hun Kamer op het Raadhuis, 206. Vrugtlooze onderhandelingen met de Regeering. Berigtschrift der Gemeenslieden, 208.

O.

Oorlog (Toebereidzels tot den) met den aanvang des Jaars, 1783, 118.

Oost-Indien. Een Vlootdeel derwaards gestevend, 140. Voorslag van *Gouda* om meer Oorlogschepen derwaards te zenden, 141. Besluit deswegen genomen, 144.

Ootmarsum, Burger-gecommitteerden aldaar aangesteld, hunne Verrigtingen, 370. Vrycorps aldaar opgerigt, 372.

Overysel benoemt de Heer ROUSE tot het Onderzoek wegens den tocht na *Brest* 174.

——— De Drostendiensten aldaar openlyk afgeschaft, 253, De kleine Steden volgen, in verscheide Stedenbeschikkingen de groote, 370. Wat 'er omtrent het Jagtregt der groote en kleine Steden beslooten wordt, 371. Wapenhandel in de de kleine Steden, 372.

P.

PERPONCHER DE SELDNITSKEY wegens *Utrecht* tot het onderzoek der zaak van *Brest* benoemd, 174.

PIEK (De Heer) wegens *Gelderland* tot het onderzoek der zaake van *Brest* benoemd, 173.

Post naar den Neder-Rhyn, 't voorgevallene omtrent dat Weekblad in *'s Gravenhaage*, 376.
Murmerende ſchaft de Aanpryzingen af, 310.

R.

REYNST (De Vice-Admiraal) krygt, naa dat HARTSINCK zyn dienst nedergelegd hadt, het Opperbevel in handen, 135.
Rotterdam, de Regeering wederſpreekt een berigt omtrent hun Afgevaardigden ter Staatsvergaderinge, 96. Een Vrycorps aldaar opgerigt, en de Burgerwapenoefening herſteld, 312.
ROUSE, wegens *Overyſſel*, tot het Onderzoek der zaak van *Brest* benoemd, 174.

S.

Salut (Raadſlag, wegens het) op de Reeden in de Volkplantingen van den Staat, 27.
——— Berigt van Gedeputeerden, wegens het Salut en Contra-Salut der Landsſchepen, 28.
Schiedam (Voorſlag van) om de Politieke Ampten alleen aan Inboorelingen te begeeven, 273. 't Voorſtel van zyne Hoogheid om zulks tot Leden der Gereformeerde Kerk te bepaalen, doet het agterblyven, 274. De Wapenhandel aldaar begunſtigd, 277.
Schoonheven, Geſchil met den Stadhouder, over het vervullen van eene tuſſchentyds opengevallene Regeeringsplaatze, 277. Het regt der Kiezeren aldaar verdeedigd, *Ald.*
Stad en Lande benoemt den Heer SICCAMA tot het Onderzoek der zaak van *Brest*, 176.
Steenwyk wat men daar omtrent de Regeeringsbeſtelling verrigt, 370.
SMISSAART (Capitein) verliest zyn Schip, 148.

T.

TEMMINCK (E. DE VRY) bewilligt om te *Amſterdam*, ondanks zyne hooge jaaren, het Burgemeesterſchap te blyven bekleeden, 272.
Texel, Gelastigden derwaards om onderzoek te doen na eene bekwaame Leg- en Herſtelplaats der Landsſchepen, 151. Verſlag, 152. Een tweede Waterput daar ten dienſte der Schepen geſchooten, 186.
Twente (De Landlieden in) vereeren CAPELLEN TOT DEN POL met eene Gedagtenis, 354. Gedagtenispenning beſchreeven, 357. Hoe door dien Ridder ontvangen, 358.

U.

Utrecht (Staaten van) benoemen den Heer DE PERPONCHER DE SELDNITZKY tot het Onderzoek wegens de zaak van *Brest*,

174. Beginzels van ongenoegen tusſchen die Stad en zyne Hoogheid, 316. Een Verzoekſchrift tegen R. M. VAN GOENS ingeleverd, 317. 't Zelve, met een ondeſteunenden Brief aan zyne Hoogheid gezonden, 319 Antwoord van zyne Hoogheid, kennis geevende dat VAN GOENS zyn Ampt hadt nedergelegd, 321. VAN GOENS ontſlaagen, 323. Een tweede Verzoekſchrift der Burgeren vorderende de Onafhangelykheid der Regeeringe van de Aanpryzingen des Stadhouders, 324. Gunſtig by de Meerderheid ontvangen, en overeenkomſtig daar mede beſlooten, 326. Kennisgeeving aan den Stadhouder en Onderhoud met hem, 326. Brief van zyne Hoogheid over dit Onderhoud, *Ald.* Tegengenverklaaring van WIELING en JONCKHEERE, 329. Verzoekſchrift van een aantal Burgeren omtrent den Heer WIELING, 330. Het beſluit daar op, 331. Nieuw Geſchil met zyne Hoogheid over het weglaaten van een gedeelte des Eeds, 332. Verzoekſchrift eeniger Burgeren, dat een tusſchentyds opengevallene Vroedſchapsplaats door de Regeering zelve mogt vervuld worden, 334. De Meerderheid ſtemt het Verzoekſchrift toe, en ſchryft den Stadhouder, 335. Eenige Bedienigen verkrygbaar geſteld voor Burgers van allerlei Gezindheden, 337. De Schuttery in *Utrecht* herſteld en in den Wapenhandel geoefend, *Ald.* Het Vrycorps *Pro Patria & Libertate* aldaar opgerigt, 339. Openbare Wapenhandel van 't zelve, *Ald.* Gedenkpenning deezes Genootſchaps, 340. Mishandelingen HORSTEDE, VAN EE en LUZAC aangedaan, 341. Afkondiging tegen Moedwil, 343. Het Genootſchap breidt zich uit, 343. De Studenten doen een Gifte tot aankoop van Wapenen, *Ald.* 't Voorgevallene deswegen, 344. Ongenoegen der Burgery over eene gevreesde vermeerdering des Krygsvolks, 345. Voorſlag om dit te voorkomen, *Ald.* Briefwisſeling deswegen met zyne Hoogheid, 346.

V.

Vlag-Officieren (Voorſtel van *Dordrecht* tot een onderzoek wegens het Regt des Admiraals Generaals tot Aanſtelling der) 135. Raadſlag der Admiraliteits Collegien hier op, 137. Bedenking hier over, *Ald.*

Vlisſingen (Gelastigden na) om onderzoek op het Dok te doen, 151. Verſlag, 152.

Vreede, Voorſlagen van de zyde

de der Staaten aan *Engeland* tot een Afzonderlyken Vrede, 5. Deeze vonden weinig ingangs by de *Engelſchen*, 6. Weder Antwoord van de Staatſche Gezanten, 7. Voorloopige Vredes voorwaarden tuſſchen de Oorlogende Mogendheden getekend, 8. Onze Staat in den Wapenſtilſtand begreepen, 9 Zonderlinge gisſingen, wegens het Vredesplan, 11. Zwaarigheden, die zich in den Vredehandel opdeeden, 12 De *Oost-Indiſche* Maatſchappy beklaagt zich over de vorderingen der *Engelſche* in 't *Oosten*, 13. Voorloopig Advys van *Holland*, wegens de Vredes Voorwaarden, 17. *Frankryks* gedagten over onze Eiſchen 18. *Frankryk* gereed om, zonder ons, den Vrede te tekenen, 20. *Engeland* ſlaat onze Eiſchen af, en dringt op de zyne aan, 21. HEYDEN VAN REINESTEIN, door zyne Hoogheid na het *Franſche* Hof gezonden, 23. Waarſchynlykheden van eenen kort naderenden Vrede, 25. Vergeefsch aanbod van andere Vastigheden in ſtede van *Negapatnam*, 30. Nadere Eiſchen van *Engeland*, het *Salut* en den Handel op *Africa* betreffende, 31. Ontwerp van een voorloopig Tractaat door onze Afgezanten overgeleverd, 32. De *Engelſchen* bleeven onverzettelyk, 33. Zommiger oordeel over den grond van *Engelands* onverzettelykheid, *Ald.* Voorſlag om voor *Negapatnam* een Equivalent in Geld te geeven, 14. Nadere aandrang van de Eiſchen der *Engelſchen*, 35. Gedeeltelyke Bewilliging, 35. *Frankryk* en *Spanje* gereed om met *Engeland* te ſluiten, 93. Voorloopige Raadſlag van *Holland* om in de Eiſchen van *Engeland* te bewilligen 40. Aandrang om het ſluiten te verhaasten, 41 Beſluiten ter Algemeene Staatsvergaderinge, met vier Gewesten deswegen genomen, 42. Inhoud der voorloopige Voorwaarden, 45. Raadſlag van *Friesland*, wegens de Vredes Voorwaarden, 51. Betuigingen van eenige *Gelderſche* Edellieden over dezelve, 55. Onderſcheide Oordeelvellingen, wien de ſchuld dier vernederende Vredes voorwaarden toekwam, 58 *Amſterdam* verontſchuldigd, 59, Ontworpen Adres der Kooplieden aldaar, 62. De voorloopige Voorwaarden getekend; doch de Vrede niet, ſchoon tuſſchen de andere Oorlogende Mogenheden geſlooten, 64. Voorzorgen tegen Vreugdebedryven gedraagen, 65. De bekragtiging der Vredes voorwaarden, 66. CAPELLEN TOT DE POLS Verklaaring

omtrent de Voorwaarden, 66. *Zeelands* misnoegen, wegens het bepaalen der Vredes Voorwaarden, buiten toeſtemming der Staaten van dat Gewest, 74. De Meerderheid van *Zeeland* wil eene nadere Onderhandeling met *Engeland* aanvangen, 76. Wat de Minderheid daar 'er tegen in brengt, 78. Voorſlag van *Engeland* om den Vrede te *Londen* of in *'s Gravenhaage* te ſluiten, 91. Aanmerkingen onzer Gezanten hier op, 92. Voorloopige Raadſlag van *Holland* om dit af te ſlaan, 93. Wat deswegen ter Staatsvergaderinge tuſſchen de Ridderſchap en *Dordrecht* voorviel, 99. *Friesland* gevoelen over de Verplaatzing, 100. De Meerderheid in *Zeeland* alleen voor de Verplaatzing, 104. Door zes Gewesten afgeweezen, *Ald.* De Vrede te *Parys* getekend, 107. *Middelburgs* Verklaaring van *Zeeland* wegens deeze Vrede, 108. Tegenovergeſtelt oordeel over deezen Vrede door den Vroedſchap F. G. BLOK te *Leyden*, 110.

W.

Wapenſtilſtand (Onze Staat in den) begreepen, 9.

West-Indien (De Uitrusters der gewapende Schepen na de) leveren een Verzoekſchrift in by hun Hoog Mogenden, 145. Gunſtig beſluit daar op, 147.

WIELING (C. B.) levert te *Utrecht* eene Verklaaring in, 329 De op hem misnoegde Burgers doen een Verzoek aan de Vroedſchap omtrent dien Heer, 330. Beſluit daar op, 331.

WILLEM DE V. (Voorſlag van) omtrent het ſtaaken der aanwerving van Zeevolk, en het afdanken van Wagtſchepen en Uitleggers, 26. *Dordrecht* wil het Regt van zyne Hoogheid tot het aanſtellen van Vlag-Officieren onderzogt hebben, 136. Uitſlag van dit Onderzoek, 137. Onderſteunt het Verſlag der Gelastigden om bekwaame Leg- en Herſtelplaatzen te *Vliſſingen*, en *Texel* voor 's Landsſchepen te zoeken, 153. Vrugtlooze poogingen eener Bezendinge by den Prins wegens den Tocht na *Brest*, ten opzigte van HARTSINCK, 159. Ten opzigte van BYLANDT, 160. Verzogt om geen der Vlag-Officieren of Capiteinen, tot den tocht na *Brest* beſtemd, buiten 's Lands te laaten trekken, 175. Zyn Antwoord, *Ald.* Beſchuldigd wegens het geeven van Orders ſtrydig met die van hun Hoog Mogenden omtrent den Tocht na *Brest*, 182. Deswegen vrygeſprooken, 183 Zyn oordeel wegens het jagtregt in de *Veluwe*, 226. Geſchil van *Dord-*

BLADWYZER.

Dordrecht met zyne Hoogheid, over de Verkiezing van Burgemeesteren, 255. Wil het Voorſtel van *Schiedam* om alleen aan Inboorelingen Politieke Ampten te geeven verbreed hebben, met het byvoegzel, van aan Ledemaaten der waare Gereformeerde Christelyke Religie; welk byvoegzel het Voorſtel doet agterblyven, 274. Geſchil van *Schoonhoven* met hem, wegens het vervullen van eene tusſchentyds openvallende Regeeringsplaats, 277. Geſchil der *Brielſche* Regeeringe over zyne Aanpryzingen, 281. Zie verder den *Briel*. Geſchil met *Alkmaar* over de Aanpryzingen en Verkiezing der Regeeringsleden, 286. Zie verder *Alkmaar*. Beginzels van ongenoegen met de Regeering van *Utrecht*, 316. Wat 'er met hem, wegens R. M. VAN GOENS voorviel. Zie verder *Utrecht*. Als mede op die Stad, het gebeurde met zyne Hoogheid over de Regeeringsbeſtelling. Geſchil met die van *Deventer*, over de Verkiezing van Regeeringsleden, 362.

Wyk by Duurſtede het daar voorgevallene omtrent de Wapening der Ingezetenen, 349. De begeerte der Burgery daar toegeſtemd, 350.

Z.

ZEEBERGH (VAN) benoemd tot onderzoek van den Tocht na *Brest*, 170.

Zeelands misnoegen, wegens het bepaalen der Vredes Voorwaarden buiten toeſtemming der Staaten van dat Gewest, 74. De Meerderheid wil eene nadere Onderhandeling met *Engeland* aanvangen, 76. Wat de Minderheid aldaar 'er tegen inbragt, 77. De Meerderheid voor de Verplaatzing der Vredes onderhandelinge met *Engeland*, 104. Dankt Schepen af, 134. Benoemt den Heer DE BEVEREN tot het Onderzoek der zaake van *Brest*, 176.

Zeemagt. de verſterking daar van noodzaaklyk gekeurd, in den aanvang des Jaars 1783. door den Raad van Staaten, 118. Oordeel van zyne Hoogheid over die noodzaaklykheid, 119. Petitiè tot verſterking, *Ald.* Petitien tot Geſchut en Krygsvoorraad voor de Admiraliteiten, 121. *Gelderland* en *Holland* alleen ſtemmen in die Petitien, 122. Voorſtel van zyne Hoogheid de vermindering der Zeemagt betreffende, *Ald.* Onderzoek wegens de Afdanking van Zeevolk by één der Admiraliteitten in *Holland*, 123. Zie verder *Holland*. Voorſlag, wegens de Zeemagt, die de Staat altyd moest houden, 130. Hoe veel Schepen thans

thans in dienst, 132. Raadslag over het afdanken van Schepen, en hoe de in dienst zynde te gebruiken, *Ald. Friesland* oordeelt des niet, als te onkundig van den ſtaat der zaaken, 134. *Zeeland* dankt Schepen af, *Ald.* Veele ongelukken 's Landsſchepen overgekomen, 148.

Zutphen (Het Verzoekſchrift der Burgeren van) wegens het benoemen van een Perſoon tot onderzoek van den Tocht na *Brest*, van de hand geweezen, 172. Twaalf Burger-gecommitteerden aangeſteld, 229. Zy leveren aan Gemeenslieden een Adres over, die het der Regeeringe aanbieden, 230. Door de Meerderheid gewraakt, *Ald.* Drie Magiſtraatsleden kanten zich tegen de Meerderheid aan, 232. De Burgery vervoegt zich weder tot de Gemeenslieden, 233. De drie Burgemeesters, uit naam der Burgery bedankt, 234. Handelingen der negen anderen daar op, 235. De Gemeenslieden beklaagen zich by de Regeering, over het afwyzend Raadsbeſluit, *Ald.* Dit door drie Burgemeesters ondersteund, door negen ſterk tegen gegeſprooken, 237. 't Getal der Ondertekenaaren vermeerdert. Een nader Adres ingeleverd, en door de Meerderheid afwyzend uitgereikt, 239. Brief van een *Zutphens* Burger, *Ald.* De Regeering van *Deventer* daar over aangeſchreeven, 240. Antwoord der *Deventerſche* Regeering, 241. De Brief te *Zutphen* oproerig verklaard, *Ald.* Geheim beſluit der Magiſtraat om door de Militie alle zamenrotting voor te komen, 242. De Minderheid verklaart 'er zich tegen, *Ald.* Aandrang op de vernietiging van dit Beſluit. De Meerderheid verdeedigt zich 243. De Burgery gewapend, CAPELLEN TOT RYSSELT verzoekt om eene plaats tot Wapenoefening, 244. De Meerderheid wraakt, dat hy, zonder des verlof verzogt te hebben, de Burgers in den Wapenhandel oefent, 245. De Minderheid met TOT RYSSELT kanten zich hier tegen aan, 246. Voortgang der Wapenoefeninge, 247.

Zwolle volgt *Deventer* in het aanſtellen eener Burger-commisſie en den Wapenhandel, 368.